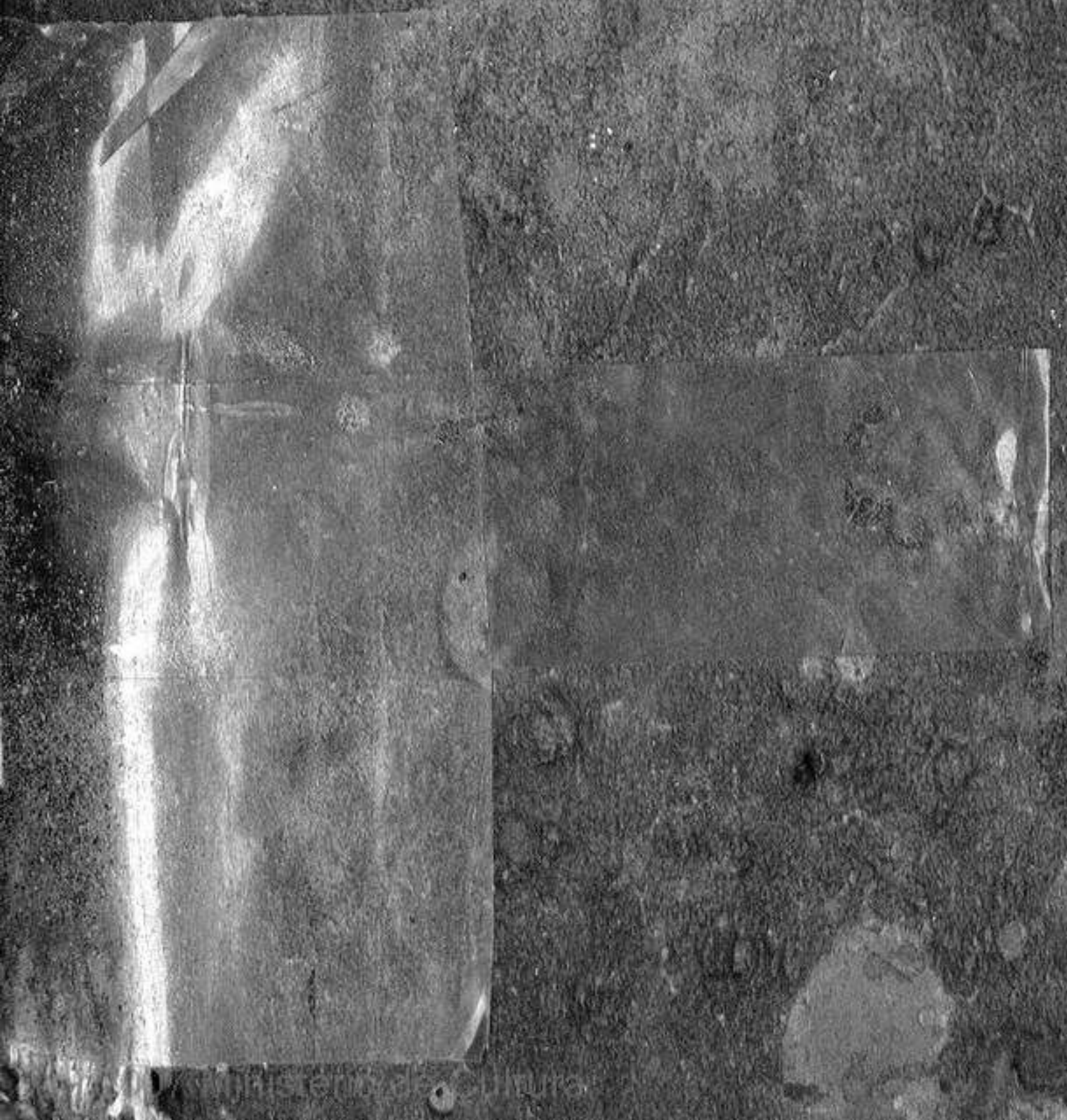

25/10
12

EXPOSICIÓN NACIONAL DE 1889

EXPOSICIÓN NACIONAL DE 1889

M. D. L. X. I. I.

RELECTIO.

DE POENITENTIA
HABITA IN ACADEMIA
Salmaticensi. Anno.

M. D. XLVIII.

A FRATRE MELCHIORE CANO OR-
dinis Prædicatorum, sacræque Theologiæ pro-
fessore, super. 14. distinctione quarti
sententiarum.

COMPLVTI.

Ex officina Petri à Robles, &
Francisci à Cormellas.

CVM LICENTIA.

Veneunt in adibus Ludouici Gutierrez Bibliopola. 1563.

2

Ludouicus Gutierrez bibliopo- la Complutensis Lectori. S.P.D.

*C*um ad amussim perpendiculumq; apud me reuoluerem, lector bene uole, quã aliquot iã annis per vniuersam hanc Hispaniã regionem à te celebrata, sparsa, ac disseminata fuerit nominis mei fama, inciuile sat, atq; inhumanũ à me fore existimaui, si à tam præclaro pro re pub. & hætenus inuiso instituto meo nunc desistere viderer, & de me conceptam fidem inter priuatos saltem parietes non cõseruarem. Ac me prorsus hu iusce almæ, ne dicam vniuersitatis, sed etiã totius Hispaniã indignum officio ipse prædicarẽ, si ad extremum vsq; spatium aliquem vitæ meæ spiritum pro re pub. ociosum atq; tranquillum ducerẽ. Tanta enim est in me reip. beneuolẽtia, tantus deniq; ardor, vt si officia duntaxat, non autẽ animũ atq; voluntatẽ remetiãr, ingratus proculdubio sim morturus. Quæ quidẽ officia animũ meum noctes diesq; concitant atq; admonent: non cum vitæ tẽpore dimittendã esse cõmemorationẽ nominis mei, sed cũ omni posteritate adæquandã. At cũ elapsis seculis nec non præsentibus, statuas & imagines, non animorum simulachra sed corporum, studiosẽ multi summi homines in sui cõmemorationem reliquerint: ego tamen præclarius semper præstantiusq; duxi: laborum virtutumq; mearum effigiem in sempiternam mei memoriam, ac reipub. vtilitatem relinquere. Quare quis tandem me reprebendat? aut quis mihi iure succenseat? si quantum ceteris ad suas res obeundas, quantum ad alias voluptates, quantũ

ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt intempestiuis conuiujs, quantũ deniq; aleæ, tãtum mihi egomet ad hæc studia his meis characteribus recolenda sumpsero? Verũm cũ superioribus his diebus domini Ioannis Mediñe volumen de pœnitentiã tam acutẽ, ac subtiliter tractans, ac disputans tibi obtulerim: nihilominus quia varia lectio auditoris & lectoris animum oblectat, ego nũc tibi domini Melchioris Cani codicem non minori cũ ingenij acumine de pœnitentiã & sacramentis differentem prodo, & quò clarior, elucidiorq; per docta virorum ora volitaret postremã in excudendo ab eo adijci manũ curauit. Quãobrẽ, lector celeberrime, à te iterum atq; iterum contendo, vt codicẽ hunc à tanto viro editum, semper præmanibus habeas: hic enim est, qui ardet amore iuuandi recta studia, in quo tanta est in disputando præ ceteris eloquentia, vt perlectis eius à te dogmatibus ipsum prorsus Ciceronẽ audijse, aut perlegisse videaris. Conserua quãso hominẽ hunc pudore eo, quem amicorum studijs vides comprobari, tum dignitate, tum venustate, ingenio autem tanto, quanto id conuenit existimari, quod summorum hominum ingenijs expetitum esse videas. Vale. Ex officina nostra. Anno Domini. 1563. die verò. 17. mensis Septẽbris.

A 2 THE-

THEMA RELECTIONIS. NI- si pœnitentiam habueritis, omnes peribit- tis. Luc. 13. C.

HOC V M H O-
dierna mihi disputa-
tione tractandum, vi-
rigrauisimi, qui de
summa facie (quod
aiunt) spectauerit, a-
pertiorē fortasse ex-
istimabit, quā ut
nostram explicando diligentia desideret,
aut laborem. Qui verò introspicere curio-
sius velit, cōperiet sanè, multas in profun-
do veritates delitescere, plusq; habere in
recessu, quā in frōte promittit. Nisi pœ-
nitentiā (inquit apud Lucam dominus) ha-
bueritis, omnes peribitis. Qui quidem lo-
cus, quæstionem licet simplicem contine-
re videatur, multiplicem tamen disserēdi
materiam subministrat. Nam cum duplex
in pœnitentiæ nomine significatio sit & vir-
tutis & sacramenti, mox animaduertitur
disputationē meam in duas esse partes di-
uidendam: quarū altera versetur circa pœ-
nitentiæ virtutem, altera circa pœnitentiæ
sacramentum. Hæc enim tractandi forma,
atq; partitio, à magistro sententiarū dist.
14. primū accepta, vniuersis deinde the-
ologis vsurpata est. Cumq; de utroq; par-
titionis membro infinitas propemodum
quæstiones authores scholastici persequan-
tur: at ego, sex mihi præcipuas ex intimis
huius loci visceribus eruendas putavi: qui-
bus omnino expositis, nihil esse video, q̄
amplius ad thematis intelligentiam, desi-
deretur. Ac principio statim, controuersia
illa veniet in medium, quæ fundamētū est
ceterarū. An pœnitentia sit dolor de pec-
catis, qua ratione contra Deum fuere cō-
missa. Euestigio sequetur altera: Sit ne pœ-
nitentia virtus. Succedet suo ordine, ter-
tia. An sine pœnitentiæ virtute salus pec-
cantibus esse possit. Quarto loco id quæ-
remus, an sit de pœnitentiæ virtute pecu-
liare præceptū. Quinto in dubiū vocabi-
tur, Num etiam pœnitentiæ sacramentum
sit ad salutē necessariū. Postremò, an hoc
idem sacramentum, euangelico iure præ-
ceptum sit. Has controuersias, tātisper dū

definire contēdo, vos viros ornatissimos,
nostre huius consultationis & auditores
& iudices, quæso diligenter attendite.

PRIMA PARS

PRINCEPS igitur quæstio ea erat:
An pœnitentia sit dolor de peccatis,
quia contra Deum fuere commissa. Vbi in
uestigare compellimur, quidnam pœniten-
tia sit, quidq; sua definitione & natura cō-
tineat: id quod in hac materia difficillimū
est, egetq; disquisitione non parua. Et quā-
uis cōtrouersia omnes sine discrimine a-
pud scholasticos soleant in vtranq; partē
disceptari: ego tamē hanc primam (quo id
per aduersarios licebit) sine argumentis
vltrò citroq; iactatis, exponere cupio.
Quòd (nisi me mea fallit opinio) res alio-
qui explicatu difficilis, hoc seruato teno-
re facilius explanabitur.

Pœnitentiam ergo definituris, vt à fa-
cillimis ordiamur, tenenda primū est i-
psius vocis origo. Nā sine huiusmodi no-
tione, rem de qua disserimus probè tenere
non possumus. Pœnitentiam itaq; à pœna
deriuari, nemo est qui possit ambigere.
Pœna autem, vindicta quædam est præteri-
tæ culpæ. Vnde & Prisci authores, verbū
pœnio, pro eo quod punio, vsurpauere.
Sed, & cum rerum malè gestarū, quasi, vin-
dicante natura, ipsi intra nos de nobis sup-
plicium sumimus, tum, pœnitere propriè
dicimur. Pœnitentiæ autē vocabulū tãetsi
latius pateat, vsu tamē doctissimorū, in bo-
nā partē deflecti solet: vt nō, nisi quæ iustè
pro culpis assumitur, Pœnitentia nūcupe-
tur.

Iustè autem vindictæ duo sunt genera:
alterū publicū, in quo alius est reus, alius
iudex, accusator, & testis: alterū priuatū,
in quo & reus, & vindicationis administer
idē est. In illo, aliena culpa vindicatur: in
hoc propria. Illa vindicta inuoluntaria pa-
tienti est: hæc contra, voluntaria. Pœni-
tentiæ igitur nomen, non quamlibet cul-
pæ vindictam, sed illam voluntariam desi-
gnat, qua reus ipse sponte pœnas eligit, vt
in proprias culpas animaduertat. Augusti-
nus

nis (sive quis alius eius operis fuit au-
thor) in libro de vera & falsa pœniten-
tia capite. 19. Pœnitere (inquit) est pœ-
nam tenere, vt semper puniat in se vlci-
scendo, quod commisit peccando, & ca-
pite. 8. Pœnitentia est quædam dolentis
vindieta, voluntariè punientis in se, quod
commisisset se, dolet. Quò & Ambro-
sius videtur alluisse, super Psal. 27.
concione. 1. dicens. Plena est definitio pœ-
nitentiæ, commemoratio delictorum, vt
vnusquisque peccata sua, velut quodam
quotidiani sermonis flagello castiget, &
commissa sibi flagitia condemnet. Lite-
ræ quoque sacræ passim admonent pœ-
nitentiã agere, ad quam profectò non
exhortarentur, nisi spontanea esset: nec
pœnitentiã ab alio inflictam, agendam
esse monerent: sed potius patiendam.
Quod nostro in themate etiam intelli-
gitur si verba diligentius expendantur. Ni-
si pœnitentiã habueritis, ait. Id autem
habere dicimur, quod in nostra potesta-
te est: vt Diuus Thom. annotauit. 1. p. q.
38. arti. 1.

At verò, cùm nemo in malum aspiciens
operetur, vt Dionysius. 4. capi. de diui.
nomi. scitè tradit, qui volens prudensq;
pœnam eligit, eum alicuius boni gratia,
tanquam finem sibi præstituat, hoc facere
necessum est.

Finis autem primus iustæ vindietae, is
habetur vt qui læsus per culpam est, ei per
pœnã satisfiat. Eatenus quippe iudex no-
centem plectit, quatenus opus esse cen-
set, vt iniuriæ, & priuatæ & publicæ fa-
ciat satis. Sic igitur & pœnitens, ob eam
causam vindicat culpam quam admisit, vt
Deo quem offendit debitam satisfactio-
nem impendat.

Sed enim, per offensam culpæ, non so-
lùm iustitia legislatoris, sed & amicitia
violatur, quapropter, alter finis pœniten-
tis est placare Deum quæ offenderit, eumq;
sibi conciliare. Inde enim vindieta, com-
pensationemq; delicti, oportuit in pœni-
tente vltroneam esse, quoniam oportebat
amicam esse. Nam neque apud homines,
redintegratur amor, per coactam satisfa-
ctionem offendenti.

Cùm autem amicus, pœnis amici non
delectetur, & alioqui etiam (Aristotele au-
thore) pœnæ medicamenta sint, quæ velut

per contrarium dolorem, morbum pel-
lunt è voluptate progenitum; tertius pœ-
nitentiæ finis est salus animi. Dolet nan-
que pœnitens, lachrymatur & gemit, vt
per huiusmodi quasi antidotum, morbo
spirituali medeatur, vt Diuus Thomas ter-
tia parte, quæstione. 90. arti. 3. docuit, &
Augustinus tracta. in Psal. 57. Sed & Hie-
ronymus in Ecclesiastes caput septimum,
inquiens. Nouit hirundo pullos de succo
oculare chelidoniæ, & dictamnium capræ
appetunt vulneratæ, cur nos ignoremus
medicinam pœnitentiæ propositam esse
peccantibus? Eandem quoque sententiam
eisdem ferè verbis, Tertulianus dixit in li-
bro de pœnitentia. Et Chrysof. homil. 7.
ad populū Antioch. Iudices (inquit) cùm
latrones ceperint, ac sacrilegos, non quo-
modo ipsos meliores reddant considerat:
sed quomodo ab ipsis peccatorum pœnas
exigant: Deus autem contrà: quum ali-
quem ceperit peccatorem, non conside-
rat quomodo supplicium sumat, sed quo-
modo ipsum corrigat. Itaq; & iudex, pa-
riter & medicus. &c. Paulus denique. 2. ad
Corinth. 7. tristitia (ait) quæ secundum
Deum est, pœnitentiã in salutem ope-
ratur. Quamobrem, pœnitentiæ iudi-
cium vt amicum, ita quoque salutare est,
plusquam vindicatum: cuius, scilicet, fi-
nis, non tam vindieta, quàm vindieta salu-
taris est.

Igitur (vt quæ tam multis diximus, in
breuem summam redigamus) pœnitentia
dolor de peccatis est, aliàs & in beatis ef-
set, nec esset iuxta nomen suum, pœna. Et
dolor est sponte pro peccatis assumptus,
vt sit, vindieta culpæ voluntaria, nec vin-
dieta solùm satisfactoria, sed etiã amica &
salutaris. Ac poterant hæc apud omnes, in
conuulsa ratione consistere: nisi ab ijs, qui
linguarum eruditione, proprioque sensu
iactantur (vana licet fiducia) quaterentur.

Obijcit tamè nobis Lutherus apud Ro-
fens. ar. 5. Imò & Erasmi. in annotationibus
super tertium Matth. caput, quòd apud
Græcos μετανοια nō pœna aut dolor est, sed
resipiscetia: & μετανοεῖν resipiscere. At vbi
interpres noui testamenti vsurpat pœnitē-
tiæ vocabulum, græco in frōte μετανοια est:
vbi pœnitentiã agite, Græca lectio habet με-
τανοεῖτε, nō ergo in vsu scripture sacræ pœ-
nitentia dolor aut pœna est, sed mutatio

consilij & mētis & pœnitere, sapere post erratum, instituereq; animum ad viuendū rectè. Scilicet hoc irrefragabili argumēto, in illam hēresim incidere Germani, vt crederent, veram pœnitentiam nihil aliud esse, quàm nouam vitam. Iuxta quod Ambrosius apud Magistrum. 14. dist. ait, veram pœnitentiam esse, cessare à peccato. Hinc verò nos, paucis extricare possemus, si veteris interpretis, & Christianorum omnium latinè loquentium auctoritate contenti, latini nominis notionem & originem sequeremur: quæ satis (vt arbitror) ante nobis explicata est. Quin etiam, si rerum ordo, fuerit diligenter inspectus, resipiscētia atque tristitia, vsque adeò sibi vicissim hærent, vt, si alteram tollas, vtranque necesse sit esse sublatam. Etenim, si sapias, protinus incipit displicere quod placuit. Imò, si erratum tuum semel intelligis, tu ipse incipis, tibi illico displicere. Cùm verò, quicquam displicet quod placebat: id quemadmodum, quo tempore placuit, delectabat: ita necesse est, contristare dum displicet. Ac ne hunc quidē resipiscētiæ tristitiæque nexum, arcane literè tacuerunt. Genesi. 6. Videns Deus quòd multa malitia hominum esset in terra, pœnituit eum, quòd hominem fecisset, & tactus dolore cordis intrinsecus. En post pœnitentiam: dolor cordis apponitur, & Hierem. 31. Postquàm conuertisti me egi pœnitentiam, & postquàm ostendisti mihi, percussi femur meum: in quæ verba Hieronymus. Dolentis (inquit) & plangentis & super errore pristino plorantis indicium est, vt femur manu percutiat, & stultum se ante fuisse fateatur. Dolor itaque, comes indiuiduus est resipiscētiæ.

Quòd si latinè vocis nullam rationem haberemus, si rerum item consequentiam & ordinem negligeremus, etiamnum, Lutherò, Erasmoque ostenderemus Græcā μετανοίας vocem, pœnam quoque ad vindictam designare. Cuius rei testimonia si quis à nobis requireret, nihil esset profectò, quod tam facilè expedire possemus, nisi ad alia properaret oratio. Certè Paulum. 2. ad Corinth. 7. pro pœnitentia μετανοία vsurpasse, vel proteruus inficiari nō poterit. Habent enim græca in hunc modū ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύσις, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κητεργάζεται: hoc est, quæ e-

nim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem non pœnitendam operatur. Quo loco si resipiscētiā veras, sententiam in Apostolo falsam efficies, nō enim tristitia resipiscētiā operatur: sed è diuerso resipiscētia tristitiā: at tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiam, hoc est voluntariam pœnam, vindictamq; culpæ. Noster item Ausonius loquentem pœnitentiam inducens: sum (inquit) dea, quæ facti, non factique exigo pœnas, nempe vt pœniteat, sic metancea vocor. Non igitur siue latinè pœnitentia, siue græcè metancea, nouam solummodo, vitam: sed & veteris odium vindictamq; significat. Sed ais: si verbū verbo reddas, μετανοία mutatio cogitationis & mentis est, transmentatio, si in hunc modum loqui latina cōsuetudo permetteret. Fateor equidem. At mentis mutatio esse non potest, nisi mens diuertat à malo, contraque accedat ab bonum, quod quia non fit gressibus corporis, sed affectibus animi, veterem vitam animus auerfetur oportet, cùm elegit nouam: sic enim animi mutationem recta philosophia interpretatur: quā si haberēt Lutherani, nihil ab illis prætereā exigeremus, si modò haberent eam, non quam sibi fingunt ipsi, sed quam & verè et graphicè describit Ambrosius. 2. lib. de pœnitentia cap. 10. inquit. Facilius inueni qui innocentiam seruauerint, quàm qui congruè egerint pœnitentiam. An quisquam illam pœnitentiam putat, vbi requirendæ ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi copulæ coniugalis vsus? Renuntiandum seculo est, somno ipsi minus indulgendum, quàm natura postulat, interrumpendus est gemitibus, interpellandus est suspirijs: sequestrandus orationibus: viuendum ita, vt vitali huic moriamur vsui. Se ipsum sibi homo abneget, & totus mutetur: sicut quendam adolescentem fabulæ ferunt, post amores meretricios peregrè profectum, & amore abolito regressum, veteri postea occurrisse dilectæ, quæ vbi non interpellatam mirata, putauerit non recognitam, dixerit ego sum: responderit ille, sed ego non sum ego. Hanc mihi cogitationem atque animi transformationem, si præstiteris, iam ego de nomine nihil moror, Illa re vera pœnitentia est, de qua nos in præsentia disputamus. Sed

In Epigrā
mate in oc
casionis sta
tuam.

De pœni
tē. d. i. ca.
sunt qui.

Maiores. 4.
di. 14. q. 1. &
alma in ea
dem dist. &
questione.

Sed illud tamen catholici quidam, contrario penitus sensu atque ratione, in dubium vocant: an ad veram poenitentiam præter dolorem de peccato præterito, propositum exigatur, deinceps futura vitandi? ita ut quemadmodum poenitentem, vitam veterem detestari, sic & nouam animo concipere, ac proponere necessarium sit. Et quidem iuniores nonnulli, existimant hoc propositum non esse in poenitentia necessarium. Tum quoniam, ut vox ipsa præ se fert, poenitentia, culpas præteritas respicit, non prospicit futuras: & Diuus Thom. animaduertit. 4. dist. 17. q. art. 2. q. 4. vbi asserit, poenitentia proprium obiectum esse peccatum commissum: quare ait, secundum suam speciem respicit tantum peccatum præteritum. Tum etiam, quoniam ventura mala cauere, prudentia actus est, non poenitentia. Non igitur animus futura vitandi ad veram poenitentiam necessarius est.

Nos verò, recentem hanc theologiam paulisper faceffat rogemus, & disputationis nostræ perturbatricem exoremus ut sileat: veterumq; authorum sententiã amplectentes, intelligamus mutationem mentis, quam nomen græcum designare certum est, in poenitentia quoque latina voce comprehendere. Nisi enim mutetur totus (ut paulò antè referebamus ex Ambros.) verè poenitens esse non potest: at hæc poenitentis mutatio, in eo sita est, si non vitam modò priorem respuat, sed & nouam animo complectatur, seseq; informat atq; animet ad rectè iusteq; viuendum, sit ergo (ut à more scholastico nõ discedamus) Prima conclusio.

In poenitente semper hæc duo coniuncta sunt, detestatio vitæ veteris, & propositum vitæ nouæ: hanc Magister dist. 14. & 15. tenet, & Albertus. 14. dist. art. 11. & Duran. dist. 17. q. 2. art. 2. & Alexan. quarta parte. q. 69. mēbro. 9. & Adrianus quolib. 5. art. 3. Caietanus in additionib. 3. partis. q. 1. art. 1. & Diuus Thom. 3. parte. q. 85. arti. 3. & 86. art. 2. & 3. contra gentes capit. 158. & 4. contra gentes. cap. 72. Quæ quidem probatur, ex Apostolo ad Ephesios. 4. deponite, inquit, vos veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris: renouamini au-

tem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem. &c. nõ ergo satis est veterem exuere, nisi nouus homo induatur, quod certè voluntate fit non manibus corporis.

Hoc præterea insinuatur Gene. 6. poenituit eum quòd hominem fecisset præcauens in futurum & tactus dolore cordis intrinsecus. &c. ambo igitur illa in eo, quem verè poenitet reperiuntur.

Ezechiel item. 18. cap. si autem (inquit) impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, omnium iniquitatum eius non recordabor. Custodire autem omnia præcepta, ad animi propositum sine dubio referendum est: quoniam non omnia simul præcepta custodienda occurrunt, cum homo poenitentiam agit, vtrunque igitur poenitens simul præstat: & quòd dolet de omnibus peccatis suis, & quòd omnia præcepta custodire proponit, & infra eodem capite. Conuertimini, ait, & agite poenitentiam, projicite à vobis omnes præuaricationes vestras & facite vobis cor nouum & spiritum nouum: quod est, nouam vitã animo & concipere & velle.

Præterea (ut rectè Diuus August. lib. de vera & falsa poenitentia, cap. 17. ratiocinatur) non solum petitur à peccatore ut gemat, sed etiam ut conuertatur. Conuertimini (inquit) & agite poenitentiam. &c. & Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu. &c. Conuersio autem ad bonum est: non ergo satis est, malam vitam antecedentem auersari, nisi ad bonam poenitens animo conuertatur.

Id insuper annotauit Ambros. in illud. 2. ad Corinth. 7. Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantum operatur in vobis sollicitudinem & desiderium: desiderat enim (inquit) reformari, qui per peccatum scit se factum esse deformem.

Dauid quoque in Psalm. 50. postquam veniam petiuit inquiens, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. &c. cor mundum, ait, crea in me Deus & spiritum re-
ctum innoua in visceribus meis.

Præterea, primū quod ab eo qui fecit iniuriā postulamus est, huiusmodi propositum. Cū ergo finis proprius pœnitentiæ sit, emendare Deo iniuriam, certè verè pœnitens omnia ea exhibet, per quæ iniuria compensatur. Inter hæc autem (vt diximus) illud vnum est, vt homo habeat animum, alias deinceps iniurias non faciendi.

Ad hæc, quemadmodum parètes cū liberos puniunt, emendationem, propositumque melioris vitæ in futurum, ab illis per pœnas extorquent: ita & hoc à nobis vel maximè Deus exigit in hac vindicta volūtaria, vt velimus in melius corrigere, quæ peccauimus.

Præterea in omni motu non est recessus à termino aliquo, sine accessu ad oppositum: ergo, nec auersio à peccato erit sine conuersione ad iustitiam. Quare sicut pœnitens detestatur vitam iniustam antecedentem, ita voluntate complectitur futuram iustam consequentem.

Præterea vera pœnitentia non est sine actu charitatis, vt mox definiemus: sed per actum charitatis, volumus Deo in omnibus placere & in nullis displicere: Igitur, animus in futurum bene viuendi, verò pœnitenti qui ad Deum conuertitur, deesse non potest. Quod & nunc in concilio Trident. sessione. 6. cap. 5. & 6. definitur: & in concilio Florentino fuerat ante declaratum, videlicet ad contritionem (quæ pœnitentiæ primus actus est) pertinere, vt doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Nec potest dici, concilium loqui, de proposito implicito. Pari enim ratione statueret, ad contritionem cordis spectare propositum ieiunandi tempore quadragesimæ. Præterquam quod vana esset talis determinatio, & explicatio contritionis, si de implicito proposito intelligeretur. Et simili quoque ratione interpretaremur, ad contritionem cordis pertinere, implicitè dolere de peccato commisso.

Secunda conclusio: huiusmodi propositum est de ratione pœnitentiæ. Hanc tenet Diuus Thom. expressè & eam persuadere nititur. 3. par. q. 90. ar. 4. & 4. cōtra gentes. cap. 27. quia actus mortales,

ex fine recipiunt speciem. At, finis pœnitentiæ & doloris de peccato, est noua vita: ergo illum finem intendere, est de ratione pœnitentiæ: quemadmodum enim, expulsio dispositionis contrariæ, suapte natura paratur ad conuenientem formam inducendam: & propulsio humoris corrupti, ab arte naturaque instituitur, vt noua sanitatis forma proueniat: ita & peccata antecedētia destruere, atque auersari, ad vitam nouam instituendā ordinatur.

Præterea ad pœnitentiam id potissimum pertinet, vt Deo veteris vitæ compensatio fiat. Id autem, vel maximè à nobis Deus exigit, pro compensando delicto veteri, vt ei deinceps placere velimus, iustè rectèque viuendo: id igitur est de ratione pœnitentiæ.

Hoc item probat Magister sententiarum, dist. 14. ex diffinitione pœnitentiæ, quam nobis Ambros. & Gregorius, tradidēre in hanc formam. Pœnitentia est, præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere, de pœnitentia. d. 3. cap. pœnitentia & cap. pœnitentiam.

Nec ego aliud intelligo Florentinum Cōcilium indicare voluisse, cū astruit, ad contritionem cordis pertinere, vt doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.

Ad argumentum verò in contrarium, respondet D. Thom. dist. 14. q. 1. arti. 1. q. 6. ad. 4. quòd quanuis ad pœnitentiā iuxta primam nominis originem, non pertineat respectus ad futuram, at, quatenus habet pro fine præcipuo, emendare Deo culpam commissam, & illi pro ea satisfacere, huiusmodi propositum est de ratione pœnitentiæ, nec sine illo Deus aut placatur aut conciliatur. cū id (quod sæpe iam diximus) à nobis maximè requirat.

Hæc de priore diffinitionis particula satis sunt dicta. Nunc circa posteriorem ea quæstio est à nobis pertractanda, an dolor detestatioque peccati, quia est contra Deum, sit de ratione pœnitentiæ? Cui breuiter quæstioni eodem omnes ore respondent, de ratione pœnitentiæ esse Diuus Thomas tertia parte quæst. 86. artic. tert.

Quippe si quem peccata contristant, vel quòd turpia sunt, vel quæ infamiæ notam

Homilia.
43. cuius initium, in æstiuum tempus.

tam inulerunt, aut aliud damnum dedere peccanti, huius dolor idoneus non est nec delicto aduersus deum commisso pensando, nec in fensio deo placando & conciliando. Nam ne homo quidem iustus placaretur, cum is qui læsit nullam ipsius haberet in dolore rationem: nec redintegraretur amicitia dum qui eam violauit, iacturam propriam sentit, non amici offensionem. 2. ad Corint. 7. gaudeo non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, quæ enim secundum deum tristitia est. &c. Tristatur, inquit Ambrosius, secundum Deum, quia dolet quod fecit quod odit Deus: Idem Chrysostomus homilia. 15. in hanc secundam epistolam: sed expressius homilia. 4. in eandem.

Item nisi hac ratione & fine, peccator poenitentiam ageret, ad Deum minimè per suam, poenitentiam conuerteretur: cum tamen Christiani poenitentem, & conuersum ad deum, eundem prorsus intelligamus. Quoniam & arcanæ literæ poenitentiam sine peccatoris ad Deum conuersione penitus ignorant. Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. &c. Ezech. 18. Conuertimini & agite poenitentiam. Esa. 35. Derelinquat impius viam suam, & reuertatur ad dominum, & Psalm. 118. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Vbi que igitur ratio finisq; poenitentia Deus ipse describitur.

Sed existit hoc loco quæstio non parua, an illa ratio formalis & motiua poenitentia sine dilectione possit haberi? Quod in hanc formam alij quærun, an in poenitentia finitione oporteat contineri, quod sit dolor de peccatis quia sunt contra Deum super omnia dilectum.

Et suadet non oportere, quia dilectio est actus sufficiens ad remissionem peccatorum: quare si semper cum poenitentia interueniret, aut neutra esset idonea, aut altera superflua.

Deinde, si actus charitatis necessario in peccatoris conuersione inueniretur, tunc charitas diceretur secunda tabula post naufragium, potius quam poenitentia: quod tamen inauditum est.

Præterea, puer fugit ignem tanquam malum, etiam si oppositum bonum a-

ctu non velit: ergo & homo potest fugere peccata, quanuis Deum actu non amet.

Quartò, quia si dilectio esset poenitentia coniuncta: dilectio poenitentiam antecederet, quoniam attingit finem rationeque formalem poenitentia: at consequens est falsum ut videtur.

Primò, quia contritio præcedit gratiam habitualement, cum sit eius dispositio: ergo & charitatem: quia gratia prior est charitate, ad quam se habet gratia, ut anima ad potentias suas. Nam dat gratia esse & viuere, charitas operationem.

Item secundò consequens probatur esse falsum, quia si dilectio contritionem præcederet, iam prima poenitentis contritio esset meritoria, cum à charitate proficisceretur: referreturque ab eadem charitate in deum super omnia dilectum. At contritio prima, meritoria esse non potest, quia vel meretur gratiam vel gloriam: non gratiam, quia prima gratia sub merito non cadit: gratiam verò simul fieri & augeri impossibile est. Quare, prima contritio, nec primam gratiam, nec augmentum eius promeretur: sed ne gloriam quidem: quia vel meretur gloriam quæ respondet primæ gratiæ: puta ut quatuor, si gratia prima erat ut quatuor: vel meretur augmentum illius gloriæ: si primum, iam gloria quæ respondet primæ gratiæ, non daretur gratis, contra Apostolum ad Rom. 6. inquietem, gratia dei vita æterna. Et contra rationem, quæ dicit, gratiam nihil aliud esse: quam acceptationem ad gloriam: unde si quis accepit gratiam primam sine meritis, ergo & acceptatus est ad gloriam correspondentem sine meritis. Augmentum verò gloriæ, si prima contritio mereretur: pariter quoque & augmentum gratiæ: quod iam reprobatum est.

Denique consequens falsitas ostenditur ex Diuo Thoma, quarto, distinctione decimaquarta, quæstione prima, articulo secundo, quæstione secunda cuius verba sunt. Quandoque aliquis fugit malum propter desiderium boni, quandoque autem è diuerso, & hic motus est frequentior in reuersione peccatoris ad Deum per poenitentiam. Unde poenitentia est prior charitate, & cum motus amoris

pœnitentiam præcedit, non est amor charitatis, quia charitas amissa, non recuperatur nisi per actum pœnitentiæ virtutis: hætenus ille. In cōtrarium est, quòd omnis dolor in amore fundatur, eò enim quòd aliquid amamus, de eius amissione dolemus.

Hic sit prima propositio Primus actus pœnitentiæ nunquam est sine actu charitatis. Magist. d. 15. ca. 4. idē, Gratia. de pœ. d. 3. ca. vlti. & ca. fugerat, & dist. 2. ca. charitas est, & D. Tho. 12. q. 113. artic. 4. ad. 1. & arti. 5. & 8. & de veritate. q. 28. arti. 4. Duran. d. 17. 4. q. 1. & 4. Capreo. distin. 14. q. 2. & Gabri. ea dist. & q. cōtra Palud. d. 14. q. 3.

Primum probatur hæc conclusio testimonio D. August. 14. de ciui. dei. cap. vltimo vbi asserit, neminem pertinere ad ciuitatem Dei nisi per amorem dei, vsque ad contemptum sui: sed omnem verè pœnitentem ad Dei ciuitatem pertinere nemini dubium est, ergo. Et lib. de vera & fal. pœniten. capit. 9. pro absurdo habet quòd sine amore dei, quisquam consequatur indulgentiam, sine quo nullus inuenit gratiam. & capite decimosextimo idem ait, & lib. contra Crescon. 2. capite duodecimo cum dixisset: & eleemosynis & verbo veritatis, & contritione remitti peccata, subdit, mundantur etiam, ipsa quæ supereminet omnibus charitate, quæ vna si adsit omnia illa rectè fiunt: si autem desit, illa omnia frustra fiunt. Præterea. 1. Ioan. 3. qui non diligit manet in morte.

Præterea conuersio ad Deum requiritur ad habendam gratiam dei. Zac. 1. conuertimini ad me & ego cōuertar ad vos. Ezech. 18. & 33. sed conuersio ad Deum non fit nisi per actum charitatis: nam si aliter conuersio fiat vana est ad iustificationem cum in Christo Iesu sola fides valeat quæ per dilectionem operatur ad Galat. 5. hoc autem notauit August. de vera & falsa pœnitentia. cap. 17. non conuerti, sed qui habet attritionem & timet Deum iudicem, nisi amet iustum.

Præterea salus animæ in cōuersione ad deum consistit Hier. 3. conuertimini filij, reuertentes & sanabo auersiones vestras. Esai. sexto & conuertatur & sanem eum. & quadragesimo quinto conuertimini ad me, & salui eritis: at pœnitentia est

medicina salutis.

Item omne agens, agit propter finem anima ergo cum mouet se, ad finem se mouet. At velle efficaciter finem pertinet ad charitatem. Nam que si per spem solam finem appetere, nec spes mortua ad iustificationem sufficeret, nec de peccato doleremus qua ratione offensa Dei est, sed qua malum nostrum est.

Id tandem modò in conc. Trident. sess. 6. c. 6. & 7. definitum est. Ac re vera, id. n. Dominus, Luce. 7. insinuasse videtur, inquit. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ significat dolorem & lachrymas nullas esse nisi cum charitate essent.

Secunda propositio, prior natura est actus charitatis, quàm actus pœnitentiæ. Imò radix vnde pœnitentia habet remittere peccata, dilectio est: iuxta domini sententiam Luc. 7. Quoniam dilexit multum, ait. D. Tho. 3. p. quæstione. 85. artic. 6.

Probatur item hæc conclusio. Quia pœnitens, detestatur peccatum, vt offensam Dei, ergo prius natura amat Deum. Nam nisi quem amore prosequimur, eius mala exhorrescere non solemus.

Primus quoque voluntatis actus, circa proprium obiectum est, scilicet, circa bonum. Deinde sequitur odium oppositi mali. Prior ergo actus est, quo Deo volumus bonum, quàm actus quo eius malum abhorremus.

Præterea, velle mihi conciliare Deum, est prius, quàm velle emendare iniuriam commissam, cum illud sit finis huius. At illud ad charitatem pertinet, hoc ad pœnitentiam, vt dictum est.

Præterea, vt D. Tho. argumentatur loco citato ad secundum, in actibus animæ primus motus est circa finem. Vnde prior est natura intentio finis, quàm electio mediorum. At, dolere de peccatis, & illa destruere, medium est ad placandum & conciliandum Deum, & ad rectam electionem pertinet, ergo. Sed & Hier. 31. huius rei testimonium habemus: Postquam conuertisti me (inquit) egi pœnitentiam, prior est igitur conuersio ad Deum quàm pœnitentia detestatioque peccati.

Id postremò Concilij Tridentini. sessi sexta capite sexto definiuit, his ver-

verbis. Peccatores ad iustificationem se disponunt, incipientes diligere deum tanquam omnis iustitię fontem: ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per pœnitentiam.

Tertia propositio, de ratione verę pœnitentię est, quod displiceat peccati, quia est contra Deum super omnia dilectum. D. Tho. expressè. 3. p. q. 86. artic. 3. patetq; ex prioribus conclusionibus.

Ad primum autem eorum, quę in contrariam partem adduximus, respõdet D. Tho. 3. p. q. 84. arti. 5. ad. 2. & q. 86. arti. 6. ad. 2. & de verita. q. 28. arti. 5. in corpore. & ad primum negando consequentiam. Aliud est enim, quod requiritur ad iustificationem absolutè, aliud ad iustificationem eius qui mortaliter peccauit: in quo requiritur & auersio à malo, & conuersio in bonum, vt iniuria quam fecit compensetur per equam satisfactionem.

Ad secundum respondetur, quod pœnitentia dicitur secunda tabula post naufragium, & non charitas. Primo, quia charitas necessaria est in omni iustificatione, communisq; & integra nauis soluentibus, & naufragis. Pœnitentia autem, propriũ est remedium naufragorum.

Item etiam in pœnitentia charitas intelligitur, non autem e diuerso, in charitate pœnitentia. Quanquam & his duobus argumentis breuius responderetur, multos actus hominis in iustificatione simul coniungi, quibus tamen singulis iustificationem ipsam sacrę literę tribuunt. Fides enim purificat corda nostra. Acto. 15. Spe quoque salui facti sumus ad Ro. 8. Vniuersa etiam delicta operit charitas. Proverb. 10. & scriptum quoque est, sine timore neminem posse iustificari. Eccle. 1. Et, cum peccator ingemuerit ac penitentiam egerit, peccata ipsius obliuioni tradentur. Ezech. 18. & 33. Erraret autem vehementer, qui vel remissionem peccati, vnicuique ex illis actibus denegaret, vel vnum ex eis quemlibet, superfluere arbitraretur.

Ad tertiam, nihil vetat, cum quis semel habuit actum amoris, odio habere malum sine amore præsenti, ex vi tamen præcedentis, vt post primum assensum conclusionis, quem sine assensu antecedenti

principiorum habere nequiuimus, nihil prohibet eidem conclusioni iterum atque iterum assentiri sine principiorum assensu. Sic & primam pœnitentiam sine dilectione habere impossibile fuit. Secundam verò vel tertiam habere poterimus ex efficacia solùm prioris dilectionis. Ita quoque puer vi & potentia amoris naturalis, quem dubio procul aliquando primum habuit postea malum fugit naturę contrarium, etiam si amor ille actu non perduret. Quin etiam non oportet duas semper operationes differentes habere amoris & pœnitentię: sed potest vnus & idem actus à charitate & pœnitentia proficisci, vt interim media & finem vnico actu complectimur, & principijs & conclusioni vnico actu assentimur.

Ad quartum, concesso consequenti quod infertur ad primam confutationem, nego consequentiam. Non enim valet, a, est prius, b, & b, prius, c, ergo, a, est prius, c, præsertim cum in diuerso genere causarum ille ordo consideratur. Quemadmodum, & hæc collectio inutilis est, a, est causa, b, & b, est causa, c, ergo, a, est causa, c. Quod vt exemplo manifestum efficiam ponamus illud quod Philosophi negare non possunt, primas qualitates & secundas, vtrasque esse dispositiones ad eandem formam substantialem, vt calor & color, humiditas & mollities ad animam rationalem, vbi certum est, secundas qualitates priores esse animæ in genere causę disponentis & materialis: animam rursus priorem esse primis qualitatibus in genere causę formalis. Prior est enim forma, quę dat esse simpliciter, quàm forma quę dat esse tale. Ex quo tamen, si quis colligeret, secundas qualitates esse priores primis, certè à Philosopho non toleraretur, sed ne à dialectico quidem: cum in nullo genere causę primas qualitates, secundę præcedant.

Item, contritio prior est habituali gratia in genere dispositionis, gratia etiam prior est habitu pœnitentię infusę in genere causę formalis. Sed contritio nullo pacto prior est habitu pœnitentię. Quoniam actus ille ab habitu producit in genere causę efficientis. Effecta autem causarum efficientium, suis causis efficientibus priora esse non possunt, nisi

fortè in genere causę finalis, de quo genere in presentia non differitur.

Circa id verò, quod in eodem argumento additur, gratiã se habere ad charitatẽ & pœnitentiã, vt anima ad potētias suas, non in omnibus similitudo est. Quoniam potentię animę, intellectus & voluntas, nulla ratione pœcedunt animam: habitus verò charitatis & pœnitentię, quoniam in genere causę efficientis producūt actus, qui sunt dispositiones ad gratiam, ex consequenti ipsam gratiam antecedunt. Charitas igitur & pœnitentia habent se ad gratiam, vt calor ad formã ignis. Idem enim calor si consideretur, vt disponens materiam ad recipiendam formam, prior forma est: si autem vt potentia calefactiua, eadem forma posterior est.

Gab. d. 14
4. 1. ar. 2.

Ad secundam verò confutationem, in qua difficultas est maxima, sunt qui negāt primam contritionem meritoriam esse, quam ego sententiam olim iuuenis tenere solebam, nec enim poteram eam persuasionem induere, vt gratia habitualis qua iustificamur, prima cōtritione prior esset quod tamen erat necessarium, vt illa contritio esset meritoria: quippe, cū gratia & amicitia dei, totius meriti radix & origo sit, atque id etiam. D. Tho. mihi sentire videbatur. 1. p. q. 62. arti. 2. ad. 3. in hæc verba. Triplex est conuersio in Deum: vna quidem per dilectionem perfectam, quę est creaturę iam deo fruētis. Et ad hanc conuersionem, requiritur gratia cōsummata. Alia conuersio est, quę est meritum beatitudinis, & ad hanc requiritur habitualis, gratia quę est merendi principium. Tertia conuersio est, per quam aliquis pœparat se ad gratiam habendam, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam cōuertentis: secundum illud, conuerte nos domine, & cōuertemur. & 3. p. q. 89. arti. 1. ad. 2. Actus, inquit, primus pœnitentis se habet: vt vltima dispositio ad gratiam consequendam: scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentię, procedunt iam ex gratia & virtutibus. Sed quoniam. D. Thomas. quem ego authorem libentissimè sequor. 1. 2. q. 112. articu. 2. ad. 1. contrariam sententiam tenet: concedo contritionem primam esse meritoriam glorię. Primò, quia est operatio amici

Dei ordinata in finem supernaturalem. Imò, vt ostensum est, in finem charitatis, ab ipsa charitate ordinata, ergo est meritoria.

Præterea vltima dispositio ad formã, in genere causę formalis, posterior ipsa forma est. Igitur secundum ordinem causę formalis, contritio à gratia procedit, erit ergo meritoria.

Præterea fingamus hominem post primam illam contritionem è vita discedere: Tum quæro an isti dabitur aliqua gloria? Quod quia negari non potest, quæro rursum: an illam gloriam talis homo meruerit? Si meruit, habetur intentum: si non meruit, ergo adulto seclusis sacramentis datur gloria absque merito proprio: reclamante Paulo prima ad Corinthios tertio. Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. & Matthe. vigesimo. Nemo diuturnum accepit denarium, nisi qui in vinea laborauit.

Præterea, primus actus charitatis est meritorius, cū sine dubio, sit opus amici Dei maximè placens Deo. Ioan. decimoquarto. Qui diligit me, ego manifestabo ei meipsum. Sed actus primus pœnitentię sequitur primum actum charitatis a quo proficiscitur, ergo est meritorius. Quod August. affirmat, de ve. & fal. pœnitent. capite decimo septimo. vbi de ijs qui in fine pœnitentiam agunt, sic loquitur. Cū fructifera pœnitentia opus sit non hominis sed Dei, inspirare eam potest, quoniam vult sua misericordia: & ex misericordia remunerare, quosdamnare potest ex iustitia. & capit. vltimo ait, pœnitentiam non solū indulgentiam promittere, sed certa pœmia. Gratianus etiam id habet de pœnit. dist. 1. c. conuertimini.

Igitur ad argumentum, concedo libenter primam gratiam gratis dari. Nego tamen exinde primam gloriam dari sine merito. Eadem enim contritio vt quatuor, & dispositio est ad gratiam, vt quatuor, & meritoria glorię, vt quatuor quæ ratione ordine naturę gratiam sequitur, & ad impugnationem: quia gratia est acceptatio ad vitam eternam. Id, scilicet, ego nego si sermo formalis sit: sed est forma per quam aliquis est amicus deo, per quam

quam homini grato & accepto, admissio-
q; in diuinæ naturæ consortium, facultas
datur ad æterna bona, per operationem
virtutum promerenda. Nec oportet for-
maliter loquedo, vt quis fit amicus Deo,
quod Deus per talem amicitiam, seclusa
quacunque operatione, velit illi vitam æ-
ternam. Sed satis est, quod velit illum
admittere ad participationem bonorum
supernaturalium, quæ simpliciter faciunt
homines bonos, qualis est charitas, & cæ-
teræ virtutes infusæ, per quas admissus ho-
mo ad dei amicitiam & gratiam, æternam
gloriam proprijs actibus demeretur. De
adultis loquimur, nam paruulis gratia da-
tur per operationem alienam, similiter &
gloria.

Cuius rei exemplum habes in anima,
quæ quoniam actus primus est, dat esse &
viuere. Hanc consequuntur potentie na-
turales, hoc est, intellectus & voluntas,
per quas operatur ad consecutionem fi-
nis. Sic & gratia, vita quædam animæ est,
quæ illi & viuere, & esse diuinum præ-
stat, quam charitas & reliquæ virtutes
consequuntur: quarum operationibus fi-
nem suum homo consequetur. Nec dee-
rit præter naturale, morale quoque exem-
plum, in huius rei expositione. Cum enim
homo quis, gratus incipit esse principi,
non est opus, vt per talem primam gra-
tiam acceptus sit ad vltima præmia, atque
præcipua, quæ videlicet princeps, fideliter
seruientibus præparauit. Sed per talem
primam gratiam intelligitur admitti in-
domum, consortiumq; eiusdem princi-
pis: dariq; facultas intelligitur, ad præmia
quæcunque fidelium amicorum prome-
renda. Cum autem Apostolus ait, gratia
Dei vitam æternam donari: certè sentit,
quod August. disertissimè docet. 3. Hypo-
gnosticon, & de gratia & libero arbitrio
capite quarto, quinto, septimo, & deci-
mo quinto per auxilium Dei gratuitum,
eam homines consequi, cum tamen simul
dicatur corona iustitiæ, quia nobis coope-
rantibus gratia Dei respondet, tanquam
præmium mercesq; operis nostri. Atq; de
prima controuersia, satis superq; fuerit di-
sputatum. Vbi constitutum nobis est, pœ-
nitentiam esse voluntariam pœnam pro
peccatis, assumptam, propter Deum, ex
charitate dilectum.

SECUNDA PARS.

IN secūda verò, id vertebatur, in
quæstionem, an pœnitentia sit
virtus: Cuius quidem quæstionis
pars negatiua ex, eo suaderetur. In primis
quod nulla virtus, vitium in eodem subie-
cto necessariò supponit: at oportet homi-
nem fuisse vitiosum, priusquam in homi-
ne pœnitentia sit: non igitur est pœni-
tentia virtus. Nam & absurdum est, vir-
tutes te habere non posse nisi ante pecca-
ueris: & Christo domino aliquam dene-
gare, in quo omnium virtutum plenitu-
do est.

Deinde Philosophi nullam de pœniten-
tia fecere mentionem, non Aristoteles,
non Cicero, non Seneca. non denique Ma-
crobius, qui tamen copiosissimè de virtu-
tibus: disseruere: non ergo est pœnitentia
virtus.

Præterea, cuiusque virtutis primus a-
ctus est electio boni secundus verò, fuga
mali? Est enim virtus, habitus electiuus, in
mediocritate consistens. At pœnitere de-
testationem, fugãq; peccati notat: non er-
go potest esse præcipuus cuiusque vir-
tutis actus, cum tamen primus actus pœ-
nitentiæ sit. Quare, non est pœnitentiã vir-
tus.

In contrarium est: quod compensare
iniurias aduersus homines factas, virtus
est: ergo, & diuinas offensas vindicare vir-
tus sine dubio est.

Adhuius controuersie pleniorẽ expli-
cationem sit prima propositio.

Pœnitentia est virtus: quæ quidem cõ-
clusio indubitata apud Catholicos semper
fuit. Nisi, quod nostra hac tempestate, qui-
dam apud Hispanos hæretici, irridere cõ-
perunt eos qui de peccatis commissis tri-
starentur. Cuius erroris author, creditur
esse Lutherus, qui nouam solummodò vi-
tam à pœnitentibus exigit, pœnas non e-
xigit. At hic error (ne aures vestras sancto-
rum testimonijs obrundam) ex sacris lite-
ris reuincetur. Baruch. 2. Anima quæ tri-
stis est super magnitudine mali, & incedit
curua & infirma, & oculi deficientes, &
anima esuriens, dat tibi gloriam & iusti-
tiam domino. 2. ad Corinthios septi-
mo: Gaudeo, non quia contristati estis,
sed quia contristati estis ad pœnitentiam,
B 3 quæ

que enim secundum Deum. &c. Et Psalm. sexto. Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Ecce Propheta sanctus & rex laborat, gemit, lachrymatur. Vbi in lecto: quantum? rigat: quandiu? per singulas noctes. Ob vnam, scilicet, noctem quam in iniquitate contraxerat, vite totius laborem, gemitum lachrymasque designat: & post tam clarum & illustre Davidis exemplum, sunt qui in luce meridiana cæcutiant. Quorum stultitiam facile sanè erit redarguere, vel naturali ratiocinatione: quæ ostendit dolorem de peccatis moderatum ob debitum finem esse laudabilem. Nam, quem errati piget: qui castigat seipsum: idque maxime cauere ne rursus in eosdem laqueos inducatur, is laude dignissimus est.

Præterea, si cuius rei prosecutio turpis est, fuga bona erit suapte naturæ: pœnitentia ergo, cum fuga peccati sit, honestissima est.

Præterea, aliorum punire peccata iure nature, studiosum est: quæque igitur sua vindicare facinora, æquum & iustum est.

In lib. de pœnitentia.

Tandem, hominem in quem iniuste peccaris, placare, virtus est: deo ergo quem offenderis satisfacere, virtus est. Sed quid nos audaces de bono diuini præcepti disputamus? (Nam Tertulliani verbis libenter utimur) bonum est pœnitere, an non? quid reuoluis? Deus præcepit, Deus, hortatur, Deus inuitat: pœnitentiam (inquit) agite, pœnitentia igitur actus virtutis est.

Secunda conclusio. Pœnitentia est virtus specialis. Contrarium huius tenuerunt quidam ante. D. Thomam, vt ipse Thomas author est, dist. 14. q. 1. arti. 1. q. 3. hos Scotus secutus videtur dist. 14. q. 2. & Maior. etiam, q. 2. Sed hac conclusione explicanda primùm intelligamus, dolere de peccatis, eo quod contra rationem rectam facta sunt, non pertinere ad aliquam specialem virtutem. Cum enim omnis virtus sit cõformis recte rationi, eadem sufficit, & vt placeat quicquid rationi consentaneum est, & vt displiceat quod à recta ratione discordat. Vnde temperantia satis est, vt detestemur actus in temperantiæ, & iustitia, vt iniustitiam abominemur.

Illud etiam compertum habemus, tristitiam de peccato, quatenus offensa Dei est, non requirere speciale virtutem præter charitatem. D. Tho. q. 85. art. 2. ad. 1. & art. 3. & ratio est in promptu. Nam per eadem amicitiam bonum amicis volumus, & mala amicorum auertimus.

3. parte.

Præterea, & id accipiamus, quod exploratum quoque est, dolere de peccato, vt languenti animo medeamur, non indigere alia virtute præter charitatem. Nam sicut ex amore naturali, medicinam appono morbis corporis, ita ex charitate, quam meipsum diligo propter Deum, medicinam affero egritudinibus animi. Atque ab eadem omnino charitate est, tristari de culpa: vt mihi conciliem Deum. Etenim, quæcunque humana actio, ob id parata, vt cõparem amicitiam hominis, nullam exigit specialem virtutem humanam, sed ex quodam desiderio amicitie consequenda proficiscitur, quod inchoatio quædam est, & veluti amicitie semen. Tristari ergo de peccato vt in gratiam Dei redeamus, inchoatio quædam est diuinæ amicitie: nec ad aliam virtutem pertinere potest. Imò adeo virtutis nomen non meretur, cum in genere amicitie actus ille imperfectissimus sit, virtus autem sit dispositio perfecti ad optimum, vt ex Aristot. 7. phys. lib. colligitur.

Tristari ergo de culpa, eo fine vt compensetur offensa, quæ aduersum Deum commissa est, id nos asserimus exigere propriam specialemque virtutem. Nam, vt dare Petro pecunias si in se quidem absolute consideretur, nullam habet laudem: sed si do, vt releuem miseriam eius, actus est misericordie, si vt bene illi faciam, scilicet quia bonum ipsius est, ad benevolentiam & amicitiam pertinet. Sin verò, tanquam donum gratuitum pecunias confero, nempe vt suo loco & tempore, quibus decet distribuantur, ad virtutem liberalitatis spectat. Ita tristitiam assumere, quia iniurie deo facte compensatio fiat, à virtute speciali oriatur necesse est, cum finis illa tam specialis sit, vt pertinere ad duas virtutes nequeat, nedum ad plures. Diuersa quippe formalia motiua voluntatis, diuersæ sunt formales rationes obiecti: atque consequenter, diuersos habitus & virtutes efficiunt.

Præ

Prætereà, si quem hæresis suæ pœnitentat vt, emendetur offensa Deo facta, actus virtutis sine dubio est. Nec tamé potest elici à fide, quæ est in intellectu, sed ne ab alijs quidem virtutibus generaliter. Dabitur ergo aliqua specialis virtus, vnde ille actus existat: quam nos pœnitentiam appellamus.

Postremò, velle compensare iniuriam factam proximo, requirit specialem virtutem ergo, & velle compensare, ac vindicare iniuriam factam Deo.

Sed ex his oritur dubium, si pœnitentia virtus specialis est, an incidat in virtutem aliquam particularem earum, quas Philosophi posuerunt? videtur enim esse eadem cum iusticia. Quod Duran. di. 14. q. 2. asseruit: quia per eandem virtutem reddimus unicuique debitum & illi satisfacimus, si intulimus iniuriam. Sed per iustitiam unicuique reddimus debita, ergo. Et confirmatur, quia iniuriam factam, ad ius, æqualitatemque redducere, actus iustitiæ est.

Prætereà, vindicatio species iustitiæ est: ergo, & pœnitentia. Quod & D. Th. affirmat. 3. p. q. 85. art. 3. ad. 4. & art. 4.

Falluntur tamen qui hoc sentiunt. Primo quia inter Deum & homines, non est iustum simpliciter, sed secundum quid, vt D. Tho. art. 3. iam citato ex Arist. 8. Eth. manifestat: ergo, cum pœnitentia sit virtus inter hominem & deum, non reddit iustum nisi secundum quid. Non est igitur virtus iustitiæ, quæ videlicet æquale reddit. Deinde, religio debitum Deo reddit & tamen non est iustitia. Non ergo, quæcunque virtus debitum Deo reddit, virtus iustitiæ est.

Quibus argumentis, Caietanus commotus, tenuit pœnitentiam esse virtutem religionis, & quia eiusdem prætereà virtutis est, reddere debitum Deo benefactori & offenso, sed per religionem reddimus debitum Deo benefactori. Maior probatur, quia ratio debiti non variatur ex eo quod sit pro beneficijs, vel offensis, vt debitum ex accepto mutuo, vel ex furto, eiusdem rationis est. Cû ergo sola religio reddat debitum Deo, ratione accepti beneficij, sola debitum Deo reddit ratione factæ offensæ.

Item Baruch. 2. Anima quæ tristis est

super magnitudine mali, dat tibi gloriam & iustitiam domino. Primum gloriam, deinde iustitiam & confirmatur hoc ex Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor cõtritum & humiliatum Deus non despicias. Primus ergo actus pœnitentiæ, hoc est, contritio, sacrificium opusque religionis est.

Sed hæc quoque opinio primum D. Th. aduersatur. 4. dist. 14. q. 1. art. q. 5. & dist. 15. q. 4. art. 7. q. 1. ad. 2.

Prætereà & falsa est: quia religio non reddit Deo quodcunque debitum, sed honorem, ut pœnitentia per se quidem intendit compensare iniuriam Dei. Assumit tamen ad huc finem, ea per quæ compensatur iniuria quæcunque illa sint. Vnde primum assumit tristitiam de vita veteri, deinde propositum vitæ nouæ, mox exteriorem pœnam & satisfactionem: denique in his omnibus subiectionem, & humilitatem erga Deum. His enim homines humanas iniurias solemus compensare. Cû igitur finis pœnitentiæ proximus atque præcipuus non sit, honorem Deo reddere, certe religio esse non potest, cuius proximus finis est, reddere Deo cultum.

Prætereà non est eiusdem virtutis reddere debitum honorem principi, & ipsius offensam compensare. Illud enim ad obseruantiam pertinet, hoc ad iustitiam. ergo non est eiusdem virtutis Deum colere, & eius offensam satisfacere.

Dicendum ergo, pœnitentiã esse specialem à ceteris virtutibus distinctam, quas philosophi cognouerunt, cuius proprius actus est, compensare offensam Dei. Quæ quidem virtus, iustitia quædam est, qualis inter homines ad Deum esse potest. Ezech. 18. Si autem impius egerit pœnitentiam, & fecerit iudicium & iustitiam. Psal. 118. Feci iudicium & iustitiam. ad Ro. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati, ita nunc exhibete seruire iustitiæ.

Ad primum verò argumentum, quo suadebatur esse iustitia, iam videtur esse responsum. Nam iustitia quæ proprie & simpliciter iustitia vocatur à Philosophis non nisi, inter eos est, inter quos æquale reddi potest.

Quare, in definitione iustitiæ, sicut ius pro ijs æquali iustoque sumitur, ita particu-

lā unicuique pro iis solis distribuit, inter quos iustum & æquale est: & per hoc patet ad confirmationem, quæ de iniuria facta homini procedit. Nam pro iniuria facta Deo, æquale reddere impossibile est.

Ad secundum, vindicatio non ponitur propriè species iustitiæ à D. Tho. Sed pars quædam adiuncta, & virtus illi propinqua. Has D. Tho. partes potestatiuas appellat virtutum: vt religionem partem iustitiæ, modestiam temperantiæ. Cùm verò asserit, pœnitentiam esse speciem iustitiæ, latius vsurpat speciei vocabulum, pro inferiori, quod se habet per modum speciei. Dixerat enim. artic. 3. iustum diuidi in iustum simpliciter, & iustum secundum quid. Quæ non est diuisio generis in species.

Ad primum autem eorum, quæ faciebamus pro Caietani sententia, respondetur: quòd religio nõ reddit debitum Deo pro beneficiis acceptis, si formaliter & per se loquimur: sed gratitudo est, quæ refert Deo debitam gratiam pro acceptis beneficiis. Reddit autem religio debitum cultum, in signum dominij vniuersalis, ratione, cuius, patriam cultumque debemus peculiarissime seruitutis. Ad quam virtutem nullo modo pertinere potest, debitum compensare, quod oritur ex delicto commisso.

Fateor tamen, quòd si quæ virtus esset inter Deum & homines commutatiua: qua redderemus debitum ratione cuiusquam commutationis, ad eandem quoque spectaret compensare iniuriam factam Deo, quemadmodum inter homines accidit.

Sed obiicis: si primus actus virtutis huius est satisfacere pro delicto commisso, ad satisfactionem verò iniuriæ factæ, per accidens dolor interuenit: ergo, potissimum huius virtutis actus, non est pœnitere: quocirca pœnitentia ex accidenti vocabitur.

Ad hoc dubium facile est respondere, si teneamus, pœnitentiam esse actum publicæ iustitiæ: cuius, scilicet, Deus iudex est, pœnitens minister: sed si teneamus esse priuatam iustitiam, atque vindictam (vt antea diximus) difficile est. Nam cùm hæc vindicatio & inflictio pœnæ accidentaria sit, satisfactioni voluntariæ quæ proximo facimus, profectò & accidentaria vi-

detur esse compensationi, quam facimus Deo.

Hoc tamen mouere nos nulla ratione debet: est enim insigne discrimen inter homines offensos & Deum: quòd offensus homo, ab offendente id primum exigit, non vt se torqueat per pœnas, sed vt reddat honorem ablatum per iniuriam: tametsi & illud quoque in partem compensationis accipiat, si is qui offendit, de offensa præterita contristetur. At verò Deus, è contrario ad primum exigit, vt cum volumus peccatum admissum compensare, tristemur luamusque pœnas delicti commissi: id verò secundariò requirit, vt honorem & reuerentiam, quæ peccando detraximus, pœnitendo rependamus. Cur ita? Nempe non suam, sed nostram querit vtilitatem: quæ videlicet in pœnis voluntariè pro peccatis assumptis, maxima est. Nam (vt Chrisost. homil. 5. 6. & 7. ad populum, elegantissimè tradit) nulla medicina appositior, nullum remedium præsentius aduersus peccata est, quàm tristitia dolorque pro peccatis: & quemadmodum vermis lignum, tinea vestemè quibus prodiere consumunt, ita pœna matrem è qua nata est, hoc est culpam, intermit. Meritò igitur, ea virtus per quam offensas Dei compensamus, pœnitentia nuncupatur: quæ videlicet pœnas voluntarias infligit: quibus vtique Deus vel maximè placatur, quoniam iis vel maximè homo sanatur.

Ad primum argumentum eorum, quæ à principio opponebamus, ad suadendum pœnitentiam non esse virtutem, respondeo facillimè (nisi ego cęcutio. Vnicuique statui & conditioni suas virtutes esse tribuendas. Rectoribus iustitiam, pauperibus patientiam, peccatoribus pœnitentiam. Certè, virtus medicæ artis morbum supponit in subiecto, cui debet applicari. Quod si per hanc artem quisque sibi solùm mederetur, idque optimè posset, laus huius artis non exinde minueretur.

Eadem quoque ratione, sunt quædam virtutes ad tuendam bonam valetudinem animi. Et virtus quoque est ad reparandam, si quando fuerit amissa: vnde nego antecedens. Nam licet absolutè virtus hominis, non exigat prius hominem vitiosum, sed

sed

sed ex suppositione: tamen, si incidat in peccatum, nihil vetat, vt sit virtus ad mendandum illi. Nam, & hominis natura integra non exigebat vindicationem: at si mali sint & prauaricatores, virtus necessaria est: non enim vindicamus nisi malefacta. Itaque sicut vindicatio sceleris alieni supponit vitium in alio, sic vindicatio sceleris proprii, supponit vitium proprium. Atque ob id hæc virtus in Christo non fuit: sicut nec fides aut spes: quoniam imperfectionem in subiecto notant: cui adherent.

Ad secundum dicitur, nonnullos, ex philosophis pœnitentiam commendasse: Senecam in tragædijs, Quem pœnitet peccasse, penè est innocens: Periandrum Corinthium, cum peccaueris subeat te pœnitentia: Aristotelem. 7. Ethi. vbi asserit, intemperantem ab incōtinēte hoc distare: quod intemperans non pœnitet, ideoq; est incurabilis: at incontinens pœnitet, obidque morbus eius medicabilis est. Sed & Ouid. *Sape (ait) leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt, Cum bene peccati pœnituisse vident.*

de pœno.

At verò non posuerunt specialem virtutem pœnitentiæ: vel quia non considerauerunt virtutem, nisi in ordine ad bonum humanum, pœnitentia autem non est virtus specialis nisi in ordine ad diuinam providentiam: quæ est responsio. D. Tho. dist. 14. q. 1. art. 1. q. 3. ad quartum, vel quod finis huius virtutis superat omnem hominis rationem. Quod enim deus concilietur, eiusq; offensa compensetur per pœnas voluntariè assumptas, ratio naturalis non assequitur. Certè Tullius id fieri posse non putavit. Cuius. 3. acad. lib. verba hæc sunt. Quod si liceret iis, qui in itinere deerrassent, si vitam deuiam secutos, corrigere errorem pœnitendo, facilius esset emendatio temeritatis. Quod si liceret inquit, licet planè: apud quos, nempe apud fideles, qui lumine fidei solùm, intelligunt clementiam Dei patris pœnitendo posse placari: indulgētiā peccatorū penitēdo posse cōparari: compensationē iniurię deo factæ pœnitendo posse fieri: morbos omnes animi pœnitendo posse aboleri. Ea ratio naturalis non tenet: tenet fides.

Vnde postremam huius controuersię conclusionem constituimus.

Pœnitentia est virtus infusa. Pro cuius confirmatione, quædam mihi sunt iacien-

da fundamenta.

Primum, dupliciter aliquam virtutem esse infusam: aut, ex genere & naturâ suâ, quia videlicet per actus nostros acquiri & generari non potest. Vnde necesse est, à Deo nobis supernaturaliter infundatur, quales à Theologis asseruntur virtutes theologicæ, fides, spes, charitas. Aut virtus dicitur infusa per accidens, quia licet per actus nostros naturales acquiri possit, miraculosè tamen alicui infunditur, vt sciētus rerum naturalium Adę collata: & vsus linguarum collat⁹ apostolis. Hic igitur de virtute infusa loquimur, iuxta priorem modum.

Secundum fundamentum ex. 1. 2. q. 51. art. 4. non est alia causa necessaria ponendi habitus infusos à Deo: nisi vt homo se habeat ad producendos actus supernaturales. Probatum manifestè, quoniam ad actus naturales, quos potentia cum auxilio Dei generali producere potest, non est opus habitu infuso supernaturali, (cum per actus nostros possit habitus acquiri) quod bene potentia se habeat ad similes actus. Quare tunc, vel virtus acquisita superflueret, vel (vt dicamus verius) superflueret ipsa virtus infusa, quæ nihil aliud præstaret quàm quod præstet acquisita.

Et prætereà, talis virtus infusa, non esset primi generis, de qua nos loquimur: sed esset potius per accidens infusa.

Tertium fundamentum, actus pœnitentiæ, qui sufficit ad iustificationem (quem Theologi contritionem appellant) nō potest esse in homine, sine actu fidei supernaturalis, quod primum ostenditur ex Augu. in lib. de ve. & fal. pœn. cap. 2. vbi, Si fides (inquit) fundamentum est pœnitentię, constat, pœnitentiam, quæ ex fide nō procedit, inutilem esse.

Nemo item potest bene agere pœnitentiā, nisi qui sperauerit indulgētiā de pœnitentia. dist. 1. cap. nemo potest. ex Ambr. Sperare autem indulgentiam, non potest sine actu fidei, ergo &c.

Est quoque testimonium Hier. præclarum. cap. 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi percussis femur meum. Nota, postquā ostendisti mihi.

Idem apertè ostenditur, ex eo quod ad iustificationem impij, requiritur fides, vt

anno

anno superiori copiosissimè demonstraui
 mus multis testimonijs irrefragabilibus, è
 quibus illud est præstantissimum, sine fide
 impossibile est placere Deo, ad Hebrę. 11.
 & Sapient. 9. per sapiētiam (quam scilicet,
 donū Dei de cęlo delapsū antedixerat)
 sanati sunt quicunq; placuerunt tibi do-
 mine à principio. Ex hoc vos colligite oēs
 considerationes circa peccatum, quas ex
 naturalibus habere possumus, esse pœni-
 tus in sufficiētes ad pœnitentiā qua ho-
 mo iustificatur. Cōtra Scotū. dist. 14. q. 2.
 Quartum fundamentum, actus pœnitē-
 tiæ qui est sufficiens ad remissionem pec-
 catorum, non producitur à voluntate cum
 solo concursu Dei generali: sed eget auxi-
 lio supernaturali Dei, quo ipse moueat vo-
 luntatem nostram ad veram pœnitentiā.
 Id quod & certa ratio docet, & confirmat
 authoritas (vt ait Bernard. ser. 1. in festum
 Pet.) Diuus quoq; Aug. de fide ad Petrū,
 cap. 31. Firmissimè (inquit) tenē, neminem
 hic posse pœnitentiā agere, nisi quem
 Deus illuminauerit, & gratuita sua mise-
 ratione conuerterit, & lib. 5. contra Iulian.
 Pelagianum, cap. 3. & multis aliis locis id
 probat ex Apostol. ad Roma. 2. vbi ait. Bo-
 nitas Dei ad pœnitentiā te adducit. Et
 ex illo secūda ad Timo. secundo. Ne fortè
 Deus det illis pœnitentiā, & resipiscant
 à diaboli loqueis.

Et est. 72.
 in ordine
 epistola
 Leon. pa.
 in editio-
 ne parisi.

Præterea, hoc fuit determinatum con-
 tra Pelagium, vt patet in epistola Aurelij
 Carthaginensis episcopi de erroribus & cō-
 demnatione Pelagij.

Decimò inquit Catholici, postulan-
 dus scilicet Pelagius vt fateatur, secūdu
 gratiam & misericordiam Dei, veniā pœ-
 nitentibus dari: non secundum meritum
 eorum, quandoquidem ipsam pœnitentiā
 donum Dei dixit Apostolus, vbi ait de qui-
 busdam, Ne fortè det illis Deus pœniten-
 tiam.

Idē definit Leo Pap. Epist. 69. ad Theo-
 dorum episcopum. Ipsam pœnitentiā ex
 dei credimus inspiratione conceptam, di-
 cente Apostolo, ne fortè det illis Deus pœ-
 nitentiā. & c.

Est quoque definitum à Cælestino Pa-
 pa, in epistola ad omnes Galliarum episco-
 pos, cap. 4. Neminem de ruina peccati per
 liberum arbitrium posse consurgere, nisi
 eum gratia dei miserentis erexerit. & c. 8.

ac. 9. Preparatur voluntas à domino, & vt
 aliquid agāt, paternis inspirationibus suo-
 rum ipse tangit corda fidelium. Qui enim
 spiritu Dei agūtur, ij sunt filij Dei. Quod
 & Conci. Trid. sess. & c. 5. 9. 7. definitum
 est, & cano. 3. Si quis dixerit, sine præue-
 niente spiritus sancti inspiratione atq; e-
 ius adiutorio, hominem pœnitere posse,
 sicut oportet, vt ei iustificationis gratia
 conferatur, anathema sit.

Cuius rei manifestum testimonium ha-
 bes apud Hiero. cap. 31. Conuerte me do-
 mine, & conuertar, quia tu domine, Deus
 meus. Postquam enim conuertisti me, egi
 pœnitentiā. In quæ verba Hierony. Vi-
 de (inquit) quantum sit auxilium dei, &
 quā fragilis humana conditio, vt hoc
 ipsum quod pœnitentiā agimus, nisi nos
 dominus ante conuerterit, & nisi Dei ni-
 tamur auxilio, nequaquam implere velea-
 mus.

Ratione quoq; id probat. D. Tho. 4. cō-
 tra gent. cap. 72. quia mens debitè ad Deū
 conuerti non potest sine auxilio speciali.
 Quod licet Gabri. neget. 3. dist. 27. q. vni-
 ca. ar. 3. & 4. dist. 14. q. 1. & 2. sed apud fi-
 deles certum esse debet Hierem. 31. Psal.
 79. Domine Deus virtutum cōuerte nos.
 Vide Augu. in illud psal. 84. Deus tu con-
 uersus viuificabis nos. & lib. 2. de pecca-
 to. meri. & rem. cap. 18. malè igitur & pe-
 riculosè Caietanus. q. 1. de contritione di-
 cit. quòd potest quis diligere Deum su-
 per omnia, etiam vt est bēatitudo sancto-
 rum sine charitate infusa, & hoc sine etiā
 posse esse dolorem acquisitum de pecca-
 to, quatenus est offensa dei.

Quibus iactis fundamentis, tertia con-
 clusio firma persistit, ad actum pœniten-
 tiæ necessarium esse habitum virtutis in-
 fusum. Quoniam hac sola ratione poni-
 mus virtutes theologicas infusas, quòd ac-
 tus earum excedunt naturę facultatem.
 Sed actus pœnitentiæ est huiusmodi er-
 go.

Confirmatur, pœnitentiā disponit
 animam hominis vt bene se habeat in
 ordine ad finem supernaturalem, ergo, est
 habitus supernaturalis. Consequentiā pa-
 tēt: quia habitus est dispositio animi in
 ordine ad operationem: ergo: si operatio
 est naturalis, habitus erit naturalis: & si
 operatio est supernaturalis, habitus erit
 su

supernaturalis.

Confirmatur. 2. quia Deus suauiter disponit omnia: ergo cum actum perfectum virtutis naturalis non producat sine habitu naturali, neque actum etiam supernaturalem perfectæ virtutis producat, sine habitu supernaturali.

Et præterea cum agens naturale non se extendat ultra finem naturæ, non poterit producere habitum poenitentiae, quæ videlicet perficit hominem in ordine ad finem excedentem naturæ facultatem. Est ergo poenitentia habitus infusus à Deo, per quam poenas eligimus ad diuinas iniurias in nobis ipsis vindicandas.

Atq; hætenus de secunda controuersia dictum sit.

TERTIA PARS.

Tertio loco id quærebatur, an poenitentiae virtus sit ad salutem, & iustificationem necessaria? Nā pars negatiua, vera esse videtur ex Origine homil. 2. in Leuit. vbi septem media enumerat idonea ad consequendam remissionem peccatorum.

Primum est baptismus, ad Titum. 3. saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Secundum est charitas, Luc. 7. remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 1. Petri. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum. Tertium est martyrium. Ioan. 15. maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat pro amicis suis. Et Matth. 10. Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, & qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Quartum est, eleemosyna, iuxta illud Lucæ. 11. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Thobie. 4. Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat. Quintum est, remittere iniuriam. Matth. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, & pater vester cælestis dimittet vobis delicta vestra. Sextum est, conuertere peccatorem ab errore viæ suæ. Iacobi. 5. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, operit multitudinem peccatorum. Septimum tandem est poenitentia, cum lauat peccator in lachrymis stratum suum Ezech. 18. Si impius egerit

poenitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum eius non recordabor. Eadem ferè Augu. lib. 2. contra Cresconium grammaticum, ca. 12. Eadem quoque Chryso. in epistolam ad Corin. 2. homil. 4. Cum ergo poenitentiam distinguat Origines & August. à cæteris remedijs quæ ad remissionem peccatorum singula sunt idonea, fit consequens ad remissionem peccatorum poenitentiam non requiri. Et confirmatur ex eodem Chryso. homil. 5. ad Antioche. vbi docet: & tristitiã & mortem, de peccato vtranque natam esse, peccatum vtranque destruere: vt in poenitentibus & martyribus: & homil. 22. ad eosdem, Cum dixisset, compunctione atq; eleemosynis regnum cælorum emi: subdit, non habes pecunias? non compunctionem? Ecce clamat Propheta dicens: Quis est homo qui vult vitã? prohibe linguam tuam à malo, labia tua ne loquantur dolum: & in salutem tibi sufficiet.

Secundò principaliter pro eadem parte argumentor. Si cui non occurrant memoria peccata, occurrat autem diuina bonitas, poterit ex eiusmodi consideratione in actum dilectionis exire: quem si habeat, proculdubio iustificabitur. Per solã igitur dilectionem, cum peccata in mentem non veniunt, potest homo iustificari: quo circa non est poenitentia, ad iustificationem necessaria.

Confirmat autem hoc vel maximè, quod peccata commissa nonnunquam è memoria penitus excidunt, ita vt reuocari non possint, id quæ vel per morbum, vel etiã per angustia tēporis, quæadmodum si oscitãtē Christianũ de improviso tyrannus opprimat, nec spatium sit ad cogitanda & deslenda peccata. Quare non oportet in omni euentu poenitere, sed in huiusmodi poterit homo sine poenitentia seruari.

Vltimò contingit aliquem esse multis criminibus perplexum, atque inuolutum: Si ergo poenitentia esset ad remissionem peccatorum necessaria, opus esset singulorum poenitere, cum par sit ratio de singulis: quo fieret, vt non posset huiusmodi in momento iustificari.

Pro parte verò affirmatiua thema nostrum apertissimè facit: nisi poenitentiam habueritis. Necessaria est igitur poenitentia, ne pereamus.

Huic

Huic quæstioni priusquam ego respondeam, illud suppono. Cum duplex pœna sit, altera interior, hoc est, dolor animi, altera exterior, hoc est, afflictio corporis: duplicem ex consequenti pœnitentiã esse, alteram interiorem, de qua. 2. ad Timot. 2. Nequando det illis Deus pœnitentiã: & Actorum. 2. pœnitentiã agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Alterã verò exteriorem, de qua. 2. Corinthio. 7. quæ secundum deum tristitia est, pœnitentiã in salutẽ stabilem operatur, & Matt. 11. Olim in cineribus & cinere pœnitentiã egissent.

Tunc sit prima conclusio. Pœnitentiã interior est necessarium remedium ad remissionem mortalium peccatorum. Actorum. 3. Pœnitimini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis suis: vita viuet, & non morietur. Nullum enim aliud proponitur pœnitentibus medium, vnde & cap. firmiter desum. trini. definitur, quod si quis post baptismum prolapsus fuerit in peccatum, per veram semper potest pœnitentiã reparari.

Item Apocal. 2. Memor esto, vnde excideris, & age pœnitentiã, & prima opera fac: Sin autem, veniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiã egeris.

Præterea, ad Ephes. 4. & ad Coloss. 3. Vos non ita didicistis Christum, sed sicut est veritas in Iesu, exuite vos veterem hominem & induite nouum. At, induitur nouus per amorem boni, exuitur ergo vetus, per odium vitæ prioris.

Præterea, Eccl. 21. Fili peccasti, non adicias iterum, sed de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur. Quæ verba tractans August. lib. 1. de nup. & concup. cap. 26. inquit. Si à peccando desistere, hoc esset nõ habere peccatum, sufficeret vt hoc nõ scriptura moneat, sili peccasti, non adicias iterum. Non autem sufficit, sed addidit, & de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur. D. Thom. de veri. q. 28. art. 5. & 12. q. 113. 2. 3.

Præterea, qui nouam vitam, cessatione quæ à peccato solummodò ad iustificatiõnem remissionemque præsumunt, hi dominicam præcationem de medio tollunt,

qua dicimus, dimitte nobis debita nostra. &c. Imo memoriã peccatorum antecedentium conatur abolere, qua nihil peccatori salubrius est. Psal. 50. Quoniam iniquitatem meam. &c. Vide Chryso. homil. 9. in episto. ad Hebræos.

Præterea, Lucæ. 5. Non egent qui sani sunt medico, sed qui malè habent. Non enim vult vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiã. & cap. 15. Gaudium erit in cælo, super vno peccatore pœnitentiã agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentiã. Quod, & in concilio hoc Trid. sess. 6. cap. 14. modo definitum est. Nam sanctorum testimonia hoc loco cõgerere, fuerit in re nõ dubia, testibus vti non necessarijs. Si quis tamen ea nosse cupit, multa colligit Gratianus, de pœnitentiã dist. 1. & Rophens. arti. 5.

Neque post tam firma sacrarum literarum argumenta, rationibus hanc conclusionem cõfirmare necessarium est. Nam, rationes firmè quæ à theologis in fidei catholice confirmatione referuntur, ex cõiectura pendent, nullam vim afferunt in docendo. Nos verò, cum aduersus hæreticos disputamus, argumenta quærimus, quæ non persuadeant modò, sed cogant, & tamen in hac parte si quis theologus afferat rationem, nõ asperner: si nõ habeat, non admodum flagitem. Nos certè congruentissimam insinuauimus: quod pœnitentiæ medicinæ sunt aduersus peccata appositissimæ: eoq; præsertim: quod tristitia atq; dolor humilitatem inducunt, superbiam excludunt, quæ morborum humani generis prima causa est. Cõtritã manũ, vel brachiũ, leuare non possumus: sic mœror in corde viri: humiliabit illum. Proverb. 13. vide Chryso. homil. 3. in Matt. & 11. ad populum Antiochen.

Præterea nihil est quod ita animum humanum contineat & frenet, quàm pœna. vt igitur homines peccata vitarent diligentius, in quæ semel decidissent, pœnis ac timore cohiberi debuerunt. Atque (vt August. ait) & habetur de pœnitentiã dist. 1. ca. nullus, ita impartitur Deus misericordiã largitatẽ, vt non relinquatur iustitiæ disciplina: si quidem naturalis ratio postulat: vt legum præuaricatores, iusta vindicta puniantur.

Thom. q. vide. D. 86. art. 2. q. 1. 2. q. 113. art. 5. de uerit. q. 28. art. quinto.

Se-

Secunda conclusio. Exterior pœnitentia est quoq; ad salutem necessaria. Hanc mox equidem demonstrabo, si prius vnũ illud admoneam, actus exteriores ad salutem necessarios esse, in hunc sensum. Vt si facultas adsit habeantur in re, si non adsit habeatur in voto. Verbi causa. Baptismus dicitur esse ad salutem necessarius, quoniam si haberi possit, sine illo nemo saluatur: Si haberi non possit, sine voto illius, salus constare non valet. In hunc igitur sensum nos asserimus pœnitentiã exteriorẽ, esse ad salutem necessariã. quoniam nemo vnquam qui eam agere potuit, sine ea salutem consecutus est: Nec qui agere non potuit, sine illius voto & desiderio.

Primum ergo argumentum pro hac cõclusionẽ est testimonium Concilij Tridẽ. sessi. 6. cap. 14. Docendum est (inquiunt patres (Christiani hominis pœnitentiã (quam, secundam post naufragium tabulam sancti patres aptè nuncupauerunt) multò aliam esse à baptismali, eaq; contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verum etiam eorundem sacramentalem confessionẽ, saltem in voto. Itemq; satisfactionem per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. De qua pœnitentiã scriptũ est. Memor esto vnde excideris, age pœnitentiã & prima opera fac. & iterum. Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiã in salutem stabilem operatur. & rursus. Pœnitentiã agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Hactenus Concilium.

Atque hæc ferè sacrarum literam testimonia magna ex parte conclusionis huius veritatem ostendunt. Nam & illud Apost. 2. ad Corinth. 7. Tristitia quæ secundum Deum est pœnitentiã. &c. de exteriorẽ intelligendum esse, superius admanuimus. Tristitia enim interior, quæ secundum Deum est, pœnitentiã (videlicet exteriorẽ) in salutem stabilem operatur. Vera enim pœnitentiã interior intelligi non potest, quam non exterior cõsequitur. Baruc. 2. anima quæ tristis est, & incedit curua, & infirma. & David psalmo quinto Laboraui in gemitu meo, laudabo per singulas noctes lectum meum, &

lachrymis meis stratum meum rigabo. & Luca septimo Mulier illa peccatrix lachrymis rigauit pedes domini. Illud quoq; Matthæi tertio, Facite fructum dignum pœnitentiæ: iam enim securis ad radicẽ arboris posita est. Ois ergo arbor, quæ non facit fructũ bonum, excidetur, & in igne mittetur: de exteriori satisfactione accipiendum esse, & communis sensus Catholicorum manifestat, qui hunc locum maximè referunt aduersus Lutherum, ad asserendam satisfactionem exteriorẽ pœnitentiæ. Tum & Chrysostomus docet, homil. 10. in Math. his verbis. Maximè indigemus compunctione pœnitentiæ, multarumq; lachrymarum: Pœnitentiã verò dico, non solùm vt à malis prioribus desistamus, verum etiam, vt bonorũ operũ fructib; impleamur: Facite, inquit, fructus dignos pœnitentiæ: quo autè modo fructificare poterimus? si vtiq; peccatis aduersa faciamus. Aliena rapuisti: incipe donare iã propria. Longo es tempore fornicatus: à legitimo quoq; vsu suspendere coniugij. Iniuriam fecisti: refer benedictionis verba conuiciis: neq; enim vulnerato sufficit ad salutem, tantum modò spicula de corpore euellere, sed etiam remedia adhibere vulneribus. Deliciis ante & temulentia diffuebas: ieiunio & aquæ potu vtrunq; compensa. Hactenus Chrysost. Deniq; sic illum locum esse interpretandum, euangelicus stylus ipse declarat: vbi fructus arboris, opera exteriora, quæ à bona voluntate tanquã radice, procedunt, asseruntur. Matth. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Præterea & Apost. ad Rom. 6. hanc cõclusionem docet, inquiens: Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ.

Nec id solum procedit in lege euangelica, sed in omni siue naturæ, siue scripturæ: hoc enim peculiare habuit lex noua, (vt D. Tho. author est) quòd determinat in particulari, ea quæ in lege naturæ erant indeterminata, de iure (inquit) naturali est, vt aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum hoc quòd doleat se fecisse, & doloris remedium querat, per aliquem modũ, & aliqua etiam signa doloris ostēdat

3. part. 9.
84. art. 7
primum.

C

da, sicut Niniuitæ fecerunt. Sed ea pœnitentia, determinationem accepit, ex institutione diuinæ legis. Sicut ergo in noua lege, necessaria est ad salutē vtrāq; pœnitentia, & interior, & exterior, ita etiam in lege naturæ atque scripturæ, necessaria erat.

Præterea Iohel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Quo testimonio ad hoc corroborandum, vtitur Ambros. ad virginem lapsam, cap. 8. Pœnitudo (inquit) necessaria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicamina: Sed quanta putas, & qualis necessaria pœnitentia? Secundum conscientia molem, exhibenda est pœnitentiæ magnitudo: non enim verbis agenda est, sed & actu. Hæc autem sic agitur, si tibi ante oculos ponas, non aliud remedium post baptismum, constitutum esse, quam pœnitentiæ solatium. Tum imprimis proptis facti tu ipse iudex esto crudelior, & quasi mortuum te existimans, quomodo possis reuiuiscere cogita: deinde, mens, ac membra singula, digna castigatione punienda: totum corpus crucietur. dicit enim Dominus: conuertimini in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. &c. Et infra, qui futuras pœnas in hoc paruo vitæ spacio compesauerit, seipsum ab æterno iudicio liberat: grandi plagæ: alta & prolixa opus est medicina, grande sæculus, grande habet necessariam satisfactionem.

Idem etiam elegantissime docet Chrysostomus in epistolam ad Hebræos. homil. 9. vbi nec veretur dicere, medicamentum fortius, quod maxime operetur in pœnitentia, exteriori satisfactionem esse. Quemadmodum in medicamentis compositis, vna herba est dominantissima: & homil. 5. de pœnitentia dicit, eam esse mortuam sine elemosyna.

Idem quoque docet Cyprianus sermone. 5. de lapsis circa finem. Orare (oportet) impensius & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes ducere. &c.

Præterea (vt in relectione anni superioris nobis monstratum est) cum amborum partium, & spiritus & carnis peccatum commune sit, necessarium erat, vt esset remedium quoque commune, totusq; homo interior & exterior, pœnas lueret peccatorum. Præ-

rea, cum ex misericordia Dei, pœna æterna, pœnitenti in temporalē cōmutetur, (æterna autē futura erat, nō solum animæ, sed etiā corporis (cōsequens fit, vt peccator pœnæ temporalis, nō solū animæ, verum etiā corporis: relinquatur obnoxius. Sic enim Deus impartitur misericordiæ largitatem, vt non relinquatur iustitiæ disciplina. de pœnitentia. dist. 1. ca. nullus, ex Augu.

Ad primum argumentum, iam ante ex D. Tho. responsum est, omnia illa remedia post peccatum mortale, nulla esse si pœnitentia desit: quemadmodum & Augusti. libro secundo. contra Cresconium dixit, si ne charitate, quæcunq; alia remedia, (quæ multa enumerat,) non prodesse. v. g. fidei, remissio peccatorum tribuitur. Item & elemosynæ: at apostolus inquit. Si charitatem non habuero. &c. Sed quoniā hæc generalis responsio nō videtur idonea, speciatim respondetur ad singula.

Et quidem, baptismus an si ne pœnitentia peccata remittat, scholastici authores in duas factiones, extremas, atq; aduersissimas distrahuntur. Nam quidem contendunt omnes neruos, vt suadeant, baptismum, nisi contrito administratur, prodesse nihil. Cui opinioni adhærent Gabriel. dist. 14. q. 2. & Adrianus. q. 1. de pœnitentia & quodlibeto. 5. ar. 3. Quibus & D. Thomas. fauere videtur. 3. p. q. 86. art. 2. & 3. & q. 68. art. 6. ad tertium. vbi asserit, quod ad effectum baptismi percipiendum, licet nō requiratur pœnitentia exterior, requiritur tamen interioris pœnitentiæ virtus: virtus autem pœnitentiæ contritio est, cum sine actu charitatis non reperitur, ergo. &c.

Item super epistolam ad Romanos. ca. 1. lect. 4. dicit, quod contritio cordis requiritur ante baptismum: alioquin fictæ ad baptismum acceditur.

Atq; habet qui sic opinatur, ea pro se argumenta maxime, quæ nos retrò fecimus, vt ostenderemus iustificationem peccatoris sine actu charitatis esse nō posse: Quæ hic repetere (ne lōgum sit) superuacaneum existimaui.

Habent & illud ex Augusti. (si Augustino tamen hoc opusculum tribuendum est,) is ergo, seu quisquā alius eius libri fuerit author) ad fratres in heremo sermone. 11. O compunctio (inquit) sine qua fru-

fructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis, sine qua adultis non valet baptismus.

Sed expressè tamen lib. 7. cõtra Donatist. cap. penultimo, & habetur de consecrat. dist. 4. cap. solet. baptismum asserit, non prodesse iis, qui non habent charitatem, probatq; ex illo Apostoli prioris ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum: ita ut ardeam &c. Præterea, Act. 3. Pœnitentini & conuertimini vt deleantur peccata vestra, ergo, conuersio requiritur, quæ non est sine charitate, vt ante ostensum est. Loquebatur autem, antequam baptizarentur.

Hæc & multa alia dicuntur ab iis theologis, qui priorem opinionem de baptismo tuerentur. Sed exoriuntur ex alia parte aduersarij qui astruere videntur, non requiri aut contritionem, aut attritionem, sed satis esse pœnitentiam virtualement, hoc est, velle suscipere baptismum iustitutum ad remittenda peccata, & id sine complacentia in peccatum. Quæ in modum loquitur Ambrosio lib. 3. de sacramentis cap. vlti. Quod etiam si non confiteatur peccatum qui venit ad baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quo baptizari petit vt iustificetur, & ita sacramentum baptismi, iuxta communem expositionem, vocatur pœnitentia, ad Hebræos 6. Impossibile est, renobari ad pœnitentiam. & Luc. vltimo. Oportebat prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gētes. Vbi quæ Matth. de baptismo dixit, Lucas refert de pœnitentia. Idem videtur nonnullis Scotus sentire dist. 14. q. 4. & Caiet. 3. p. q. 86. art. 2. & probatur ex Ambr. in illud epistolæ ad Roma. sine pœnitentia sunt dona Dei. Gratia Dei in baptismo non querit gemitum aut plactum, sed solam ex corde professionem. Et quia, quæ grauiter peccantur, nõ nisi fletu & gemitu ad veniam pertinet, ideo illos iam nõ accipere veniam putaret, quia dolore illos nõ videbat, ostendit hoc inter primordia fidei nõ requiri.

At vero. D. Thom. & communis theologorum sententia, inter has extremas media est, in cuius expositionem, sit prima conclusio, de qua ego non dubito.

Ante baptismum requiritur in eo qui peccauit mortaliter aliqua pœnitentia in

terior, scilicet, displicentia formalis detestatioque peccati. D. Tho. 3. par. quæst. 86. articul. secundo ad. 1. Glossa ordinaria in illud Matt. 3. Pœnitentiam agite. Aug. de vera & fal. pœn. cap. 8. & de fi. ad Pet. cap. 30. expressè. & lib. de fid. & operi. ca. 6. & 8. & lib. 50. hom. 27. Cuius verba habentur de con. distin. 4. cap. omnis. Nemo potest nouam vitam inchoare, nisi eum veteris pœnituerit. Probat autem Aug. id, duobus testimoniis sacrarum literarum. Primum est ad Colof. 3. Exuite vos veterem hominem, & induite nouum, qui secundum Deum creatus est. in baptismo enim, propriè nouus homo induitur, ergo prius debet exui vetus homo, quam nouus induatur. Sed nouum induit homo, per hoc quod eligit nouam vitam, ergo, & veterem exuit, per hoc quod detestatur antiquam.

Secundum testimonium habetur Act. 2. Pœnitentiam agite & baptizetur vnusquisque vestrum. & dominus etiam non baptizatis loquebatur, inquiens. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.

D. Chrysosto. homi. 10. in Matthe. hoc colligit ex eo quod baptismus Ioannis fuit præparatorius Baptismi Christi, & vocatur baptismus pœnitentiæ. Luc. 3. Matt. ergo in remissionem peccatorum erat baptismus Ioannis, non quod peccata remitteret, sed quod per pœnitentiam quam prædicabat, disponebat ad baptismum Christi.

Hoc etiam definitum est nunc in Concilio Tridenti. sess. 6. cap. 6. quod vide licet ante baptismum, oportet esse pœnitentiã, id est, odium & detestationem peccatorum, ex eo quod Acto. 2. dicitur, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum.

Nec hanc conclusionem aut Scotus, aut Caietanus negarent (quantum ego sentio, nusquam enim asserunt, omni displicentia etiam imperfecta remota, baptismum rectè à peccatore suscipi. Nec Ambrosius etiam vnquam somniauit, (vt patet legenti caput illud vltimum lib. 3. de sacramentis) peccata in baptismo remitti sine quocunque dolore interiori.

Secunda propositio. Non requiritur

actus perfectus pœnitentię virtutis, vt peccator sit dispositus ad suscipiendum effectum baptismi: sed satis erit imperfectus dolor, quem theologi attritionem appellant: D. Tho. 4. distin. 6. q. 1. art. 3. q. 1. ad 5. & super caput. 11. Ioannis lectione. 9.

Hęc verò propositio non aliter à me probatur, quàm in relectione anni superioris probatum est, omnia quidem noua sacramenta, gratiam vitamq; conferre, sed potissimum baptisma, quod nisi vitã peccatoribus conferat, non video cur sacramentum regenerationis appelletur. At si contritio semper præcederet tanquam dispositio, nunquam baptismus culpam mortalem remitteret, sed solum pœnam. Quare gratiam in eo conferri adultis, nõ oporteret, quæ videlicet ad remissionem pœnæ non requiritur.

Ex oritur tamen hoc loco quæstio valde difficilis, & ad hanc propositionem explicandam necessaria, qua quæritur discrimen inter attritionem & contritionem, vnde liqueat quidnam attritio sit, quæq; sit illa, per quam virtute sacramenti fiat homo ex attrito cõtritus. Nam. Tho. 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 2. ad tertium, solum asserit attritionem esse displicentiam imperfectam: contritionem verò esse displicentiam perfectam. At hinc re vera non habetur quid attritio sit, quæ ve sit illa imperfectio, qua à contritione distinguitur. Variis ergo aliorum de hac re opinionibus prætermisissis, supponendum imprimis est, displicentiam ideo perfectam dici, quia nihil illi deest eorum, quæ ad finem displicentię consequendum sunt necessaria. Est autem finis displicentię, seu doloris de peccato, multiplex: vt à principio huius disputationis constituimus.

Primus, vindicare iniuriam factã Deo. Alter, eiusdem Dei amorem conciliare. Tertius, peccatum, vt malum & inimicũ animæ, destruere, atque abolere. Erit igitur ea perfecta pœnitentia, & displicentia de peccato quæ habeat hos tres fines & effectus. Qui quidẽ omnes mutuoherent, nec quisquã illorum sine reliquis inuenitur. Qui enim dolor iniuriam dei emendat, idem & conciliat nobis Deum & peccatum commissum delet. Quibus iactis fundamentis, patet manifestè, displicentiam imperfectam eam esse,

quę nec sufficiens est ad emandãdam dei iniuriam, nec ad gratiam ipsius sarcindã, nec ad peccatum destruendum. Vnde colligitur, hanc imperfectam displicentiam, multipliciter homini contingere: multis enim modis contingit à perfecto declinari.

Primum itaque genus imperfectę displicentię est, cum quis dolet de peccato propter humana naturaliaque motiua: vt, quia turpe est & contra rationẽ: vel quia induxit infamiam, vel etiam quia contrarium Deo est, quatenus finis est & principium nature. Hoc autem displicentię genus, quod videlicet sola ratione naturali nititur, an theologi appellauerint attritionem me profecto latet. Sed quum sit quidam imperfectus dolor, qui interim frangere & atterere animum potest, licet non perfectè, nos attritionem eam nuncupemus. Vide August. de vera & falsa pœnitentia. capit. 2. & 9.

Secundum genus imperfectę displicentię est, quę oritur à timore pœnarum. Pœnas verò intelligo spirituales vel eternas, quę lumine fidei cognoscuntur: & hanc doctores scholastici omnes, attritionem vocant atque de ea August. de vera & falsa pœnitentia. cap. decimosextimo loquitur, tractans illa verba Ezech. quacunq; hora peccator ingemuerit & conuersus fuerit, vita viuet. Conuersum aut non tantum versum vitam viuere: vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum: Conuertitur qui iam totus & omnino vertitur. Qui iam non solum pœnas timet, sed ad bonum domini contendere festinat.

Dixerat autem pœnitentiam quę impetrat vitam, non a solo timore, sed à charitate proficisci. Hanc etiam attritionem tanquã in insufficientem reiicit Ambr. libro secundo de pœnitentia, capite nono.

Tertium imperfectę displicentię genus inuenitur, cum quis dolet, quidem de peccato qua ratione offensa Dei est: sed ex velleitate, non ex volitione absoluta, & efficaci: habet enim desiderium imperfectum placendi Deo, dimittendi peccatum. & c. sicut & dilectio Dei imperfecta, potest appellari volitio qua Deo vellem bonum & gloriam, ipsiq; placere in omnibus, desiderio tamen imperfecto, sic & nolle

le Dei offensam, est imperfecta displicentia: nam perfecta, efficax & absoluta est: quæ ex dilectione Dei efficaci & absoluta nascitur. Hunc verò imperfectum dolorem Caietanus. q. 1. de contritione, (ac iure ille quidem) attritionem vocat.

Sic hæc nobis fuerint diligenter inspecta, facile coniciemus discrimen inter attritionem, & contritionem.

Primum ab effectu: quia contritio, peccati remissionem facit: attritio non facit.

Alterum à principio, quòd contritio ab amore infusæ charitatis procedit: attritio verò, non sed vel à timore pœnarum, vel ab amore proprio & naturali, vel, à dilectione imperfecta conditionata & inefficaci, qui nō sunt actus charitatis, cū possint esse in peccatore.

Inde rursus discrimen tertium sequitur, quòd cōtritio elicitur ab habitu pœnitentiæ infuso: attritio verò, ab habitu eodem non elicitur.

Postremum discrimen est, quòd ad cōtritionem requiritur auxilium dei speciale, cū sit actus supernaturalis. Attritio verò solis naturæ viribus haberi potest: nisi attritio secundi generis, quæ tam ex parte intellectus: quam ex parte voluntatis, auxilio speciali opus habet: timor siquidem seruilis, (vt modo pro comperto supponimus) donum Dei est. Et quemadmodum ad credendas pœnas supernaturales, necessarium est auxilium dei, quo moueatur intellectus, sic ad timendum eiusmodi pœnas necessarium est vt excitetur affectus, & consequenter ad dolendum de peccato propter hunc finem supernaturalem. Credimus enim nullam pœnitentiam efficaciter attingere effectum supernaturalem, cum solo auxilio Dei generali. Ad alias verò attritiones ex parte voluntatis, nullum auxiliū speciale requiritur. Nam illa primi generis, cum naturale obiectum habet, solis naturæ viribus nititur. Illa autem postremi generis supposita fide beatitudinis supernaturalis, haberi potest sine auxilio Dei speciali, sicut & desiderium inefficax & imperfectum beatitudinis.

Sed enim hæc nobis dicta fuerint de contritione & attritione, secundum vocabulorum & vsum, & significationem. Nam quod D. Thom. de veritate quæst.

28. articul. 8. dixit, omnem dolorem de peccato in habente gratiam esse contritionem: improprium est. Nec abusus vocabuli tradendus est in hanc nostram disputationem, vbi de cōtritione & attritione propriè loquimur.

Quo significato manifestum est, nullā attritionem, contritionem, aliquando fieri posse. Contra Scotum in. 4. distin. 14. q. 2. & Caietanum quæst. de contritione, asserentes, contritionem acquisitam informem, quæ ab aliis theologis appellatur attritio, contritionem fieri posse formatā. Existimat verò Caietanus, hanc esse opinionem D. Tho. 3. p. q. 89. arti. 1. ad. 2. Vbi asserit, quòd primus pœnitentis actus habet se. vt vltima dispositio ad gratiam cōsequendam, scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iā ex gratia & virtutibus.

At re vera, hæc opinio, primum Diuo Tho. repugnat in. 4. d. 17. q. 2. q. 3. vbi. & manifestè asserit, contritionem esse actum elicitum ab habitu pœnitentiæ infusæ. Est autem certum, quòd actus elicitus ab habitu infuso, distinguitur omnino à quocūque alio, qui ex puris naturalibus haberi potest, vt actus elicitus à charitate infusa, à quocunque alio amore, qui citra charitatem elicitur, & ratio est in pròptu quia actus, qui habetur ex puris naturalibus, nō attingit nisi obiectum naturale, talis est enim quale obiectum, vt ante docuimus. Cū ergo omnis attritio acquisita naturalis sit, naturale quoque obiectum habet sicut & dilectio acquisita. Quare impossibile est talem attritionem fieri contritionem, sicut nec dilectio quidē acquisita, dilectio charitatis infusæ fieri potest, cuius videlicet obiectum, supernaturale sit oportet.

Quòd si actus nostri acquisiti, supernaturalia obiecta efficaciter attingerēt, certè, habitus virtutum infusarum, (quod retro docebamus) essent supernacanei.

Preterea, actus contritionis, (vt manifestis argumentis superius ostendebamus) auxilio eget speciali. Actus autem attritionis, (de quo Scotus & Caietanus loquuntur,) sunt ex puris naturalibus, vt etiam ipsi fatentur, ergo in possibile est: esse idē. quia principia sunt prorsus diuersa, nec fieri potest vt actus qui solo auxilio Dei generali, à potentia producitur, idē

F. MELCHI. CANO.

numero, à potètia cù auxilio speciali pro-
ducatur. Et quod de hoc genere attritio-
nis dictum est, patet etiam, ac multò e-
tiam in reliquis. Hoc vero idem nobi-
scum tenet Paluda. distinctione decima-
septima quæstione prima, & Gabri. dist.
16. q. 1.

Sed quæri tamen à plerisque solet, an
ad pœnitentiæ actum, quem contritio-
nem appellamus, totus animi conatus
necessarius sit, ita videlicet, vt actus
habeat omnem intensionem, quam eo
tempore voluntas potest illi præstare.
&c.

Et quidem Adrianus quæstione prima
de pœnitentia. articulo secundo, & quod-
libeto. 5. articulo tertio. existimat ad con-
tritionem exigere, vt homo omnem cona-
tum adhibeat. Probatque imprimis ex
Deuteronomij quarto. Vbi, si quæsieris
(Moyse ait) Dominum Deum tuum, in-
uenies illū, si tamē toto corde quæsieris,
& tota tribulatione animæ tuæ.

Secundo id suadet ex eo quod Esayæ
ultimo dominus ait. Ad quem aspiciam,
nisi ad pauperculum & contritum spiri-
tu, & tremem sermones meos? Nota,
contritum spiritu. Dolor enim remissus
spiritum non conterit. Nota rursus, tre-
mentem, tremor enim est magnus & ma-
nifestus timor: vt dicit glossa super il-
lud ad Philip. 2. Cum timor & tremore.
&c.

Tertio argumentatur ex illo Ioelis. 2.
Conuertimini ad me in toto vestro, in ie-
iunio & fletu, & plâctu, & scindite corda
vestra, At, dolor remissus, nec ex toto cor-
de est, nec fletum & planctum efficit, nec
scindit corda. &c.

Quarto, sanctorum testimonijs id con-
firmat. August. enim lib. de vera & fal. pœ-
niten. cap. 17. Conuertitur (inquit) qui iâ
totus & omnino vertitur. & sermo. 11. ad
fratres in eremo. Grauius peccata (ait) gra-
uissimis lamentis indigent. Item Amb. li.
2. de pœn. cap. 10. Facilius inueni qui in-
nocentiam seruauerint. &c. quæ ante sunt
à nobis recitata. Et ad virginē lapsam, ca.
8. Posteaquam interrogauerat, quanta es-
set & qualis pœnitentia necessaria, & de-
scripserat, exteriorem quidem ingentem,
subiicit. Cor verò sit liquescens sicut ce-
ra, & totum corpus maceretur. Talis vita

talis actio pœnitentiæ si fuerit perseverans
audebit sperare, etsi non gloriâ, certè pœ-
næ euacuationem, Insilte ergo misera
fortiter, in hære tanquam naufragus tabu-
læ, nam grâdi plagæ alta & prolixa opus
est medicina. Quod ostendit Ambrosius
& testimonio Ioelis iam citato, & quia om-
nes qui in sacris literis veniam pœniten-
do referuntur consequuti, huiusmodi cor-
dis compunctionem habuere, non leuem
& remissam, non paruam sed maximam,
vt Niniuitiæ, & David, qui explicans pœ-
nitentiam suam, ait. Laboravi in gemitu
meo, lauabo per singulas noctes lectum
meum. &c. Atque iterum, Quoniam lum-
bi mei impleti sunt illusionibus, & non est
sanitas in carne mea, afflictus & humilia-
tus sū nimis, rugiebā à gemitu cordis mei.

Cyprianus demum serm. 5. de lapsis,
quàm magna (inquit) deliquimus tam grâ-
diter desleamus, altò vulnere diligens &
longa medicina non desit, pœnitentia cri-
mine minor non sit, putasne dominum ci-
tò posse placari, cuius templum sacrilega
contagione violasti? Orare oportet impè-
sius, diem luctum transigere, vigiliis no-
ctes ac fletibus ducere, tempus omne la-
chrymosis lamentationibus occupare, strato
solo, adhærere cineri, in cilicio volu-
tari & fordibus &c. & paulo post, si pre-
cem toto corde quis faciat, si veris pœni-
tentiæ lamentationibus & lachrymis in-
gemiscat, si ad veniam delicti sui dominū
iustis & continuis operibus inflectat, mi-
sereritalium potest.

Est etiam ratio pro hac sententiâ, quòd
non habemus nos, deum conferre gratiâ,
nisi facienti totum quod in se est, sed qui
non conuertitur toto conatu, non facit to-
tum quod in se est. Contritus igitur, cui
scilicet infallibiliter Deus gratiam con-
fert, tota vi animi conuertitur.

Altera quoque ratio est, quòd non est
contritio nisi ex amore charitatis profi-
ciscatur, sed amor charitatis nō habetur,
nisi toto nixu Deus diligatur, Deu. 6. dili-
ges dominum deum tuum ex tota fortitu-
dine tua, quod marcus dixit ex tota vir-
tute tua, & Lucas, ex omnibus viribus
tuis. Quibus & testimonijs & rationibus
adductus, non dubitat omni asseueratio-
ne confirmare, contritionem nullam esse
nisi ex toto conatu voluntatis doleatur.

At-

Atqui, duo hic extrema fugienda sunt, alterum eorum qui facile quibuslibet pœnitentibus veniam & securitatem pollicentur, aduersum quos Isidorus. 2. lib. de summo bono. cap. 13. illud Hieremiæ testimonium inducit, curabant contritionem filię populi mei, cum ignominia dicentes, pax, pax, & non erat pax. Alterum extremum, hoc est, quod tenet Adrianus. Cōtra cuius opinionem Chryf. in libello de reparatione lapsi, talis inquit. (mihī crede) talis est erga homines pietas Dei, nunquam spernit pœnitentiam si ei sincerè & simpliciter offeratur, etiam si non potuerit quis explere in præsenti satisfaciendi ordinē, quantulancunque tamē, & quāmlibet breui tempore gestam pœnitentiam, suscipit etiam ipsam, nec patitur quauis exiguæ, conuersionis perire mercedem,

Deinde, Actus charitatis etiam si non habeat totam intensiōem quam potest, nec ex toto conatu procedat, sufficit ad remissionem peccatorum, ergo & contritio. Antecedens patet quia ad talem actū, cū sit supernaturalis requiritur habitus charitatis infusæ, cum qua nullū mortale peccatum est. Nisi huic argumento respondere velis, habitum charitatis nunquam in actum exire: nisi voluntas omnē vim ad operandum intendat, quod absurdissimum est.

Præterea, præceptum de actu fidei, & de actu spei homo implet etiam si non agat ex toto conatu: ergo, & præceptū de charitate & contritione. Non ergo contritio totum animi conatum exigit.

Referri etiam solent in hoc, sacrarum literarum testimonia, vt illud Ioannis. 14. Qui diligit me diligetur à parte meo, & Iacobi. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Quod si dicas esse limitanda eiusmodi testimonia vt subintelligatur ex toto conatu, eadem ratione limitabimus & quæ loquuntur de fide, spe, atq; iustitia. Quod quoniam probabile nō est, nec illud quidem probare debemus, vnde hoc proficiscitur.

Quibus eisdem argumentis, Scoti opinio refellenda est, qui in quarto distinctiōne decima quarta questione secunda tenet ad contritionem requiri certum intensiōnis gradum. Qui quidem error falso nittur fundamento. Credit enim Scotus at-

titutio em acquisitam ex puris naturalibus, dispositionem esse ad gratiā, Et quoniam vidit non quamlibet naturæ displicentiam, puta remissam, idoneam esse ad iustificationem, coactus fuit asserere, contritionem exigere certam intensiōem magnam soli Deo cognitam. Verūm imaginatio hæc (siue Scoti fuerit, siue non fuerit, nam si quis eum voluerit hoc errore liberare, cum hoc ego non magnopere pugnabo) imaginatio hæc (inquam) non modo falsa est sed etiam periculosa & erronea, ne quod verbum atrocius dicam. Vltima nanque ad gratiam dispositio (vt nobis demonstratum est) auxilio Dei indiget speciali. Quo auxilio posito siue Deus moueat ad magnum dolorem siue ad paruum intensiue, talis dolor contritio erit, si cut ad amorem charitatis, siue Deus auxilio gratuito intense moueat voluntatem siue remisse, siue vt duo, siue vt decem, actus charitatis erit. Iustus si quidem habens charitatem infusam vt decem, potest actum amoris habere vt quatuor. Et cum de tali gradu requisito nulla possit esse. Probabilitas, an scilicet habeamus illum nec ne: certè de contritione nullum præceptum esset. Quod ne ipse idem Scotus non admittit, esset enim stultum præceptum, quod semper inuincibiliter ignoratur. Quinimo, teneretur homo ex toto conatu pœnitentiam agere, ne exponeret se periculo talem gradum omittendi.

Ex eodē quoq; fonte eiusdē Scoti alter error emanauit: Certū tēpus necessarium esse vt actus noster contritio sit. Cui sententiæ aduersatur manifestè Chryf. in orat. B. Philogonij, & in libello de reparatione lapsi. cuius ante verba retulimus. Aduersa De Pœnitentia. d. 1. ca. multi-plex.

tur etiam Leo papa in epist. 69. ad Theodorū, inquit: Si periculū vrgeat cuiq; peccati statim est absolutio danda: quia misericordix Dei nō possumus tēpora definire, nec mēsuras ponere, apud quem nullas patitur veniē moras cōuersio: dicēte spiritu Dei p prophetā, cū cōuersus ingemueris, tūc saluus eris. Est autē propheta Ezechiel. c. 18. inquit, cum auerterit se impius ab impietate sua, animam suam viuificabit, & c. 33. Iustitia iusti non liberabit eū in quacūq; die peccauerit: & impietas impij nō nocebit ei in quacunque die cōuers

sus fuerit. Nam, utroque loco in quacunque, die, pro quacunque hora, vel momento accipiendum est: si enim iustus auertit se à iustitia sua vel in hora, vel etià in momento, iustitias antiquas amittat. Impius ergo, in quacunque hora vel momento fuerit conuersus, iustitià consequetur: ut qui in momento potuit perdere gratiam possit & comparare.

Præterea, fac ut illud tempus necessarium, exempli causa sit media hora, & in prima illius temporis particula faciat homo quicquid sibi possibile est: Tunc sequitur primum Deum facienti quod in se est gratiam denegare: facientem quoque hominem quicquid & potest & debet, condemnari. Nihil enim præterea debet homo, quàm pro tempore potest. Sequitur deinde, in illa etiam tēporis particula hominem alias liberum extra salutis statutū esse constitutum. Quæ omnia Christiana pietas exhorret.

Præterea, sequitur inde aliquem hominem Deum summè diligere. & de cōmissis propter Deum dolere, & tamen à Deo condemnari. contra illud, qui diligit me, diligitur à patre meo. Quin etiam sequitur, martyrem, qui pro Christo mortem oppeteret, cōdemnari: ut si martyrium in prima parte illius temporis necessarij pateretur. Quòd si dicas suppleri defectum continuationis per martyrium certè cum voluntas pro facto cedat, voluntas quoque efficax martyrij erit sufficiens ad gratiam dispositio. Quæ quoniam in momento haberi potest, fateamur necesse est contritionem quoque posse haberi in momento.

Nihil, scilicet, noui dicimus, sed ea tantum, quæ communi scholæ consensu sermo neque feruntur. Sed, ne hæc quidem quamlibet obuia & omnium disputatione trita, erant nobis prætereunda. Constituendum enim erat, quid & quale sit id de quo disserimus: non quo ignorare vos arbitraremur, sed ut ampliori ratione & via nostra procederet disputatio.

Igitur ad primum Adriani argumentū protinus respondebo: si illud prius exposuero, amorem Dei super omnia dupliciter posse dici maximum. Vno modo intensiue, gradualis quadam intensione, quo pacto iuniores de intensione loquuntur. In

quem modum non oportet amorem Dei esse maximum. Aliter intelligitur esse maximum appreciatuè. Concedenda sunt enim nobis in scholastica cōcertatione huiusmodi vocabula, quod alias sæpe deprecati sumus. Ac iure obtinere debemus, quoniam theologicas res ornatè dicere velle, puerile est. Certè a theologo, si afferat eloquentiam, non est aspernanda, si non habeat, non ad modum flagitanda: tantum cōplectatur verbis quod vult, & dicat planè quod intelligas.

Ut ergo eo redeamus vnde digressi sumus & propositam distinctionē apertiori exemplo demōstremus. Fœmina interim vehementius & intensius catellum amat, quàm aurum & tamen si alterutrum oportet amittere, aurum catello præponeret: ita quoniam plurius facit aurum quàm catellum, plus diligit aurum non intensiue quidem, sed appreciatuè, quo modo contritio dolor est maximus, quia si daretur optio malle amisisse pecunias, malle mortuum fuisse quam peccasse.

Ad primum itaque argumentum respondetur, quòd in toto corde dominum exquirat, qui non partem deo dat, & partem negat: ut illi faciunt qui vel amant aliquam vnam creaturam prohibitam, vel reseruat sibi vnum aliquod peccatum, quod non displicet. Quemadmodum verbi causa, ille totam domum hospiti exhibere dicitur, qui neminem admittit intra domum si ne hospitis voluntate. Sed qui cum illo etiam inimicum exciperet, non totam domum exhiberet. Similiter in tota tribulatione animæ Deum quærit, cui omnia peccata displicent. Nam, qui ex parte quidè tristatur de peccatis, ex parte verò vnum quodlibet sibi reseruaret in quo delectaretur, is Deum in tota tribulatione animæ non exquireret. Non est ergo ibi sermo (ut scholasticè loquamur) de totalitate gradualis intensiōis, sed de totalitate integritatis & perfectionis. Atque hinc reliquis sacrarum literarum testimonijs facile respondetur. Primò, etiam August. testimonio. Alteri verò quod ex eodem August. præfertur (ut omittamus illud opusculum non esse ab Augustino conditum) respondeamus, ad satisfactionem integram pro grauissimis peccatis exhibendā, grauissimis lamentis opus esse, sine quibus eiusmodi peccato-

eorum plena remissio non est. Ceterum ad simplicem remissionem culpæ, prolixia illa & grauis pœnitentia tum interior tum exterior non requiritur, & per hoc patet quid Ambrosio & Cypriano respondendum sit.

Ad primam verò rationem respondetur, facienti quod in se est ex puris naturalibus, non oportere Deum gratiam conferre, nec tunc postea, nisi totum faciat quod potest, sed facienti quod in se est post auxilium Dei mouentis, Deus gratiâ iustificationis dat, etiam si ex toto conatu non faciat. Ego (inquit Apocaly. 3.) Ito ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam &c. Christus ergo ingredietur ad animam siue ex toto conatu, siue ex medietate conatus, ianua aperietur.

Ad secundam rationem prius dicitur, quod illis verbis non præcipitur intensio summa gradualis in actu, sed solum vt omnes vires intendantur, quatum necesse est ad diligendum Deum super omnia apreciatiue: ita vt in præparatione animi, vide licet cum opus fuerit, totum cor, mētem, animam, vires, conatum Deo præstemus. Posterius respondetur, quod illiusmodi verbis solum ostenditur nullam esse diligendo Deo mensuram præferendam. Quia enim dicturus erat: diliges proximum tuum sicut te ipsum, docet ante, nullum exemplum, nullumq; modum in amore Dei esse querendum, qui vtique dignus est, vt sine modo atque exemplo diligatur. Eccle. 43. Benedicentes dominum, exaltate illum quantum potestis, maior est enim omni laude.

Verum, illud dubium protinus existit, an sacramentum baptismi, cuique attrito administratum, conferat gratiam, an potius vnum aliquod sit attritionis genus, quod solum disponat ad gratiam sacramenti.

Sed huic ego questionem commodius postea respondebo: cum de sacramento absolutionis disputauero. Eadem enim ibidem questio est. Et quod ad mores Christianorum attinet, hic forsitan curiosè. Illic verò necessariò transigetnr.

Iam verò ad argumenta prioris opinionis, quæ nitebatur ostendere, baptismum nisi contrito administratur, prodesse nihil, dupliciter respondetur. Prius, quod si

loquamur de actu charitatis, semper requiritur ad iustificationem: scilicet tamen sacramentis, sicut & contritio. Sacramentum autem in non ponente obicem, eundem effectum habet, quem haberet charitas & contritio sine sacramento. Vnde sicut paruulus, per solam habituales charitatem & gratiam iustificatur, eo quod non ponit obicem sacramento ad remissionem peccati originalis, ita & adultus quia non ponit obicem ad remissionem peccati mortalis cum est attritus, per infusionem charitatis habitualis iustificatur. Posterius responderi quoque potest, omnia illa testimonia de charitate habituali esse intelligenda. Aliàs qui dormiret, quoniam non diligit, maneret in morte. Sed prior solutio præstabilior est. Argumenta verò opinionis alterius, post ea quæ differuimus, facilia sunt, quam vt soluere debeamus.

De charitate verò an sine pœnitentia 4. d. 14. valeat mortales culpas remittere, nonnulla controuersia est. Gabri. enim ait, sed D. Tho. negat. Credit autē ille, solo actu charitatis sine pœnitentia peccata donari, cum memoriæ non occurrunt: Vt, si peccator, quo scilicet tempore Deum diligere tenetur Dei considerans bonitatem, elicit actum dilectionis Dei super omnia, consequitur (inquit) remissionem peccatorum, licet nullum habeat pœnitentiæ actum: quia nullam habet cogitationem de peccato quam occupatus (vt ait) circa Dei dilectionem, habere non potest: non enim possumus plura simul cogitare. Hęc ille. Omnia verò scripturæ sacræ testimonia, quæ probant pœnitentiā esse necessariā, exponit de pœnitentia formali, aut virtuali, vt patet in tertia eiusdem questionis cōclusionē. Atq; etiā Scotus in illa ipsa distinctione & questione, paucioribus verbis, eadē ferè peccare videtur.

Sed hi, primum in eo falluntur, quod non vident interesse plurimum, inter ea quæ solum necessaria sunt, vt præcepta, & quæ necessaria sunt etiam, vt media, sine quibus salus haberi non potest. Aiunt namque, excusari hominem à pœnitentia, & memoria peccatorum, cum habet de peccato comisso vel ignorantiam inuincibilem, vel etiam distractionem necessariam à peccatis cogitandis, qua si pœnitentiā solū esset,

esset, necessaria, quia præcepta est: & non item, quia medium ad salutem necessariū. Atqui in huiusmodi medijs licet admittatur excusatio: ne homo peccet, quādo ex ignorantia desunt, non tamen admittitur, vt sine illis homo saluetur exempli gratia. Fides Christi est ad salutē necessaria: quod si cui euangelium nō annuncietur, excusabitur quidem à præcepto credendi, id est, non peccabit ex eo quod nō credit in Christum: sed vitam æternam minime consequetur: ad quam consequēdam, Christi fidem habere necesse est. Atque idem de baptismo dicere licet: sine quo nemo saluus efficitur: siue occupatus circa res alias, siue oblitus baptismi fingatur. Intelligimus ergo ad diuinam prouidentiam pertinere, vt quo voluit vel fidem vel baptismum, medium ad salutem præstitueret, facienti quod in se est, nunquam deneget tale medium. Sic igitur, cum pœnitentia sit, ad salutem medium necessarium, (quod abunde sacrarum etiam literarum testimonijs ostensum est) diuinæ procurationis esse conuincitur, vt facienti quod potest ea suggerat, quæ fuerint huic remedio adhibendo necessaria.

Errant deinde vehementer, quod testimonia illa scripturæ sacræ de pœnitentia formali vel virtuali interpretantur: id quo vt opinionem firam pugnacissime defendunt. At si semel hanc nobis licentiam interpretandi permittimus, facile quoque cetera media ad salutem præfinita, per eandem expositionem eludemus. Fides quippe Christi explicabitur ad salutem necessaria formaliter vel virtualiter. Votum etiā baptismi dicetur necessarium formale, vel virtuale.

Præterea, cum sancti omnes de pœnitentia formali & explicata, prædicta testimonia interpretentur, temere & inconsiderate in contrariam intelligentiam peruertuntur.

Præterea, talem interpretationem admittentes, in nullo euentu probare poterunt, formalem pœnitentiam esse necessariam. Dicemus enim illis, etiam cum peccata memoriæ occurrunt nō oportere formaliter expliciteq; dolere: neque id refelli aliquo testimonio potest: quoniam charitas est pœnitentia virtualis: quæ sufficere dicetur, quoniam locis præscriptis for-

malis pœnitentia non præscribitur. Ita, si huic expositioni dabitur locus, satis erit ad salutem noua vita, sine detestatione veteris, quæ est heresis Luterana.

Quædam insuper testimonia ex illis, de pœnitentia virtuali exponere, impudētissime fuerit: vt illud Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu, & scindite corda vestra: Illud item pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum. Quod quidem testimonium, si de pœnitentia, vel formali, vel virtuali volumus exponere, in eum errorem incidimus, quem paulo ante reprobauius: hoc est, baptismum sine pœnitentia formali peccata remittere. Verū, hæc missa facio, (quæ tamen decernere cōtrouersia possunt) illud quæro, si cui peccatori diuina bonitas occurrat, eo etiam tempore, quo nec diligere deum, nec pœnitentiam agere tenetur, non occurrant autem peccata, videlicet occupatissimo in diuinæ bonitatis contemplatione. Quærorum (inquam) amisti habenti actum dilectionis, peccata sine pœnitentia condonantur: Nam si condonantur, ergo etiam quando non tenebatur ille, aut deum diligere, aut in dei contemplatione versari, remissionem peccatorum consequetur sine pœnitentia. Quod, vel isti concedere verentur: sin autem non condonantur, nec ille peccator potest, in actum dilectionis sine pœnitentiæ actu prodire: ergo pœnitentia formalis (quod modò contendimus) est ad remissionem peccatorum necessaria. Atque (vt sæpe iam diximus) ad diuinam procurationem spectat, vt nullus peccator in actum dilectionis prodeat, cum primum ad deum conuertitur, quin simul, quemadmodum bonum per amorem amplectitur, ita etiam odio malum prosequatur. Pœnitementi (inquit) & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Accedit illa quoque causa: quod cum sacramentum pœnitentiæ baptizatis ita sit necessarium ad salutem, quam baptismus non baptizatis, (quod suo pōstea loco demonstrabitur) certè sicut sine baptismo in re vel in voto, nemo adultus salutem consequi potest, ita sine pœnitentiæ sacramento in re vel in voto saluatur nemo.

mo. Votum autem sacramenti pœnitentię nullus habet, sine peccatorum & memoria & displicentia: verius est igitur nimirum illud quod nos asserimus, sine pœnitentię actu per solam charitatē, neminē posse saluari.

Sed de martyrio quæstio difficilior est. Nam, sine pœnitentia peccata etiam mortalia remittere, iuniores ferè tradūt. Scotus. 4. distin. 14. q. 2. Gabriel eadē distin. & q. Imò. & D. Tho. videtur in hanc sententiam ire. 3. p. q. 87. artic. 1. Nam secundum argumentum erat huiusmodi. Pœnitentia non est sine actuali displicentia peccatorum: sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia eorum, sicut patet in eo qui dormiens occideretur propter Christum: ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia. Cui argumentō. D. Tho. respondet. Quod passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi, & ideo purgat ab omni culpa, & veniali, & mortali: nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhxerentem. Hactenus D. Tho.

At, etiam si homo non doleat, aut culpas in memoria habeat, (modò tamen velit placere deo in omnibus, & vitam pro illo fundere) non habet voluntatem peccato actualiter inhxerentem: ergo (iuxta D. Thomæ placitum) passio pro Christo suscepta, sine pœnitentia, mortalia peccata remittit.

Verum, sententia contraria mihi ex animo exuri non potest. Nam persuasa est & auctoritate maiorum, & graui constanti: q; ratione, ac fieri potest vt errem, sed ita prorsus existimo. Primum enim passio pro Christo suscepta, si à charitate non existit, nihil valet ad culpæ mortalis remissionem, vt D. Tho. author est. 22. q. 124. art. 2. ad. 2. & 3. p. q. 66. art. 12. ad. 2. Item, & August. contra Crescon. lib. 2. capit. 12. Imò. adeo Paulus. 1. ad Corin. 13. inquit. Si corpus meum tradidero ita vt ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Charitas autem in eo qui peccauit mortaliter, non remittit peccatum sine pœnitentia (vt idem D. Tho. scribit. 3. p. q. 84. art. 5. ad. 2.) ergo nec martyriū. Et confirmatur. Quia voluntas efficax martyrii & martyrium actu susceptum, quantum ad essentialia (vt hic supponi-

mus) nihil differunt. Si ergo martyrium sine pœnitentia peccatum mortale remittit, ac proinde gloriam meretur æternam, & voluntas quoque efficax martyrii, idem sine pœnitentia, dubio procul efficeret.

Præterea, passio pro Christo suscepta, in eo qui fuit aut schismaticus vel hæreticus non remittit peccatū hēresis vel schismatis, nisi prius homo ecclesiæ catholicæ fuerit aggregatus: ergo, nec remittit eiusmodi peccata nisi homo pœniteat. Nam verbis scholæ vsitatis quandoque vtimur, nec ullum aut verborum fucum, aut eloquentiæ ornatum adhibere volumus: sed tantum confirmandæ veritati curam operamq; nauare. Antecedens igitur nostræ huius argumentationis, præterquam quod habetur ex Cypriano lib. 3. epistolarum, epist. 2. ad Antonianum. atque ex August. tum sæpe aliàs, tum libro primo de baptismo contra Donatistas capite vndecimo, & libro tertio capite decimo sexto. & libro quarto capite decimo septimo definitur etiam in concilio Florentino sub Eugenio. 4. Consequentia verò probatur. Quia sicut fides, & ecclesiæ catholicæ vnitās, sunt media ad salutem necessaria, ita & pœnitentia.

Præterea, si quis ante baptismum mortem pro deo oppetat, non consequetur salutem sine voto baptismi, si re ipsa baptizari non potest: ergo, nec post baptismū, si peccauit mortaliter consequetur salutem sine pœnitentię sacramento aut in re aut in voto suscepto. Antecedens quod assumpsimus, Thomas Vualdensis lib. de sacramentis capit. 97. & 105. Diu præsertim Augustini testimonio confirmat, li. 4. de bapt. contra Donati. cap. 21. & 22. Non enim mors pro deo suscepta, iam euangelio promulgato, sine fine Christi & ecclesię salutem præstare potest. At consequentia vel ex eo liquet, quod sicut baptismi sacramentum est ad salutem necessarium his qui ante peccauerunt, ita & pœnitentia, his qui peccauerunt post baptismum.

Adde illi quoq; q; si martyri peccata in mētē veniant etiā in ipso martyrii agone cōstituto, nō saluabitur si nō doleat, ergo martyrio etiā instāte: pœnitentia necessaria est. Antecedens patet, quia si confessor occur

occurrat, citra sacramentum salus illi non
veniet, eò quòd diuinum præceptum de
confessione est. Cum igitur de contritio-
ne etiam interiori diuinum præceptum sit,
(quod iam iam manifestum erit) fit conse-
quens, vt si homo martyrio expositus, de
peccatis memoriæ occurrentibus pœni-
tentiam non agit, diuini præcepti viola-
tor existit.

Ridiculum verò est quod fingunt isti,
martyrium homini oblatum memoriam
peccatorum abolere. Cum è diuerso, pœ-
næ, in opinato etiam incidentes, soleant
culparum memoriam vel dormientem ex-
citare. In cuius rei exemplum adducit
Chrysostomus homi. 4. de diuite & Laza-
ro, fratres Ioseph, quibus cum peccati iam
penè oblitterati venisset in mentem, meri-
to (inquiunt) hæc patimur quia peccaui-
mus in fratrem nostrum. Tres item pueri
in camino ignis ardentis, in veritate & in
iudicio, aiunt, induxisti hæc omnia propter
peccata nostra, peccauius enim &c. Et
propheta in die (inquit) tribulationis deum
exquisiui manibus meis. Et paulo post.
Et meditatus sum nocte cum corde meo,
& exercitabar, & scorcebam spiritum meum
&c. Martyrium itaque occurrens, non me-
moriam peccatorum aut tollit aut impe-
dit, sed potius excitat. Quare nihil causa
video, cur pœnitentia ad salutem necessa-
ria martyri de sit: quin in ipso sanguine
culpas maximè abluet, quas ante comisit.
Equidem ita sentio, & (vt reor ipse) sen-
tiet vnusquisque vestrum si rem non ex au-
thoritate aduersariorum, sed ex ratione
pensetis: nec enim minorem vim habet ba-
ptismus in remittendis culpis, quam mar-
tyrium: quod veluti baptismi vicarium est,
(vt August. tradidit lib. 4. de baptismo con-
tra Donatist. cap. 22. & sequentibus) refer-
turque de consecra. dist. 4. cap. baptismi vi-
cem: sed baptismus, alias efficacissimum con-
tra omnia peccata remedium, sine pœni-
tentia tamen aliqua præuia: peccatorum
mortalium non efficit remissionem, ergo
nec martyrium: nisi nouis oraculis iunio-
res à medijs ad salutem necessarijs, marty-
res adultos velint excipere, quod qua ra-
tione faciant, haud satis intelligo.

Nec D. Thomas vnquam asseruit dor-
mienti in peccato mortali per passionem
pro Christo illatam, remitti peccatum si-

ne aliquo præcedenti dolore: non enim si-
ne charitate passio valet: vt locis citatis.
D. Tho. asseruit. Et, cum eo loco, marty-
rium baptismo comparauerit, idem pro-
fecto asseruit, baptismum omnia peccata
remittere tam mortalia quam venialia,
dum modo voluntatem peccato non in-
uenerit inherentem. Nec proinde licet col-
ligere, baptismum vel dormienti vel vigi-
lanti sine pœnitentia mortalia abolere pec-
cata. Quare nec de martyrio id ex mente
D. Tho. colligi potest, nisi suo ipsius testi-
monio virum aliqui doctissimum velis
urgere, vt concedat dormienti in pecca-
to mortali, qui nec contritionem, nec at-
tritionem habuit vnquam, per mortem pro
Christo violenter illatam, æternam confer-
ri salutem, Quod tam absurdum est, quam
quod absurdissimum.

Pœnarum igitur remissio, solet dici re-
missio peccatorum: vt patet in indulgen-
tijs, quæ passim hoc nomine concedun-
tur. Credit itaque D. Tho. per baptismum
& martyrium, omnem pœnam siue pecca-
ti venialis siue mortalis aboleri, supposita
tamen remissione mortalis culpe, quæ a-
dulto sine dispositione voluntatis præ-
uia, contingere non potest. Culpe etiam
veniales per baptismum adulto dormien-
ti remittuntur: non enim adultus dormiens
baptismum suscipit, nisi prius vigilans vo-
luerit baptizari. Cum autem baptismus sit
pœnitentia virtualis omnium peccatorum,
eo ipso quòd quis baptismum voluit, pœ-
nitentiam habuit omnium virtualem, quæ
ad venialium remissionem satis esse, D.
Thomas illo loco manifestissime docuit.
Et confirmatur. Quia si quis vigilans cum
attritione peccatorum mortalium, nullam
habens memoriam venialium, accederet
ad baptismum, consequeretur plenariam
remissionem omnium peccatorum: ergo
& dormiens, si habuit contritionem mor-
tali, venialium remissionem conseque-
tur. Confirmatur rursus, quia si bap-
tismus non remitteret venialia, quibus mens
inheret habitualiter, profecto vix vnus
reperiretur, qui per baptismum conseque-
retur innocentiam, ac totius pœnæ remis-
sionem. Nec me fugit Caietanum aliter iu-
dicasse: sed ita res humane habent, nos non
probamus aliena, alij reprobabunt nostra.
Intelligo ergo D. Thomam, vt illi secun-
do

do argumento responderet, id sensisse quod tã baptismus quàm passio pro Christo suscepta, sine aliqua pœnitentia formali, remittunt omnia venialia, quantum ad culpam & quantum ad pœnam, nisi voluntas actualiter committat veniale peccatum: quod in baptismo facile est: in martyrio non item. Nam ferè dum quis patitur pro Christo, auertit animùm ab omni peccato etiam veniali. Sed siue baptizatus, siue pro Christo moriens, actuale obicè opponeret, siue baptismo, seu martyrio, iam effectus remissionis illius culpæ impediretur. Ita cū dormiens nihil actu obijciat virtuti vel baptisui vel martyrij, omnium venialium veniam sine formali displicentia consequetur. Quam ob rem, illa exceptio nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit, &c. non est referenda ad remissionem mortalium, sed ad remissionem venialium. Assueuerat enim. D. Thomas, pœnitentiam explicitam esse necessariam ad mortalium remissionem: quare non statim asseruisset, dormienti in peccato mortali sine aliquo actu & dispositione præuia, aut per baptismũ: aut per mortem extrinsecus illatam, mortalia peccata condonari. De eleemosyna verò facilius quæstio est: nam, dupliciter intelligi possunt ea testimonia quæ illi tribuant remissionem peccatorum. Prius, vt ad pœnas pro peccatis debitas omnia referantur: iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua eleemosynis redime: redimuntur enim pœnæ pro peccatis debite non alio precio magis, quàm eleemosynis. Posterius etiam in hunc sensum intelligi possunt, vt pollicitatio diuinæ misericordiæ significetur ijs, qui fuerint misericordes: vt etiã si in peccatis sint per eleemosynas tamen, id consequantur, vt ex dei gratia & beneficio conuersio cordis illis aliquando præstetur, sic enim scriptum est, frange esurienti panem tuum, egenos vagosq; iuduc in domum tuam: cū videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris: tūc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius oriatur: oriatur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Et iterum. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ex quibus liquido patet, quid ad reliqua dicendũ sit, nolo enim esse longus in singulis explicã

dis. Sed & secundum argumentum principale cum sua confirmatione, ex his quæ diximus facilè soluitur.

Ultimum verò, quoniam peculiarè habet difficultatem, peculiariter quoque diluendum est. Querit enim an specialis pœnitentia de singulis mortalibus, sit ad salutem necessaria: an potius satis sit pœnitentia de omnibus confusa & generalis. Et quamuis sciam, multa à multis de hac quæstione fuisse disputata, id ego tamè ex. D. Thomæ sententia, semper & intellexi & credidi, in omni lege, siue naturæ, siue scripturæ, siue gratiæ, non satis fuisse ad peccatorum mortalium remissionem, in genere confuseq; dolere: sed specialè, distinctamq; de singulis pœnitentiam requiri.

Cuius rei explicandæ gratia, dupliciter de contritione loqui possumus. Vno modo, secundum se, quatenus est actus virtutis: alio modo, in ordine ad cõfessionem, quatenus est pars sacramenti.

Deinde notandum, dupliciter posse intelligi, contritionem specialem de singulis esse necessariam. Primum, necessitate præcepti, deinde necessitate finis.

Præterea, contritionem de singulis mortalibus esse necessariam, duobus modis accipi potest. Prius sic, vt ad singula peccata mortalia requirantur singulæ contritiones, vel secundum numerum, vel secundum speciem. Posterius sic: vt vna contritio sit distincta de singulis, quemadmodum, si singulis peccatis in memoriam reuocatis, de illis vno eodemque dolore doleam.

Tunc sit prima conclusio. Non requiruntur singulæ contritiones ad singula mortalia secundum numerum: imò nec secundum speciem quidè: vt videlicet quot sunt peccata vel numero vel specie, tot exigantur dolores. Vno enim actu & confiteri & cõteri de multis speciebus peccatorum possumus: ergo, nec absolutè, nec in ordine ad cõfessionem, in illum sensum requiritur specialis distinctaq; contritio.

Secunda cõclusio. In ordine ad cõfessionem, requiritur contritio de singulis distincta, non solum secundum speciem, sed etiam secundum numerum. Quia contritio includit simul propositum confitendi singula mortalia: non secundum speciem modò verum etiam secundum nu-

D me

Esa. 58.

Matth. 5.

Cor.

26.

merum. Ac preterea, cum homo confitetur, detestatur ea peccata quæ confitetur, nisi sit ficta confessio. Quare actus interior pœnitentiæ, à quo exterior confessio proficiscitur, singula mortalia quæ sub confessione cadunt, respicit. Ideo enim confitetur ea, vt destruat illa: & pro ijs deo satisfaciat. Qua propter, vt confessio de singulis mortalibus est ad salutem necessaria, etiam necessitate finis, ita & contritio de singulis, in noua lege est necessaria.

Tertia conclusio. Contritio de singulis mortalibus specialis & distincta, necessaria est ad salutem: non solum necessitate præcepti, verum etiam necessitate finis. Fuitq; semper in omni lege necessaria, sine ordine ad confessionem. Itaque nõ sufficit contritio generalis, qua doleo me fuisse peccatorem, sed requiritur specialis quæ distinctè feratur in singula, vt si peccatis præteritis in memoriam reuocatis, voluntas vnica contritione vniuersa illa detestetur, velitq; pro vniuersis deo satisfacere. Hæc quippe sat erit, hancq; nos pœnitentiam specialem, ac distinctam appellamus. Nam si vnico verbo sacerdoti significare possem diuersa peccata mea, illa esset specialis distinctaq; confessio. Quo circa, cum pœnitentia confessioque interior peccatorum hominis, ad deum sit, vnicus ille actus qui fertur in peccata, distincta & specialiter cognita, specialis pœnitentia & vocatur, & est. Afferimus autè, hanc non aliter requiri, ac rationem dati & accepti à dispensatore. Quæquidè confessio nē & generalem nemo arbitraretur idoneam, distinctam & specialem omnes existimarent necessariam.

Sic verò explicata. D. Thomæ sententia, haut sanè intelligo, cur viris doctis probari non debeat. Eò vel maxime, quòd pœnitentiam hanc specialem atque distinctam, sic intelligi volumus ad salutem necessariam, vt reliqua media, quæ nisi in tempore adhiberi non queunt. Nempe hoc pacto, vt si distinctè de omnibus doleri possit, de omnibus specialiter doleatur. Sin autem, vel per angustiam temporis, vel per aliam causam, id fieri non possit, habeatur quidem animus, votuq; si facultas adesset, specialiter & distributè de singulis pœnitendi.

Hanc conclusionem D. Thomas habet. 12. q. 113. art. 5. ad. 3. inquit. In tempore præcedenti iustificationem oportet, vt homo singula peccata quæ commisit, detestetur, quorum memoriam habet. Et ex tali consideratione præcedenti subsequitur in anima quidam motus detestantis vniuersaliter omnia peccata commissa, inter quæ etiam includuntur peccata obliuioni tradita, quia homo in statu illo est sic dispositus, vt etiam de his quæ non meminit contereretur, si memoriæ adessent. Ecce quemadmodum intelligit D. Thomas specialem contritionem esse necessariam, & ad salutem, & ad remissionem peccatorum. Et de veritate. q. 28. artic. 5. ad. 4. Ad iustificationem (inquit) non requiritur, quòd in ipso iustificationis momento, aliquis de peccatis singulis cogitet. Recogitatio autem singulorum peccatorum, debet vel præcedere, vel saltem sequi iustificationem. Et. 3. p. q. 87. artic. 1. Ad remissionem peccati mortalis (ait) requiritur vt homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur: vt, scilicet, quatum in ipso est, diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, vt singula detestetur. Idè in. 4. distinctione decima septima. quæstione tertia articulo secundo ad secundum.

Eandem sententiam tenet Durandus, distinctione decima septima. quæstione secunda articulo secundo ad primum. Et Adrianus quæstione tertia de baptismo circa finem. Et Ricardus distinctione decima sexta articulo quarto quæstione secunda. Certè necessariam esse saltem necessitate præcepti huiusmodi contritionem Paludanus asserit, dist. 17. q. 1. art. 2. conclusione. 5. & Alexander Aletis. 4. pa. q. 69. membro. 8. arti. 2.

Idem quoque mihi videtur sentire August. de vera & fal. pœnitent. c. 9. 14. & 17. Cuius verba referuntur de pœnitent. dist. 3. cap. sunt plures: & dist. 5. ca. 1. Versum (inquit) puto, qui dolet de crimine, conuersum, qui dolet de omni eius, quam exposuimus varietatè. Exposuerat autem eam varietatem capit. 14. secundum circumstantias speciales peccatorum: quas docuerat, esse specialiter & considerandas, & deplorandas.

Et Chrysostronus in fine primi libri de con-

Capit. 17.

2. dist. 14.

contritione cordis. Hoc est quod exposci-
tur à nobis, vt semper recordemur mala
nostra, & ad animum reuocemus, & con-
sciētiam gestorum nostrorum habeamus
ante oculos, vt pro ijs supplicemus deo.
Sed apertius in. 2. lib. etiam circa finem.
Oportebat nos semper non solum scire ex
omologesim & confiteri, quia in nobis
multa delicta sunt, verum & vnumquod
que peccatum, & maius & minus, quasi in
libro ita in corde nostro habere descrip-
tum, idque frequentius recognoscere, at-
que ante oculos ponere, & tanquam hæc
nuper admissa lugere. &c. Nec te mo-
ueat, quod confessionis Chrysostomus
meminit, loquitur enim de confessione
quæ fit deo, non de ea quæ fit sacerdoti-
bus: vt posteriùs ostendemus. Et adhuc
manifestius. homi. 4. de Lazaro circa finem.
Singularis horis & diebus renouemus apud
nos hoc iudicium: sententiã aduersus nos
ipso feramus, omniq; modo conemur cõ-
fiteri deo. Nam si nosmetipso iudicare-
mus (vt Paulus ait) non vtique iudicare-
mur a Domino: vt igitur nec puniamur,
nec pœnas demus, in suam quisque consci-
entiam ingrediatur, vitamq; explicet, cum
ctisq; commissis diligenter excussis, con-
dēnet animam quæ hæc patrauit, puniatq;
cogitationem affligat crucietq; suam ip-
sius mētem, supplicium à seipso exigat pro
peccatis. Hactenus Chrysostomus. Et Gre-
gorius. 4. morali. cap. 17. & 3. libro capi.
16. in illud, confabulabor cum amaritudi-
ne animæ meæ: enumerando scilicet sin-
gula mala quæ feci. Ita enim. D. Gregorius
interpretatur. Cuius verba non grauaret
equidem recitare, nisi aliò festinaret ora-
tio.

Præterea. in huius rei confirmationem,
ne sacrarum quidem literarum desse no-
bis poterunt testimonia: vt illud, Recogi-
tabo tibi omnes annos meos in amaritudi-
ne animæ meæ: non autem esset opus an-
te acti temporis vitam expendere in ama-
ritudine animæ, si pœnitentia generalis &
confusa sufficeret.

Illud quoque, si impius egerit pœniten-
tiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit
iudicium, hoc est, examen & inquisitio-
nem, de qua Apostolus, probet seipsum
homo. Et illud David: cogitavi dies antiquos,

& meditatus sum nocte cum Corde meo,
& exercitabar, & scopebam spiritum meum.
Legit autē Aug. scrutabar spiritum meum: &
ait. Seipsum interrogabat, seipsum exami-
nabat, in se iudex erat.

Præterea, si generalis pœnitentia satis p̄sal. 18.
esset, quorsum illa tam anxia cura peten-
di: Ab occultis meis mundame Domine,
& ab alienis parce seruo tuo? Nimirum, lu-
ce clarius propheta significat, delicta sua
se solitum scrutari, & pro occultis, quæ vel
adhibita diligentia intelligere nõ potuit,
deprecari, cum ait, delicta quis intelligit,
ab occultis meis &c.

Præterea, si cui, dum conuertitur, tria
mortalia quæ fecit, distinctè in mentē ve-
niunt hoc est, adulterium, sacrilegium, ho-
micidium: Quæro, an satis fuerit, reiecta
illorum speciali memoria, verè de omni-
bus quæ fecit, confuse dolere. Nam, si satis
non est, id nos asserimus: sin satis est: sem-
perq; in omni lege fuit certè examen illud
tam exquisitum in peccatis mortalibus &
commemorandis & deplorandis, quod
in omni retro tempore parentes nostri fe-
cerunt, docetur non fuisse necessarium.

Præterea, pœnitentia exterior propter
interiorem est: at exterior tam in lege no-
ua quã in veteri, distincta & specialis fue-
rit oportuit. Nam in veteri lege, pro va-
rijs peccatis varia fuerunt sacrificia defi-
nita: In noua quoque, pœnitentiæ sacra-
mentum specialem distinctamq; de singu-
lis exigit confessionem. Ac re vera: lex
euangelica, quantum animi mei coniectu-
ra colligere possum, non astringit nos, vt
specialius de peccatis doleremus, quam in
lege naturæ vel scripturæ homines tenebã-
tur. Sed id concessit, vt quam pœnitentiã
olim in delicti cõpensationem atque vin-
dictam coram deo agere oportebat, eadē
ageremus apud sacerdotem, qui locum Dei
teneret in terris.

Nec ego video, cur Christus in Euan-
gelio præceperit de singulis exteriorem
pœnitentiam, nisi quia requirebatur in-
terior de singulis, vt exterius signum
visibile interiori rei signatæ inuisibili re-
sponderet. Non igitur (quod quidam ar-
bitrantur) contritio specialis propter con-
fessionem exigitur: sed è diuerso, confes-
sio specialis propter contritionem: vtra-
que autem propter iudicij naturam. Om-
nis

nis quippe iudex, cui iudicandi est auctoritas demandata, reorum delicta iuquirere atque examinare debet spreciatim: ut iuxta culparum mensuram, sit & pœnarum moderatio. Sic in euangelica lege, iudicium de peccatis Sacerdotibus delegatum est: qui, ut fideliter suum munus exequantur, non habent esse contenti si peccata solum in genere cognoscant: sed habent interrogare etiam specialia delicta, ac delictorum adiacentes circumstantias. At in lege naturæ hoc iudicium erat ipsi peccatori commissum: ut ipse idem, & esset reus & accusator & iudex. Vnde ait. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium. Et iterum, Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniantibus me. Quam obrem, peccator in propria causa iudex effectus, nisi expendat delicta propria, nisi diligenter seipsum interroget & examinet, ut ex qualitate & quantitate culparum, imponat sibi pœnitentiæ modum certe infidelis iudicij, imò iniqui pœnas daturus est, apud æquissimum iudicem. Hęc naturæ ratio est: quis negat? huic sacræ literæ consentiunt hanc sancti doctores insinuant: huius vim D. Thomas intuitus, tertiam illam conclusionem asseruit. Qua etiam asserenda, nos multa diximus non pœnitentia absoluita, aut contemnenda. Sed si quid melius quisquam asserere poterit, nobis volentibus & gratulantibus facturus est. De tertia igitur controuersia satis.

Excc. 14.

Q V A R T A P A R S.

Quarta iam sequitur. An de pœnitentiæ virtute sit peculiare præceptum. Sunt enim Theologi & fuerunt: quorum opinione, de actu pœnitentiæ speciale præceptum nullum est. Hanc verò sententiam imprimis suadent, testimonio. D. Thomæ asserentis, quòd permanere in peccato vsque ad mortem non est speciale peccatum: sed quædam peccati circumstantia. Et tamen si esset de pœnitentia speciale præceptum, omissio illius, specialis culpa sine dubio esset.

22. q. 14. arti. 2.

Præterea, si de pœnitentia mandatum speciale esset, id ea esset ratione maxime

quòd pœnitentia est medium necessarium ad salutem. Hoc verò argumentum infirmum est: quoniam gratia Dei est ad salutem homini necessaria: de qua tamen habenda nullum est peculiare præceptum. Et confirmatur. Nam huiusmodi præceptum non alio testimonio magis assereretur, quam eo Lucæ capite decimotertio. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. At exinde, nihil tale colligi rectè potest. Pari siquidem loquendi forma sanè dicitur, nisi gratiam habueritis omnes peribitis. Vnde tamen non fit, ut ex præcepto peculiari gratiam habere teneamur. Cumque pœnitentia supponat peccatum antecedens, nisi quis pœnitentiam egerit, peribit: non ex impœnitentiæ culpa, sed ex antecedenti peccato, quòd sine pœnitentiâ deleri non poterat. Pro parte verò contraria illud est, quòd eodem tenore in euangelio proponitur lex baptismi & pœnitentiæ. Nam quemadmodum dictum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non potest intrare in regnum dei: ita quoque scriptum est, nisi pœnitentiam habueritis, omnes peribitis. Colligunt autem catholici, legem illam baptismi speciale continere præceptum. Quare & pœnitentia lex, præceptum speciale continet.

In hac controuersia, præceptor meus olim, frater Fraciscus Victoria, vir nostra ætate literis, ingenio, religioneq; clarissimus, partem tenuit negatiuam. addidit verò in huius rei confirmationem præter ea quæ fecimus, alia quædam argumenta, quæ quoniam homo ingeniosus & doctus esse videbat infirma, asseruit tandem in hanc opinionem se venire, ea potissimum causa atque ratione, quòd nulla in contrarium esset: cui non posset facile satisfieri, ut colligere inde in promptu liceat hominis eruditissimi modestiam pariter, & ingenium. Nihil enim pugnaciter pertinacique contentione defendere solebat: sed suam interim propriam priuatamq; sententiam liberè tueri: eandem postea simili libertate retractaturus, si melior forsitan opinionis aduersæ ratio succurrisset. Hac verò ingenij sui mira & beata facilitate scholæ nostræ, hoc est, D. Thomæ, prudentissimus habebatur interpres. Et quidem æquus libero iudicio, nulla eiusmodi astrictus necessitate, ut vellet nollet certa sibi esset tuenda

da sententia.

Huius nos clarissimi viri vestigijs inhaerentes, in nullius verba iurauimus: nec apud nos tantum opinio praedudicata potest, ut etiam sine ratione valeat auctoritas. Sed nostrum iudicium adhibentes, alienum non nisi causa cognita sequimur. Nam, Ciceronis quotiescunque incidunt, non sententij modò, sed & verbi, & timor, furtumq; libenter agnoscimus. Igitur (ut eò vnde huc digressi sumus, reuertamur.) Argumenta quidem tametsi docti hominis, & copiosi, & nihil praetereuntis eorū quæ pro ea causa dici possent, nunquam tamē ita me mouerunt, ut eis responderi posse diffiderem. Auctoritas autem tanta planè me mouebat, nisi ego opponerem non minorem, Diui Thomæ rationes, etiam quomodo mihi videtur firmiores.

Primum itaque non ambigo. D. Thomam cum ceteris omnibus scholasticis auctoribus in hanc sententiam esse, quæ partem huius controuersiae affirmatiuè amplectitur. Imò illud est princeps argumentum, quo hæc opinio refellitur, quòd nouicia sit, & in re quæ ad mores pertineat sine idonea ratione, communi theologorum sensui refragetur. D. itaque Thomas pro comperto sumit, de poenitentia diuinæ legis esse præceptum, nec id semel dicit, sed sæpius. 4. distinctione decima septima quaestione secunda articulo secundo quaestione. 3. ad. 3. & quaestione. 3. articulo. 1. quaestione. 4. & 3. pa. quaestione. 84. articulo. 7. ad. 1. & 2. & quaestione. 85. articulo. secundo in argumento in contrarium. Et. 22. q. 62. articulo. ultimo. Imò adeo quæ. D. Thomas. articulo. 2. quaestione. 14. dixit, non modò hæc refellunt, verum etiam confirmant. Nam si propositum non poenitendi speciale peccatum est, ut ibidem dicitur: qui fieri potest, ut de poenitentia non sit speciale præceptum? Nempe si comedere præceptum non esset, propositum non comedēdi specialis culpa non esset. Si ieiunandi præceptum peculiare non esset, ne peculiaris quidem culpa esset, propositum non ieiunandi. Et hūc in modum cetera, quæ singularim persequi longum est. Deinde, poenitere est actus specialis virtutis. ad salutē necessarius: ergo est in præcepto. Consequentia patet ex D. Tho. secunda secun-

dæ quaestione tertia articulo secundo & tertia parte quaestione. 68. articulo primo ubi asserit, ea quæ sunt necessaria ad salutem cadere sub præceptis diuinæ legis: & re vera id ostendit (nisi me animus fallit) ratio manifesta, non enim aliter melius possumus iudicare an præceptum sit legis de quarumcūque virtutum actibus, nisi ex eo quòd ad finem legis sunt necessarij. Porro, si finis primus legis idēq; præcipuus sine actu cuiusquam virtutis constare non potest, conuicimur sane, de huiusmodi actu præceptum legislatoris esse, nisi insipientem atque in prouidum in legibus necessarijs volumus defuisse. Atque hæc certa regula & forma est de præceptis legis, siue naturæ, siue scripturæ, siue gratiæ, siue humanæ seu diuinæ, philosophandi.

Præterea, de compensanda iniuria facta proximo, speciale præceptum est: ergo & de compensanda iniuria facta deo: sic enim. D. Tho. 3. p. q. 84. articulo. 5. ad secundum argumentum.

Huc accedit, quòd si cuius amicitiam violauimus, tenemur speciali præcepto dare operam ut sarciamus: quæ admodum Matt. 5. scriptum est: ergo dei amicitiam per peccatum mortale violatā, speciali præcepto sarcire tenemur: ac proinde poenitentiam agere.

Illud prætereo, (quod mihi maximo argumento poterat esse ad huius rei confirmationem) quòd ægroto corpori quisque tenetur medicinam necessariam adhibere: idque ex speciali præcepto, quo habet diligere corpus, ex quo efficitur, cum non minus debeat amare animum, ut medicinam necessariam ægro animo adhibere tenetur. Videlicet quemadmodum instigan *In lib. de* te naturæ lege (ut Tertullianus ait, & illū *pœnit. In* emulatus Hieronymus (hirundo pullos *eccle. c. 7.* suos de succo occulat chelidoniæ, & dictum cerui appetunt vulnerati, & cætera animantia bruta, medicinas sibi diuinitus attributas instigantur ut querant: ita proculdubio incitat diuina lex, homines rationales, ut poenitentiam remedium vnicum & necessarium ad salutem animæ prosequantur.

Præterea, præcepto charitatis obligamur, media necessaria ad salutem fratris apponere (inde enim est fraternæ correptionis

tionis obligatio) ergo, & media necessaria ad salutem nostram. Et confirmatur, tenemur proximum à morte tum corporis tum animæ liberare: (mortem enim lægentibus probatur infligere, qui hanc cū potest non excludit) 83. distin. ca. primo. Igitur, & nosmetipsos à corporali & spiritali morte tenemur eripere. Nec hic (quod ad mores attinet) magnopere contendere debemus: an violatur præceptum charitatis, an præceptum pœnitentiæ. illud modo concedamus specialem nouam q̄ culpam esse non pœnitere: tametsi quæadmodum cum quis non comedit cibum necessarium ad salutem, immediatè quidè contra virtutem temperantię peccat, ex consequenti etiam contra charitatem, ita qui non pœnitet cum videt ad salutem esse necessarium, directè quidem præceptum pœnitentiæ violat: consequenter autem violat charitatem.

Præterea, de pœnitentia exteriori præceptum est: ergo & de interiori: consequentia patet, quia si satisfactionem exteriori deus exigit, interiori ac multo etiam magis requiret: quæ videlicet præcipua est in compensatione delicti. Antecedens verò certissimum est, si ea quæ superiore controuersia diximus teneantur: esse (inquam) exteriori pœnitentiam necessariam ad salutem. Actus quippe omnis virtutis exterior ad salutem necessarius, citra controuersiam in præcepto est.

Sed quid opus est multis? si homini peccatori occurrat præceptum de diligendo Deo, simulque peccatum memoriæ occurrat, illud quæro tãdem, an teneatur conteri, an non, si non, ergo exiens in actum dilectionis sine pœnitentia iustificabitur, quod sanæ mentis nullus admittit, si etiam, iam habetur quod volumus, de pœnitentia esse speciale præceptum, quod Tertullianus lib. de pœnitentia disertè docet, inquiens. Cùm iudex Deus iustitiæ charissimę sibi exigendæ tuendęq; præsideat, & in eam omnem summam discipline sanciat, dubitandum est, sicut in vniuersis actibus nostris, ita in pœnitentiæ quoque causâ iustitiam Deo præstandam esse? Et paulo inferius: audaciam (inquit) existimo, de bono diuini præcepti disputare. Nec enim quia

bonum est ideo auscultare debemus, sed quia Deus præcepit. Ad exhibitionem obsequij prior est maiestas diuinæ potestatis, prior est autoritas imperantis quàm vtilitas seruentis. Bonum est pœnitere an non? quid reuoluis? Deus præcipit: quod igitur Deus tantopere cõmendat, quod etiam humano more subdeiectione cõstatur, summa vtiq; grauitate & aggredi & custodire debemus, hæcenus Tertullianus.

Et certè cum lex affirmatiuè præcipiat, pœnitentiam agite, rursumque sub mortis interminatione subiungat, nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis: intelligi non potest, quibus alijs verbis legislator huiusmodi præceptum, si vellet posset inducere. Omnis siquidem virtutis operatio, quæ verbo imperandi a lege præscribitur, aut in consilio est, aut in præcepto. De opere verò quod solum in consilio esset, dici nulla ratione posset, nisi hoc feceritis, peribitis. De pœnitentiæ igitur actu præceptum est, quod eo magis mihi persuadeo, quod Ioannes Baptista statim à principio populo proponit: pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Eandem quoque legem, eisdemque verbis Christus primitus inuulgauit, apostolisque inuulgandam iussit. Nullo autem pacto verisimile sit, consilia legis statim in initio à populis exigi. Quinimo, illud verisimilius est à turba præcepta, & ea quidem maximè necessaria cum primis requiri: vnde & Mar. primo pœnitementini (inquit) & credite euãgelio: vt vtrunque tanquam necessarium præceptum proponat, pœnitere, & euãgelio credere.

Nec illud leue testimonium est, quod habetur Apocalyp. 2. Age pœnitentiam: sin autem, veniam tibi citò, & mouebo cã delabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Huc illud adde prouer. 1. Quia vocaui & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo. Vocati ergo ad pœnitentiã renuere, speciale peccatum est, cui specialis pœna respondet, risus & subsannario diuinæ potestatis. Huic & aliud simile est Ieremię. 7. Quia vocaui & nõ respondistis, faciam

ciam

ciam domui huic, &c. Et Esaia. 65. Omnes in caede corruetis, pro eo quod vocati & non respondistis. Certè si ad penitentiam vocanti, respondere consilium esset, non Præceptum, nusquam dominus pro huius omissione, tam grauem pœnam minaretur. Item Ieremia. 8. Deus conqueritur, quod peccatores pœnitentiam non agunt. Res est igitur debita ac proinde præcepta, siquidem Deus exoptulat, si non reddamus.

Ad argumentum verò primum, quod ex D. Tho. autoritate sumitur, facillè respondetur, impœnitentiam ibi accipi pro quocunque peccato, de quo pœnitentia non fit. In qua significatione generale peccatum est, cum fornicatio durans vsque ad mortem, homicidij quoque reatus, & quodlibet aliud simile malum, de quo homo pœnitentiam non agit, impœnitentia sit: etiam si nulla culpa specialis interuenit. V. g. Si fornicator aut auarus subito interiret, correptus aliquo fulmine, quo euentu à præcepto pœnitentiæ excusari potuit: nec enim habuit spacium cogitandi vt de peccatis pœniteret: tunc iuxta sententiam Aug. & D. Tho. eiusmodi homo habuit finalem impœnitentiam peccatum, scilicet, quod non remittitur nec in hoc sæculo nec in futuro: generale quidem non speciale peccatum.

Ad secundum, fateor eam esse causam, vnde vel maximè liqueat pœnitentiæ peculiare præceptum. Sed vt obiectionem repellamus aduertendum est, medium ad salutem necessarium, esse in duplici differentia. Alterum, quod non est actus virtutis, sed vel pœnitentia vel habitus, quos Deus in nobis sine nobis operatur, vel etiam gratia & auxilium Dei, quod nõ nostrum, sed diuinum opus est: & de huiusmodi medijs, legis præcepta non sunt.

Alterum medium actus virtus est, atque in nostra positum potestate: vt credere in Christum, confiteri fidem, suscipere baptismum, diligere deum. Et de huiusmodi, præcepta legislatoria sunt. Quæ quoniam non de fine, sed de medijs feruntur ad finem legis necessariis, rectè colligimus, in omni lege siue naturali siue scripta, tum humana, tum diuina, ea media virtutis, quæ nullo modo sunt ad finem legis necessaria, in consilio esse: quæ verò

omnino necessaria, ea esse in præcepto. Vnde patet quid ad tertium argumentum respondendum sit.

Sed illud tamen vrget vehementer, quod eisdem argumentis quibus ostendimus esse præceptum, ostendi equè potest, homines obligari ad confestim pœnitentiam agendum, vt peccatum mortale commiserint. Primum enim Diuus Thomas. 22. quæstione. 62. articulo vltimo, vtrumque pariter affirmat: & teneri homines ex præcepto peccatum deferere, & statim id quidem: vt qui rem alienam furto suscepit, restituere protinus sine mora aliqua debet. In quarto etiam distinctione. 17. q. & articulis retrò citatis, expressè tradit, hominem obligari ad pœnitendum, cum peccata memoriæ occurrerint: quod est dicere, præceptum pœnitendi, nullas moras in peccatore permittere, qui peccati memoriâ, & consciëntiam habet, & ratio id videtur suadere. Nam cum peccatum memoriæ occurrit, si homo non detestatur, ex consequenti consentit.

Deinde homo tenetur, illicò medicinam corporalem corpori necessariam adhibere. Ergo, & quamprimum debet animo necessariam medicinam apponere.

Præterea, proximi offensi iniuriam teneor vbi primum commodè possum compensare: ergo & dei. Antecedens notissimum est. Non enim celerius, qui damnum in pecunia dedit tenetur satisfacere, quàm qui dedit in fama, vel honore. Sed qui in pecunia dedit restituere, pensare quædam è vestigio debet, ergo & qui aliter quoquomodo proximum læsit. Et confirmatur. Nam si frater meus habet aliquid aduersum me, teneor, illi extemplo recõciliari: vt patet Matt. 5. Igitur & teneor cõciliare me deo, statim, quàm, eius amicitiam per iniuriam violauimus, fratrem nostrum à morte animi liberare, id facere sine dubio tenemur, ergo & nosmetipsos à peccato mortali illicò tenemur eripere. Idque eò magis quod peccatum quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pòdere ad aliud trahit, vt Gregorius docuit homin. 11. in Ezech. 3, At qui periculo se exponit peri-

bit in eo: vt in Ecclesiastico legitur. Confirmat autem hoc vel maximè, Leo papa, epist. 69. ad Theodorum episcopū, in-
quiens. Oportet vnunquenque Christianum conscientię suæ habere iudicium, ne conuerti ad dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in finem vitæ suę constituat, quem periculose ignorantia humana concludit: vt ad paucarum horarum se reseruet incertum. Periculosum igitur est, pœnitentiam in aliud tempus reseruare. Nam & hoc Ecclesiasticus cap. quinto prohibet inquires, non tardes conuerti ad dominū, nec differas de die in diem, subito enim venit ira eius. Peccatum igitur est, de die in diem pœnitentiam protrahere, nempe cui diuinam iram. Ecclesiasticus interminatur.

Item, si in aliud tempus pœnitentiam differre liceret, ergo & velle differre licitum est. Quod enim facere, idem & velle quoque licet, At qui existens in peccato mortali, interiorē pœnitentiam in aliud tempus reseruare vult, eo ipso interpretatiuè & implicite vult esse in peccato mortali. in quo quandiu non pœnitet, perdurare necessum est. Non licet igitur conuersionem pœnitentiamque differre.

Præterea, negatiuo præcepto astringimur ne simus, dei inimici: nam esse Deo inimicum, vsque adeo intrinsecè malum est, vt nullo euentu, id velle sine graui culpa valeamus: ergo, quandiu homo est in peccato mortali, cum sit Dei inimicus, tandiu præcepto negatiuo aduersatur, quamlibet parum in statu peccati mortalis perseueret. Aut igitur hoc monstrum probandum est, videlicet, hominē obligari ad pœnitentiam statim agendam: aut primum illud tollendum, hoc est, hominem ad pœnitentiam agendam obligari: illuc enim serpit hoc præceptum, si semel admittitur.

Denique suadetur, quòd saltem singuli diebus festis, teneatur peccator pœnitentiam habere: quia finis legis est, vt requiescamus in deo, ad hanc enim requiem, corporalis festorum quies ordinatur. At in legem facit, qui verba legis amplectus, contra legis nititur voluntatem, lege non dubium, C. de legibus, & regula

certum est, de regulis iuris, in. 6. Et confirmatur, Leuitici. 16. Sabbatum requietio nis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mundabimini, & cap. 23. affligetis animas vestras, omne opus seruale non facietis in die hac, omnis anima quę afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo suo: & causa subditur: vt propicietur vobis Dominus.

In huius argumenti explicatione, adeò multę sunt doctorum sententię, vt eas enumerare, nedum expendere, molestissimum fuerit: & cum tam varię sint, temque inter se dissidentes, veniam mihi dabit, viri humanissimi, si aliorum opinionibus prætermisis, meam ego (vtinam tam verè quàm breuiter) explicuero.

Primum ergo (vt mea fert, & communis opinio) non protinus tenetur homo pœnitentiam agere. Atque hæc quidem assertio, non alia ratione potiore ostendi potest, quàm quòd fidelium omnium cōsensus facile, admittit, non esse peccatum mortale nouum, si quis non statim atque in peccatum incidit, pœnitentiam agat: nec aut pœnitentes in confessione huius criminis se accusant, aut sacerdotes id curant, quando pœnitentes examinant: cum tamen nullus peccator ferè sit, qui huius præcepti reus non habetur. Imò, qui diè vnum in peccato mortali duraret, nõ modo multa, sed innumera peccata mortalia hoc præcepto transgrediendo committeret.

Præterea, cum præceptum de pœnitentia affirmatiuum sit, in quo virtutis actus positiuus præcipitur, non videtur obligare, nisi pro tempore necessitatis: quemadmodum & reliqua præcepta affirmatiua.

Item, cum cætera media ad salutem necessaria, scilicet, fidem, baptismum, confessionem illico præstare minimè teneamur: non est, cur vnicam pœnitentiam mox debeamus exhibere.

Præterea, cum vera pœnitentia (vt ante iam diximus) a dilectione Dei proficiat, si homo simulatque peccauit, veram pœnitentiam habere tenetur, quæ videlicet, necessaria est vt Deo concilietur, fieret consequens, vt homo post peccatum, statim ad diligendum Deum obligaretur.

garetur.

Præterea, cum nulla ratio idonea sit: nulla ve autoritas, qua præceptum adeò durum asseratur: certè, qua facilitate induceretur ab aliquo, eadem quoque ab aliis reiiceretur.

Secunda propositio. Non tenetur homo pœnitentiam agere quoties peccata memoriæ occurrerint, siue speculatiuè, seu practicè occurrant. Et enim nullum aliud nos præceptum obligat ex eo quòd in mentem veniat. Nec peccat mortaliter, qui non diligit deum, quantuncunq; diuina bonitas proponatur, omni dilectione dignissima, nisi necessitatis articulus intercedat. Idem de præcepto fidei, & spei, videre licet.

Quare, nec si peccata sese offerant peccatori, digna quæ homo detestetur, protinus obligatur, in actum contritionis exire: poterit enim liberè nullum habere actum, si nullus instat necessitatis articulus.

Et confirmatur: quia obligatio reliquorum præceptorum, ex necessitate rei sumitur, non ex memoria, aut intelligentia nostra: quippe, non quia nos intelligimus aut memoria tenemus, obligant, sed quia obligat, debemus nos dare operam, vt memoria teneamus.

Illud etiam, quàm inconsideratè dicitur memoriæ practicæ obligare: speculatiuam, non obligare: quasi memoria conscientia sit, cuius iudicio homo teneatur obnoxius.

Premam enim angustius & vrgebo, quodnam sit illud iudicium practicum, vel quæ memoria, quæ post simplicem peccati commemorationem, nouam præcepti obligationem inducit. Cumque nihil constanter, recte ve dici possit, nimirum non est cur amplius in opinione contraria refellenda moremur: nulla enim ratione nititur: sed solo asserentium arbitratu.

Atque eisdem omnino argumentis persuaderi potest tertia propositio: hoc est, In diebus festis non obligari homines ad agendum pœnitentiam, aut diuino præcepto, aut humano. Præceptum enim de colendo Deo, quo festis diebus astringimur, opera religionis præscribit. At, pœnitentia (quod ante docuimus,)

religionis opus non est, sed vindicationis.

Item ius humanum nullum est aut euangelicum, quo hoc præceptum asseratur, proferant & tacebimus, lex autem antiqua cessauit, lege vero naturæ nihil eiusmodi præcipi, notius est quàm vt probandum sit. Et profecto errores alienos reprehendere, non perinde difficile est, facilius namque, vt Cicero tradit in mentè cuiusque venire solet, quid falsum quàm quid verum sit. Sed veram & consentaneam opinionem ingerere, eamque idoneis argumentis confirmare, hoc opus hic labor est.

Sit igitur quarta propositio: præceptum de pœnitentia obligat in articulo necessitatis, vt reliqua omnia præcepta affirmatiua ac primus quidem necessitatis articulus faciliè ab omnibus admittitur periculum mortis. Cum enim præceptum pro aliquo tempore obliget, si in periculo mortis præteritur, nullum iam restat tempus quo possit impleri. Sed notandum est, quòd cum Baptismus & Sacramentum absolutionis attrito conferant gratiam, institutaque fuerint directe hæc duo sacramenta in remissionem omnium peccatorum, qui suscipit alterum ex his, siue contritus siue attritus verè, implet præceptum de pœnitentia: quoniam deus nihil amplius exigit, in compensationis iniuriam & delicti commissi, quàm vel contritionem sine sacramento, vel attritionem cum sacramento per se instituto in remissionem peccatorum: atque hinc colliges præceptum diuinum de pœnitentia per se loquedo, obligare solum in duobus. Prius cum obligat diuinum præceptum de baptismo vel confessione, & tunc satis est pœnitentia interior imperfecta, si exterius sacramentum re ipsa suscipiatur. Posterius, cum deest minister vtriusque sacramenti. Vbi sicut homo tenetur habere votum suscipiendi vel baptismum, vel absolutionem si facultas adesset: ita etiam tenetur habere perfectam pœnitentiam & contritionem, vt quæ necessaria tunc sit, ad remissionem peccatorum.

At verò articulus alius qui addi solet, Cum videlicet quis administrare voluerit aliquod sacramentum, vel quem-

cunq;

eunque alium actum exercere, qui requirat hominem existentem in gratia, accidentariam obligationem habet nec à præcepto: pœnitentiæ oritur: sed à præcepto alio de digna sacramentorū vel susceptione, vel administratione. Vnde peccatur quod de peccato sacrilegij, si ab ipœnitente sacramentum aut ministretur aut suscipiatur: non autem peccato omissionis aduersus pœnitentiæ præceptum: vnum excipio eucharistiæ sacramentum, quod qui in mortali sumit, duplex peccatum peccat: Alterum sacrilegij in eucharistiam, alterum omissionis in præceptum peculiare diuinum de præmitenda pœnitentia eucharistiæ sacramentis: de quo in fine huius relectionis differemus.

Ad primum itaque argumentum respondetur illam Diui Thomæ similitudinem inter præceptum restituendi, & præceptum deserendi peccatum, non per omnia quadrare. Qua in re Caietanus videtur fuisse deceptus primum enim rei alienæ restitutio, re vera fundatur in præcepto negatiuo, quo vetamur rem alienam inuito domino retinere, neque enim minus rei alienæ detractor est, qui eam apud se inuentam inuito domino detractat ac detinet, quam si furto suscepisset. Quo fit, vt ad obligationem restituendi iniusta acceptio impertinens sit: siue enim acceperim iniuste per furtum, sine iuste per commodatum: simulatq; inuito domino rem alienam vsurpo furti reus hebeor: atque ex consequenti violator præcepti negatiui.

Rursus etiam, quotiescunque ad est comoditas, rem alienam Domino suo restituendi, toties denuo pecco non restituendo: etiam si nullum actum positium habeam, quo rem alienam iniuste velim apud me tenere. Satis enim est ad peccatum nouum vsurpatio ipsa libera exterior rei alienæ, eo tempore quo oportebat eam domino reddere.

At, præceptum pœnitentiæ, per quam homo peccatum fugit & deserit, sicut & charitas, quæ radix & fundamentum pœnitentiæ est, re vera, quicquid Caietanus intelligat, præceptum est affirmatiuum: nec includit negatiuum, nisi quemadmodum omnia affirmatiua dicuntur includere de actu contrario, vt præceptum charitatis

secum habet annexum præceptum odii negatiuum: præceptum temperantiæ, negationem in temperantiæ: spes quoque desperationem, fides infidelitatem negat & prohibet, sic præceptum pœnitentiæ ex consequenti vetat, nequis impœnitens sit impœnitentia positiuè contraria.

Quo fit, vt non pœnitere propriè contra præceptum affirmatiuum sit non negatiuum, Quocirca, tunc solum peccatum erit cum præcepto affirmatiuo fuerit aduersum: aduersatur autem, cum quis eo tempore pœnitentiam non agit, quo ex præcepto agere tenebatur: hoc est in articulo necessitatis: quemadmodum superius explicatum est.

Sed est tamen similitudo vtriusq; præcepti, & restituendi & pœnitendi proportionalis duplex. Prius quod quemadmodum non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, ita quoque non dimittitur nisi agatur pœnitentia. Posterius etiam, hæc duo præcepta in hoc assimilantur, quod sicut non restituere rem alienam iniuste detentam, habet malum statum peccatoris annexum, ita & non pœnitere de peccato commisso. Quo fit, vt siue hic siue ille, hoc est, vel qui non restituit, vel qui non pœnitet, in actum positium exeat. Alter, quo vult non restituere: alter, quo vult non pœnitere semper peccet nouo peccato: & quidem frequenter loquendo, (vt Theologos decet) in promptu patet, id quod diximus. Auarus enim prauè affectus aliena re detinenda, cum in mentem illi venit aliena res: si in actum voluntatis positium prodeat, quo videlicet vult non reddere, ex consequenti, vt experimento constat, statum illum probat, & elegit in quo est: & qui non pœnitet simili ratione si peccata quæ fecit illi occurrant, habeatque actum voluntatis positium plerumque nihil aliud quam consentit: & probat statum peccati, quod ante commisit.

Quod si volumus etiam rem hanc magis premere, sine dubio peccator cui peccata memoriæ occurrunt, nec pœnitet, si quem actum eliciat etiam pro tempore quo non tenetur pœnitentiam agere, semper peccat peccatum nouum. Illud siquidem obiectum volitionis, qua

qua volo non pœnitere etiam dum non teneor, nulla ratione honestari potest: cum actus oppositus hoc est pœnitentia & contritio, omni tempore vsque adeo bona & honesta sit, vt contrarius actus, quo pœnitere nolo, nullo vnquam tempore honesti rationem habeat. Non assero tamen, esse peccatum mortale, vel le non pœnitere, tempore quo non teneor peccatum (inquam) mortale ex genere suo: est tamen veniale, quia non habet obiectum honestum: actus verò in differentes schola nostra penitus reijcit. Hunc igitur in sensum Diu^s Thomas intelligendus est: vt scilicet, homo statim teneatur, imò semper, pœnitere de peccato commisso: non positiuè dolendo: sed negatiuè, non complacendo: quo etiam sensu ipse idem loquimur tertia parte quæstione. 84. articulo octauo. vbi secutus Augustinum libro. De pœnitentia, capite decimonono. & habetur. De pœnitent. distinctione tertia capite: Pœnitentia est, & Hugonè de S. Vict. dicentem, quòd Deus absoluens hominem à vinculo culpæ & pœnæ æternæ, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati, asserit, pœnitentiã etiam post remissum peccatum debere durare vsque ad finem vitæ. Quod egregiè annotauit Caietanus in commentarijs supra eundem articulo nam, quòd post impetratam veniam per primam contritionem, homo iterum atque iterum dolere teneatur, nulla ratione nititur nisi cum homo dubitat, an verè fuerit contritus: tum enim locum habet quod Isidor. tradit. secundo libro. De summo bo. Propitiatio Dei occulta est: sine intermissione flere necesse est.

Quem etiam in modum possemus explicare, quod in .4. sentent. distin. 17. dixit: hominem præcepto pœnitentiæ obligari, cum peccata memoriæ occurrunt: tenetur enim non sibi ipsi placere in peccato commisso, quod occurrit. Quare, nisi actum suspendat (quod tamen rarum & difficile est) si non pœniteat, semper peccabit. Scio Caietanum huic ipsi loco ex 4. sententiæ aliter occurrere, legat qui volet, nec enim eius intelligentia omnino pessima est.

Pro secundi verò argumenti solutione notandum est, discrimen esse inter bona corporis, scilicet salutem & vitã corporalem & bona animæ, hoc est, salutem & vitam spiritualem: quòd illorum non magis sumus domini, quàm vitæ & salutis proximorũ nostrorum nam vitæ & mortis solus Deus sibi dominum reseruauit: posteriorem verò bonorũ vnusquisq; dominus est, habetq; eandem liberam potestatem, quam pecuniæ & reliquæ rei familiaris. Hoc autem discrimen, primum, ratione constat: sumus enim Domini eorum bonorum, quæ nostra diligentia, labore atq; industria comparauimus, cum ergo bona spiritualia, hoc est, virtutes quibus salus & vita animæ continetur, nostra libertate & industria interueniente nobis obueniat: nostro ea nobis iure vendicamus: nam & hoc titulo opifex quisq; sui operis dominus est: vita autem corporis, naturæ donum est, non ingenio nostro, aut industria partum. Quocirca nihil mirũ, si naturæ autor, huius rei dominium sibi assumpsit.

Quòd etiam bonorum spiritualium domini sumus, testimonium illud Ecclesiæ confirmat, Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui: posuit ante illum vitam & mortem, &c.

Signo quoque manifesto hoc discrimen innotescit. Nam, si mortem mihi cõscisco, non aliter contra præceptũ illud, Non occides, pecco: quàm si proximum interficerem. Item, si ex gula cibum aliquem sumo vitæ corporali noxium, duplex peccatum pecco: alterum contra temperatiæ legẽ, alterum cõtra illud, quo teneor vitã corporalem seruare & meã & alienam, non tanquàm dominus, sed tanquàm dispensator & custos. At verò, si mortis spiritualis mihi causa sum, ea iactura mihi non imputatur. Quin si per fornicationem, gratiam, virtutem, salutem, vitamq; animi perdam, vnicum fornicationis peccatum agnoscitur. Quo vno argumento satis liquet, bonorum spiritualium nos esse verè dominos, nõ dispensatores: quando horum dissipatio nobis non imputatur ad specialem culpam.

Ex hoc etiam discrimine ratio patet, cur volẽti se occidere corporaliter quisq; priua-

priatus vim possit inferre: cogereq; vel inuitum, ne se occidat, quam tamen vim volenti se spiritualiter interficere non licet in ferre: nisi is, qui infert, superior auctoritate & potestate sit. Cuius differentia (vt reor ego) non alia causa est nisi q; uitæ suæ corporalis nemo est dominus.

Vnde, sicut volenti alium occidere, vim inferre quilibet potest, vt impediatur: ita & seipsum interimere volenti. At, cum vitæ spiritualis vnusquisq; sit dominus: iniuriã illi feceris, si vim attuleris non aliter ac si Domino pecuniarum pecunias suas etiã prodigè consumenti manus ad impediendum iniurias violentas.

Hiscæ agitur explicatis, facilè patet, consequentiam illam non vallere: non enim, si statim vitæ corporali, siue proximi, siue meæ teneor succurere: statim quoque teneor vitæ spirituali mederi, præsertim meæ, cuius sum Dominus. Certè, si salutis corporalis liberum dominum haberemus, qui quartanam febrim, quum protinus sanare posset, ad duos vsque annos differret, mortaliter nõ peccaret. Nunc autem, si quis, vel in se, vel in alio grauem aliquè morbum, quem pellere illico posset, ad longum tempus protraheret, nescirem æquidem excusare à peccato mortali.

Ad tertium negatur item consequentia nec enim ego antecedens, (quod nonnulli faciunt) negare possum. Scio quidem, latitudinem quandam esse in ea temporis celeritate: quam homini ad compensandam iniuriam proximo illatam præstituimus. Sed, qui proximum læsit in honore, vel fama, si habens opportunissimam opportunitatem iniuriam compensandi negligit, & ad finem vitæ reseruat: non existimo tam temerarium & inconsultum theologum esse futurum, vt illum per quinque etiam annos cessantem & torpentem excuset: certè Christ' nõ excusaret: an theologo debeant, ipsi viderint. Consequentia igitur ego nego, quia compensationem iniuriæ factæ proximo, nõ solum propter nostras utilitates, verum (ac multo etiam magis) propter utilitatem eius, cui iniuria facta est, legislator exegit. At, compensatio iniuriæ, quæ Deo per peccatum fit, nõ propter Dei commoditates, sed propter nostras exigitur: quippe, cum compensationis nostræ Deus nõ indigeat, nos egeamus,

Quo fit, vt bona sua Deus in hac parte pro nostris habeat. Vnde ad eandem legem postulat, quæ illi debemus, & quæ debemus, nobis ipsis: nec arctiore vinculo satisfactione efflagitat iniuriæ suæ, quam remedium salutis nostræ. Tum ergo, tenebimur Dei compensare iniuriam, cum bona nostra spiritualia diligere tenemur, inque necessitatis articulo procurare.

Ad quartum, (quoniam præcedentis argumenti confirmatio ex dictis facile soluitur) non de sunt, qui antecedens inficiuntur: eo quod apud Augusti. lib. i. de Ciuitate Dei, cap. 9. correctionem fraternam in aliud tempus commodius reseruare licet. At, hi (bona venia me audietis) D. Augustini intelligentiam non assequuntur: nusquam enim Augustinus credidit, vbi se offert magna commoditas corripienti fratrem, hoc est, cum id fieri potest nulla mea iactura, multa fratris commoditate, licitum esse pro meo arbitratu, correctionem fraternam in alium annum remittere, vbi expectetur vel quæ commoditas, vel etiam maior. Sed id sentit prudentissimus autor: Cum correctio sine iactura mea fieri non potest, differri non potest, differri nõnunquam posse in tempus, vbi commodius sine iactura mea fiat. Cum igitur interior pœnitentia vbique gentium, & omni tempore fieri commodissime possit, si non licet liberationem proximi differri commodissime potest, ergo nec nostram. Sed nego tamen consequentiam: quia bonorum spiritualium proximi mei custos sum, non dominus: idcirco illum mox eripere teneor, & viuificare, si possum: meipsum non mox teneor etiam si possum. Commoditas præterea ad corripendum fratrem, non semper, & vbique parata est: idcirco, quando se offert lex, præcipit vt arripiatur. Commoditas autem eripiendi nos, omni tempore & loco est in promptu. Quare, noluit nos suauissimus legislator semper obligare, quotiescunq; opportunitas adesset: ne nos innumeris peccatis inuolueret. Ac re vera, (vtcunque opinemur) negare non possumus, inter bona proximi & nostra, longum esse interuallum. Nam bouem proximi, aut ouem iacentem leuare teneor, & seruare, si possum. bouem meum, aut ouem non item: nisi res esset ad vitam meam

meam

meam conseruandam necessaria, tunc enim, sicut nec vitæ, ita nec illius rei, sine qua vita non degitur, liberam habeo facultatem. Sic ergo & bona spirituali proximi mei, etiam extra mortis æternæ periculum curare teneor: mea non perinde: nisi cum articulus necessitatis propriæ spiritualis occurrit: hoc est periculū mortis æternæ,

Ad testimonium verò Gregorij, quod ibi subiungitur, fateor equidem, quod, si quis periculum proximum & certum in se videret incidendi in nouum peccatum mortale, nisi antiquum aboleret, teneretur tunc temporis pœnitentiam agere.

Quemadmodum enim, qui ex assidua consuetudine iurandi intelligit, se in eo periculo constitutum, vt facile exeat in periurium, obligatur consuetudinem illam retractare, per quam in periculo deieran constituitur: sic qui ex assuetudine peccandi cognoscit, se ad aliud, atque aliud peccatum trahi, nec tentationibus quotidianis sine ingenti periculo posse resistere, videtur proculdubio teneri ad illum statū deserendum. Et hinc patet quid ad Leonis Papæ verba dicendum sit. Id vero, quod ex Ecclesiastico additur, consiliū saluberrimum est, non præceptum. Consilij autem ratio redditur: ne fortè subito præoccupati hora mortis, queramus spatium pœnitendi, & inuenire non possimus.

Nam quinti argumenti concedo primum consequens, si nihil aliud ibi significetur, quàm non esse peccatum pœnitentiam differre: sic enim interim solemus appellare licitum, quod peccatum non est. Sed cum rursus colligis: ergo velle differre licitum est: nego consequentiam: nam talis volitio non habet bonum obiectum, vt ante diximus, non enim iustum, qui admittamus, aliquem actum esse licitum, qui meritorius esse nequeat: imò ne bonus quidem moraliter: quod nonnulli libera fronte concedunt. Ergo, cum tandem obiicit. Quod licet facere, licet velle, bene dicis, si quod dicis, attendis. At pœnitentiam differre, non est facere, sed, non facere: nō autem statim licet, velle non facere, quæ non facere licitum est, id est, quæ si non feceris, non peccas verbi gratia, non leuare festucam, illicitū

nō est: at velle non leuare, si nullum finē honestū apponas, ociosum, ac proinde illicitū est. Itē, non facere bonū, interdū licet, videlicet, cum nō teneor: at, velle nō facere, quod retrō etiam diximus (nulla ratione honestari potest.

Ad sextum argumentum. Licet præceptum negatiuum generale sit, ne fiamus inimici Dei per actum, quo inimitia contrahatur: at, ne simus inimici Dei secundū reatum, nullo negatiuo præcepto sumus astricti. Sicut enim de amicitia habituali Dei, nullum præceptū affirmatiuum est: sic de inimicitia, quæ secundū reatum est, quasi habitualis, nullum est negatiuum, omnes siquidem leges, actus, vel præcipiunt, vel prohibent, non habitus. Et cum obiicitur. Velle esse Dei inimicum secundum reatū etiam, est intrinsecè malum, fateor id quidem, quia, vt volitio mala sit, satis est obiectum esse malum, siue secundum actum siue secundum reatum, nam qui positiuè vult habitum habere vitij, vel etiam esse reatu malus, consentit in rem, quæ recte rationi aduersatur, imò adeò implicite consentit in culpam sine qua nec habitum vitij habere, nec reatu malus esse potest, non tamen proinde sequitur, quod sit præceptum de non perseverando in peccato: sed solum, ne velimus malum: quod cum recta ratione pugnat. Atque (vt vno verbo dicamus) velle Dei inimicitiam, directe charitati aduersatur, at, non velle amicitiam eo, scilicet, tempore, quo non teneor velle, charitati nō repugnat. Quare, negatur consequentia.

Ad vltimum. Quauis sciam ego, Scotū & Gabr. in. 3. di. 37. Angelum in verbo. Feriæ, Nider. in suo præcepto. Florentinum parte. 2. tit. 9. asseruisse, in diebus festis, maximè dominicis teneri homines ad diligendum Deum super oīa, ac proinde, si in peccato sint, ad habendam contritionē: sed, quoniā ignoro, vnde ad hanc opinionē doctores illi venerint, liberè possum, quod non satis exploratè perceptū sit & cognitū, sine vlla dubitatione negare. Nam, sicut, esse plures mundos naturalis ratio negat, quoniam plures esse, ratio nulla naturalis probat: sic peccati mortalis obligationem rationabilissimè vbiquè negabimus, quoties idoneis argumentis non asseritur. Nā illud imbecillū

E est,

est, quod subiūgitur: cum ex .D. Thomæ & grauiorum autorum sententia ad finē legislatoris minimē teneamur, sed ad media, quæ lex, finis gratia consequendi, præscribit. Non enim, si finis præcepti charitas est, tenemur protinus omnia præcepta legis implere ex charitate, nec, si lex iubet. Quadragesimæ ieiunium, vt mens eleuetur in Deum, astringimur proinde ex eius præcepti vigore, mentem in Deum eleuare. Quod verò dicitur, tenendam esse mentem legis non verba: sit ita sanè sensum enim legis amplectimur, non sonum verborum, credimus nanq̄, legē in eo sensu accipiendam, quem per verba legislator efficere voluit.

Iam, illud, quod ex Leuitico affertur, nullius est momenti. Primum, quoniam Lex vetus abolita est: nec nos obligat, nisi ea parte, qua legis naturæ præcepta cōtinebat. Deinde, quoniā lex de certo quodam die loquebatur, quod festum Propitiationis erat: vbi sacerdos semel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ad Deum, atque hostias offerebat: vt quod nunc Ecclesia facit semel in anno obligans ad pœnitentiæ sacramentum: tunc in vetere illo populo præsignaretur. Non erat autem lex, quæ singulis festis & sabbatis hanc animi afflictionē præscriberet. Ac mihi videor satis de pœnitentiæ virtute differuisse. Proximum est, vt de pœnitentiæ sacramento differamus: videamusq̄ iam ea, quæ sequuntur. Primum, an pœnitentiæ sacramentū sit ad salutem necessarium: deinde, an de pœnitentiæ sacramento præceptum sit. Hæc enim ex mea partitione restant duo de quibus accuratius differendum puto: quoniam vtraq̄ disputatio, & ad agnitionem sacrarum literarum pulcherrima est, & ad componendas multas scholasticas concertationes necessaria.

QVINTA PARS.

Quod igitur pœnitentiæ sacramentum nō sit fidelibus ad salutem necessariū, primū suadetur ex eo, q̄ post baptismum qui in peccatum inciderit, nō potest per pœnitentiā reparari, vt Apосто-

lus ad Hebr. 6. videtur affirmare, cum ait: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & participes facti sunt spiritus sancti & lapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiā: & cap. 10. Voluntariē peccantibus nobis post acceptā notitiā veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis emulatio, quæ consumptura est aduersarios.

Præterea, à præciso sacerdote non possum' etiā in mortis articulo hoc sacramentū sumere, vt D. Thom. autor est. Liceret autem si esset ad salutem necessariū: cum ob id ab hæretico & schismatico sacramentum baptismi licitè suscipiamus.

Præterea, Deus non deficit in supernaturalibus necessarijs: sicut nec natura in necessarijs deficit, si ergo sacramentum hoc ex diuina institutione esset medium ad salutem necessarium, certè prouidisset Deus de ministro in articulo mortis. Quare iure diuino quilibet sacerdos quilibet tunc temporis posset absoluere: sicut & baptizare tunc quilibet quemlibet potest. Quo circa talem Ecclesia potestatem sacerdotibus simplicibus adimere nō valeret, quod absurdum est.

Præterea. Si sine hoc sacramento non constaret salus: ergo summo pontifici via salutis non pateret, cum nullum habeat in terra superiorem & iudicem. At minister huius sacramēti iudex & superior est: pœnitens inferior, ac iudicatus, non igitur est hoc sacramētū de necessitate salutis.

Præterea, Si hoc sacramentum necessariū esset, id maximè ex verbis thematis. Nisi pœnitentiam habueritis, &c. Sed inde non probatur: pari enim ratione ostenderetur, sacramentum Eucharistiæ esse ad salutem necessarium: cum in eundem modum dicat Dominus, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. Ioan. 6. c.

Præterea. D. Chrysostomus homilia in Psal. 50. secunda, Peccata tua (inquit) dicito, vt deleas illa, si confunderis alicui dicere, quia peccasti: dicito ea quotidie in anima tua, non dico, vt confitearis conseruo tuo: dicito Deo, qui curat ea. Et in oratione de beato Philogonio, Ego testificor, (ait) vt, si quisque nostrum recedens à pristinis malis ex animo vereq̄; permittat Deo, se postea nunquam ad illa reditu-

diturum: nihil aliud Deus requirat ad satisfactionem vltiorem. Idem in sermone De poenitentia & confessione: & homil. 20. in Genesim: & super epistolam ad Heb. homil. 31. referturq; à Gratiano de poenitentia. di. 1. cap. Quis aliquando: & à Magistro in. 4. dist. 27. Igitur sacramentum confessionis, & absolutionis sacerdotalis non est ad salutem necessarium.

Et confirmatur: quia Nectarius episcopus Constantinopolitanus Chrysostomi antecessor abrogauit confessionem, quæ sacerdotibus fit, (vt libro. 9. historię tripartię capi. 35. Sozomenus refert) non autem vir sanctus abrogaret, si sacramentũ confessionis esset ad salutem necessarium. Et confirmatur rursus: quia apud Græcos post illa tempora confessio, quæ sacerdoti fit, reiecta est atque abolita, non erat ergo medium necessarium ad salutem, aliàs, ex inde, nullus Græcorum salutẽ fuisset cõsecutus, quippe (vt ante docuimus) in mediis ad salutem necessariis nemini ignorantia patrocinator: vt sine illis eternam salutem possit adipisci: quæ est ratio glossę de poenitentia, dist. 5. statim à principio: vbi tenet, confessionem esse institutam ex Ecclesię traditione, potius quàm ex noui testamenti autoritate. Idem tenet Panor. super caput. Omnis vtriusque sexus, de poenitentiis & remissionibus. D. quoque Bonauentura dist. 17. quarti sententiarum, quæst. 3. ar. 3. asserit, confessionem non esse institutam à Christo, sed ab Apostolis, nõ ergo ita grauis est error, negare confessionem sacramentalem apud sacerdotes esse ex diuino iure ad salutem necessarium.

In contrarium est. Di. Thomas. 3. p. q. 84. art. 5. vbi ex verbis Thematis colligit, poenitentię sacramentum esse ad salutem necessarium. Quemadmodum enim de baptismo instituendo dominus loquitur, cũ Ioan. 3. c. ait, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. ita & de poenitentię sacramento, quod erat instituturus, videtur loqui, cũ dicit. Nisi poenitentiam habueritis, &c.

In huius controuersię explicatione ponenda mihi sunt fundamenta quædam ad futuram fabricam constituendam necessaria.

Primum est, Poenitentiam exteriorẽ,

in qua sacerdos poenitentem à peccatis absoluit, esse sacramentum. Hoc fundamentum primi. Nouaciani euertere voluerunt, negarunt enim sacerdotes per absolutionem peccata remittere: atque ex consequenti negarunt poenitentię sacramentũ: quod vtiq; nullum est, si remissio peccatorum in eo non est. Aduersus quos disputat Ambros. lib. 1. De poenitentia, cap. 2. & 6. & 7. Hos Vuiclephistæ postea secuti sunt (vt autor est Thomas Vualdensis lib. De sacramentis, cap. 135.) negauerunt enim etiam ipsi, sacerdotes verè absoluerẽ poenitentes. Quæ tamen est aperta hæresis. Primum, ex cap. Ad abolendam, extra. De hereticis: vbi Lucius tertius, Vniuersos (inquit) qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri, vel de baptisate, seu de peccatorum confessione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quàm sacrosancta Romana Ecclesia prædicat & obseruat, vinculo perpetui anathematis innotamus.

Deinde, ex Concilio Florent. sub Eugenio. 4. in decreto super vnione Armenorum, vbi poenitentia numeratur inter reliqua nouę legis sacramenta. Item ex Concilio Tridentino sess. 7. Can. 1. De sacramentis in genere.

Præterea, ex capit. Firmiter: vbi definitur, quòd Iesus Christus clauẽ Ecclesię commisit Apostolis, eorumq; successoribus, clauis autem à catholico intelligitur, potestas aperiendi regnum cœlorum, ac proinde absoluendi à peccatis: per quæ regnum cœlorũ peccatoribus clauditur. Nec huiusmodi intelligentiã aliunde quàm à Christo Domino accepimus: qui Matthe. 16. cũ clauẽ Petro pollicitus esset, explicans euestigiò, quidnam ipsi polliceretur. Quodcunq; (inquit) solueris super terram, erit solutum & in cœlis.

Communis quoq; Ecclesię consensus id confirmat, quæ est columna & firmamentum veritatis: (vt dicitur. 1. ad Timoth. 3.) Credunt autem omnes fideles, cũ peccata sua sacerdotibus cõfitentur, & ab eis percipiunt absolutionis formam, remissionem quoque peccatorum simul percipere. Meritò igitur Concilio Constantiensis præsidens Martinus quintus in bulla condemnationis Ioannis Vncleph defini-

nit,

nit, quòd sacerdos potest peccatorem cõfessum à peccatis absoluere: & quòd sacerdos, etiam malus, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, verè absoluit, &c.

Suppetunt etiam sacrarum literarum testimonia ad huius rei confirmationem: vt illud (quod Ambrosius adducit) Matt. 16. Tibi dabo clauas regni cœlorum: & quodcũq; solueris super terrã, erit solutũ & in cœlis. Itẽ illud. 2. ad Cor. nt. 2. Si quĩ donastis, & ego: nam: & quod ego donauĩ propter vos in persona Christi. Et cùm sacerdotes in baptismo abluant à peccatis, eo quòd baptismi ministerium illis commissum est, pari ratione & in pœnitentia. Quid enim interest (Ambros. ait) vtrum per Pœnitentiam, an per lauacrũ hoc ius sibi datum vendicent sacerdotes? Nempe vnum in vtroque ministerium est. Nam vt illis dictum est Marah. vltimo, Baptizate omnes gentes, &c. Ita Ioannis. 20. Dominus ait, Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum: quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Si ergo acceperũt sacerdotes potestatem remittendi peccata, & eam exercent absoluendo confitentes peccata sua, sine dubio signa illa sensibilia sunt sacramentum.

Secundum fundamentum. Hæresis est negare sacramentum pœnitentiæ esse iudicium quodam ex Christi institutione, hoc est, sacerdotes remittentes peccata, esse veros iudices à Christo domino constitutos. Decipiuntur enim nonnulli existimãtes cõfessores esse iudices arbitros, habentes, videlicet, potestatem ex electione iudicandorum. Quod profectò errãt in media luce. Nam potestas remittendi peccati sacerdoti à peccatoribus conferri nõ potuit, sed à solo Christo, cuius sunt iudices delegati.

Præterea. Clauas non cõferunt sacerdotib⁹ ipsi peccatores: sed ipse Dominus Iesus Christus contulit eas apostolis, eorũ que successoribus: vt in ca. Firmiter, De summa trinitate definitur. Potestas ergo soluendi atque ligandi peccatores à Christo domino sacerdotibus collata est.

Præterea. Manifestissimè hæc res ostenditur ex illis verbis iam citatis. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, quorum

remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.

Sunt ergo iudices à Christo, constituti, a quo acceperunt potestatem peccatores iudicandi. Quod si princeps, qui haberet à Cæsare potestatem delegandi, diceret cuiquam. Sicut misit me pater, & ego mitto te: quorum remiseris delicta, &c. Non dubitaremus eiusmodi hominem esse à principe filio Cæsaris iudicem delegatum. Cum igitur filius Dei, homo Christus Iesus, cui omne iudicium datum est, omnisque potestas in cœlo & in terra, dixerit Apostolis, Sicut misit me pater &c. ambigi nulla ratione potest, eos esse iudices peccatorum à Christo Domino constitutos.

Præterea. Ecclesiæ consuetudo apertissimè indicat, pœnitentiæ sacramentum exerceri iudicialiter: est enim ibi reus & accusator, est sententia: est pœna iniuncta. Sed hæc potestas, quam exercent sacerdotes in sacramento est à Christo (vt probatum est) ergo ab eodem instituti sunt iudices.

Ad hæc, in Concilio Florentino definitur, quòd minister huius sacramenti est sacerdos habens autoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Ergo, si iurisdictionis potestas in ministro huius sacramenti requiritur: iam palam fit, sacramentum hoc esse iudiciale ex institutione Christi. Nam sicut pastores ouium Christi non sunt pastores ab ouibus, sed à Christo, Ioan. 21. Pasce oues meas: ad Ephes. 4. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios pastores, &c. Ita nõ sunt iudices ouium ob ouibus, sed à Christo, nam quibus commisit, vt oues pascerent, commisit simul, vt de ouibus iudicarent.

Tertium fundamentum. Non possunt iudices constituti à Christo iudicare de peccatis, nisi ea cognoscant. Hoc lumine naturali manifestum est, nisi enim innotescant delicta iudicanti, ignorare necesse est, vtrum soluere debeat, an ligare: remittere, an retinere. Quare, siue absoluat, siue retineat: vtraque sententia erit imprudens.

Item, quia, vel iudex delegatus aliquã pœnam iniungit pro delicto, vel nullam, si nullam, iniquus est minister iustitiæ, si aliquam, imprudentissimus est, quamlibet iniuu-

iniuu-

iniungendo signe cognitione delicti. Nam & æquali pœna inæqualia crimina vindicabit & æqualia inæquali. Cùm igitur Christus non instituerit iudicium absurdum, & imprudentia plenum: certè, in stituendo iudices, pariter instituit, vt delictorum haberent cognitionem: ne turpiter in iudiciis aberrarent.

Quartum fundamentum. Omnium peccatorum tam publicorum quàm occultorum, tam exteriorum, quàm interiorum, sacerdotes constituti sunt iudices. Patet ex vniuersali sermone. Quorum temiseritis peccata remittuntur eis &c. Ioannis. 20. Et Matth. 16. Tibi dabo clauas regni cœlorum, & Quodcunque solueris, &c. Alioqui tota Ecclesia seduceretur, quæ putat se accipere etiam remissionem delictorum occultorum, quæ sacerdotibus confitetur. Seduceretur (inquam) si nõ accepissent potestatem remittendi cum publicis etiam occulta peccata.

Præterea. Si Christus de solis exterioribus loqueretur: ergo p absolutionem sacerdos remitteret solùm exteriora peccata, & non interiora, quare dimidiatam veniam præstaret, (ait enim) Quorum remiseritis remissa sunt, & Quorũ retinueritis retenta sunt.

Quintum fundamentum, Pœnitentiæ sacramentum tres partes habere, contritionem cordis, confessionem oris, satisfactionem operis. Quæ videlicet quasi materia sunt huius sacramenti. Nam verba absolutionis sacerdotalis, formam, forma sunt, qua hoc sacramentum perficitur.

Nec me clàm est, Scotum in. 4. distin. 14. quæst. 4. & distin. 16. quæst. 1. id negare, quod nos tanquàm fundamentum iacimus, credimus enim solam absolutionem sacerdotis, esse integrum pœnitentiæ sacramentum, quia sola (inquam) ea significat gratiam: solaque proinde gratiam præstat, Durand. etiam in eadem erroris nauis versatur. Quatuor de causis dixit, contritionem & satisfactionem non esse huius sacramenti partes. Primam posuit, quæ forma, id est, absolutio, non applicatur nisi confessioni: ergo sola, confessio est materia, cui, scilicet, soli forma tota adiungitur, nam & rei artificialis materia ea est integra, cui forma integra artis admouetur. Alteram, quod contritio non est si-

gnum sensibile, res autem sensibiles sacramentorum materiæ sunt. Tertiam, quæ attritione sola verum, atque integrum conficitur sacramentum, quod si contritio esset huius sacramenti pars, non posset alia loco illius subrogari. Quartam causam esse, eamque vel maximam: quod satisfactio sit posterior tempore, quàm absolutio sacramentalis: ergo non est de integritate sacramenti, nec enim est totum successiuum, sed permanens: quod suas omnes partes simul habere necesse est: cuique iam existenti, si posterior tempore quicquam contingat, non est pars: sed accidens rei, & confirmatur, quia tanta potest esse contritio, vt tota pœna remittatur, erit ergo tunc satisfactio superflua, quare non est pars, nunquam enim pars suo toti superuacanea est. At verò omnia hæc commētita sunt, nec possunt fundamentum quod iecimus infirmare, habetur enim ex Concilio Florentino, cuius auctoritatem Theologi sanè tenere debemus: in Concilio siquidem Florentino definitur: omne sacramentum materia formaque constare: & postea. Quartum (inquit) sacramentum est pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus pœnitentis: qui in tres distinguntur partes, cordis cōtritionem oris cōfessionem operis satisfactionem, forma autem, sunt verba absolutionis: hæc tunc Concilium Florenti. Et Concilium Trident. sessione. 6. cap. 14. docendum est (inquit) Christiani hominis pœnitentiam, quam secundam tabulam post naufragiũ sancti partes aptè nuncupauerunt, nõ solum continere cessationem à peccatis, & eorum detestationem, verum etiam eorundem sacramentalem confessionem: itemque satisfactionem. Hæc Synodus Tridentina. Ratio quoque in promptu est. Quia cum pœnitentiæ sacramentum, quoddam iudicium sit: eius integritas ex his omnibus constat, sine quibus integrius iudicium non est. Sicut & processus iudicialis multis actionibus continetur, videlicet, accusatione, testimoniis, confessione ipsius rei, sententia iudicis, &c. Omnia hæc enim ad integrum iudiciũ requisita sunt.

Contritio itaque pars huius sacramenti est, quatenus est ratio exterioris confessionis: vt videlicet confessio non fi-

ta sit, sed verus pœnitentię actus. Et in dicere mulctam, atq; eam executioni tradere, ad integritatem iudicij pertinet. Si quidem non est perfectum iudicium, quo absoluitur reus à culpa: nisi pœna, per sententiam indicta, executioni tradatur.

Quapropter, satisfactionem à sacerdote iniunctam, sacramenti iudicialis partem esse, negare nullo modo debemus.

Ad argumētum verò Scoti, non est difficile inficari solam absolutionem gratiam conferre. Nam, sicut in iudicio fori exterioris, si quis per legitima testimonia & suam confessionem absoluitur, omnia hæc sunt verè causa illius absolutionis, licet iudicis sententiam vt præcipuam causam spectemus: ita quoque in foro conscientię interiori princeps quidē causa absolutionis, sacerdotis sententia est, sed ratio tamen & causa concurrens, vt ritè pœnitens absoluitur, testimonium illud etiam fuit, quod aduersum se pœnitēs dixit, (siue accusationem vocare malis) qua se accusauit. Vnde patet error glossæ De pœnitentia distinctione prima cap. primo. dicentis, nec cordis contritio ne, nec oris confessione peccata dimitti, sed tantum gratia Dei. Nam in omnibus aliis sacramentis, non solum forma, sed etiam materia est causa instrumentalis, qua Deus vtitur ad remittēdum peccatum, aqua enim baptismi, nedum forma verborum corpus tangit, & cor abluit, vt Aug. asseruit. Quod idem in cæteris sacramentis inducere possumus. Cum ergo tam cōtritio, quàm confessio partes sint huius sacramenti: consequens fit, vt gratiæ causa etiam existant.

Ad primum verò argumentum Durandi respondetur. Non omnes partes integrales eiusdem rationis esse, etenim, (vt modo dicebamus) in iudicio prophano, aliter est pars confessio rei, aliter testimonium testium, & aliter mulctā à iudice inflictā pro culpa commissa. Et licet per sententiam quis absoluitur à morte, & absolutio delicto applicetur, quod morte non erat dignum: si tamen iudicatur à iudice pecuniaria mulctā, illius executio spectat ad iudicij integritatem: licet absolutio non adiungatur, & ideo Diuus Thom. 3. par. quæstione. 90. articulo secundo, docuit, has tres partes

materiam appellari sacramenti: quia partes, ex quibus integratur totum, habent se, vt materia. Et Concil. Florentinum. non dixit, huius sacramenti materiam esse actus pœnitentis: sed, quasi materiam.

At secundum respondet D. Thomas, (est enim primum argumentum illius secundi articuli) quòd contritio virtualiter pertinet ad exteriorem pœnitentiam, in quantum implicat propositum confitendi & satisfaciendi. Contritio siquidem (vt rectè Caietanus admonuit) non quomodocunque est pars huius sacramenti: sed quatenus refertur ad clauis Ecclesię: habet enim pars, in eo quòd pars, ordinem ad totum, & ad reliquas partes. Sic ergo contritio accepta, includit voluntatem compensandi delictum ad arbitrium sacerdotis: qua consideratione initium est & ratio exterioris pœnitentię. Constat autem, interiores actus hoc modo ad exterius iudicium pertinere, aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendens ex ira. Compensatio item pœnitentię, nisi sponte fiat à reo, non est reconciliatiua. Quare velle compensare delictum, quod in contritione clauditur, est prima huius iudicij pars, quod est nō solum vindicatum, sed conciliatiuum. Nō igitur oportet, quamlibet partem huius sacramenti esse sensibilem, sed satis est, si sit ratio, quare alię partes sensibiles ad hoc sacramentum & iudicium pertineāt. Itq; eò magis, quòd hoc forum interius est, quo nihil vetat, actus etiam interiores referri.

Ad tertium, primò dicitur: quòd nomine contritionis in præsentia complectimur attritionem, significamus enim dolorem de peccato cum proposito cauendi in futurum. Nec id nos somniamus, sed ipsum Concilium Florentinum ita nomen contritionis explicuit. Deinde respondetur, quòd contritio ponitur pars sacramenti, quia est certa & indubitata materia. Quòd autem attritio sufficiat, quanuis verum sit, non est tamen adeò certum & indubitatum, & ideo Concilium Florentinum communisque sententia, tenens certum, reliquens incertum, ponit contritionem, partem esse huius sacramenti.

Ad quartum. Nego consequentiam

capilli enim & unguis partes hominis sūt: nec tamen simul cum homine nascuntur. accusatio quoque, testimonium, sententia iudicis, solutio pœnæ cū non sint simul: sunt tamen de integritate iudicij.

Breuiter. In omnibus, cuius partes quendam successionis ordinem habent, non oportet partes integras simul esse. Ad confirmationem vero facile dicitur: quod cū sacramenta per homines administrantur, quibus illa grandis contritio conitare nequit, an idonea sit ad integram pœna remissionem, semper opus est satisfactionem iniungi: sine qua sacramentum quidē esse potest sed sine qua tamen mancum, & imperfectum est. Quemadmodum & quodcunque aliud iudicium, in quo probatus reus sine multa absoluetur. Nam & homo sine digito poterit esse: sed erit tamen incommodē sine digito. Nec nos asserimus, quamlibet satisfactionem esse partem huius sacramenti. Satisfactio quippe, quæ ex arbitrio pœnitentis proficiscitur, nec est pars iudicij sacramentalis, nec habet ordinem ad Ecclesiæ claves.

Vnde Concilium Florentinum, Tertia (inquit) pars est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis. Quintum igitur fundamentum (vt cætera omnia quæ posuimus) cū firmum sit, nihil aliud superest, nisi vt quæstioni propositæ respondeamus.

Prima igitur conclusio sit. Non est necessarium ad salutem, sacramentum pœnitentiæ in re susceptum: hoc est, potest aliquis saluari, etiam si re ipsa non suscipiat hoc sacramentum, vbi non est facultas suscipiendi. Ac loquor etiam de eo qui peccauit mortaliter post baptismum. Id definit imprimis Leo Papa in epistola ad Theodorum Episcopum, numero. 69. Si autem aliquis (ait) quocunque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia peruenerit, temporalē vitam humana conditione finierit: non necesse est nobis eorum, qui sic obierint, merita discutere, cū Dominus Deus, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit, loquitur autem de pœnitentiæ sacramento.

Item. Baptismus non est necessarius in re susceptus: sed satis est in voto, si haberi

aliter nequit: ergo nec pœnitentia. Antecedens probatur ex August. lib. 4. de Baptis. contra Donatistas cap. 22. ex Ambrosio de obitu Valentiniani ad Theodosiū, ex Bernardo epistola septuagesima septima ad Hugonem, vbi id eruditissimè commonstrat ex Innocentio de Baptismo, capite debitum & De presbitero non baptizato. cap. 2. Sed & de pœnitentia dist. prima cap. Pœnitet. & di. 6. ca. Qui vult, refertur testimonium Augustini, ex lib. De vera & falsa pœnitentia, cap. 10. & 12. & 26. quæsti. 6. capite. Si aliquis: refertur in idem testimonium Concilij Ephanensis, Nonnulla verò capita eiusdem causæ & quæstionis, quæ in contrarium obiici solent, faciliora sunt, quàm quibus à nobis sit respondendum. Illud verò, quod dominus ait, Quorū retinueritis, retenta sunt, Ioan. 20. eandem intelligentiā habet, quā & illud. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & c. scilicet, quum adest facultas, nā, cū deest sufficit votum suscipiendi huiusmodi sacramenta, quæcunque dicuntur adultis ad salutem necessaria.

Secunda conclusio. Sacramentum pœnitentiæ est medium ad salutem necessarium peccatoribus baptizatis in hunc sensum, vt sit necessarium in re, si facultas adest: si non adest sit necessarium in voto. Hanc conclusionē probat Diuus Thomas 3. par. quæsti. 65. articulo. 4. & quæsti. 84. articulo. 5. Quia peccator non saluatur nisi applicetur ei passio Christi, vel in re, vel in voto. Non est enim aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri Actorum. 4. Passio autem Christi applicatur in sacramentis. In baptismo quidem, his qui ante baptismum peccauerunt: in pœnitentia verò, his, qui peccauerunt post baptismum:

Deinde probat. Quia ægroti, nisi per aliquod remedium salutis, sanari non possunt. Matth. 9. Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus. At pœnitentiæ sacramentum est medicina salutis: vt ante nobis demonstratum est.

Tertiò probat Diui Hieronymi testimonio in commentariis super. 3. caput Esaiæ, & in epistola ad Demetriad. De virginitate seruanda dicentis, secundam tabulam post naufragium esse pœnitentiā nam primam tabulam baptismum vocat:

patet facillè legenti. Idem asserit Ambros. ad virginem laps. cap. 8. & Tertulianus in libro. De pœnitentia. Confirmatque Tridentinum Concilium, sessione. 6. cap. 14. inquit, pœnitentiam, secundam tabulam post naufragium, sanctos patres aptè nuncupauisse. Ne quis autem hanc esse Diui Thomæ mentem possit ambigere, legat libri quarti aduersum gētes capitulū septuagesimūsecundū.

Eandem quoque conclusionem tenuit Thomas Vualden. libro de sacramentalibus titulo. 8. cap. 78. citatque Originem in eandem: qui homilia. 10. super numeros, Laicus, si peccet (inquit) ipse suum nō potest auferre peccatum: sed indiget sacerdote, vt peccatorum remissionem possit accipere: & cap. 69. docet Vualden. Ioannem Vuicleph oppositum huius conclusionis tenuisse: quem secuti Lutherani negant, ad salutem esse hoc sacramentum necessarium. Quamobrem firmiora (si possumus) argumenta debemus asserere, vt heresis contraria manifestius reuincatur.

Hęc itaque conclusio primū certa est per definitionem Leonis Papæ in epistola ad Theodorum episcopum. 69. & referatur De pœnitentia, d. 1. cap. Multiplex (inquit) misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinā spes vitæ reparatur æternæ. Et qui regenerationis donū violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinæ bonitatis præsiidiis ordinatis, vt indulgētia Dei, nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri, mediator enim Dei & hominum hanc præpositis Ecclesiæ tradit patestatē, vt & pœnitentibus actionem pœnitentię darent: & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterēt. Et cōcludit tandem in hæc verba. Necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluantur.

Præterea, Matth. 16. Tibi (inquit dominus) dabo clauēs regni cœlorum: & quodcunque solueris, &c. Ergo, cum per peccatum mortale à baptismo commissum, cœlum peccatori obseretur, necesse est, vt per clauēs Petri & successorum aperiatur,

quod non aliter profectò fit, quàm per sacramentum absolutionis, nec enim soluta erunt in cœlo, quę non soluerit Petrus in terra.

Præterea, Ioannis. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. ergo quę nō absoluunt sacerdotes, retenta erunt. Quapropter, necesse est, si retineri non volumus, vt à sacerdotibus absoluantur.

Tertia conclusio. Non satis est ad æternam salutem consequendam peccatoribus baptizatis, votum implicitum huius sacramenti sed explicitum, & formale requiritur. Quod ad eūdem modū pœnitentię sacramētū est necessarium peccatoribus baptizatis: ad quem baptismus non baptizatis, eo quod per vtrumque virtus passionis & sanguinis Christi in peccatorum remissionem applicatur, sine qua quidem applicatione ne vnum quidem mortale peccatum remitti potest. At sine voto explicito baptismi nullus saluatur Marci vltimo, Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fueris saluus erit: qui verò non crediderit, cōdemnabitur. Vnde primū colligitur, baptismum in voto satis esse, cum re ipsa suscipi non potest. Idcirco enim non dixit. Qui non fuerit baptizatus condemnabitur: sed: Qui non crediderit. Colligitur de inde, fidem huius sacramenti, hoc est, baptismi, esse ad salutem necessariam, id est, quod per baptismum in nomine Christi præstatur remissio peccatorum omnibus gentibus. Id enim est euangelium, quod, qui non crediderit, condemnabitur, vt Lucæ vltimo declaratur. Nec hanc huius loci nos intelligentiam comminiscimur: sed etiam nobis sancti patres tradidēre. Vualden. in libro. De sacramentis, capite 130. Hugo de sancto Victore libro secundo de sacramentis, parte sexta capite septimo. Bernardus epistola, septuagesima septima. ad Hugonē. August. lib. primo. de Bptism. contra Donatist. cap. 8. & libro quarto capite 21. & secundo libro. contra Crescon. capi. 13. Si igitur citra baptismi votum explicitum nullus omnino saluari potest, cum non adest facultas baptismum re ipsa suscipiendi: nec sine voto quidem pœnitentię explicito saluabitur, qui peccatum mortale post baptismum

num perpetravit. Nolu it enim Deus sine Christo, & ecclesia sua cuiquam patere salutem, ac remissionem peccatorum, Cum igitur peccatores possunt Christo & ecclesie suæ vniri, & reconciliari, exterius etiam, susceptis sacramentis, id Deus requirit. At, cum non adest facultas exterioris vnionis & conciliationis, voluntas pro facto cedit: suppleturq; per interiorē exterior vnio. Confirmat etiam hanc conclusionem id quod vsu venire videmus: vt quantuncunq; mors subito occurrat, pœnitentiæ remedia fideles efflagitent, nec sanè sentiunt de salute eius, qui moriens, nec re, nec in voto hoc sacramentū accepit.

Ex his colligere licet, quæ sunt ad salutem necessaria, ea esse in duplici differentia. Nam quædam sunt necessaria, solum quia præcepta: vt eruere innocentem à morte, vota reddere, iuramenta seruare, quorū necessitas videtur esse præscripta, ibi, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Alia verò sunt ad salutem necessaria, vt media: & inde in præcepto quia media necessaria: vt credere in Christum, suscipere baptismum, pœnitentiam agere. Inter hæc autem haud mediocre discrimen est. Nā, quæ sunt tantum, quia præcepta, ad salutem necessaria, non est opus in voto habebantur explicito ad salutem consequendā: sed satis est implicitè, & in genere propositum habituale tenere implendi diuina mandata. At, quæ sunt ad finem salutis media necessaria, si in re haberi nequeunt, oportet teneantur in voto: vt sacramentum baptismi, & pœnitentiæ, quod paulo ante docebamus.

Sed est tamen quæstio non parua, an exigatur votum explicitum huius sacramenti ad remissionem peccatorum, quæ post baptismum admissa sunt. Nam ad æternam salutem consequendam, iam diximus, huiusmodi votum explicitum esse necessarium. Et quidem de hac re inter viros doctos magna dissensio est. Sunt enim qui credant, votum explicitum huius sacramenti, non esse opus ad remissionem peccatorum: vt si quis commisit adulterium post baptismū, per solā contritionem (aiunt) quæ est actus virtutis, consequi poterit veniam sine proposito explicito suscipiendi hoc sacramentum. Id tenet A-

drianus. q. 1. De confessione ad secundum principale. Est autem argumētum huius, quod baptismus non est necessarius in re, vel in voto explicito ad iustificationem, vt. 3. parte. q. 69. arti. 4. ad secundum Diuus Thomas asseruit. Cornelius siquidem & Eunuchus ante fidem explicitam euangelij iustificationem quidem consequi poterunt, licet æternam salutem non poterint adipisci.

Item, quilibet se potest conuertere ad Deum in momento: & tamen notitiā baptismi habere in quolibet momento non potest, quomodo enim audiet sine prædicante? aut quomodo credet, nisi audierit? Igitur, nec sacramenti pœnitentiæ votum explicitum ad peccatorum remissionem necessarium est. Nec ab hac sententia abhorret D. Thomas. 3. par. q. 86. articulo secundo.

Si quis tamen contrariam sententiam tenere voluerit, habebit pro se quantum coniectura colligere licet, Magistrum sententiarum. 4. d. 17. cap. 2. & D. Thomam. eadem dist. q. 3. art. 5. q. 1. & apertius, ar. 1. q. 1. & d. 18. q. 1. arti. 3. q. 1. & lib. 4. contra gentes. capit. 72. & tertia parte. q. 84. arti. 5.

Sunt quoque argumenta non leuia ad hanc opinionem confirmandam. Primum ex Concilio Complutensi sub Alphonso Carrillo archiepiscopo Toletano: quod probatum est à Sixto quarto, in bulla, qua condemnauit Petrum Oxomensē, cuius prima conclusio ibi damnata est, in hanc formam. Peccata mortalia quantum ad culpam & pœnam alterius sæculi, delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas. At, si per pœnitentiam, quæ est actus virtutis, peccata remittuntur sine explicito voto huius sacramenti: re vera delentur peccata sine ordine ad clauas. Rursum in concilio Tridentino, sessione. 6. capit. 14. definitur, quod pœna æterna cum culpa, vel sacramento, vel sacramenti voto remittitur. Item, Ioannis ultimo. Quorum retinueritis retenta sunt, ergo quando quis nec re, nec voto accepit hoc sacramentum, cum sacerdotēs eiusmodi peccata retineant, retenta sunt.

Præterea, nulli heretico vel schismatico remittitur culpa, nisi formaliter & explicitè

citè proponat ecclesiæ vniri, atque ab ea veniam peccati implorare, ergo sola contritio, quæ est actus virtutis, non satis est ad remissionem peccatorum sine ordine ad clauas ecclesiæ. Antecedens asserit August. libro de vera & falsa pœnitentia ca. 12.

Sacramentum igitur pœnitentiæ esse ad salutem necessarium, hunc in modum sit definitum.

Sed enim, Cùm hoc sacramentum quatuor habet partes: neque omnes sint equè necessariæ ad huius sacramenti constitutionem: meritò poterit in quæstionem reuocari, an singulæ huius sacramenti partes sint ad salutem necessariæ. Et quoniam de absolutione & contritione, post ea, quæ diximus: aut parua, aut nulla controuersia est: de confessione primum quæritur: An sit ad salutem æternam necessaria. Nā Vuicleph impudentissimè docuit, eam esse superfluam & inutilem: vt Thomæ Vualdensis refert lib. De sacramentis, cap. 135. & in Concilio Constantiensi sessione. 8. inter illius errores septimus ponitur in hanc formam, Si homo debitè fuerit contritus, omnis confessio exterior est ei superflua, & inutilis.

Masiliiani etiam negauerunt necessitatem confessionis: vt autor est Damascenus libro De hæresibus. Deinde Iacobitæ referente Guidone Carmelita in lib. etiam hæresum. Hos sequuntur nostro tempore Lutherani: atque adeò Erasmi in libro De ratione veræ Theologiæ circa finem: & in colloquio cui index, Pietas puerilis

in summa, omnes qui tenuerunt confessionem nouitiam esse, & institutionis ecclesiæ. In quibus fuit. B. Rhenanus in asserenda confessione parum beatus & pius. Aduersum quos conclusionem statuimus.

Confessionem exteriorem, quæ sacerdoti fit, esse ad salutem necessariam ex Christi institutione, confessionem (inquam) omnium mortalium, tam publicorum, quàm occultorum Probatum efficaciter, Quia peccata occulta non remittuntur, nisi remittentibus sacerdotibus: vt patet ex testimonio Ioannis citato. Quorum retinueritis, id est, non remiseritis, retenta sunt, Ex eo enim quòd dixit. Quorum remiseritis, remissa erunt: satis ostenditur, verbum è regione additum, scilicet. Retinue

ritis, perinde esse, ac si dixisset Christus. Non remiseritis. Sed remittere sacerdotes non possunt, nisi cognoscant: (vt ostensum est) cognoscere autem nequeunt, nisi peccatores confiteantur: ergo confessio etiam occultarum culparum ex diuina institutione est ad salutem necessaria. Qui enim instituit finem necessarium, media etiam instituit, quæ essent ad eundem finem necessaria: nisi legislatorem velimus in necessarijs defuisse. Nam eandem rationem eisdem quoque verbis resumere non piget.

Præterea, in concilio Constantiensi Martius quintus in bulla condemnationis articulo contra Vuicleph, Ioannis hus, & Hieron. Pragensis: condemnans errores Vuicleph, ac reliquorum discipulorum ait, Vtrum credat, quòd Christianus ultra contritionem cordis, habitu copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, vbi licet non explicetur, an ex institutione diuina, an ex humana sit illa necessitas: sine dubio tamè est intelligenda, ex diuino iure: id enim Vuicleph negabat.

Præterea, hoc manifestè determinatum est in concilio illo Complutensi, & in illa extrauaganti Sixti quarti contra Petrum Oxomensem. Nam, post illam primam damnatam conclusionem, quam ante retulimus: hoc est, peccata mortalia deleri per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas, damnatur secunda in hanc formam: Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino. Deinde datur tertia in hæc verba: Præ cogitationes cõfiteri nõ debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauas.

Præterea, in Concilio Florentino definitum est, idque adeò firmiter constitutum, materiam huius sacramenti præcipuam esse confessionem. Si igitur sacramentum pœnitentiæ est ad salutem necessarium: certè non forma solùm & absolutio sacerdotis, sed & materia, hoc est confessio peccatorum ad salutem necessaria est, nec enim sacramentum sola forma subsistit. Cuius etiam rei definitio habetur in Concilio Tridentino. sessione sexta capite decimo quarto vbi cùm Concilium docuisset, hoc sacra

sacramentum esse secundam tabulam post naufragium, per quam fieret lapsi hominis post baptismum reparatio, subdit: Docendum est, Christiani hominis poenitentiam multò aliam esse à baptismali: eaque contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, verum etià eorundem sacramentalem confessionem: saltem in voto, & suo tempore faciendâ: & sacerdotalem absolutionem.

Quibus ita constitutis, manifestissimè colligitur, hanc secretam confessionem de peccatis secretis (quam quidem alij auricularem vocant, alij clanculariam) institutionis diuinæ esse, nõ humanæ, hoc est, Christum instituisse, peccata secreta secreto esse confitenda. Nam publicorum, publicè fieri confessio potest. Nec id Caietanus inficiatur, nam licet in communitarijs super ca. Ioannis. 20. aduersari videatur: at ipse tamen mentem suam explicuit, respondens ad censuras Parisienses sedecim articulorum articulo. 5.

Probatum hoc corollarium imprimis, quia confessio de peccatis occultis est necessaria, vt ex fundamentis iactis constare facile potest. Constituit enim sacerdotes dominus iudices, non solum publicorum: verum etiam occultorum. Sed rationis naturalis est, vt occulta peccata occulta correctione purgentur: ergo cum Christus instituerit hoc iudicium fieri secundum rectam rationem, instituit ex consequenti, occulta peccata occultè esse iudicanda.

Præterea, si modus confitendi ad aurè de peccatis occultis ex ecclesiæ institutione esset, in arbitrio ecclesiæ etiam esset, oppositum constituere: quemadmodum potest de immersione, vel aspersione, vel infusione in baptismo, legem pro suo arbitratu, & ferre, & tollere. At non est in facultate ecclesiæ præscribere, vt cordis occulta peccata peccatores publice confiteantur.

Præterea, Leo Papa epistola ad vniuersos episcopos Campaniæ: numero. 57. & refertur De Poenitentia dist. 1. cap. Quamuis plenitudo: illam (inquit) contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnoui à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri: de poenitentia videlicet,

quæ à fidelibus postulatur, vt scripta professio publicè recitetur: cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare confessione secreta: & infra, Remoueat ergo improbabilis cõsuetudo, ne multi à poenitentiae remedijs arceantur, hæctenus Leo. Id ergo quod aduersatur remedio à Christo instituto ad remissionem peccatorum, nimirum contra diuinam institutionem est: cum contra apostolicam regulam id fieri summus pōtifex asserat, Ex apostolorum certè traditione secreta peccata in aurem sunt cōfitèda: quod vel ex eo liquet, quod in ecclesia non habetur memoria, vnde inceperit secreta confessio. Nam & Origines eius meminit homilia prima, & secunda in Psalm. 37. & homilia. 10. super numeros: Basilius item in libello De institutione monachorum, capitulo. 21. & 98. Dionysius etiam in epistola ad Demophilum. 8. & Sozomenus lib. 9. historie tripartite ca. 35. Quoniam ij (inquit) qui confiteri refugiunt maius peccatorum onus acquirunt: propterea visum est antiquis pontificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi, delicta pandantur: & ad hanc causam presbiterum bonæ conuersationis, seruantesq; secretum, ac sapientem virum stauerunt, ad quem accedentes ij qui deliquerunt, delicta propria fateantur. Nota seruantem secretum nam si non essent occultè confitenda peccata, non oporteret seruare secretum.

Postremò. Sigillum confessionis nõ est ex humana institutione, sed ex diuina, ergo ex diuina est, quod aliqua peccata, scilicet, occulta, iudicentur occultè, & confirmatur. Quia magister Oxomensis in Concilio illo Complutensi damnatus est: quod assereret, confessionem non debere esse secretam, & à Sixto quarto in illa extrauaganti cuius initium. Ad perpetuam rei memoriam, definitur contra eundem, necessariò exigi, vt confessio secreta sit. Quam ob rem ex reuelatione & institutione Dei est, quod confessio sit secreta, alioquin non esset hæresis, ab euangelica veritate penitus aliena, assertio cõtraria. Cum tamen aliena esse ibidem decernatur.

Sed oritur circa ea quæ diximus dubiū. Si enim peccata oportet confiteri, vt inno-

innotescant sacerdoti: ergo peccata publica, quæ aliàs sunt illi manifesta, non erit necessarium confiteri: quippe ob hanc causam, si circumstantia manifesta est, non est opus eam explicare confessori: ut si quis sacerdos, vel maritatus: idq; confessori liqueat, non est necesse: ut, cum confitetur fornicationem, exponat se esse, vel sacerdotem, vel maritatum.

At, erroneum est credere, sine confessione publicorum etiam peccatorum cuiquam patere salutem. Primum, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro: sed, etiam si peccata sint publica, non sunt confessori nota in foro sacramenti: ergo opus est ut peccator illa sacerdoti confiteatur. Et hoc est quod Diuus Thomas dist. 17. q. 3. artic. 2. p. 1. ad primum, docet, inquit. Quauis sacerdos aliquando sciat peccatum, ut homo: non tamen scit, ut Christi vicarius: sicut etiam iudex aliquando scit peccatum, ut homo: quod nescit, ut iudex.

Præterea, confessio est materia præcipua huius sacramenti: ergo etiam ad absolutionem publicorum peccatorum est necessaria, nam sacramentum sine præcipua materia esse non potest. Deniq; si peccator publicum peccatum non confitetur, nõ potest innotescere iudici, an pœniteat necne: an proponat emendationem, an non. Quare nõ valet discernere, an soluere debeat, an ligare. Necessarium est igitur, ut non modò secreta etiam peccata verum etiam publica peccator se sacerdoti subiiciens confiteatur.

Iam verò posterior illa quæstio relinquatur. An satisfactio, ad sacerdotis arbitrium, sit ad salutem necessaria. Sunt enim autores, qui negant, in quibus Diuus Tho. 4. distin. 17. q. 3. artic. 1. q. 1. ad primum argumentum videtur esse. Dicendum (inquit) quòd post remissam culpam, adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis: sed gratiæ tamè infusio sufficit ad culpæ remissionem, ad gratiæ verò infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta: ante quorum susceptionem, vel actu, vel proposito peccator gratiam nõ consequitur. Sed tamen, ex hoc quòd operatur confessio ad pœnæ remissionem, non habet, quòd sit de necessitate salutis: quia pœna ista est temporalis, ad quam post

culpæ remissionem remanet homo ligatus. Vnde sine hoc, quòd in præsentì vita expiaretur, esset via salutis, habet igitur confessio, quòd sit de necessitate salutis, ex hoc quòd ad remissionem culpæ ordinatur, hæctenus D. Tho. At, vel fallor ego, vel contrarium probabilius est. Nam, sicut ante docuimus, exterior pœnitentia est ad salutem necessaria, ergo quemadmodum contritio in lege naturæ & scripturæ habebat annexum propositum confitendi & satisfaciendi Deo, iuxta illud, Dixi. Confitebor iniustitiam meam domino &c. ita & in lege noua habet annexum propositum confitendi sacerdoti, & satisfaciendi ad arbitrium eius, hoc est enim subiicere se clauibus, & iudicio ecclesiastico, quòd est ad salutem sine dubio necessarium.

Præterea. Concilium Tridentinum sessione. 6. cap. 14. posteaquam diffiniuit, sacramentum penitentiæ ad lapsi reparationem, velut secundam post naufragium tabulam, necessariũ esse: decernit protinus, hoc sacramento contineri, nõ modo cessationem peccatorum, & eorundem sacramentalem confessionem, & sacerdotalem absolutionem: verum etiam satisfactionem: per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, sed pro pœna temporali, & de hac (inquit) pœnitentia scriptum est. Memor esto, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, & iterum. Quæ secundum deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, & rursus, pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Quæ omnia loca de pœnitentia exteriori esse intelligenda, per quam scilicet exterior satisfactio pro peccatis fit, superius certis argumentis commostrauimus.

Præterea. Leo Papa, epi. 69. ad Theo. epi. Mediator (inquit) Dei & hominum hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem: ut & pœnitentibus actionem pœnitentiæ darent & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum perianuam reconciliationis admitterent. Igitur: nisi proponant pœnitentes, se ecclesiæ potestati subiicere, ut iuxta eius arbitrium peccata cõpensent, seruari nõ possunt. Iam enim docuerat summus Pontifex, hanc

hanc sacerdotalem auctoritatem, & iudicium, esse ad salutem necessaria.

Denique, cum de satisfactione ad arbitrium sacerdotis præceptum sit, (vt nos proxime definimus) certè satisfactio est ad salutem necessaria, nam si non esset) nõ esset in præcepto. Ac re vera frustra fuissent sacerdotes iudices constituti, si eorũ sententiæ parere non esset necessarium. Inanis enim est auctoritas iudicandi, quæ impunè reijci potest: idq; eò magis, quòd iudicium hoc non est ad dirimendas lites, sed ad vindicanda scelera. Et quod iudicibus necessarium est, scilicet, pœnam indicere reis, ne sint iudices iniqui: id nos exequi necessariò debemus, ne falsi pœnitentes & inobedientes tum videamur, tum etiam simus. Nec argumentum quod in contrarium insinuabimus operæ pretium est nunc eludere: partim, quòd facile est: partim, quòd postea eluere debem⁹. Quapropter eadẽ argumenta cõfutanda sunt, quæ à principio huius controuersie fecimus.

Ac primum quidem argumentum à plerisque sanctorum facile diluitur, nam vtrunque apostoli Pauli locum interpretatur, non de pœnitentia, quæ post baptismum fit: sed de pœnitentia, quæ fit in baptismo. Qui videlicet semel dũtaxat percipi potest: nam pœnitentiam baptismum appellari, habes apud Lucan cap. vltimo, Oportebat (inquit) prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quæ Matthæus de baptismo dixit, Lucas nomine pœnitentiæ ac remissionis peccatorũ tradidit. Hanc expositionem Chrysostomus, & Theophylactus sequuntur in eadem loca. Item Ambrosius lib. 2. De pœnitentia cap. 2. & August. lib. De vera & falsa pœnitentia capi. 3. Colligunt autem ex multis coniecturis, hanc esse eorum testimoniorum intelligentiam. Quas ego coniecturas referrem, nisi ad metam huius disputationis festinaret oratio.

Potest tamen vterq; locus intelligi etiã de pœnitentiæ sacramẽto: vt, videlicet, intelligamus, impossibile esse per pœnitentiæ sacramentum rursus renouari: id est, priorem nouitatem, quam per baptismũ accepimus, iterum accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione tertia in san-

ctum lauacrum. Non superest (inquit) regeneratio secunda, nec reformatio seu in pristinum statum restitutio: etiam si perquam vehementer illã lachrymis, & multis quæramus suspirijs: ex quibus vix quidem cicatricum obductio euenit.

Nec te moueat, quòd apostolus ait, esse impossibile: nam per excessum loquitur: atque hyperbolicè ingentem rei difficultatem impossibile vocat: non, vt desperet audientes: sed, vt terreantur. Idcirco enim subdit apostolus. Confidimus tamen de vobis dilectissimi meliora, & viciniora salutis: tametsi ita loquimur. Loquutus sum (inquit apostolus) ita, vt vos à peccatis retraherem, & desperationis metu facerem cautiore. Cæterum confido de vobis, & reliqua, quæ sequuntur. Quæ quidem huius loci interpretatio, mea nõ est, sed Hieronymi, lib. aduersus Iouinianum. 2. referaturq; à Gratiano De pœnitentia, distinctione secunda. capite. Si enim. Nec modus hic loquedi à sacris literis alienus est. Nã Matt. 19. quod ante dominus dixerat, difficile esse diuitem intrare in regnũ cœlorũ, euistigiò dixit, esse impossibile, quæ admodũ exposuit Hieronymus super caput Esaię. 60. Sed & Arist. 1. lib. De cœlo capit. 11. inter reliquas significationes huius vocabuli, impossibilis, eam annumerauit, vt (quod non facile, neque citò, nec bene fieri potest) impossibile dicatur. Et ad eandem formam per hyperbolem cap. 10. eiusdem epistolæ Apostolus locutus est: vt ostenderet, qua animaduersione peccata nostra digna sint, post acceptam notitiam veritatis, si ad iustitiæ rigorem examinentur. Sed aliud tamen est quod iustitia postulat: aliud quod clementia, & misericordia suggerit.

Ad secundum argumentũ certè possemus respondere, negando maiorem, sentiunt enim plures viri docti, licitũ esse, ab heretico recipere pœnitentiã in articulo mortis: vt Petrus Palud. 4. d. 25. q. 1. Syluester in verbo Cõfessor primo. § vlti. & Maioris. d. 17. & glossa extra. De spons. cap. Nõ est vobis. Quia licet recipere baptismum ab eiusmodi præcis, cum extrema necessitas cogit: vt August. tradit, capit. Si quem forte. 24. d. 1. Ergo & pœnitentiæ sacramentum licet ab exciso suscipere. Huic verò loco solent occurrere, negando consequentiã

tiam. Quia minister baptismi est institutus quilibet de iure diuino: quam ob rem ecclesia id tollere non potest. At pœnitentiæ minister, non est quilibet sacerdos diuino iure: sed cui ecclesia demandauerit. Quo circa sicut potest committere, cui uoluerit ita & potest auferre. Sed hæc responsio non facit satis argumen. Primum, quia probabilissimum est, quemlibet sacerdotem in mortis articulo habere auctoritatem absoluendi iure diuino. Idq; asseruit Palu. dist. 20. q. 1. art. 2. Dur. dist. 19. q. 2. Capreolus eadem distin. arti. 3. ad quartum. Id quoque D. Thomas sentire uideatur. dist. 19. q. 1. art. 3. q. 1. & dist. 20. arti. 1. q. 2. Atque est præterea, rationi consentaneum: quia Deus non deficit in necessarijs, nullus enim prouidus gubernator in necessarijs deficit ergo quemadmodum prouidit, ut in articulo mortis, quicumque posset licite baptizare, non obstante quacunque ecclesiastica censura & prohibitione, ita etiam cauit, ut in eodem articulo quilibet sacerdos licite absolueret. Cum utrunque sit sacramentum necessitatis: utrunque iure diuino præceptum. Est insuper alia ratio, qua id confirmari possit. Quod, autore Augustino quarto libro De baptismo contra Donatist. capitu. 24. quod uniuersa tenet ecclesia, semperq; retentum est: nec à Pontificibus, aut Concilijs tempore aliquo post apostolos diffinitum: traditione Christi & apostolorum relictissime creditur constitutum. At, quod, quilibet sacerdos in mortis articulo quilibet possit absoluere, semper in ecclesia obseruatum est: nec noua aliqua hominum constitutione sancitum, à Christo igitur, & apostolis est institutum. Præterea ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo, scilicet, contrariam legem: ergo est de iure diuino. Antecedens suadetur. Quia, seclusa quacunque ecclesiæ lege, talis abrogatio esset contra rectam rationem si (ut verum est) pœnitentia est sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur rationi maxime consentaneum est, quemlibet sacerdotem in articulo mortis pœnitentiæ ministrum diuino iure esse constitutum. Quo fieri, per ecclesiæ censuram talem auctoritatem abrogari non posse.

Quod si Christus dominus non consuluisset in mortis articulo periclitantibus.

ministrum absolutionis necessarium exhibendo: ecclesia tamen, cuius prudentiæ dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credenda filijs suis in articulo mortis deesse uoluisse: idq; eò magis, quò exemplo Christi sponsi sui facere, & potuit & debuit: quem constat in sacramento baptismi (quod necessarium esse ad salutem uoluit) nulli in articulo mortis defuisse. Præterea. Necessitas non habet legem, ut habes in capit. quod non est, de regulis iuris, non ergo existimanda est ecclesia, legem, qua præcisum amouet à sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum extendere uoluisse. Præterea, odia restringi, fauores cõuenit ampliari: ut etiam iuris regula tradit. Quod autem quilibet sacerdos in articulo mortis quemlibet possit absoluere, gratia est & fauor populi Christiani. Quo circa, ampliare potius, quam stringere debemus.

Quod autem præcisi sacramentorum ministerio priuantur, in odium est: restringendum itaque esse uidetur: nam pœnæ, legum interpretatione, molliendæ sunt, non exasperandæ, De pœnitentia distinctione prima cap. Pœnæ. Probabile igitur est, à præciso sacerdote fideles posse sacramentum absolutionis in mortis articulo recipere: uidelicet, si absque periculo fidei recipi potest. Ac profectò non ambigo, quin à catholico excommunicato, etiam nominatim, in mortis articulo pœnitentiæ possumus suscipere sacramentum: si alius desit. Quippe, non uideo causam, quare fideles in articulo mortis, presente sacerdote catholico, priuentur sacramento ex diuina institutione ad salutem necessario.

Quod utique esset minus tolerabile, quam in mortis articulo casus reseruare: præsertim cum homines ferè, non contritionem, sed attritionem habeant, qua propter durum esset, hominibus maiori ex parte imbecillis, in tali periculo uelle deesse. Quod si hæc exceptio ministri catholici, etiam per excommunicationem præcisi, iure optimo defenditur: non est absurdum, & alios præcisos excipere, tantum in mortis articulo. Quoniam extrema necessitas, siue corporalis, seu spiritalis sit, ab omni ecclesiæ lege uidetur excepta.

Id verò, quod obijci in contrarium solet ex. 24. q. 1. capi. Audiuius, per hæc facile diluitur, cui simile est, quod Ambrosius ait, De pœnitentia, d. 1. capi. Verbum. & cap. Potest fieri: obidque simili ratione soluitur. Illud autem, quod opponitur ex cap. vltimo eiusdem causæ & quæstionis, aduersus hanc sententiam nihil penitus facit. Primum, quod ibi sermo est de Eucharistiæ sacramento: quod non est sacramentum necessitatis. Deinde, quod id fecit Hermogildus, ne Arriano episcopo faueret: quem rex ob eum finem distinauerat. In quo euentu ne sacramentum quidem baptismi ab hæretico recipiendum esset. Nam, quod in extrauaganti, Vnam sanctã de maioritate & obediencia Bonifacius docet, extra ecclesiam non esse remissionem peccatorum: & ex dictis modò, explicari facile potest, & quemadmodum intelligendum esset, in superioris anni relectione docuimus.

At, si quis communem opinionem sequi velit, cuius etiam D. Tho. fuisse videtur. 4. d. 19. artic. 2. quæstione. 2. ad tertium: & distin. 17. quæstione. 3. artic. 3. quæ. 1. ad secundum: & 3. p. quæ. 82. artic. 7. ad secundum: respondere aliter potest, negando minorem. Nec est simile de baptismo & pœnitentia, quoniam baptismus multò magis est necessarius, quàm pœnitentiæ sacramentum: eò quod nõ solum opus est, quatenus remedium peccati, sed quatenus professio est Christianæ fidei, & in Christum incorporatio.

Vnde ad tertium argumentum, iuxta duas has differentes opiniones dupliciter item responderi potest. Nam, difficile est de doctissimorum virorum iudicare sententijs: & in medio seniorum, iuuenes sedere arbitros. Itaque ex his duabus vtra sit opinio deligenda, prudentiorum ego & doctiorum arbitrio derelinquo.

Ad quartum, vbi difficultas est, à quo nam habeat iurisdictionem, qui Summum Pontificem absoluit, cõmunis opinio respondet, quod Summus Pontifex eligendo confessorem, confert ei potestatem, quam tamen ipse exercere non potest, vt diaconus, electus episcopus, potest demã dare absolutionem à peccatis: cum ipse tamen peccatores absoluere nõ queat: quæ

est solutio Cardinalis Turrecrémata, lib. 1. summæ ecclesiasticæ, cap. 98. & D. Bonauenturæ. 4. d. 19. & D. Thomæ, d. 19. q. 1. arti. 3. q. 3. At, Paludanus eadem dist. q. 2. & Capreolus eadem di. q. vnica, art. 3. melius sentire videntur: iurisdictionem, qua sacerdos electus à Põtifice eum absoluit, à Christo esse, & non ab ipso Pontifice, quia Deus non deficit in necessarijs. Quare Summo pontifici de ministro sacramenti ad salutem necessarij prouidit. Itẽ Summus Pontifex post peccatum mortale factus est subditus in foro interiore: nam obligatur confiteri sacerdoti, sicut & quilibet alius, qui mortaliter peccauit, iudicio huius fori sacramentalis obnoxius fit: ergo sine commissione ipsius est in ecclesia iudex, cui scilicet confiteri teneatur.

Pietera. Licet episcopus diaconus cõmittere alteri absolutionem possit, sed nõ tamen, nisi eorum, quorum est pastor, cõmittere potest, hoc est, suorum subditorum. At. Summus Pontifex non est pastor sui ipsius nec iudex, quamobrem sui ipsius absolutionem committere alteri non potest. Nec me fugiunt, quæ Cardinalis Caietanus vir aliòqui doctissimus, scripsit quæstione vnica de ministro huius sacramenti: quæ mihi non placent omnia sed (humanorum ingeniorum ea, vel fors, vel conditio est) alijs non placebunt nostra. Equidem, quamdiu ratio melior non succurrit, non auderem asserere, confessorem Summi Pontificis nullam habere iurisdictionis potestatem super ipsum, nec à Christo, nec ab ecclesia, nec ab ipso Summo Pontifice, quod Caietanus videtur admittere. An admittendum sit viderint alij, nam ego, principiu absolutionis sacramentalis existimo, non solam esse potestatem ordinis, verum etiam iurisdictionis. Quippe, cum minister huius sacramenti (iuxta Concilium Florentinum) sit sacerdos habens auctoritatem, vel ordinariam, vel ex commissione superioris: cum q; etiam sacramentum hoc iudiciale sit, ministrum eius, nisi iudicem intelligere nõ valeo: iudicem autem sine iurisdictione, ne cogitatione quidem informare possum, eo vel maximè, quod minister huius sacramenti soluit, & ligat: ac proinde, iurisdictionis potestatem habet. Igitur, sicut Summus Põtifex ppter crimẽ heresis subditus

tus fit ecclesie in foro exteriori, idq; ex diuina institutione: sic per quodlibet mortale peccatum Ecclesie subijcitur in foro interiori, Christo instituyente & obligante Pontificem summum, vt coram sacerdote compareat: tamen si hanc illi dederit facultatem, vt eligat, quem maluerit. Quam traditionem sicut & ceteras Christi, licet scriptas non habeamus, ab apostolis accepimus.

Itaque sacerdos simplex, cum initiat, non ordinis modo potestatem, sed iurisdictionis etiam accipit, non simpliciter & quantum ad omnes sed primum, quantum ad venialia peccata. D. Tho. d. 18. art. 3. q. 1. ad tertium, & est communis opinio. Deinde, quantum ad mortalia: quibus est iam peccator a proprio sacerdote solutus: quoniam illud iudicium est penitus arbitrium, cum nulli teneat subdere: neque apparet. vnde proprius sacerdos habeat solus potestatem in illa peccata, cum non sit materia subiecta proprio sacerdoti. Præterea, quantum ad omnia in articulo mortis: denique ad summum Pontificem absoluendum. Atque horum omnium radix eadem est, etenim, (vt Capreolus & Durandus. d. 19. 4. diligenter annotauerunt) in vniuersum apostolis dictum est. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata &c. Restrictio autem facta ex speciali commissione. facta Petro: cui, quoniam clauis tanquam primo clauigero collatae sunt, id consequenter est demandatum, vt eius autoritate, quicumque alius aperit, aperiat &c. nam illa commissio de alijs a Petro facta est, Ideoq; Petrus, & eius successores non subiacent illi restrictioni, quin possint absolui a quolibet sacerdote.

Ad quintum verò argumentum, nonnulli respondent, illud verbum domini, non de corporali seu sacramentali manducatione corporis domini, sed de spirituali esse intelligendum. Qui autem per fidem Christum habet in se manentem, is spiritualiter manducat corpus, & bibit sanguinem: quia Christi membrum efficitur: ac proinde particeps ipsius, & carnis, & sanguinis. Id autem necessarium est ad salutem, non solum adultis, verum etiam paruulis. Atque huius sententiæ videtur esse D. Thomas. 3. p. q. 65. ar. 4. ad secundum; & q. 80.

arti. 9. ad tertium. Et Hieronymus in primum capi. epistolæ ad Ephes. De conf. d. 2. ca. Dupliciter. 10. Imò Origines homil. 7. in Leui. & August. lib. 3. De doctrina Christ. cap. 16. manifestè docent, hunc locum figuratè esse accipiendum, vt per metaphoram, qui credit in Christum, eiq; incorporatur, Christum dicatur manducare. Eandemq; expositionem vbique locorū Augustinus probat: vt tractatu in Ioannem. 26. & 27. Et lib. 1. contra duas epist. Pelag. cap. 22. & lib. 1. cap. 4. De consecratione. d. 4. cap. In ecclesia: & capite sequenti: vbi & refert, Innocentium huius sententiæ fuisse, ac re vera fuit: vt patet in epistola eiusdem Innocentij ad Concilium Carthaginensem. Et ratio quoque illis suffragatur quia, si de sacramentali manducatione dominus loqueretur, falsum esset illud. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo, constat enim multos carnem Christi, atque eius sanguinem in sacramento accipere, & non eosdem in Christo manere. Item etiā, cum sermo vniuersalis sit: si de sacramentali manducatione intelligeretur, iam paruulis esset eucharistia necessaria, vt vitam haberent in semetipsis, quod est erroneum. Ac Laicis præterea sumptio huius sacramenti sub vtraque specie esset ad vitam necessaria: quæ est hæresis Lutherana.

At verò, licet dominus ibi de spirituali manducatione sermonem faciat: non tamen excluditur sacramentalis: vt patet ex D. August. in Ioannem, tractatu. 26. atque ex Thoma. 3. p. q. 80. art. 11. Vnde & eiusdem partis. q. 65. art. 4. ad secundum, ait, Illud verbum domini intelligendum esse de spirituali manducatione, & non de sola sacramentali. Non dixit. Et non de sacramentali. Quòd autem de sumptione etiā sacramentali verba fiant, mihi facile persuadeo. Primum, quia de futuro loquitur dominus dicens: Panis quem ego dabo, caro mea est, nondum enim instituerat eucharistiæ sacramentum. Deinde, quia discernit manducationem & potationem, inquit. Nisi manducaueritis carnem, & biberitis &c. vbi integrum sacramentum carnis & sanguinis, quod in cibum & potum daturus erat, apertè distinxit. Accedit ad hoc, quòd Ioannes Euangelista, si eo capite de eucharistiæ sacramento non fe

fecisset mentionem, omnino nulla altissimi sacramenti rationem habuisset: cum in reliquis sui Euangelij partibus, ne verbum quidem vllum de eucharistia fecerit. Ad de, quod plerique sancti de eucharistie sacramento illum locum interpretantur: vt Chrysostomus in Ioannem hom. 45. & li. 3. De dignitate sacerdotali capi. 9. & Augusti lib. 1. de Baptis. paruu. capi. 20. Ambros. lib. 4. De sacramentis. Bernardus in sermone De resurrectione, cuius initiu. Vicit Leo. Cyrillus quoque, ac Theophylactus in commentarijs super Ioannem: atque alij, quos refert Gratianus De consecratione. d. 2. Certè ecclesia, cum aduersus hæreticos de eucharistie sacramento disputat, ex eo capite, vel maximè testimonia sumit. In Concilio præterea Constantiensi sessione. 13. cum hæreticorū argumēto obiter responderetur, qui ex hoc testimonio sumebant, Laicis sub vtraque specie hoc sacramentum esse conferendum: non confugerunt patres ad spiritualem manducationem, sed crediderunt, id quod dominus dicit, Nisi manducaueritis &c. etiam à Laicis sub specie panis seruari: cum firmissimè (inquiunt) credendum sit, sub vtraque specie integrū Christi corpus & sanguinem contineri. Et (ne lōgum faciam) Concilium Ephesinum in Epistola ad Nestorium, hunc ipsam locum, de quo differimus, de sumptione sacramenti corporis & sanguinis domini interpretatur. Atque id nos latè persecuti sumus: vt vim argumenti conseruarem: scilicet, quod difficillius est, quā vt per illam priorem intelligentiam eludi possit.

Igitur, (vt ex locis citatis apud D. Thomam colligere licet) testimonium illud, licet dissimiliter, vtramque tamen expositione complectitur, & spiritualis & sacramentalis manducationis. Non enim qui corporaliter dentibus terit eucharistie sacramentum, habet vitam æternam: nisi & spiritualiter manducet, hoc est, credat in CHRISTVM viua fide: & Ecclesiastici corporis, cuius CHRISTVS caput est, membrū fiat. Ergo spiritualis manducatio per fidem, medium est necessarium ad salutem & adultis, & paruulis. Suscipiturq; hoc medium, cum baptismus suscipitur: vt Diuus Augustinus exponit, libro primo, De baptismo paruulorum, capite vigesimo,

& locis quoque paulo ante citatis: ac, Diuus Thomas tertia parte, quæstione, septuagesima tertia, articulo tertio. Sacramentalis autem manducatio non hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus: videlicet, quia Baptismus est necessarius, non solum necessitate præcepti, verum etiam, vt medium, sine quo salus non constat. At sacramentalis eucharistie manducatio solum est necessaria, vt præceptum: ac proinde solis adultis: quibus duntaxat præceptum imponitur. Quòd autè hæc sit mens Diui Thomæ, colligere possumus ex tertia parte, quæstione. 65. articulo quarto, & quæstione. 80. ar. 11. Quid autem in causa sit, quam ob rem similibus verbis non similis necessitas præscribatur, non facilè dicitur: nisi ad ecclesie sensum nostras intelligentias referamus: quæ sacramentalem eucharistie sumptionem nunquam intellexit esse medium ad salutem necessarium: pœnitentiam esse intellexit, vel vtrumque sacramentum necessarium est in re vel in voto, sed aliter tamè vtrumlibet nam votum eucharistie in baptismo continetur: votum autem pœnitentie in nullo alio sacramēto. Quo fit, vt votum eucharistie satis sit implicitū, votum pœnitentie requiratur explicitū. Atque id forsitā est ad D. Thomæ sensum accomodatius.

Ad sextum argumentum respondetur, quòd Nestarius antecessor Chrysostomi confessionem secretam de medio sustulerat, vt illo capite Sozomenus tradit. Quā obrè, Chrysostomus Nestario succedens, de confessione hac auriculari, populo verba facere noluit quia enim nondum scandalum sedatum erat, quod in ecclesia Constantinopolitana per occasionem secreta confessionis fuerat exortum: non est ausus, eam restituere: quam, scilicet, vir probatè fidei apud Constantinopolitanos abiecerat. Nec apud Græcos confessio quæ sacerdotibus in aurem fit, tam est recepta, quàm apud Latinos, vnde Sozomenus loco illo citato, apud occidentales ecclesias ritum confessionis asserit maximè & traditum & retentum. Sed & de pœnitentia, distinctione prima capitu finali Theodorus dicit, Græcos existimare solum Deo esse confitenda peccata. Quemadmodum itaque baptismus non statim à

Nestarius
uir probus
fuisse uide-
tur, quātū
colligere li-
cet ex eo-
dē li. 9. c.
13.

F passio

F. MELCHI. CANO.

passione Christi cœpit esse medium omnibus necessarium ad salutem, sed post sufficientem euangelij & baptismi euulgationem: ita & confessionis sacramentum ex eo tempore cœpit omnibus hominibus esse necessarium, etiam de peccatis secretis, quo sufficienter promulgatum est. Quo fit, ut Græci ante plenam inuulgationem sine peccatorum confessione occultorum saluari potuerint. Iurisconsultis verò, ac nonnullis etiã Theologis sanè parcendum est, quòd in quæstione per obscura, & quæ eo tempore nondum erat satis explicata ac definita, ignoranter errauerint.

Sed quoniam plus nimio longa facta est disputatio, iam ad partem relectionis postremam pergamus. In qua illud querebatur, An de pœnitentiæ sacramento diuinum præceptum sit. & quoniam primam huius sacramenti partem, hoc est contritionem cordis, quemadmodum in præcepto diuino esset, ostēdimus. Reliquæ sunt duæ, (de quibus nobis instituenda est disputatio) confessio videlicet oris, & satisfactio operis: nam alterius præceptum hæretici negant, alterius etiam catholici.

Ad illud igitur explicandum prius aggrediamur, An confessio, quæ sacerdotibus in aurem fit, euangelico iure sit præcepta. Suadetur enim non esse. Primum, quia tale præceptum diuini iuris nullo sacrarum literarum loco reperitur. Quod si ita est, ut certè videtur esse, non est cur diuini iuris præceptum esse fingamus. Deinde. Si confessio diuinæ institutionis esset, eius quoque integritas ab euangelico iure proficisceretur: vnde fieret ut & pœnitentes omnium peccatorum & species & numeros dicere, & confessor sollicitè vtrumque interrogare deberet, quod esset re vera molestissimum. Ac præterea non liceret ecclesie, vlla ex causa confessionem partiri. At partitur: ut, cum sunt casus reseruari, absoluit Romanus pontifex ab illis: pro alijs verò non reseruatis remittuntur pœnitentes ad proprios sacerdotes. Non igitur diuinæ institutionis est omnia simul peccata sacerdoti confiteri.

Præterea Si hoc præceptum Euangelicum fuisset, tunc nõ obstante damno, vel proprio, vel alieno, confiteri teneremur,

sicut & baptizari. At asserunt doctores, iacturam, aut meam, aut alterius idoneam esse causam, cur ego non debeam confiteri: non est ergo diuini iuris obligatio.

Præterea. Si Christus dominus confessionem iussit, certè eam iussit quæ mediū est necessarium ad salutem, scilicet, formatam. Quomobrem, qui præstaret confessionem informem, eam iterum facere teneretur, quod esset profecto durissimum.

Præterea. Si præceptum de confessione diuinum esset, mutus hac etiam lege constringeretur. Id verò tam est absurdū, quàm esset absurda confessio, quæ à mutō proficisceretur. Item & absens per epistolam confiteri deberet absenti sacerdoti, at que adeò peccator ignotæ linguæ præsentis per interpretem.

Ad hæc. Eadem ratione Dei præceptum esset, solis proprijs sacerdotibus confiteri: cum soli sint, à Deo iudices constituti, vnde & in capit. Firmiter, De summa trinitate, clauēs solis apostolis, & eorū successoribus dicuntur esse collatæ.

Postremò. Si mandatum hoc ex euangelio posset haberi: id vel maximè ex illo Ioannis. 20. capite. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt. At inde non habetur, pari enim ratione oportet, venialia confiteri: cum de illis etiam ibidem sermo sit, aliàs confessio venialium ad hoc sacramentum non pertineret, & si de vtrisque loquitur Christus, cum ait, Quorum remisistis peccata, ad vtraque etiã pertinet, quod dicit, Quorū retinueritis &c. Compertum igitur videtur esse, aut vtrorumque, aut neutrorum confessionem in præcepto diuino esse.

In contrarium est, quòd sacramentum pœnitentiæ ad salutem necessarium est, ut ante docuimus. Quod vti que sacramentū citra confessionem constare non potest: quæ, videlicet, est præcipua huius sacramenti materia. Cum itaque peccata mortalia confiteri, opus sit ad salutem: efficitur manifestè, de confessione diuinū esse præceptum.

In hac controuersia, post ea, quæ in superiore definita sunt, vix quicquam superest, quòd adijcere debeamus. Quippe certum: & persuasum nobis esse debet, omnē exte-

exte-

exteriorem virtutis actum ad salutem ex diuina institutione necessarium: ex eadem quoque institutione in præcepto esse. Faciamus enim hominem peccatorem contritionem habere peccati sui. Tunc quæritur, an hic teneatur confiteri ex diuino iure, nec ne. Si tenetur id fides catholica docet: id nos in præsentia conficere volumus. Sin non tenetur, sine peccato mortali poterit confessionem omittere. Quare per solam contritionem saluabitur: ac proinde confessionis sacramentum nõ est ad salutem necessarium.

Præterea, vt reliqua argumenta prætereamus, quæ modò repetere molestum negotium esset) definitio illa Concilij Complutensis sub Reuerendissimo Archiepiscopo Tolletano Alfonso Carrillo, manifestè conuincit, non solùm confessionem diuina lege iuram esse, verùm etiam id negare, hæreticum esse.

Prima igitur conclusio Petri Oxomensis ibidem dånata, sic habet: Peccata mortalia, quantum ad culpam, & pœnam alterius sæculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas.

Secunda conclusio. Quòd confessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino.

Tertia conclusio. Quòd prauæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauas.

Quarta conclusio. Quòd confessio nõ debet esse secreta. Has omnes & singulas hæreticas esse synodus definiuit. Est autem cõgregata autoritate Sixti quarti: & confirmata postea ab eodem Sixto in Extrauaganti, cuius retro mentionem fecimus: vbi denuo condemnantur tanquàm hereticæ illæ propositiones. Quo fit, vt qui asserunt hunc errorem esse temerarium, aut hæresim sapere, hanc Sixti definitionem minimè viderint: quam non piguit semel atque iterum sumere, vt frequentius ob oculos posita perenni memoria teneatur.

Ad primum argumentum. Iam ostendimus locum in euangelio Ioannis, vnde confessionis præceptum ducitur. Nam quod Caietanus in commentarijs super hunc locum asserit: institutionem sacramenti pœ-

nitentiæ inde haberi, non præceptum: certissimè saluabitur. Habetur enim necessitas comparandi coram iudicibus à Christo constitutis, atque ex consequenti præceptum confessionis: sine qua peccata nostra à sacerdotibus iustè ac prudenter discerni, iudicariq; nõ possunt. Iam, quod hæretici tradunt, Innocentium tertium fuisse confessionis auricularis autorem, imprudenter errat. Leo si quidem Papa multis annis ante Innocentium præcepit confessionem, non publicè fieri, sed occultè. Quin etiam asseruit contra apostolicam regulam publicam confessionem postulari: vt patet epistola. 57. ad episcopos Campaniæ: & 69. ad Theodorum episcopum. Huius etiam iudicij sacramentalis apud sacerdotes meminit Innocentius primus in epistola ad Decentium capi. 7. Sed & Clemens in. 1. epistola ad Iacobum fratrem domini, Petrum apostolũ tradidisse refert, cogitationes etiam malas oportere Christianos mox ad Christum illidere, & sacerdotibus domini manifestare. Eius etiã est mentio apud Hieronymum in illud Ecclesiast. 10. Si mordeat serpens in silètio &c. Nam quod super Psal. 84. refertur solet, forsitan reiicietur, quòd commentaria illa, an D. Hieronymi sint, incertum est: quemadmodum lib. secundus. De visitatione infirmorum: & libellus Ad comitem, & liber De vera & falsa pœnitentia, D. Augustini esse negantur. Sed est tamen in Augustino locus, quem euertere ne Erasmus quidem possit in lib. 3. De baptismo contra Donatist. capit. 17. & 18. vbi nititur iudicium hoc sacerdotale eodem hoc ipso Ioannis asserere testimonio: vide etiam, tractatu. 2. in Psal. 101. super illud, Vt audiret gemitus compeditorum. Cyprianus quoque fermone. 5. De lapsis, etiam eos, qui corde tantum lapsi sunt, docet, hoc ipsum, apud sacerdotes Dei dolenter debere confiteri. Pœnitentiæ huius insuper, quæ apud sacerdotes fit, mentionem fecit Tertulianus in libro. De pœnitentia. Ambrosius autem lib. 1. De pœnitentia cap. 2. hanc sententiam eodem, quo & nos Ioannis testimonio confirmat. Nam alia, quæ solent afferri, vt est illud Iaco. 5. Confitemini alterutrum &c. Er illud Lucæ. 17. Item ostendite vos sacerdotibus &c. non adeò firma videtur aduersus hæreticos testimonia.

nia, tametsi dici etiã facilè poterat, quòd licet ex sacra scriptura huiusmodi præceptũ non haberetur: habetur tamen ex traditione Christi & apostolorum: quemadmodum & alia pleraq; naturæ fidei documenta. Quòd si rara apud antiquos secretæ confessionis mentio est, frequens verò publicæ, vt in Concilio Niceno ca. 9. & alijs ite plurimis, id sanè nihil nostræ huic definitioni aduersatur. Ostensum est si quidem, non solum ex traditione maiorum, verum etiam ex euangelico testimonio: confessionem peccatorum sacerdoti fieri debere: quod quidem est de necessitate sacramenti. Secretam verò, aut publicam confessionem fieri, prudentiæ est naturali relictum, quæ dicat, vt occulta peccata occultè, publica, publicè iudicentur.

Ad secundum argumentum, non possumus breuiter respondere: quoniam rei grauitas & vtilitas multa nos dicere compellunt: quæ præteriri nulla ratione debent.

Primum igitur, confessionem integrã esse debere, apud Theologos exploratissimum est: vt patet in. 4. dist. 16. & 17. vbi ea de re ab scholasticis Theologis differitur. Habetur autem manifestè huius assertionis definitio in Concilio Florentino: vbi, posteaquàm decretum est, confessionem esse huius sacramenti materiam: ad confessionem id pertinere definitur, vt quis omnia peccata sua, quorum memoriam habet, integrè confiteatur: & concilium Lateranense, in capi. Omnis vtriusq; sexus, De pœnitentijs & remissionibus: Omnia (inquit) peccata sua proprio sacerdoti confiteatur. Quod etiam vsu totius ecclesiæ declarari facilè potest: nam, qui tacet aliquod peccatum mortale, eum communi consensu fideles damnant.

Diuus quoque Tho. 4. d. 17. q. 3. arti. 4. q. 2. rationibus hoc suadere conatur. Prima, quòd confessio mutila, non est confessio, sed confessionis simulatio: nõ enim verè vult sanari ab illis morbis, quos explicat medico, qui alios tacet: cum medicina sit eadem omnibus sanãdis instituta: quæ ratio sumitur ex August. De vera & falsa pœnitentijs, cap. 15. Quidam (ait) vni cœlant, quæ alij manifesta conseruant. Quod est ad hypochrysim tendere, & semper ca-

rere venia, ad quam totam per frustra putant peruenire.

Secundũ, quòd confessio fit sacerdoti vice Dei cum spe veniæ consequendæ: sed impium est, à Deo dimidiatam sperare veniam, De vera & falsa pœnitentijs capi. 9. Ergo & à confessore impium est dimidiatam peccatorum remissionem expectare. Quæ eadem est ratio Augustini in illo capit. 15.

Tertiã, quòd sacramentum hoc ordinatur ad medicinam omnium peccatorum mortalium, quibus sacerdos curationem adhibiturus est. Quòd nisi cognoscat medicus ægri totam habitudinem, non potest prudenter medicinam apponere. Nã, quæ vni morbo competit, alteri affert quãdoque perniciem. Quæ ratio sumitur ex cap. Omnis vtriusque sexus: vbi. Sacerdos more periti medici (Innocentius ait) diligenter inquirat peccatorum circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrorum.

Durandus tamen d. 17. q. 15. hanc quidem rationem calumniatur, sed eam tueretur Paludanus. q. 5. eiusdem distinctionis: ac multo etiam magis Adrianus. q. 4. De confessione. Nos verò fatemur, conclusionem mathematica demonstratione planè exploratam haberi non posse: sed fide posita, afferuntur argumenta, quæ probant, consentaneum esse, ita fieri oportere. Ac re vera, cum huius sacramenti finis, non tam vindicare sit, quàm sanare (non enim venit filius hominis in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, Ioannis. 3.) notitia, necessaria iudici ad hoc salutare iudicium, ex tali fine salutis depromenda est. Tantum itaque criminum pœnitens confessori debet manifestare, quantum opus erit ad salubre pœnitentis iudicium, atq; vindictam. Et quæ admodum leges considerant, quod plerumque necesse est: raros autem euētus negligere solent: sic & rationes legis in ea spectant, quæ plurimum accidere solent: quæ verò rarenter incidunt, nec legem, nec rationem legis infirmant. Cõpertum sit igitur, confessionem peccatorum integram esse oportere. Sed, an id sit de iure diuino,

no,

no, in dubium vertitur, Cui tamen (ne longas moras trahamus) breuiter respondeatur, confessionis integritate ex diuina institutione fuisse. Qui enim confessionem instituit, non mancam & mutilam, sed integram instituit. Dei quippe perfecta sunt opera.

Deinde, materia sacramenti ex diuina institutione fuit. At confessio integra est materia huius sacramenti, vt Concilio Florentino definitur. Imò adeò, perspicuum est, cum formæ absolutionis confessio mutila & dimidiata repugnet. Non enim absoluit ligatum multis funibus, qui vnum præscindit, aliis non præcis.

Denique Ioannis. 20. Sacerdotes iudices constituuntur à domino ad remittenda peccata loco Dei. Si ergo sacerdos partem peccatorum remitteret, partem non remitteret, (quod paulo ante ratiocinabamur,) & Deus quoque partim absolueret, partim non absolueret, quod impium est. Cumq; omnium peccatorum mortalium sint iudices: si quibusdam cognitis, alijs neglectis, reus absolueretur: proculdubio iudicium, non solum imprudens esset verum etiam iniquum.

Porro, si omnia hæc argumenta defuissent: vsus Ecclesiæ vsque ab apostolis receptus id satis ostendit: semper enim intellexit ecclesia confessionem, quã à Christo accepit, integram esse debere.

Veruntamen adhuc dubium est, An satis sit confiteri omnia peccata, quorum quis forte memoriam habet: an oporteat etiam adhibere diligentiam, vt peccata in memoriam reuocentur. Nam videtur, illud prius satis esse: quoniam in concilio Florentino dicitur, ad confessionem pertinere, vt omnia peccata, quorum homo memoriam habet, integrè confiteatur. In contrarium est communis sententia Theologorum: atque adeò communis vsus populi Christiani.

Pro huius rei explicatione, cum primis aduertendum est, vnum, idemq; præceptum esse de confessione, de eius integritate, de examine conscientie, ac peccatorum inquisitione. Nam, ob id tenetur homo integre confiteri, quia tenetur confiteri: & idcirco examinare conscientiam, & peccata quæ fecit inquirere, quia debet integritatem in confessione seruare.

Illud deinde commemorandum est, (quod aliàs sæpè diximus) huius iudicij sacramentalis finem, non tam punishmentem, & vindicationem iustitiæ esse, quàm vindicationem salutarem. Ex quo fit: vt, licet in iudicio purè vindicatiuo exacta culparum cognitio requiratur, vt videlicet tanta sit pœna, quanta quis per culpas meritus est: at in iudicio hoc sacramentali non exigitur exacta cognitio peccatorum: sed qualis, & quanta necessaria est ad curationem, & salutem pœnitentis, hæc enim huius iudicij finis est, Quæ quidem doctrina habetur ex cap. Omnis, De pœnitentijs, & remissionibus. Ibi, More periti medici sacerdos diligenter inquirat peccatoris circumstantias & peccati &c. Idem traditur ab eodem Innocentio, in cap. Deus qui: eodem titulo: Cum pœnitentia (inquit) non tam secundum quãtitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem per discreti sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata, qualitate personarum, & consideratis circumstantijs omnibus, pro vt saluti eorū viderit expedire.

His animaduersis, prima conclusio sit. Non tenetur quis omnem operam, quam potest, dare: vt omnia peccata, quæ fecerit, in memoria conseruet: videlicet, vt postea tempore confessionis nullum intermittatur. Hanc conclusionem, vel eo solo argumento amplecti deberemus, ne Christi iugum insuaue, imò adeò importabile hominibus redderetur: ne Germani merito possint obijcere (quod quidam illorū impudenter) doctores scholasticos, homines nimium argutos, confessionem hodie talem reddidisse, vt iuxta illorū ætherosin impossibile sit confiteri.

Præterea. Pauci admodum eorum, qui semel in anno confitentur, memoria tenent vniuersa peccata mortalia, omnes circumstantias, omnesq; cogitationes: & tamen, si peccator simul atque peccat, scriberet peccatum, obliuioni certè frequentissime mederetur. Non igitur quancūque potest curam impendere homo tenetur, vt omnia peccata memoria teneat, nisi velimus ad hanc scribendi scrupulosam diligentiam homines obligare.

Item. Quidnam is faciet, qui literas nescit? Num locis & signis peccata denotabit: vt eo pacto memoriæ imbecillitati

succurrat? Minimè gentiù. Age verò, quid cum rusticis agemus, si hæc sententia vera non est? Nempe nihil aliud, quàm eos obligare, vt non semel modò, verum etiã centies in anno confiteantur, si quicquid valent præstare tenentur, ne vllius peccati obliuiscantur. Et, cum ex duobus iactis fundamentis hæc conclusio maximè constet, nõ est cur nos in ea probãda amplius immoremur.

Secunda conclusio. Tempore, quò quis tenetur confiteri, aliquam diligentiam adhibere debet peccatis omnibus, quæ commisit, inquirendis. Tenetur enim integram confessionem facere: quod nulla adhibita diligentia, est moraliter impossibile. Idem etiam patet ex fine confessionis, siue quatenus iudicium voluntarium est, siue in quantum est iudicium medicinale.

Tertia propositio. Qui adhibet humanam vel mediocrem diligentiam, qualem videlicet præstare solent viri, mediocriter timentes Deum, quisque iuxta conditionem gradus & ordinis sui) verè implet legem de confessione integrè faciendâ. Verbi gratia, si ego adhibui aliquam diligentiam, & per paruam vltiorem, probabiliter existimo aliqua mortalia fore in memoriam reuocanda, teneor vltius inquire. Quòd si putò nullum aliud peccatũ venturum in mentem, nisi forsità ingenti quadam discussione, & magni temporis inquisitione, non oportet esse sollicitum, satis nempe est illa mediocris, & humana diligentia.

Quarta propositio. Si quis adhibuit diligentiam & curam in examinanda conscientia, quam credit esse sufficientem, etiam si fallatur, excusari talis negligentia à peccato mortali, & potest, & debet. Nõ in omnibus id quidem sed in hominibus pijs: qui timent Deum, atque habent mediocrem curam animæ suæ. Cæterum impios, quos videlicet nulla animæ suæ cura tangit, ego nulla ratione à peccato mortali excusarem: etiam si existiment, se diligentiam idoneam adhibuisse: cum, videlicet, omittunt, vel ignorantes aliqua peccata, ex insufficienti discussione.

Nam, cum huiuscemodi hominibus minima diligentia esse videatur maxima, cunq̃ue sint soliti adhibere mediocrem, ti-

mere sibi necessariò debent. Quòd si non timent, nullam excusationem habent peccati sui. Contra, viri conscientia sobria & timorata, cum adhibere diligentiam & curam soleant: si quando ex ignorãtia & inconsideratione prætermittant: iure optimo, à mortali culpa saltem, excusantur.

Quòd si obijcias, eam diligentiam mediocrem non sufficere, ex eo quod Augustinus ait De vera & falsa pœnitentia capi. 15. Ponat se omnino pœnitens in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, paratus facere pro reparanda animæ vita, quæcunque faceret prouitanda corporis morte.

Item doctores asserunt, eam diligentiam facturos pœnitentes, quam facerent in inquirenda pretiosa margarita. Probatissimum id est, quis negat; At, quoniã infirmis etiam oportet consulere, non præscribimus quid faciãt optimi, sed quid ad salutem necessariò facere debeant, vel imbecilles.

Ex his manifestè colligitur, numerum peccatorum mortalium ad confessionis integritatem pertinere. Nã, qui cõmissit decem & solum exprimit nouem, cœlat vnum. Quare, non confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet: fit deinde, nõ oportere, eos qui sæpe peccant, ad mathematicos numeros peccatorum multitudinè exactè redigere. Difficilis sanè propositio, sed vera: quia vix possibile est iis, qui semel in anno confitetur, certum peccatorum numerum recensere. Sat igitur erit, mediocri diligentia adhibita, paulo plus vel minus, numerum explicare: verbi causa est, qui cõsuetudinè habet fornicãdi si maximã sollicitudinè haberet, forsan certũ posset exprimere: sed nõ tenet, inquã: quin satis fuerit ita dicere. Habeo consuetudinem semel, vel bis in hebdomada fornicãdi: vel ferè quinquaginta, aut circiter centum &c. Hęc enim notitia sufficit confessori: vt finem confessionis præstet, siue consilium, siue remedium, seu vindictam salutarem: quemadmodum exemplo medici facilè declarari potest.

Colligo tandem, interim non opus esse hanc mediocrè diligentiam, ad numerum peccatorum exprimendum, etiam pingui crassaq; Minerua. Sit prostibulum, (exempli

pli causa (decē annos in lupanari, hanc inquam) nō est opus sollicitam reddere, vt explicet, an centum millia peccatorum cōmiserit, plus minus ve: sed fat erit ita dicere: Ego decem annos in hoc vitio fui, quoslibet homines admissi, qualibet orata fui, &c. Probat, quia ex eo tantā accipit cōfessor notitiā, quāta opus est ad quē cūq; finē cōfessionis cōsequēdū. Imō, quātam potest pœnitēs ei dare, etiam si exprimat, sexties milies peccauisse. Non ergo debet confessor vexare pœnitentes, punctum interrogando de numero, per anxiam & puerilem superstitionē faciens eos vel mentiri, vel certē falsum dicere.

Huic & aliud corollariū adiunctū est: videlicet, non necesse esse, vt pœnitēs oēs actus explicet, mortales etiā, singulatim, cū in vno actu intelliguntur: vt, si volo inimicum occidere, quæro arma, æquū, &c. Item, qui furatur, scalas suspēdit, aperit feras, &c. Quia licet oēs illi actus sint peccata, omnes tamen ordinantur ad perficiendum actū vnū, quē confiteor: licet enim in genere entis sint vna entia, sed in mortalibus pro vno actu cōputantur. Hæc tamen ratio calūniam habet: quia actus interior & exterior, in genere mortis, vna culpa cēsentur: & tamen non satis erit actum interiorem confiteri, nisi simul aperias actum exteriorem. Nam ille actus exterior est peccatū mortale: & omne mortale cōfiteri, necessum est. Ratio igitur vera huius conclusionis corollariæ fuerit. Quod sacerdos in actu præcipuo explicato per meā confessionē, sufficienter intelligit actiones comitātes. Quēadmodum, qui cōfitetur exteriorem actū, stultus erit, si velit interiorem explicare. At, cū in interiore non intelligatur exterior explicetur oportet: vnde fit, vt si ad perfectionem peccati principalis, actus alius adiunctus interuenire non soleat, explicandus sit: vt si per internunciū sollicitam puellā, vel si ad occidendum, socium accersui.

Sed iā quæstio valde difficilis vrget: an teneamus peccatorū circumstantias cōfiteri, vt integra cōfesso sit. Qua explicanda, primū intelligatis, circumstantias esse in duplici differētia. Aliās minuētes, alias verò aggrauantes. Aggrauantes rursus, bifariā partiri necesse est, quædam enim mutant speciem, vt furtum in loco sacro: aliæ nō

mutant, vt furtum centum aureorū, quod eadem specie cōtinetur, ac furtum aureorū decem. Tunc fit prima propositio. Circumstantia quæ ita minuit, vt ex mortali faciat veniale, omnino debet explicari: vt cōmunicare in diuinis cū excōicatio, veniale fit: si ex in cōsideratione procedat. Quod si cōfitear, me cū excōicatio in diuinis communicasse, si sacerdos seducitur in re graui ad iudicium pertinet. Nam intelligit, me peccasse mortaliter.

Secunda propositio, si circumstantiæ minuūt peccati malitiā, intra latitudinē mortalis culpæ: tamen nō est necessariū, illas confiteri, nisi forsitan rarus euentus contingeret, vbi tanta esset, ex circumstantia adiacente, culpæ diminutio, vt dupla, vel tripla à sacerdote intelligeretur, tunc enim iudex in re graui decipitur. In vniuersum tamen, si quis animo purè & simpliciter confitendi, & non vt quærat excusationes in peccatis, eiusmodi circumstantias explicet, consilium saluberrimum est: nos reprobare non possumus. Nec in hoc sensu re, pbarēt, aut Petr^o Palud. d. 16. q. 3. aut Syluester in verbo, Cōfessio. 1. §. 9.

Tertia propositio. Circumstantiæ mutant species, & ex noua specie nouam peccato mortalem malitiam adiicientes, sunt omnino explicandæ: vt struprum cū virgine Deo sacra, incestus cum consanguinea, quia vera ibi continentur plura peccata contra plura præcepta: & contra plures virtutes. Item, quia aliās maior pars malitiæ sacerdoti, celaretur. Quamobrem, meritò præcipitur sacerdoti, in c. Omnis, de pœnitentiis, vt diligenter inquirat, & peccatorum circumstantias, & peccati, &c. Quod etiam præfinitum est in decreto quodam Vuormitiensis Concilii: quod refertur à Rhenano circa finem Tertuliani: oportere, scilicet, sacerdotes rei veritatem ad liquidum interrogando In Conci. discutere & studiosè perscrutari di- Vuorma- uersos pœnitētis errores. Idem eleganter tiensi. ca. præscriptum est, in 6. synodo generali a- 7. id habe- tur, licet Est quoque diligenter animaduersum ab non oīa Augu. in libro De vera & falsa pœnitenti- que Rhe- tia. cap. vltimo: & habetur de pœnitentiā nanus re- distinct. 6. c. 1. fert ex eo

Sed argumētantur quidam contra hoc: dem Con- qui etiam si confessor non inquirat eius- cilio.

F. MELCHICANO.

modi circumstantias omnes, fiunt omnia quæ suffiunt, vt pœnitens gratiam consequatur: ergo eiusmodi confessoris scrupulum non est necessarium.

Deinde. Pœnitens non tenetur maiore diligentiam adhibere in inquirendis peccatorum circumstantiis, quàm adhibuit, ergo nec confessor.

Præterea: quia confessio ex multis huiusmodi interrogationibus, fiet molesta nimis, tum pœnitentibus, tum ac multò etiam magis confessoribus.

Demum. Plurimè peccatorum species, atq; earum differentiæ ignorantur, non ab indoctis modò, verum etiam à doctis.

His argumentis priusquam ego respondeam dico necessarium esse confessori, interrogare pœnitentem: quando probabile est, quòd pœnitens ex negligentia prætermittit aliquam eiusmodi circumstantiã, quam diximus explicandam esse: tũ, quia aliàs peccaret absoluendo ponentem obicem absolutioni: tum quia iudex non seruaret debitam fidem officio suo: tũ quia medicus & negligēs, & malus haberetur, si ab ægroto morbi circumstantiã, & qualitatem non exquireret.

Secundò dico, quòd si confessori probabile est, pœnitentem diligentiam idoneam adhibuisse in inquirendis & peccatis, & peccatorum circumstantiis, adhuc tenetur interrogare, atque disquirere, cum probabiliter credit aliquam peccati circumstantiam necessariam, se per huiusmodi inquisitionem inuenturum. Verbi gratia, sit rusticus, qui pro ruditate sua, mediocriter fuit diligens in peccatorum circumstantiis commemorandis: si confessor probabiliter coniectura tenet, alicuius circumstantiæ pœnitentem obliuisci, tenetur sine dubio interrogare. Primò, quia medicus etiam si cognosceret ex obliuione in culpabili egrotum tacere aliquas circumstantias morbi pestilētes, re vera teneretur inquirere. Secundò, quia iudex infideliter ageret, si sciens testes obliuisci alicuius criminis, de quo ius habet interrogandi, omitteret tamen, ac dissimularet. Tertio, quia confessor institutus est loco Dei ad compensandas iniurias contra Deum factas, & taxandas pœnas pro offensis debitas: ergo hac etiam ex parte infidelis sequester ac mediator est: quemadmodum is cuius

fidelitati ego committerem, vt rationem dati & accepti ab œconomo meo acciperet, &c. Quartò, de illa peccati ommissa circumstantia non posset confessor præbere, nec consilium, nec remedium: vt pœnitēs in futurum caueret illam, &c. vnde in ca. Omnis, de pœnitentiis, diligenter (Innocentius ait) Inquirat peccatoris circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quæ debeat præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere.

Ad primum igitur respondetur, quòd hoc sacramentum, non solum ordinatur ad reconciliationem pœnitentis cū Deo, & ecclesia, sed etiam ad compensandas iniurias Deo factas, imposita pœna iuxta quantitatem, & qualitatem culparum. Alioqui, superflua esset tertia pœnitentiæ pars, scilicet, satisfactio. Ordinatur etiam hoc sacramentum ad medendum vulneribus vniuersis, & remedium adhibendum ægroto, debitumq; consilium præstandũ: ne eadem vulnera iterum accipiantur.

Ad secundum negatur consequentia: alia est enim diligentia adhibenda à teste & reo in iudicio: alia à iudice: cui ex proprio munere competit inquisitio.

Ad tertium. Nolo ego confessores importunos esse, & intolerabile negocium facessere pœnitentibus. Quemadmodum ne eos quidem probo, qui imprudenter interrogando pœnitentibus scandalum iniungunt, atque adeò eos peccare docent.

Qua in re confidenter etiam reprobo summas istas confessionũ interrogationibus plenas, quæ idiomate vulgari non solum eduntur vt in publicum prodeant, sed passim etiam mulierculis & idiotis conferuntur, vt inde discant, nõ confitendi, sed (vt ego sentio) peccandi rationem, & normã. Sed id nos modo asserimus, cum moraliter constat confessori, aliqua vel peccata, vel peccatorum circumstantis ex obliuione præteriri oportere, vel commonefacere, vel interrogare, vt res in iudicio palam fiat. Quòd si mediocrem probabilitatem sacerdos habet, qua sibi persuadet pœnitentem omnia peccata, & eorũ circumstantias confiteri, non oportet confessorem esse solitum & scrupulosum, sed sanè intelligere, quod Syluest. in verbo, Confessor. 3. §. 14. & 15. tradit.

Hinc verò facilè patet, quid in ea quaestio

stio

stione tenendum sit, quæ Adrianum post quintam quæstionem de confessione, dubio. 7. malè habuit, An, cum pœnitens ignorat, aliquam circumstantiam non esse peccatum, & propterea non confitetur, oportet confessorem interrogare, & commovere. Et quidem, cum ignorantia est vincibilis, nulla controuersia est: sed pœnitentem etiam inuincibiliter ignorantem confessor admonere tenetur illius peccati aut circumstantiæ, quæ ex ignorantia præteritur, siue præceptum diuinum sit, siue humanum: quia moraliter loquendo, vt theologos decet, confessor tacens & absolues penitentem errantem circa materiam peccati mortalis, suo opere probat: confirmatque pœnitentis errorem. Mox etiam, quia confessor doctor est, ad quem accedit pœnitens, tanquam ad vicarium Dei, vt instruat: vnde infideliter ageret contra magisterium sibi commissum, nisi doceret errantem, liquet enim pœnitentes accedere ad confessores. non solum vt absoluatur, sed vt instruantur. Nã et si confessor, quatenus confessor est, nõ sit nisi aut iudex, aut medicus, at, quia proprius sacerdos & pastor, & doctor est, (ad Ephesios. 4.) fit inde, vt omnes leges tam diuinas, quã humanas, quæ spectant ad pœnitentem, eum docere teneatur: vnde in Concilio vnomartienfi iã citato, interrogationes etiam proponuntur, quæ ad pœnitentis eruditionem necessariam pertinent. Quia verò proprii sacerdotes vicarios constituent sui muneris & officii delegatos, sentiant qui vices suscipiunt priorum sacerdotum, id sibi negotii dari, vt non modo pœnitentes & audiant, & absoluant, verum etiam erroribus amotis instituant.

Atque id ego intelligi volo, cum existimo me pœnitenti profuturum. Nam frustra niti, & nihil aliud quam laborando odium quærere (vt Salustius ait) extremæ dementiæ est, & Augustinus De pœnitentia. distinct. 7. capi. Si quis: Ideo (inquit) do tibi pœnitentiam, quia nescio, nam si scirem nihil tibi prodesse, non tibi darem, non te admonerem. Ratio quoque perspicua est, quia nulla lex obligat ad actus inutiles & ociosos. Item, sicut correctio ad bonum illius, qui corripitur: ita confessio ad bonum pœnitentis ordinatur, sed, quando scio nihil me mea admo-

nitione profuturum, non teneor fratrem corripere, aut delinquentem, aut ignorantem, ergo, &c. Nam, ex fine ratio mediorem est. Hinc facile discernetur, quid in multis euentis confessor habeat facere, si prudens esse velit: vt, si mulier nupsit Petro occultè non consumato matrimonio: deinde contraxit cum Ioanne publicè, & consummavit, cum quo manet bona fide. Item, si mulier contraxit cum fratre suo, aut a fine quem inuincibiliter ignorat esse fratrem: &c. Nam in his omnibus si credo meum consilium profuturum, teneor admonere: sin verò minus, teneor nõ admonere, siue id sit in detrimentum proximi, siue non: sit siue contra ius diuinum, siue humanum.

Testimonia verò, quæ Adrianus in contrarium refert ex Ambrosio sermone. 32. 83. & 84. ex paulo apostolo Actorum. 20. ex Grego. 41. d. cap. Ephesios: ex Innocentio. 83. distin. cap. Error, de doctore publico intelligenda sunt. Cuius doctrina licet aliis sit odor mortis in mortem, debet tamen populo tradi, vt aliis sit odor vitæ. Nam (vt idè Ambrosius ait sermone. 83.) Prædicatio sacerdotis in plebe, saluandis, correctio est: contestatio iudicandis. Doctrina ergo, quæ ad bonum publicum ordinatur, propter, malum priuatum nõ est intermittenda. At, doctrina, quæ bonum priuatum pro fine habet: cessante fine, id est, priuato bono, cessare debet.

Id verò intelligendum est, si nec statim nec postea fructus admonitionis speratur. Deinde, cum verisimiliter credo, hæc ignorantiam esse duraturam. Nam si aliunde constaret, submouendam esse ab alio, videlicet, confessore, qui imprudentius medebitur illi malo, certè cõsultius ignoratè admonere, præterquam si remedium est intolerabile: vt si, exemplis propositis addas susceptos filios ex exilimato matrimonio, diutinã cohabitatione, scandalum publicum, &c. Quo euentu, nullus tam imprudens erit, qui non periculum præsens horreat, nullus tam temerarius qui sibi fidat.

Ad quartum argumētum respondetur ex Caetano in. q. 3. de confessione, quod, cum circumstantiæ specificè differentes, nullã differentiam in iudicio sacerdotali faciunt, nõ oportet explicetur: vt diuinare per astra, vel per terrã, specie forsitã distinguntur. Itè,

acce-

accedere ad bestiam, vnius vel alterius generis, &c. At, circumstantiæ secundum speciem differentes, quæ in iudicio salutari diuersum remedium exigant, ac medicinam, hæc mediocriter doctis notæ sunt: eas nos asserimus esse explicandas.

Sed enim, grauissimum dubium est, An circumstantiæ aggrauantes intra eandem speciem, sint necessariò confitendæ. Suadent enim nonnulli, huiusmodi circumstantias explicari non oportere: quia aliàs cogemur, intensionem, & continuationem actus explicare? quas quidem circumstantias, nec confiteri populus solet, nec prudens confessor exigere. Et confirmatur. Quia circumstantia non mutans speciem nunquam aggrauat in infinitum, ergo nõ est necessariò declaranda. Antecedens probatur: quia intendit pœnam, non extendit: extensio enim est infinita sine circumstantia, & per nullam circumstantiam crescit. Intensio verò finita est: & per nullam circumstantiam fit infinita.

Quibus argumentis D. Tho. 4. d. 16. q. 3. artic. 2. q. 5. expressè tenet, solas circumstantias, quæ speciẽ mutant, esse confitendas. Item D. Bonaventura in eadem di. & Palud. q. 3. ac Durandus. q. 4. eiusdem distinctionis: & Syluester in verbo, Confessor. 1. §. 9. Quamuis in fine eo quæ dixerat, intertubare videatur. Adrianus tandẽ. q. 4. De confessione, id sequitur: licet postea contrariam opinionem probabiliorẽ, & securiorem videatur asserere.

At contra viri quoq; graues & nobiles sentiunt: Alexander. 4. parte. q. 77. membro. 3. artic. 5. Gabriel. d. 17. q. 1. & Maioris. d. 17. q. 4. Qui etiam Altifiodorenses in hanc sententiam referunt: vt omnes circumstantiæ sint explicandæ: quæ etiam in eadem specie mortaliter aggrauant. Atq; hæc opinio suadetur ante omnia ex Augustino lib. De vera & falsa pœnitentia, cap. 14. & habetur De pœnitentia. d. 5. ca. Consideret, qualitatem (inquit) criminis consideret in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ, & quali tẽtatione fecerit, & inferius, Omnis ista varietas (ait) confitenda est, & deflenda, & cap. 17. Versum quidem puto, qui dolet de crimine: conuersum, qui dolet de omni eius quam exposuimus varietate: & cap. vltimo, Diligens inquisitor, cognito

crimine, varietates eius non dubitat inuestigare, & locum, & tẽpus, & cætera, quæ supra diximus in exponendo eorum qualitates.

Deinde, circumstantia quæ non variat speciem, maiorem malitiam nonnunquam addit, quàm, quæ variat: ergo si hæc confitenda est, etiam illa. Nam malitiæ quantitas facit ad mores: species facit ad metaphisicam. Methaphisicum itaque commentum videtur esse, compellere pœnitentem: vt rerum species differentes sacerdoti manifestet, propter malitiam additam: non item cogere vt explicet circumstantiam non differentem, cum grauior ex ea iniquitas adiungatur.

Præterea, si decem horis quis odisset proximum, sic tamen, vt in fine cuiusque horæ odium interruperet, illa peccata essent necessariò confitenda: ergo si nulla facta est interruptio, cum odium illud equè graue sit, ac decem interrupta peccata.

Præterea, qui vult fornicari bis, eadem volitione, id explicare tenetur; ergo etiã si quis vnico actu velit occidere Petrum & Paulum. Ac proinde, & si voluit furari ducentos auros.

Præterea, si adderetur species noua, & non malitia mortalis, non tenemur explicare. Tota igitur causa necessaria explanationis, non est species differens, sed adiecta malitia ergo vbi additur malitia dupla, siue sit eiusdem speciei, siue alterius oportebit exprimere.

Equidem in re vehementer ambigua non mihi satisfacerem, si solas circumstantias, quæ mutant speciem explicarem. Nec cuiquam consulerem, vt in eum modum confiteretur: omnes quippe incestus (vt in. 22. Caietanus probabiliter astringit) sunt eiusdem speciei: & tamen si quis cum matre coiisset, ne sibi quidem faceret satis, solum exprimendo, se incestum commisisse. Item, & peccata contra naturam non videntur specie discriminari, quod Caietanus etiam confirmat. At, non sat esset cõfiteri, effudi semen contra naturam: circumstantias verò illius peccati celare, aut etiam negare. Istæ specierum differentia (mihi credite) ad subtiliores disputationes potius referuntur, quam ad Christianas confessiones. Itaq; omnes eas &

& solas circumstantias oportebit exprimere, quæ addunt malitiam mortalem, dum tamen illa noua malitia circumstantiæ notabilis sit: nec intelligatur à confessore in expressione culpæ principalis.

Et per hoc ad primum argumentum facile responderi potest. Intensio enim actus, vel non addit notabilem malitiam, vel fere intelligitur à confessore iuxta delicti quantitatem. Et eodem modo de continuatione respondeo. Nam, si continuatio parua fuit, non est opus eam explicare: sin verò diu, multumq; durauit, opus erit. Similiter dicendum est de interruptionibus. Nam si interruptio facta est p actum contrarium, necesse erit confiteri, quoties eiusmodi culpam renouauit. At, si interruptio fuit naturalis, qualis plerumque fit, non oportebit exprimere, sed satis erit in hunc modum confiteri, Tota die amaui Mariam, &c. sufficiens nanque notitia confessori datur, & ad medendū, & ad iudicandum.

Sed, si maior pars ipsius culpæ iudicelaretur, quod iuxta contrariam opinionem fieret, tacendo, videlicet, circumstantias intra eadem speciem aggrauantes, primum quidem sententia indicens pœnam, esset vehementer absurda, nec esset iuxta nomen, satisfactio. Deinde, etiam si pœna non esset satisfactoria, sed medicinalis: maiori tamen morbo eiusdem quoq; speciei, maior est adhibenda medicina.

Ad confirmationem, quæ Paludensem mouere potuit, tam facilis responsio est, vt post ea quæ diximus, non sit opus quicquam super addere. Nam D. Thomas (vt mea fert opinio) sententiam retractasset: si tertiæ parti extremam manum imposuisset. Atque olim iuuenis opiniones sepe communes sui seculi sectabatur.

Multa hinc de peccatorum circumstantiis ad confessionem pertinentibus Theologi solent addicere: quæ nos silentio volumus præterire: iustum atq; integrum volumen vnius diei disputatione conficiamus. Sed illud tamen paucis admonendum est, circumstantiam loci esse necessariò cõfitendam: primò, quando quis furatur à loco sacro: secundo, cum in loco sacro semé effundit, etiã cum vxore propria: tertio, cum sanguinis humanus ibidè etiam funditur: & in genere, quando actus peccati

commisus directè aduersatur sanctitati loci, id est, ei ad quod locus est sanctificatus: vt ad immunitatem confugientium, & rerum, quæ ibi sunt, vel depositæ, vel collocatæ, &c. At qui existens in ecclesia vult, aut furari, aut seminare, aut occidere extra ecclesiam, non tenetur explicare, se in templo id voluisse. Nec enim talis volitio est sacrilegium: imò nec aspectum, aut etiam sermonem turpem in templo factum exprimere oportet. Tametsi Syluester in verbo confessio. i. §. 10. repugnare videatur.

De circumstantia verò temporis sacri, vt cum quis in die festo fornicatur, non est necesse plebem sollicitari, quoniam huius circumstantiæ malitia non est mortalis. Nec Aug. lib. De vera & falsa pœnitentia, cap. 14. solas necessarias circumstantias docet esse, & defendas, & confitendas: vt patet de circumstantia peccati in die ieiunii commissi: & cum de hac quæstione Syluester in Rosa aurea. q. 63. & Caietanus in opusculo. 27. q. quæst. 10. copiose, doctèq; differuerint: non est nobis animus de ea re in præsentiarum plura verba facere. Nec verò sumus tam, aut ineruditi, aut antiquitatis expertes, vt ignoremus, quæ Origene. homil. 18. super Nume. & Ambrosi. in tertium decimum Lucæ caput, & Hieron. in Esaiæ cap. 56. ac. 58. & Augusti. epistola. 119. ad Ianuarium de obseruatione sabbati iuxta spiritualem intelligentiam tradidere. Quæ videlicet nostræ huic sententiæ non sunt aduersa, si sensum sanctorum non verba infectemur.

De reciduo etiam, minimè necessariū est pœnitentes macerare. Nec D. Thom. (vt quidam illi imponit) somniauit oppositum: sed solum, cum ingratitude recidētis in peccatum, specialis culpa est. Nam, cum est generalis ingratitude, etiam si nō explicetur, intelligitur à confessore. Quam optimum consilium est, reciduum & peccandi consuetudinem explicare sacerdoti, non ob verecundiam solum, cuius fructus in confessione maximus est: verum etiã ob remedium: aliter enim simplici febrī, aliter hethicæ medemur. An verò teneamur explicare circumstantiã qua explicata intelligit cõfessor cõplicem criminis, paulo post opportunius definiemus. Cæterum ex definitis secundū illud arguena

F. MELCHI. CANO.

gumentum, satis superq; confutatum est: nisi ea parte, qua de partitione confessio- nis per casus reseruatōs ambigitur: In qua scilicet quæstione tot sunt sententiæ, quot capita: vide Durand. in 4. d. 17. q. 15. & Pa- lud. quæstione 5. & Gabriel. q. 1. & Adria. De cōfessione. q. 4. & Caietanum in sum- ma verbo Confessio, conditione. 10. Post quorum tractationem, quoniam adhuc sub iudice lis est, operæpretium fuerit, quædam fundamenta supponere.

Primum, superiores prælatos licitè pos- se aliqua peccata reseruare, à se solùm ab soluèda. Hoc ponit contra Vuicleph Tho- mas Vualdensis in libro De Sacramentis, cap. 149. probatque testimonio Innocen- tii asserentis, quædam peccata esse, quo- rum absolutio est petro reseruata.

Item. 33. q. 2. Latorum, refertur Ra- tholdus Argentoratensis ecclesiæ episco- pus, quendam parricidam ad Nicolaum Papam misisse, vt ab illo absolueretur. Nec mihi, quæso, obiicias alia nomina ha- beri apud Gratianum: quoniam innumera sunt in eo libro menda, nec omnia Gratia- ni culpa, sed typographorum.

Habes præterea Origenem Homi. 10. super Numeros: vbi docet, laicum peccan- tem indigere quandoque, non solum sacer- dote, sed & pontifice.

Cyprianus quoque lib. 3. epistol. 16. & 17. tradit, non esse lapsos reconciliandos nisi ab episcopo, præterquam cum mortis periculum vrget. Vide etiam Gratianum de pœnitentia d. 1. cap. in actione: & 26. quæstione. 6. per totam: sed maximè, cap. vltim.

Præterea, Benedictus vndecimus in ex- trauaganti, cuius initiū est, inter cunctas, enumerat quatuor crimina episcopis re- seruata. Est denique extrauagans Sixti quarti. Et si dominici: vbi excommunican- tur, qui absoluunt à casibus reseruatis Ro- mano pontifici.

Secundum fundamentum. Non solum censuræ ipse reseruatur à superioribus prælatis, sed etiam culpæ, & earum abso- lutio: hoc videtur esse contra Durand. lo- co citato: & probatur ex cap. 2. De Pœni- tentiis in. 6. vbi dicitur, quod si episcopus concesserit subdito, vt sibi possit idoneū eligere confessorem, electus, in casibus q. eidem episcopo specialiter reseruatur,

nullam habet penitus potestatem: quod si nullam habet: nec in pœnas, nec in culpas habet.

Et confirmatur hoc. Quoniã aliquorū criminum absolutio refertur episcopis, quæ non habent excommunicationem ad iunctam vt homicidium voluntarium: & alia pro quibus est imponenda pœnitē- tia publica. Nec valet dicere, homicidium habere irregularitatem annexam. Tum, quia irregularitas impedit, non pœniten- tiæ, sed ordinis sacramentum: tum quia e- piscopus a culpa homicidii voluntarii ab- soluere potest: irregularitatem tollere nō potest. Non ergo reseruatur culpæ pro- pter annexas censuras: sed absolute pro- pter ipsas culpas.

Præterea, idem ostenditur ex extraua- ganti, Inter cunctas: vbi Benedictus ait, fratres priuilegiatos non debere recipere confessiones criminum, pro quibus solē- nis est pœnitentia indicenda: quod incō- ueniens sit, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam debitam imponere non po- test.

Id postremò manifestatur ex usu eccle- siastico. Nam prælati religiosi reseruatur si- bi aliqua peccata, nulli censuræ subiecta: vt votorum transgressionem. Nec vsui ra- tio deest. Nam in omni iudicio & foro, su- perior potest sibi reseruare aliquas cau- sas, præsertim grauissimas, idque princi- pes in repub. facere solent: ergo & Sum- mus Pontifex, cum habeat supremam iu- risdictionem: non solum in exteriori fo- ro quantum ad pœnas, verumetiam in in- teriori, quantum ad culpas.

Tertium fundamentum. Non potest quis absolui à iudice inferiori de crime- ne reseruato sine facultate superioris. Quod si tentet inferior ab eiusmodi ab- soluere, nihil facit. Quia non habet iuris- dictionem circa illa peccata excepta à su- periore, qui non commisit absolutionem eiusmodi peccatorum.

His iactis fundamendis, sit prima con- clusio. Si iudex superior & inferior sint præsentis, non potest inferior absolueri à non reseruatis nisi prius petatur facul- tas absoluendi a reseruatis.

Probat, quia integras confessionis est de iure diuino, ergo, cum ille pœnitēs habeat copiam confessoris, cui potest in- tegrè con-

tegrè confiteri, non potest inferior diuidere absolutionem, antecedens probatur: quia vel superior potest integram absolutionem præstare, cū præsto fit: vel inferior, habita facultate superioris. Probatur etiā hæc propositio ex vsu probatissimo religiosorum, qui nunquam absoluunt, à non reseruatis, nisi prius petita facultate, vt etiam absoluant à reseruatis. Et idē est si parochus & episcopus sint præsentēs: & cū patet facilis aditus ad superiorē.

Sed quid si superior nolit dare facultatem sed velit ipse audire cōfessionem? Respondeo, quòd inferior non debet absolueri ab aliquibus peccatis: sed remittere ad superiorē, & pœnitens tenetur id pati, quia quando potest integram confessionem facere confessori idoneo, violat ius diuinum de integritate confessionis, accipiendo absolutionem ab eo, qui dimidiatam absolutionem præbet.

Secunda conclusio. Si superior audiat cōfessionem priusquam inferior tenetur totā confessionem audire, & non solum peccatorum reseruatorum, si velit sacramentalem absolutionem impendere. Hęc est Adriani & Durandi contra Caietanū, & suadetur: quia integritas confessionis, est de iure diuino, ergo episcopus, vel prælatus alius superior, illicite diuidit cōfessionem, & absolutionem, cum possit facile integritatem seruare, & confirmatur, quia materia sacramenti est confessio integra, ergo illa dimidiata confessio non est materia sacramenti potest enim commode, (vt diximus) peccator, omnia superiori confiteri.

Deinde, si Romani pœnitentarii partiri absolutionem possunt, parochus, nedum episcopus, etiam posset suos parochianos ab vno peccato solum absolueri: pro cæteris verò dare facultatem eligendi confessorem. Abbas quoq; vel Prior absolueri monachum ab vna culpa reseruata, & pro reliquis pœnitentem ad alios cōfessores mittere: & sic pro suo arbitratu, confessionem, atq; absolutionem, tū etiā partiri, cū cōmodissime fieri integra pōt.

Præterea, cum sacerdos ille superior soluat vice Dei: & possit omnia soluere, si dimidiatam præstaret veniam, quædam soluendo, alia non soluendo, cū omnia tamen posset, certè significaret, Deum e-

tiā, cuius minister est, dimidiatam præstare veniā: & pœnitens quoq; ad talem superiorem accedens, dimidiam à Deo veniam speraret: quod impium est.

Sed arguit tamen Caietanus ex Romanæ Ecclesiæ vsu: nam pœnitentarii Summi Pontificis non audiunt, nisi à reseruatis, &c. & tamen illa absolutio est sacramentalis: aliàs eruderentur pœnitentes: nec pœnitentarii tenerentur confessionis seruare sigillum. Ad hoc cum Durando & Adriano, nego equidem talem absolutionem esse sacramentalem. Sed pœnitēs accedens ad Romanos confessores, à censuris excommunicationis absoluitur.

Nullum enim crimem est Pontifici Summo reseruatum, quod non habeat excommunicationem annexam. Vnde ex consequenti fit ei copia, vt inferiori omnia peccata sua fateatur: quo eo ipso, reseruatō tollitur, & facultas inferiori datur, vt possit ab omnibus absolueri. Quòd si pœnitentarii intendant absolutionem sacramentalem impartiri, errant inquit Adrianus. Nec is Ecclesiæ Romanæ vsus erit, sed impietas sacerdotum, qui existimant, quæstum esse pietatem.

Cū verò obiicitur, quòd pœnitētes deluderentur: nego id certè: quia iudex superior, cū ab eo casus reseruatus petitur, tenetur sigillum confessionis seruare. Verbi gratia. Si confessor accedat ad Abbatem, vel priorem, petiturus facultatem absoluēdi, debet seruare secretum, eodem vinculo, ac si sacramentaliter ipse absolueret.

At si rursus obiicias, neminem obligari ad aperiendū peccatū suū secretū extra cōfessionē sacramentalē, ergo male faceret Summus Pōtifex si pœnitētes cogeret, vt extra confessionē sacramentalem peccata Romanis pœnitentiariis aperirent. Ad hoc primò responderi potest, ex cap. Ea noscitur, de sententia excōicationis: & ca. Eos qui. lib. 6. eodē titulo. Quòd si quis in articulo mortis absoluitur ab excōmunicatione Summo pontifici reseruata: tenetur si euadat, siltere se Romano Pontifici, atq; cōsequenter aperire peccatū, pro quo in excōmunicationē inciderat. Et tamen certū est iam esse ab illo peccato absolutū.

Secundò etiam respondetur, illam cōfessionem quodammodo esse sacramentalem quemadmodum, cū peto facultatē

G à su

à superiore, vt absolui possim à culpis re-
seruatis, censetur esse confessio sacramen-
talis: quoniam id totum ordinatur ad sa-
cramentalem absolutionem. Ideoq; tene-
tur superior seruare sigillum.

Secunda conclusio Contra Durandum
& Adrianum. Si non pateat aditus ad su-
periores: videlicet, quia episcopus est ab-
sens, & instat necessitas celebrandi: vel si
quis religiosus iter agat sine facultate re-
cipiendi absolutionem à casibus reserua-
tis: tunc inferior potest absolvere à non
reseruatis: & pro reliquis peccator expe-
ctare absolutionem superioris, In quo e-
uentu D. Tho. loquitur in. 4. d. 17. q. 3. ar.
4. q. 2. ad quartum. Hęc conclusio proba-
tur, quia, & confessio integra est, & abso-
lutio: cum ille sacerdos absoluat ab omni-
bus, à quibus potest: & quantum ad reser-
uata, pœnitens nō habeat copiam confes-
soris. Quemadmodum, si pœnitens tacet
aliquod peccatum, ex causa rationabili ta-
cendum: quamuis sacerdos id cognoscat,
debet absolvere, & est tum confessio, tum
absolutio integra: hoc est de omnib⁹ quæ
ad illud iudicium spectabant.

Hanc proportionem intelligo, nisi ex-
cōmunicatio peccato sit adiuncta: vt sunt
omnia, quæ reseruantur Summo Pontifi-
ci in bulla cœnæ Domini. Tunc enim ma-
le faceret inferior absolueno à non reser-
uatis: cū pœnitens sit excommunicatus:
& prius habeat tolli vinculum excommu-
nicationis, quàm absolutio sacramentalis
impendi.

At verò circa hanc tertiam conclusio-
nem graue dubium exoritur, an pœnitens
teneatur omnia peccata, etiam reseruata,
inferiori iudici confiteri, quando non ad-
est facilis aditus ad superiorem. Et suade-
tur pars negatiua. Quia in tali euentu non
requiritur vnitas absolutionis: cum infe-
rior à non reseruatis, superior postea à re-
seruatis absoluat: ergo nec requiritur vni-
tas confessionis. Ideo enim confessio de-
bet esse integra: vt absolutio sit integra.
Quocirca si diuisionem sacramēti forma
recipit, materiam quoq; recipere necesse
est.

Deinde, si sacerdos nullam haberet po-
testatem absoluendi, nullam culpam tene-
retur pœnitens confiteri: ergo non potest
à reseruatis absolvere, ea pœnitēs inferio

ri iudici confiteri non debet. Confirmat
autem hoc vel maximè, quòd superius
ostendebatur necessitas cōfessionis: quia
necessarium erat, peccata à sacerdote re-
mitteri, ergo si peccatum aliquod sacerdos
nullo modo remittere potest, nō tenetur
pœnitens illud sacerdoti confiteri. Osten-
sum est autem, iudicem inferiorem reser-
uatam culpam remittere nō posse. Itaque
non tenemur culpam eiusmodi, illi sacer-
doti confiteri. Nisi (quod absurdum est)
ecclesia cogat, vt idem peccatum bis con-
fiteamur: semel inferiori, à quo non absol-
uimur: iterum superiori, vt ab illo absol-
uamur.

Pro parte verò affirmatiua, primū est
Innocentius in cap. Omnis vtriusq; sexus,
De pœnitentiis, inquit, Omnia sua pec-
cata semel in anno sacerdoti suo confitea-
tur: non dixit Sacerdotibus.

Deinde, Diuinum præceptū est, vt ho-
mo omnia peccata suo sacerdoti confitea-
tur, vt deinceps ostendemus: ergo præla-
ti, reseruando culpas, hanc obligationem
tollere non queunt.

In hac quæstione D. Tho. loco citato
asserit, omnia peccata esse inferiori rese-
randa. Quæ sequitur ferè doctores Theo-
logi. Imò Durādus ait, assertionē opposi-
tā, quippe quæ cōtra communem doctri-
nā sit, periculosam esse: quoniā iuxta eam
diuiditur licitè, tā confessio quàm absolu-
tio. Quod videtur erroneum, inquit.

At Gersoni non videtur erroneum: nā
(vt proximè nobis confirmandum est) ni-
hil vetat ex causa rationabili confessionē
partiri, id est, quædam peccata tacere, alte-
ri confitenda: quæ est diuisio confessio-
nis mathematica, cum pœnitens integram
moraliter faciat, expectans omnia, quæ
videlicet explicare tenetur. Nondum au-
tem ostendit Durandus, obligari peccato-
rem ad ea peccata confitendum, quæ sa-
cerdos remittere non potest. Et, sicut præ-
lati reseruando culpas, licitè faciunt vt
quandoq; absolutio diuidatur: ita non est
pœnitens absurdum, si proinde fiat, vt pœ-
nitentes diuidant confessionem: cuius &
necessitas & integritas ex absolutione, tan-
quam ex fine, sumitur.

Nec mihi facit satis, quod nonnulli as-
seuerant, confessionem integram esse in-
iunctam peccatoribus: absolutionem inte-
gram

gram sacerdotibus non item. Nam, (vt sæpe resumpimus) confessio integra, materia sacramentalis est: quoniam confessio multila, cum forma sacramentali pugnat. Non igitur minus iniuncta est absolutio nis integritas sacerdotibus quam confessionis integritas poenitentibus. Alioqui liceret sine sacrilegio confessori, à quibusdam poenitentem absolueret: & quorundam peccatorum absolutionem in alium diem reseruare.

Sed quoniam Theologis non licet, sine graui causa, noua placita cudere, communem sententiam nos sequamur: ea potissimum ratione, quod lex non in id spectat, quod raro paucis euenire potest, sed quod plerumque hominibus vsuuenit. Est autem necessarium ferè populo, vt omnia crimina sacerdoti proprio confiteatur, vel reseruata. Tum, quia ferè populus ignorat, quæ peccata sint reseruata, quæ contra non sint. Qua de re à sacerdote proprio instituantur oportet. Tum etiam, quia medicus ad eos morbos curandos, quorum ad se pertinet medicatio, vt plurimum necesse est, reliquos graueis morbos intelligat: vt & consilium aptum, & remedium opportunum impendat ægroto. Quod si quis obiiciat, posse doctum esse peccatorem, atque instructum: peccataque vsque adeo sciuncta, atque diuersa, vt vel consiliū, vel medicina vni applicata, alteri nec obfint, nec p̄fint. Iam nos huic obiectioni respondimus, eiusmodi priuatos euentus legibus non obfistere, quo minus in vniuersum obligent: quæ videlicet id considerant, quod maiori ex parte populo necessarium est.

Verum adhuc Adrianus instat aduersus hanc tertiam conclusionem. Quia forma sacramentalis, cum ex vi sacramenti conferat gratiam, vel nulla mortalia, vel omnia peccata remittit, &c.

Et confirmat hoc: quia, sicut sacramenta, quæ pluribus formis conficiuntur, vnica forma confici nequeunt: ita sacramentum, quod vna forma conficitur, pluribus confici non valet.

Confirmat deinde: quia absolutio, iure diuino debet esse integra. Superiores ergo prælati eam partiri non possunt: vt videlicet inferiores absoluant à non reseruatis: superiores à reseruatis.

Ad primum, idem argumentum fieret, cum ex causa rationabili tacetur aliquod peccatū idem etiam de peccatis oblitis, cui tamen nos euestigiò respondimus.

Ad secundum. Nos minimè asserimus, vnicum esse sacramentum, si quis absolutus à non reseruatis, postea confiteatur superiori reseruata. Quemadmodum, si peccata oblita memoriæ occurrat post priorem absolutionem, illorum confessio & absolutio est verissimum sacramentum: habetque integram materiam & formam, & illud prius, in quo homo confessus est omnia peccata, quorum recordabatur. Atque idem omnino sentio si quis ex iusta causa peccatum aliquod in priori confessione cellauerit, reciperet quidem verum sacramentum & gratiam. Cumque rursus illud, quod tacuit, alteri postmodum confitetur, verum quoque sacramentum suscipere, nouumque proinde & gratiæ & virtutis augmentum. Quod si vnum esset, idemque sacramentum & collatio gratiæ ad posteriorem reseruaretur absolutionem (quod nonnulli perperam imaginantur) tunc certè, si poenitens esset attritus, per primam absolutionem non iustificaretur. Nec illud signū exterius adhibitum, esset sanctificatiuum: quandoquidem, non ponenti obicem, gratiam minimè largiretur.

Ad tertium. Nihil vetat, vt absolutio, quæ iure diuino, per se quidem integra esse debet, per accidens tamen mutiletur: vt propter obliuionem alicuius peccati, vel propter periculum, quod vrget, si exprimat. Quare, si ex reseruatione quorundam peccatorum quæ legitimè in Ecclesia fit, & simul ex absentia prælati superioris per accidens eueniat, vt confessor præsens soluere omnia nequeat, non exinde integritas absolutionis tollitur, iure diuino instituta. Quæ tunc, scilicet, tolleretur, eum confessor habens autoritatem absoluedi ab omnibus, partim remitteret, partim retineret.

Id verò (quod sæpe in huius argumenti explicationem diximus) inferiorem à reseruatis absolueret non posse, intellectū cupimus, donec superior ab eis non absoluerit. Quod si iam soluit, ratio reseruationis cessauit, quæ cum quodammodo poenalis sit & odiosa, restringi non debet, sed

ampliari. Imò asserit Adrianus & benè, quòd si præmissa sufficienti discussione, confessus est quis habenti facultatem absoluedi à culpis reseruat, & oblitus est fortè vnam ex illis, asserit (inquam) quòd non tenetur adire superiorem. Cùm autem memoriæ occurrerit, poterit confiteri cuicumque, qui semel habuit facultatem. Adrianus dicit, cuicumque simplici sacerdoti: quod equidem nulla ratione probarim: quoniam (vt supponimus) absolutio requirit iurisdictionem in absoluedo. Simplex autem sacerdos iurisdictionem nunquam habuit, &c. Quemadmodum, si ego oblitus sum confiteri ali quod peccatum mortale proprio meo sacerdoti, non possum deinde, cùm in mentem venerit, confiteri cuilibet sacerdoti, sed solum habenti facultatem, ac iurisdictionem.

In tertio principali argumento, inter doctores scholasticos magna discussio est, an cum iactura sequitur, vel propria, vel aliena à præcepto confessionis, & ipsius integritate liberemur. Et, ne in opinionibus aut recensendis, aut confutandis, longa texatur oratio, sit prima propositio.

Si ex confessione alicuius peccati sequitur scandalum, vel meum, vel confessoris, ego possum tacere tale peccatū, reliqua confitendo, & ratio est. Quia, quantum ad illud, non habeo copiam confessionis: cui videlicet rectè, atque honestè confiteri possim eiusmodi peccatum.

Item (iuxta Bernardum, libro de præcepto, & præcepti dispensatione.)

Quod pro charitate institutum est, contra charitatem non debet militare. Confessio autem instituta est in remedium pœnitentis. Quocirca, si scandalum ipsi ex confessione alicuius peccati accidit, poterit idem licite reticere. De vitando autem scandalo confessoris, iuris naturalis præceptum est. Præceptum ergo diuinae legis positium, illius obligationem non abolet. lex enim gratiæ, legem naturæ non destruxit, sed perfecit. Loquimur autem de scandalo confessoris infirmi: nam si ex malitia paratus sit ad ruinam, vtilius scandalum nasci permittitur, quàm Dei præcepta relinquere. Exem-

pla verò huius conclusionis non adhibemus, quoniam cuique erunt in promptu.

Secunda propositio, quæ communis etiam theologorum est. Si ex confessione mea sequatur aut mors, aut infamia vel mea, vel aliena excusor ab obligatione confitendi tale peccatum: & ratio est, quia diuina præcepta positua non obligant cum iactura vitæ, aut publicæ famæ. Verbi gratia, si confessor crederetur reuelaturus confessionem, &c.

Item, præceptum de vitanda morte, vel infamia proximi, est naturale: ergo præceptum posituum adueniens, de confessionis integritate, nõ abrogatur. Quòd si excusor à confessione peccati, ex qua sequitur mors, vel infamia publica proximi: excusabor etiam, si inde sequatur, siue mors, seu infamia mea publica.

Sed obiicies tamen, quia illa argumenta probant quidem esse cessandum à confessione, non autem confessionem esse diuidendam. Nam, diuidere confessionem, sacrilegium est. Tum, quia impium fuerit, à Deo dimidiam expectare veniam: tum, quia talis diuisa confessio formæ sacramentali repugnat.

Et augetur difficultas, si capiamus pœnitentem attritum, qui habeat duo peccata mortalia: quorum alterum nos asserimus posse, reticere ex causa probabili, tunc confessor absoluit, ab vno peccato, ab altero nõ absoluit, ergo & Deus absolutio nem ipsam partitur, quod absurdum est.

Pro quorum argumentorum solutione, commemorandum est, confessionis integritatem, non oportere mathematicam esse: sed moralem: vnde non necesse est, omnia peccata contineat sed quæ in memoria sint, adhibita humana diligentia. Inde etiam fit, vt si pœnitens cœperit peccata dicere: & ex morbo, vel alia causa linguæ vsum amiserit: confessionem quidem faciat integram, non omnium absolute peccatorum: sed eorum tamen, quæ & debet, & potest confiteri. Ex qua etiam radice, illud colligimus, non esse necessarium, hominem confiteri omnia peccata, quæ memoria tenet: sed illa quæ confessori rationabiliter exprimentur. Lex enim Christi de moribus ad moralem integritatem obligat, id est, rationi consentaneam.

neam. Nam, quod à ratione dissonat, non præcipit. Peccatum itaque quod rationabiliter tacetur, irrationabiliter explicatur, nõ est materia cõfessionis à Christo institutę. Dimidiare igitur confessionem à Christo Domino præceptam, hoc est aliquod mortale peccatũ tacere, quod Christus instituit esse in illa confessione aperiendum: id sacrilegium est, &c. Nec sacerdos dimidiatam absolutionem præbet: nam absolutio limitatur etiam ad cõfessionem institutam à Christo, sicut forma per materiam limitatur. Ab omnibus ergo absoluit sacerdos, quæ ad suum iudicium spectant ex Christi institutione. Illud verò peccatum, quod causa vrgente tacetur, non pertinet tunc ad illius sacerdotis iurisdictionem, reliqua verò pertinent, vnde pœnitens alia confiteri tenetur, sicut qui non potest ieiunare vno die quadragesimæ, à reliquorum ieiunio nõ absoluitur.

Ad id verò, quod tandem obiiciebatur, respondeo: sacerdotem quidem, immediate & directè remittere, quæ audiuit in confessione peccata: sed ex consequenti, & indirectè, remittere omnia, etiam quæ non audiuit. Quia enim effectus sacramentorum, gratia est, quæ omnia peccata tollit: inde fit, vt omnia sacramenta suos effectus immediatos produciendo, consequenter omnes mortales culpas remittant. Ac per hunc modum peccata oblita per absolutionem remittuntur: non directè, ex vique absolutionis. sed secundariò, & consequenter.

Sed enim, quoniam leue detrimentum esse videtur, quòd confessor sciat peccatum proximi mei: hinc grauis autorum cõcertatio est, an teneamur explicare circumstantiam: qua explicata confessor intelligit complicem criminis: vt exempli causa: si confiteor, me commississe incestum cum sorore: nec habeo plures, &c. Quo quidem loco, nec est quæstio, cum ego habeo copiam cõfessoris, cui possum confiteri sine reuelatione alieni peccati, tunc enim iniquum erit, illi confiteri, qui ex mea confessione crimen alienum intelligit. Sed est quæstio, cum confessor nõ ad est, nisi parochus, qui & me & sororẽ cognoscit, vt in pagis & oppidulis frequenter solet accidere. Igitur communis sen-

tentia tenet, non esse desistendum ab illius peccati confessione propter paruum illud proximi nocumentum. Quemadmodum ex parua iactura famæ meæ, quam facio ex eo, quòd confessor meum peccatum intelligit, confitendi obligatio non cessat. Hanc sententiam D. Thom. amplectitur. 4. d. 16. q. 3. artic. 2. q. 5. ad quintum. Duran. eadem. d. q. 4. D. Bonauen. dist. 21. in secunda parte distinct. articu. 1. Petrus Palud. dist. 17. q. 2. artic. 1. & Gabri. q. 1. cõclusionem quinta: & Adria. q. 1. de Confessione, ad quartum argumentum & Syluester, verbo Confessor. 1. §. 24. Causa verò horum est, quòd potius debet pœnitens prouidere conscientiæ suæ, quàm aliene famæ. Item, quòd præceptum de integritate confessionis diuinum est, nec debet omitti, vt bona opinio alterius apud confessorem seruetur.

At Caietanus in Summa, in verbo Confessio, conditione. 3. vbi multa adhibuit remedia, quibus peccatum alienum in confessione cellaretur: tandem subiicit, quòd si nullum remedium est, & differri non potest confessio, quia oportet, aut celebrare, aut eucharistiam sumere debet illam circumstantiam tacere pœnitens: quia cõfessio non debet esse cum aliena iactura. Damnum siquidem proprię famæ, confessionis & absolutionis vtilitatis pensatur. Damnum verò famæ alienæ, non pensatur aliqua cõmoditate ipsius, qui patitur in cõmodum: & ideo non videtur nostra commoda proximorum nostrorum incõmodis comparanda.

Præterea. Si ego non possum confiteri, nisi per interpretem: confiteri non teneor: ergo si cū iactura aliqua famæ meæ præceptum confessionis non obligat, nec cum iactura quidem aliene famæ obligauit.

Præterea. Si ego cognoscerem, confessorem reuelaturum esse socium criminis cuiquam alteri, non deberem explicare: ergo nec ipsi debeo socii crimen aperire. Quia etiam apud ipsum confessorem bona opinio proximi mei, vel infirmatur, vel penitus interit: eò vel maximè quòd illius pœnitentiam non videt: meam videt. Nec naturæ lex solùm obligat, ne graue damnum proximo demus, verùm etiã ne mediocredemus.

Vt igitur hoc dissidium componamus, sit tertia propositio. Si habita ratione cōfessoris & complicitis, vir prudens iudicauerit esse iacturam, licet non grauem mediocrem tamen: tūc eiusmodi peccatum: aut circumstantia taceri potest. Atq; hanc mihi videntur probare argumenta, quæ fecimus pro Caietano.

Quarta propositio. Si habita ratione vtriusq; & cōfessoris & cōplicitis, vel nulla iactura sit, vel minima, ex eo quod sacerdos intelligat socium criminis: videtur esse necessarium circumstantiam explicare.

Vltima propositio. In articulo mortis, non obstante illa famæ iactura, quæ plerunq; apud confessorem fit, tenetur pœnitens circumstantiam explicare: quia & ipse socius criminis debet subire tale dispendium pro salutæ pœnitentis. Secus: vbi iactura esset grauis & magna: vt si mors, vel infamia publica sequeretur.

In quarto argumento principali multa variè à doctoribus scholasticis differuntur. in. 4. d. 17. Sed ego, quanta maxima breuitate poterò, ea in hac disputatione tractabo, quæ & necessaria sunt, & digna quæ à vobis magnò opere animaduertantur.

Dupliciter itaque confessio informis est: aut ex parte confitentis, aut ex parte absoluētis. Ex parte quidem pœnitentis, quia nō erat in gratia quādo eā fecit: siue quia carebat cōtritione, siue quia eius cōfessio nō erat itēgra, vel ex verecūdia vel ex negligētia, &c. Ex pte verò absoluētis, quia vel non impendit absoluēne, quæ est forma huius sacramenti: vel, si impendit, non erat sacerdos habens iurisdictionem ad absoluendum: ergo si confessioni deest charitas, quæ est forma virtutum, vel absolutio vera, quæ est forma sacramentalis confessionis, talis cōfessio appellatur informis.

Et (vt certa ab incertis separemus) Primum, in quo conueniunt viri docti, est: cōfessionem informem ex defectu absoluētis esse à pœnitente repetendam. Nam (vt retro docuimus ex Ioannis testimonio) necesse est vt peccata à sacerdotib; remittantur. Igitur, qui non percepit absoluēne à peccatis, quamlibet millies ea fuerit confessus, eo vsque tenetur peccata fa-

teri, quousque verā absoluēnem accipiat.

Aliud quoque in hac materia certum est, aliquam confessionem ex parte pœnitentis esse repetendam. Nam, qui dedita opera, non faciunt integram confessionem mortalium, sed ex verecūdia vnum aliquod mortale tacent: ii sine dubio iuxta omnium doctorum communem sentētiā tenentur iterum confiteri: quia confessio non integra sacramenti pœnitentiæ materia non est: cū ex propria ratione formæ sacramenti repugnat: vnde in Concilio Floren. definitur, ad cōfessionem, quæ est huius sacramenti materia, pertinere, vt omnia peccata mortalia, quorum homo memoriā habet, suo sacerdoti integre confiteatur.

Tertium, me quidem iudice, certū est, non omnes confessiones informes, esse resumendas. Nam (vt D. Thomas argumentatur. d. 17. art. 4. q. 1.) si opus esset omnē talem confessionem repetere, nullus tranquillitatis locus relinqueretur, cū enim viri pii de propiciato peccato nō debeāt esse sine metu, Eccles. 5. omis confessio de qua verentur, an fuerit informis, an legitima, esset illis identidem repetenda. Quod omnino alienum est à prudentissimorum hominum consuetudine.

Præterea, cū sacramentum extremæ vnctionis, atque matrimonii, & item in vniuersum reliqua, ex informitate non sic inuidentur, vt iterum sumenda sint: cur vnū hoc ex sola informitate quassabitur? eo vel maximè, quòd etiam sine contritione, necessariam & materiam & formam huius sacramenti constare posse, certis argumentis astruximus. Non igitur ex informitate, sed aliunde sumendum est, quando sit confessio repetenda.

Illud denique compertum & exploratum est, confessionem sacramentalē, hoc est, ex qua cū absoluēne verum pœnitentiæ sacramentum consistit, eam non esse faciendam. Sed si sit aliqua confessio, ex qua non est constitutum verum pœnitentiæ sacramentum: ea videlicet resumenda est.

Prior huius fundamenti pars, vel ex eo constat, quòd si semel accepimus veram aliquarum culparum absoluēnem, verā (inquam) & validam: non oportet peccata

ta, à quibus sumus verè absoluti, iterum confiteri. Quippe (vt Benedictus vndecimus, in extrauaganti intercunctas, eleganter docet) absurdum est, vt liberatus debitor adhuc ad soluendum maneat obligatus.

Atque inde posterior pars eiusdem fundamenti constabitur: si enim mea confessio fuit talis, vt ex ea cum absolutione sacramentum pœnitentiæ non est confectum: illa nimirum peccata, quæ confessus sum, non sunt per sacerdotem remissa. Qua propter debeo iterum confiteri, vt clauium autoritate soluantur.

Ex quo quidem quarto fundamento, manifestè colligitur confessionem, quæ sine culpa pœnitentiæ non est integra, iterum facere nõ oportere: vt si propter, scandalum, aut proprium, aut ipsius confessoris euitandum aliquod peccatum tacerem: vel si diligentiam adhibui sufficientem, & tamen adhuc alicuius peccati sum oblitus. Nam in moralibus ex fine voluntario res denominatur. Qui igitur voluit omnia sua peccata confiteri: & idoneam adhibere diligentiam: eius confessio, si moraliter loquamur, est integra. Quod & ex Concilio Florentino, & ex aliis multis capitibus, & causis antè nos liquidò comprobauimus.

Colligitur deinde, quòd si peccator negligentiam affectatam, aut omnino crassam in facienda integra confessione habuit, ita vt ex eiusmodi negligentia peccatum aliquod mortale prætermiserit: talis debet confessionem repetere, ac si data opera mutaretur. Verbi gratia: qui sine aliquo examine conscientiam suam post factum annum accedit ad confessionem: semper enim in peccatorum obliuionem necesse est incidere. Quare nõ aliter vult confessionem mutilare, atque, qui venenũ homini porrigit, vult occidere: & qui ignem subiicit, domum comburere. Qui igitur ad eum modum imparatus accedit: re vera vult confessionem mutilam facere, qui volens prudensque ita se gerit, ac si facere ex professo mutilam velit.

Colligitur tertio, quòd, si peccator nullum dolorem habeat, nec contritionem, nec attritionem, talis confessio est repetenda. Non enim est confessio, quæ sit materia sacramenti pœnitentiæ, cum à nulla pœnitentia profiscatur. Imò verò,

cum nec confessio quidem sit, sed pura confessionis simulatio: vt Capreolus, dist. 17. q. 2. & Durandus eadem distinctione. q. 13. & Caietanus. q. 5. additionum & in summa sua: & ferè autores scholastici tradiderunt.

Colligitur postremò (id quod etiã paulò ante insinuauimus) quòd, si quis habeat attritionem: ex qua virtute sacramenti attritus, fiat contritus, gratiam, scilicet, consequendo: eius confessio non est resumenda, suscipit enim verum pœnitentiæ sacramentum, gratiamque, ac remissionem peccatorum per absolutionem sacramentalem. Hęc omnia, (nisi ego cecus sum) incontrouersiam vertere non debemus.

Sed illud primùm in hac materia, tanquam incertum in dubium vocari meritò potest. An confessio ex negligentia mutila & manca, non quidem penitus crassa & supina, sed culpabili tamen, sit à pœnitente iterum facienda: vt, si quis peccata præterita quærat, & diligentiam nonnullam adhibeat, quam esse idoneam arbitratur: cum tamen non sit.

Huic verò quæstioni, respondetur ex sententia Caietani, talem confessionem non esse repetendam: sed si postea in memoriam peccatum illud negligenter omissum venerit: sat erit illud confiteri, & negligentiam in conscientia examinanda, ac proinde sacrilegium illud, quod in suscipiendo sacramento commissum est.

Hęc verò sententia non potest (fateor) perspicuè ac lucidè demonstrari. Sed in rebus quæ ad mores pertinent, non sunt (mihi credite) scientiæ moralis dogmata ad viuum ressecanda. Suadetur itaque primùm: quia moraliter loquendo talis confessio est integra: cum intendat pœnitens omnia confiteri, quorum memoriam habet.

Item, quia aliàs, nimium anxios redremus scrupulosos: imò priorum etiam animos turbaremus perpetua iterandæ confessionis sollicitudine: verentur enim plurimum non scrupulosi modo, verum etiam mediocriter liberi, atque cordati, sese in examine conscientiam negligentes extitisse.

Sed obiicit fortasse quisquã, quòd talis confessio ex parte pœnitentis non est in-

tegra peccat enim non adhibendo diligentiam debitam, atque ex consequenti pœnitens, confessionem, volens, mutilam facit.

Ad hoc primum dico, omissionem illam diligentiam debitam, aliquando esse solam venialem, scilicet, ex inconsideratione, culpabili quidem proficiscens, sed non mortali tamen. Quoniam pœnitens is est, qui aliam diligentiam debitam adhibere solet. Atque in hoc euentu, non sacramentum modo, sed etiam fructus sacramenti recipitur. Nec hoc loco (vt reor ipse) Theologus quisquam nobis erit aduersus: nisi plane velit, & confessionis iugum importabile facere: & sine idonea ratione, mortalis culpæ reatum inducere, nisi confessio venialiter tantum culpabilis resumatur.

Dico secundò, quòd, etiam si negligentia mortalis sit, (non sit modo adeò supina & crassa, vt perinde habeatur, atque ex industria res fieret) quia confessio tamen ex intentione formali pœnitentis est integra: non est cogendus eiusmodi confessionem iterare. Nam, quando salua pietate id facere possumus, confessionis iugum mollefaciendum est, nec iniiciendi laquei, eo præsertim loco, qui in id paratus est, vt ab omnibus laqueis liberemur.

Ac forsitan, qui in concertatione scholastica nobis conantur obsistere: si ad rem ipsam conferantur, nõ aliter faciēt, quam nos in præsentia consulimus: verbi causa: si quis ex ignorantia vincibili existimet periurium proseruanda vita hominis esse licitum: vnde non confitetur illud peccatum, quia non putat se peccasse. Item, si quis mercator aliquem contractum licere credebat, vel muliercula aliquam superstitionem censebat esse religionem ex culpabili quadam ignorantia: non arbitror e quidem tam criticos ac seueros iudices esse futuros, vt omnes horum antea actas confessiones, iubeāt iterari. Intrepide igitur cum Caietano tenere possumus, eiusmodi confessiones repeti non oportere.

Alterum quoque verti in quæstionem potest: an cum quis attritionem habuit tam imperfectam, vt virtute sacramenti nõ fiat ex attrito contritus, quin potius sacrilegus sit in eo, quòd irreuerēter suscipit pœ-

nitentiæ sacramentum, an huius (inquam) confessio sit iteranda. Et quidem D. Thomas loco ante citato manifestè docet, quòd, sicut fictus sine debita dispositione & dolore potest verum sacramentum baptismi suscipere: ita etiam & confessionem sacramentalem facere, ac veram absolutionem percipere.

Contrariam sententiam tenet Maioris. d. 17. quæ. 9. & Adrianus. quæ. 4. de Confessione ad tertium argumentum: & dubio. 5. eorum quæ de confessione proponit.

Est autem primum argumentum contra D. Thomam. Quòd si ibi esset verum sacramentum, peccator ille fictus esset verè à sacerdote absolutus. Consequens est falsum ergo & antecedens. Maior probatur, quia si quis verum sacramentum baptismi, vel cõfirmationis accepit: verè manet baptizatus, & confirmatus: consequentis verò falsitas ostenditur, quia tunc verè etiã esset absolutus à deo quæcunque soluunt sacerdotes in terra, soluuntur in cælo, & tamen non est ille absolutus in cælo, cum maneat eisdem peccatis obligatus, & nouam insuper addiderit sacrilegij culpam.

Et cõfirmatur. Quia illi non sunt à Deo remissa peccata: ergo non est absolutus à sacerdote, patet consequentia ex illo. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

Confirmatur deinde: quia sacramenta gratiæ, sacramenta veritatis sunt, non falsitatis: forma autem illa, qua confessor vititur, cum fictum absoluit, falsa est, scilicet. Ego te absoluo à peccatis tuis. Nec valet dicere, formæ sensum esse. Ego te absoluo, quantum in me est: quia licet ex parte sua confessor verè conetur absolueri: non tamen ideo verè soluit: cum pœnitens impedimentum obijciat absolutioni. Quamlibet enim quis ianuam nitatur aperire: non tamen verè aperit, si qui intus est obicem ponat.

Præterea, vel ille qui nõ cõtritus cõfiteatur, & accipit absolutionem, habet aliquam displicentiã de peccato, vel nullam: si nullam: ergo nõ est vera cõfessio, sed simulata enuntiatio peccati, si habet aliquam, illa erit attritio. Quare, adueniente absolutione, confertur gratia iuxta D. Thomam, qui tenet sacramentum pœnitentiæ attrito cõferre gratiam, sicut & sacramentum baptismi.

Præ

Præterea vel ille talis cognoscit se habere dolorem sufficientem: vel credit potius ex ignorantia, se satis dolere, cum tamen non doleat satis. Si primū, est illi absolutio deneganda: si illam fictionem confitetur, sin verò non confitetur, confessio de composito non est integra: ac proinde irrita est, ac nullius prorsus momenti censenda. Si secundum, iam virtute sacramenti conferetur gratia, cum ille non ponat obstaculum.

Hæc tamen argumenta mouere non debent, vt D. Thomæ sententiã relinquamus, quæ multo quidem probabilior est. Primum quoniam nullus certò cognoscit, se sufficientem dolorem habere cum confitetur. Quo circa semper oporteret, homines esse sollicitos de eadem cõfessione iterum atque iterum repetenda: probabiliter enim timemus, nostras confessiones non fuisse formatas.

Præterea (vt etiam paulò ante argumētabamur) cætera sacramenta recipiuntur à fictis: ergo & hoc sacramentum à ficto recipi potest. Negabis forte consequentiam: quia contritio est pars huius sacramenti: (vt Conci. Florent. definitur) non est autem pars aliorum: & ideo alia sacramenta non contritis etiam conferuntur: hoc verò sacramentum non nisi à contrito recipitur. Contra, quia cõtritio nõ est pars essentialis huius sacramenti: sed integralis: non autem quælibet integralis pars adesse totius necessaria est: vt patet de satisfactione, sine qua verum sacramentum consistit. Deinde, quia licet cõtritio esset prima huius sacramenti pars, non est tamen ordo necessarius, vt oporteat esse priorem confessionē. Nam si post confessionem hominis atriti iam completam: sequatur contritio tempore quo quis absoluitur: sine dubio suscipitur verum sacramentum. Et tamen confessio tota fuit informis. Rursum etiam nos ante constituimus, attritionem esse idoneam huius sacramenti materiam. Quòd si non esset: nec clauis ecclesiæ culpam remitterent, nec pœnitentię sacramentum gratiam cõferret. Denique, si dolor interior assignatur pars huius sacramenti, ideo est, vt confessio vocalis ad iudicium sacerdotale necessaria, sit confessio, & nõ simulatio: aut figura confessionis: sed sola attritio satis

est, vt homo verè confiteatur, & accuset se coram sacerdote quemadmodum. D. Thomas ad tertium argumentum illius articuli docet: ergo, &c. Nõ enim huiusmodi appellamus fictam, fictione contraria sacramento: sed fictione contraria effectui sacramenti: adhibet quippe materiã necessariam sacramento, dispositionē verò necessariam effectui sacramenti nõ adhibet.

Quòd si ita est, vt certè videtur esse, cõfessionem informem esse veram materiã sacramentalis absolutionis: impertinēs fuerit per illam dari gratiam, vel nõ dari ponenti obicem. Nam, si extrema vnctio veram materiam & formam habet, verumq; ministrum, si suscipiens impedimentū apponit effectui sacramenti, non inde sacramentum irritum est: idem in matrimonio videre licet, atque in reliquis sacramentis.

Et cum in superiori dubitatione docuerimus confessionem ex culpabili negligentia mutilam, si tamen formaliter & ex intentione fuisset integra, non esse repetendam: tenere compellimur, fuisse verum sacramentum quanuis à ficto susciperetur sine præsentis fructu sacramenti.

Ad primum argumentum, cõcedo pœnitentem illum esse vera sacramentali solutione absolutum, & cum obiicitur, illū fore absolutum à Deo, concedo item. Sed cum rursus instatur illum manere eisdem peccatis obligatum, distingo. Nã ex parte sacerdotis, & Dei absoluentis, absolutus quidem manet: sed ex parte pœnitentis ponentis obstaculum, absolutio sacerdotis præsentē non habet effectum. Quæ admodum, qui in peccato mortali suscepit baptismum: verè baptizatus est à ministro: sed baptismi non recepit effectū propter obicē, quem opposuit. Et per hoc ad priorē confirmationē respondetur, quòd remissio peccatorum dupliciter intelligitur. Altera quæ habet annexã iustificatiōnē, atq; effectū remissionis peccatorū: & sic qui peccata remittit, semper gratiã cõfert, per quã remissio peccatorum efficitur. Altera peccatorū remissio, iudicialis est: qua nihil aliud cõtinetur, quàm sententia, cuius virtute quis soluitur à peccatis in tali iudicio peccatorum remissiuo. In quẽ sensū sacerdos semp peccata remittit.

Ad posteriorem confirmationē respon-
detur: quòd idem argumentum fieri pos-
set de sacramento baptismi, cum recipitur
à ficto. Nā verbum, Baptizo in forma ba-
ptismi, non solū ablutionem corporis,
sed ablutionem quoque mētis significat:
sacerdos ergo non abluit interiūs sacrile-
gum, qui fictè baptizatur: nihilominus ve-
rum sacramentum baptismi confert, quia
veram materiam, veramq; formam submi-
nistrat: ex quibus, nisi ponatur obex, ablu-
tio interior consequatur. Idem in confir-
matione videre est. Qui enim in peccato
mortali confirmatur, cordis firmitatem,
quæ significatur in forma nō recipit, &c.
Sic ergo sacerdos absoluens fictum, verū
absolutionis sacramentum impendit: &
quantum in se est veram formam appo-
nit: cuius effectus tunc quidem impedi-
tur per indispositionem recipientis. Nec
sensus formæ sacramentalis est. Ego te ab-
soluo, id est, do absolutionem, quæ nunc
effectum suum habeat remissionis pecca-
torum: sed sensus est: ego iudicalem abso-
lutionem impendo: quæ vi sua potens sit
te absolueri, si tu velis fructum eius obti-
nere. Quemadmodum, si absolutionis sen-
tentiam proferret iudex, qua liberareris à
carcere, in quo postea tu voluntate tua
manere vis: & si ego extrinsecus clauē ia-
nuæ seram aperirem, & tu volens intus o-
bicem opponeres, ego verè ianuam ape-
rui.

Ad secundum principale respondetur,
illum de quo loquimur in conclusione, di-
splicentiam aliquam habere de peccatis,
hoc est attritionem. At non quælibet attri-
tio sufficit, vt accedens ad sacramentum
pœnitentiæ, gratiam consequatur, potest
enim dolor esse tam imperfectus, qui sa-
tis sit ad confessionem faciendam: nō itē,
vt ex vi illius dispositionis homo etiā per
sacramentum iustificetur. Nam primò,
cū quis habet attritionem conditiona-
tam, id est, quæ oritur ex veleitāte, qua
homo vellet placere deo, & ipsi reconci-
liari: tunc non fit ex attrito contritus sa-
cramento suscepto, recipit tamen verum
sacramentum, si tristatur, quia caret dolo-
re in efficaci: & accusat se etiam huius in-
dispositionis. Hæc est autem communis
attritio meretricum, vsurariorum, concu-
binariorum, &c. quos omnes si iterare cō-

fessiones cogere, immensi esset ope-
ris & laboris. Nec tamen quisquam erit
adeo remissus in rigore disciplinæ Chri-
stianæ, qui eiusmodi homines excuset à sa-
crilegio. Altera quoq; attritio est, ex qua
cum sacramento pœnitens non iustifica-
tur. v. g. quæ ex timore infamiæ proficisci-
tur, vel cuiusque mali tēporalis: vt qui de-
testatur peccatum, & proponit confiteri,
ne eiiciatur ab ecclesia, vel ne mulctetur
pecunia, &c. siue enim discutiat conscien-
tiam suam, & imperfectionem doloris, si-
ue ex negligentia omittat examen neces-
sarium, homo sic attritus: non fit etiā vir-
tute sacramenti, contritus, id est, non ac-
cipit gratiam. Sic enim hoc loco intelli-
gimus ex attrito fieri contritum. i. gra-
tiam & iustificationem consequi virtute
sacramenti, perinde ac si verè fuisset con-
tritus. Et, si quæras, quādo ex attrito fiat
contritus virtute sacramenti. Respōdeo,
id primū euenire, quocumque attritio-
nis genere homo sit attritus, si existimat
se prestisse quod necessariū erat: igno-
ratq; inuincibiliter, se non habere sufficiē-
tem dispositionem, quia is non ponit obi-
cem: sed bona fide accedit ad sacramen-
tum, sacramentum autem in non ponente
obicem suum semper habet effectū. Quo-
fit, vt omnia sacramenta ex huiusmodi at-
trito, contritum faciant. Quod D. Tho. lu-
cidè tradit. 3. p. q. 79. ar. 3. & in commenta-
rijs super Ioannem. cap. 11. in illud, soluite
eum.

Deinde etiā, attritio efficax ex timore
pœnarū supernaturaliū idonea dispositio
est ad sacramentorū baptismi & pœnitentiæ
gratiā percipiendam: vt, cū quis detestatur
omnia peccata mortalia, & propterea cō-
fitetur, ne per peccatū excludatur à glo-
ria, vel ne in infernum ignem cōiiciatur.
Qui etiā, si cognoscat, se nō habere cōtri-
tionē, sed solā attritionē: licitè accedit ad
baptismi & pœnitentiæ sacramēta suscipiē-
da. Quod (nisi me cōiectura fallit) sentit
D. Tho. 3. p. q. 79. ar. 3. ad secūdū: & q. 80.
ar. 4. ad secūdū: & 4. senten. d. 24. q. 1. art.
3. q. 1. ad teriū. Ratio verò D. Thomæ non
est contemnenda: quia sacramentum ba-
ptismi & pœnitentiæ per se ordinantur
ad præstandum vitam mortuis. Quare
licitè sumi possunt ab his qui habent con-
scientiam peccati mortalis, modò ha-
beant

beant attritionem, qua tollitur obex, & complacentia in peccatum commissum. Est quoque altera eiusdem ratio, quia cum hæc duo sacramenta sint medicinæ directæ paratæ contra morbos animæ: absurdum est, ut nullus qui se ægrum esse cognoscit, possit iuste hæc sumere sacramenta. Quemadmodum res esset penitus absurda, quod medicinas corporales à natura potissimum institutas ad sanandos corporis morbos, non posset sumere nisi sanus: aut qui se iam esse sanum existimaret, unde: & Innocentius. i. q. i. capi. Ventum est, vbi vulnus (inquit) infixum est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem, atque vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, ordinationis honorem locum habere non posse decernimus, &c. quæ inferius adiiciuntur.

Tertiò etiam. Attritio, quæ procedit ab amore naturali Dei super omnia, forsitan dispositio est idonea, ut virtute sacramenti baptismi & pœnitentiæ gratia conferatur: quia talis etiã attritio tollere videtur complacentiam in peccato, & obicem sacramenti: & per hoc patet tertium argumentum.

Sed quæstio parua se offert circa ea quæ dicta sunt. Nam, si peccator intelligit imperfectionem doloris, qui videlicet non est sufficiens ut virtute sacramenti gratia conferatur, sed committit sacrilegium sacramento irreuerenter suscipiendo: tunc aut confitetur talem indispositionem & fictionem, aut non: si confitetur, sacerdos non absoluet, ne sit sacrilegus impendendo absolutionem, sicut peccator ipse petendo sacrilegus est. Confessio igitur erit irrita, & absolutio per nouam confessionem de nouo quærenda. Sin verò non confitetur illam indispositionem, confessio non erit integra: itaque erit repetenda.

Ad hoc respondetur, quòd sine dubio sacrilegus erit sacerdos, si certò cognoscens pœnitentem esse indispositum, illū absoluit. Cuius rei exemplum habes, de pœnitentijs, capit. Quòd quidam. Nec te moueat, quòd ibi Alexander præcipit, talem confessionem recipere: eorum videlicet, qui, quamuis confiteri velint: se tamen asserunt, abstinere non posse. Recipienda enim est talis confessio, quòd ad

ecclesiæ præceptum pertinet, quòd verè implet, qui in illum modum confitetur ut alio loco forsan, vberius ostendetur.

Sed non est tamen recipienda, ut absolutionem sacerdos impartiat: cum ibidem Alexander asserat, huiusmodi pœnitentiam non esse veram: fictè autem pœnitentem absoluere, sacrilegium est.

Nec te rursus moueat, quòd talis confessio videtur esse sacrilega, cum sit sacramentalis, & fictè facta in peccato mortali. Quoniam tunc confessio ficta sacrilegium est, cum à pœnitente fit, animo recipiendi absolutionem. At, cum quis confitetur, ut præcepto ecclesiæ pareat, & cõsiliu salutare à sacerdote recipiat: ut si forte, vel inter confitendum, vel confessione facta, animus permutetur, absolutionem à sacerdote recipiat, eiusmodi confessio licita est: licet quodam modo pars sacramenti sit, nõ actu, sed potètia: quòd satis est, ut sacerdos ad sigillum secreti teneatur.

Illud verò quòd ibidè dicitur, eiusmodi hominibus pœnitentiam esse indicendam, non de satisfactione sacramentaliter iniungenda intelligendum est, sed de pœnitentia, quæ sit in peccatoris remedium &c. Non est igitur ille talis absoluendus: sed si absoluetur tamen vel ex ignoratiã, vel ex affectu & passione sacerdotis, absolutio valida erit: si tamen illam fictionem peccator confiteatur, quam habuit antequam susciperet absolutionem, videlicet negligentiam & indispositionem præcedentem, animumq; recipiendi sacramentum &c. Nam fictio illa exterior, hoc est, sacrilegium quòd peccator commisit recipiendo exterius absolutionem, post cõfitenda est: ut D. Tho. illo articulo tradit: nam ante explicari non poterat.

Sequitur quæstio alia per difficilis, an sacramentum pœnitentiæ recedente fictione, suum effectum sortiatur. Et quidè Adrianus de confessione. Dubio. 5. & Gabriel. 4. d. 17. q. 1. artic. 3. dubio. 2. atque alij nonnulli negatiuam sententiam tenent. Primò, quia si quis in peccato mortali eucharistiam recipit, non recipit effectum recedente fictione: cum iuxta apostolum prioris ad Corinth. vndecimo qui indignè manducat corpus domini, non ad vtilitatem, sed ad iudicium manducat.

Igitur

Igitur, ne pœnitentiæ quidem sacramentum suum, recedente fictione, habet effectum.

Deinde. Causa quæ non est, nihil agit: effectus enim supponit existentiam cause, sed recedente fictione iam transijt absolutio, nec quicquam illius manet: ergo, &c. Nec potest dici, quod licet non maneat absolutio, manet tamen ornatus quidam, veluti gratiæ futuræ semen. Quoniã superiori relectione, multis eisdemq; firmis argumentis, hunc ornatũ è medio sustulimus.

Sed enim opinio D. Thomæ articulo illo iam sæpe citato contraria est: atq; ea quidem multo magis rationi cõsentanea, si id teneamus, quod iam ostendimus, sacramentum receptum à ficto, esse verissimum sacramentum. Probatum sic. Ille talis non tenetur rursus confiteri peccata, quæ semel confessus est, ergo recedente fictione consequitur effectum sacramenti. Antecedens patet, quia si sententia in aliquo foro semel fuit valida, non est opus eam iterum ferri: nec qui semel absolutus est sacramentaliter, tenetur confessionem repetere. Iam verò consequentia probatur. Quia illi homini est apertum regnum cœlorum, quod erat clausum per eiusmodi peccata. Ergo virtute clauium est illi apertum: nam sacerdotibus clauis regni cœlorum datæ sunt: nec aliter peccatoribus, nisi per clauis, regnum clausum aperiri potest. Confirmatur ex illo Ioannis. 20. Quorum retinueritis peccata, retenta sunt, ergo si illa peccata non sunt remissa virtute absolutionis, semper erunt retenta. Quare oportebit eadem iterum confiteri. Nec alia ratio D. Augustinum mouit, vt assereret, baptismum, recedente fictione, effectum suum consequi, nisi hæc. Nam, si postea peccator fictè baptizatus cõteratur; & asseras gratiam illi conferri ex contritione, non ex vi baptismi ante suscepti: tunc eiusmodi non esset renatus ex aqua & spiritu sancto. Quare (iuxta domini sententiam) non intraret in regnum cœlorum. Cùm igitur pœnitentiæ sacramentũ sit necessarium ad salutem peccatoribus baptizatis, si cui ex vi solius contritionis peccata remitterentur, illi tali sine remissione sacramentali peccata condonarentur, cum tamen scriptum sit: quorum re-

tinueritis retenta sunt.

Ad primum argumentum, multi negant antecedens, in vniuersum existimantes sacramenta omnia, recedente fictione, suum effectum habere. Cuius sententiæ est Caietanus in additionibus tertiæ partis. q. 5. De confessione: suadetq; id peculiariter de extrema vnctione. Nam si quis vngatur in peccato mortali, non iterabitur extrema vnctio in eodem morbo, vt ecclesia statuit, ergo si ille conteratur post vnctionem, recipiet fructũ illius: aliàs ecclesia non negaret illi vnctionem, repetitam, &c.

Et D. Thomas huius videtur esse sententiæ, cùm ait, & sic etiam est in alijs sacramentis, vnde iuxta hanc opinionem respondetur, quod idem potuit dicere Paulus de eo, qui fictè baptizatur: sed iudiciũ & condemnationem accepisse ex sacrilego baptismo. Nec tamen inde licet inferre, baptismum illum etiam, recedente fictione, nullius fore utilitatis.

Ego tamen non inuenio causam, quæ me cogat, vt id quod tribuimus baptismi & pœnitentiæ, cæteris quoque sacramentis tribuamus, sunt enim hæc duo sacramenta necessaria ad salutem, quorum proprius effectus est, aperire ianuam regni cœlorum peccatoribus occlusam. Vnde, si quis semel acceperit verè hæc duo sacramenta: consequens fit, vt virtute horum sacramentorum regnum cœlorũ consequatur. Aliàs (vt arguebamus) sine his sacramentis, & vi illorum esset apertio ianuæ regni cœlestis, quod sacris literis aduersatur.

Hoc autem argumentum pro reliquis sacramentis non militat: ignoramus enim an fructum eucharistiæ perceptæ, si quis per sacrilegium impedierit, postea, recedente tali sacrilegio, consequatur. Nec habemus rationem consentaneam, qua id cõfirmare possimus. Equidem facilius id admitterem in sacramento confirmationis & ordinis: non quod imprimant characterem, vel nõ imprimant (non enim me hæc ratio mouet) sed quod cùm repeti non possint, & fructus illorum sacramentorũ confirmatis & ordinatis sit per necessarius: vero simile est, diuinam materiam, fructũ horum sacramentorum, actione abscondente, conferre: ne perpetuo eiusmodi

di

di fructu priuentur: & hoc satis est seruādam literam D. Thomę inquentis. Et sic etiam est in aliis sacramentis: non enim dixit in omnibus: licet referri possit ad hoc, quod alia sacramenta recipiuntur à fideis.

Ad secundum argumentum, facile dicitur, causam quidem naturalem, quęque agit admodum nature, oportere simul esse cum effectu vel aliquid relinquere loco sui, quod simul re effecta sit: at morales causas non est opus cum effectis esse: sed satis est fuisse, miles enim strenuus, per re præclare ac fortiter in bello gestam, causa est futuri honoris, atque coronę apud Cæsarem: nec tamen aliquid relinquit, etiam opere tráfacto, quod sit, veluti semē futurę mercedis, sic etiam cum sacramentum pœnitentię causa moralis sit remissionis peccatorum per applicationem sanguinis Christi, & meriti ipsius: non est necesse, vt committetur effectus: sed sat est, vt præcesserit, maneatq; vis eius in diuina acceptatione: quę non acceptauit opus meum sacrilegū & fictum, sed opus Christi & meritum, mihi per sacramentum applicatum.

His ita constitutis, nihil aliud superest, quàm vt quarto argumento principali explicatius respondeamus. Nam Adrianus post quintam quęstionem de confessione dubio. 4. in vniuersum tenet, nullum hominem per actum culpabilem præcepto siue Dei, siue ecclesię satisfacere: quia præceptum est de actu saltem moraliter bono, ergo per peccatum præceptum impleri non potest.

Itē, de regulis iuris, ca. 8. Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat facit: & ideo iam non facit, vnde glo. colligit, quod non dicitur factum, quod legitime non fit.

Pręterea. Deus non præcipit confessionem sacrilegam, sed idoneam, ad absolutionem percipiendam. Ergo qui fictē cōfiteatur, Dei præcepto non facit satis. Et cū ecclesia non præcipiat immediatē confessionem, sed præceptum à Deo limitet ad certum tempus: certē qui confessionem iure diuino debitam non facit, ecclesię mandatum de confitendo semel in anno non implet, vnde in cap. Omnis vtriusque sexus, omnia sua peccata (Inno-

centius inquit) fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi pœnitentię propriis viribus studeat adimplere: suscipiens reuerenter in pascha Eucharistię sacramentum.

Inde colligit Adrianus, sumentem eucharistiam in peccato mortali, non satisfacere præcepto, nec Dei, nec ecclesię. Itē & illud, largientem pauperi elemosynā in extrema necessitate ob vanam gloriā, præceptum de elemosyna non implere.

Sed quoniam alterius loci est, accuratius id expendere: nos cum communi opinione in præsentia teneamus, non esse transgressorem præcepti, qui actui bono ex genere suo, quem lex præcipiebat, apponit aliquam malam circumstantiam, & per hoc patet ad primum argumentū Adriani. Lex enim est de actu moraliter bono secundum se.

Ad secundum. Quędam præcepta sunt, quę sine charitate non implentur: vt de contritione, de actu charitatis: huiusmodi autem per timorem satisfieri non potest. At, præcepta de actibus exterioribus, cū ex timore seruii fiant, inutiliter quidem fiunt: & propterea censentur non fieri, sed non inde per nouam culpam violantur.

Ad tertium, iam patet, confessionem fictam, aliquam esse idoneam ad percipiendam veram absolutionem, per quam, scilicet præceptum impletur, tum Dei, tum ecclesię, cum pœnitens sacramentaliter absoluitur. Imò crediderim ego, quod cū peccator se sistit sacerdoti, iuxta præscriptum illius capituli, quod quidam, de pœnitentiis, etiam si non recipiat absolutionem implet præceptum ecclesię, ex quadam eiusdem ecclesię pia & clementi dispensatione. Nec aliud intelligo, cū pontifex ait, talem confessionem esse recipiendam. Quare censurę, si quę fulminentur aduersus eos, qui eo anno non sunt confessi, huiusmodi peccatores impœnitentes non tangunt. Per nullam tamen confessionem impletur diuinum præceptum, nisi absolutio sacramentalis superaddatur, sine qua sacramentum pœnitentię non est.

In quinto principali argumento, id primum quęritur, an mutus confiteri diuino

H prę

præcepto teneatur: ubi ego non dubito: mutum ad confessionem obligari, siue per nutus, si habeat copiam sacerdotis qui nutus intelligat, siue per scriptum, si scribere didicerit D. Tho. d. 17. q. 3. artic. 4. q. 3. ad secundum. Scotus eadem dist. in solutione argumentorum, Gabr. & Maioris eadem dist. q. 1. Imò tandem Caietanus in summa. Probatum verò ex illo Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Si ergo mutus peccata aliqua exprimere potest sacerdotibus, illa non remittentur, nisi sacerdotes remittant. Nec etiam video causam, cur à præcepto illius cap. Omnis utriusque sexus excipiantur. Nam si nutibus confessio fieri possit, & forum secretissimum erit, & decentissimum, si seruetur forma, quam Caietanus tradit in summa. Sin autem scribere mutus sciat, commodissimè fiet, per scriptum confessio: nam scriptum manu tenere potest, & lancinare: nam dicere scripturam suapte natura publicam esse, ac proinde non convenire pœnitentiæ, metaphysicum commentum videtur esse: sic enim posses asserere, & nutus suapte natura publicos esse, atq; adeò verba. Aut ergo, asseramus, mutos confiteri non posse, aut si possunt, eos teneri fateamur.

Sed oritur dubium, an, si mutus nō possit quidem explicare species peccatorum & circumstantias, sed nutibus duntaxat ostendere, se offendisse Deum, an (inquam) possit absolui: & eadem quæstio est, si ægrotus linguæ usum amiserit, adueniente sacerdote.

Et suadet pars affirmatiua: quia, si quis confiteretur generaliter venialia, scilicet, faciendo confessionem generalem, posset absolui sacramentaliter, cum non teneatur species & circumstantias venialium explicare, ergo si quis non possit species mortalium exprimere, satis erit, generaliter confiteri.

Deinde Ioannis. 20. data est potestas apostolis remittendi peccata quorumcunque, ergo si mutus nesciat exprimere peccatorum species, ecclesia habebit potestatem remittendi illi peccata. Nec enim credendum est eiusmodi hominibus, legislatorem in necessariis defuisse.

Præterea, cum non possum commodè

explicare speciem peccati, ut si sequatur inde periculum, tunc satis est confiteri peccati genus, ergo satis erit generaliter confiteri, ad confessionem sacramentalē. Si enim genus peccati subalternum ad sacramentū sufficit, non est, cur generalissimum non sufficiat.

Præterea, Arausicanum Concilium, ca. 12. Subito (inquit) obmutescens, & baptizari & pœnitentiā accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, vel præsentis in suo nutu, & tertium Concilium Carthaginense. ca. 34. Si ægrotantes (ait) pro se respondere nequeunt, cum voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizantur, & manus etiam pœnitentibus imponatur, referturq; de consecratio. distin. 4. capit. Aegrotantes. Item apertius Concilium Carthaginense quartum, ca. 77. & habetur. 26. q. 6. ca. is qui, hunc in modum scribit. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & fundatur ori eius eucharistia. Idem habes in epistola. 69. Leonis Papæ ad Theodorū, in hæc verba: his qui in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant: nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, si eam, etiam amisso vocis officio, per iudicium integræ sensus querere comprobentur: quòd si aliqua egritudine ita fuerint aggrauati, ut quod paulò antè poscebant, sub præsentia sacerdotis significare nō valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur.

In hac quæstione Abulensis sup. 16. ca. Matth. quæstione. 79. tenet, quòd, si quis in articulo necessitatis voce confiteri nō potest, quanuis signa contritionis ostendat, absolui non debet. Est enim (inquit) contra formam absolutionis, in qua dicitur absoluo te de peccatis confessis & oblitis, ille autem nulla peccata confitetur. Quæ quidem ratio nihil me mouet: tum quia illa forma non mihi magnopere probatur, (ne atrocius verbum dicā) possem enim

enim, cum Concilium Florent. aliam, hac neglecta, præscripserit, hoc est, ego te absoluo. Deinde, quoniam ille, de quo disse- rimus, nutibus confitetur, licet ore non possit. Sed dicet forsan, non confitetur peccatorum species fateor id quidem, ad id nunc in controuersia est, an confessio generalis sufficiat, cum specialis sibi non potest: ubi magnopere vellem audire potius quam docere. Nam D. Tho. nihil explicitè tradidit, vnde hanc quæstionem definire possimus. Distinctione si quidè. 21. quarti sententiarum. q. 2. art. 1. ad primum dicit: quòd quandoque cõfessio generalis est sacramentalis, & quandoque non. Sacramentalis quidè est, quado quis in secreto sacerdoti confitetur, quædam quæ meminit, & alia venialia in generali, & ad secundum. Erat quippe argumentum huiusmodi. Post confessionem generalè, ita remanent occulta peccata pœnitentis confessori, sicut & prius: quia in his quæ generaliter dicuntur, non est aliquis qui non peccet, &c.

- Huic igitur argumento respõdet, quòd procedit de confessione sacramentali, quæ iudicium sacerdotale expectat, & ideo requiritur aliqualis peccatorum manifestatio. Hactenus D. Tho. At art. 2. asserit, cõfessionem generalem sacramentalem operari ad remissionem pœnæ debitæ, propter peccatum oblitum, idq; ex vi clauis. Atque idem sequitur Petrus Palud. d. 21. q. 2. art. 2. ubi etiam docet, materiam absolutionis esse peccata confessa, vel in particulari vel in generali, alais frustra adderemus in confessione de his & de aliis quorum non sum memor, &c. Quòd si peccata oblita: generaliter ostensa sacerdoti, vera sunt materia absolutionis: non est cur definiamus, generalem confessionè, cum specialis fieri nequit, sacramenti huius idoneam materiam non esse. Quam obrem vt antea dixi, quæstio multò obscurior est, quàm vt à me valeat illustrari.

At inherendo ecclesiastico vsui, quo huiusmodi peccatores in genere pœnitentes absolui sacramentaliter non solent: teneamus interim (id quòd tutius est) confessionem, in qua nullum peccatum explicatur, non esse sacramentalem. Nam, præter ecclesiæ consuetudinem, quæ in huiusmo-

di rebus magnum momentum habere debet, rationes illæ duæ, quas D. Thom. insinuauit non sunt omnino leues. Altera, quod hoc sacramentum est iudiciale: iudiciis autem sententia apta esse non potest, nisi iudex crimè aliquod in specie cognoscat. Altera, quòd non plus innotescit mihi cõscientia illius peccatoris per talem confessionem, quàm ante illam: cum vir etiã sanctissimus posset ita generaliter confiteri.

Ad primum, nego antecedens. Nam licet non teneatur explicare species venialium, sicut nec venialia confiteri, si tamen vult absolutionem sacramentalem recipere, confessio specialis opus est, vt iuxta qualitatem & quantitatem delicti sententia ipsa feratur.

Ad secundum, eodem modo respondeatur, quòd apostoli acceperunt potestatem, tanquam iudices: iudicium verò ineptum est, nisi delicta à iudice cognoscantur. Nec opus est, legislatorem priuatis & accidentariis euentis prouidisse, vt in baptismo paruulorum manifestum est. Sunt enim paruuli, qui baptizari interdum non possunt.

Ad tertium respondeo, quod, cum explicatur genus peccati subalternum, vt luxuria aut incestus: iam cognoscitur & substantia, & aliqua delicti qualitas iudicandi, &c.

Ad quartum dupliciter responderi potest. Prius, quòd illi publicè pœnitentes, olim habebantur excommunicati: vnde manuum impositio, seu recõciliatio, quæ iubebatur impendi, non erat sacramentalis, sed quasi quædam absolutio ab excommunicatione, tali enim signo solebat olim ecclesia in communionem admittere, quos communionem priuarat. & ideo eiusmodi manuum impositio non solum presbytero, sed diacono etiam permittebatur: quæ admodum videre licet apud Cyprianum. 3. epist. lib. epistola decima septima posterius respondetur, quòd, cum omnibus illis locis sermo sit de publicè pœnitentibus, intelligere debemus, quòd illorum peccata, iam per confessionem publicam sacramentalem, in die cinerum innotuerant sacerdoti. Sed quoniam absolutio ad diem cœnæ dominicæ iuxta antiquum morem proferebatur, id etiam à maioribus

bus cautum est, ut si interim periculum mortis vrgeret, impenderetur absolutio, siue nutibus eam peterent istiusmodi pœnitentes, siue constaret petiisse. Est autem imprudentia non mediocris, ea quæ morte maiorum in pœnitentia publica præscripta sunt, ad hanc nostram secretam pœnitentiam accommodare.

Quod si quis eiusmodi ægrotis generaliter confitentibus sacramentalem absolutionem impendere voluerit, non equidem valde repugno: sed, me autore, nõ faciet: expectabit autem in re noua vir prudens & modestus, aut episcoporum, aut Summi Pontificis auctoritatem, quam ego hoc sanè loco desidero. Tamen si Augusti. eiusmodi hominibus absolutionem fortè præstaret. Cuius in lib. 1. de Adulterinis coniugiis capitu. vltimo, hæc sunt verba. Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos qui viuentium coniugiis copulari retinent adulterina consortia, cum saluos corpore in his permanentes non admittamus ad baptismum, tamen si desperati & intra se pœnitens iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, vt etiam hoc peccatum cum ceteris lauacro regenerationis abluetur. Quis enim nouit vtrum fortassis adulterinæ carnis illecebræ vsque ad baptismum statuerant detineri? Si autem ab illa desperatione recreati potuerint viuere, aut facient quod statuerant: aut edocti obtemperabunt, aut de contemptoribus fiet, quod fieri etiam de baptizatis talibus debet. Quæ autem baptismatis, hæc reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finis de vitæ periculum præoccupauerit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arra suæ pacis exire velle debet mater ecclesia hæc Augustinus.

Alterum, quod in eodem quinto argumento quæstionem habet, est, an confessio sacramentalis, vel per nuncium, vel per epistolam absenti confessori fieri possit. Nam, posse fieri suadetur ex cap. Qualis. 30. quæstione quinta vbi Leo Papa tradit, pœnitentiam per scripturam, esse recipiendam. Deinde, suadetur ex Cypriano, lib. 3. epistola decima septima vbi dicitur, quod lapsi per literas petierunt à Cypriano reconciliationem & pacem.

Tertiò item ex eo, quod matrimonium, quia materia eius actibus nostris constat, per epistolam, vel paranymphum fieri potest, ergo & pœnitentia.

In contrarium est. quod Augusti. libro de Vera pœnitentia. capit. 10. tradit, & habetur de pœnitentia. d. 1. ca. Quem pœnitent, in hæc verba. Præcepit dominus mundatis, vt ostenderent se sacerdotibus, docens, corporali præsentia confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptum manifestanda.

In hoc dubio Petrus Paluden. quarto, distinctione decima septima, quæstione secunda, videtur tenere, confessionem & absolutionem factam literis per absentes, esse sacramentalem: idem tenet expressius Adrianus quæstione prima De confessione, ad tertium. Estq; argumentum præcipuum: quia absolutio sententia quædam est in foro iudiciali: de ratione autem sententiæ, non est quod vocalis sit, aut præsentem reo feratur.

Mihi autem hæc opinio probari nunquam potuit: quamuis argumenta, quibus confutari solet, non sint magnopere vehementia. Certè, quæ Caietanus in Summa sua nobis tradit, nullius videntur esse momenti: præter illud vnum, quod re vera graue est, videlicet confessionem & absolutionem actiones sacramentales esse, ac proinde personales, ideoque per inter nuncios aut literas administrari non posse.

Argumentor itaque primùm in hunc modum. Absolutio, & quælibet forma sacramentalis, confert gratiam: ergo non operatur in absentem: alioqui, si absens dormiret tempore absolutionis, ab ignorante sacerdote iustificaretur.

Præterea, absens non confitetur inter nuncio, nec internunciis sacerdoti: ergo nulla est ibi confessio sacramentalis.

Item, sacerdos absens, ignorat an pœnitens post literas mutauerit, voluntatem recipiendi absolutionem: ignorat etiam, an pœnitens tempore quo absolutio impenditur, sit dispositus: rursum quoque: an commiserit aliquod peccatum mortale post literas missas: quæ

ca, semper se exponit manifestopericulo sacrilegii.

Est denique illud grauissimum argumētum, quòd non insolitum modo, verum etiam inauditum est in ecclesia, iudicium sacramētale inter absentes exteriori: aut absolutionem peccatorum à confessione absente, per literas vel internuncium dari.

Ad primum argumentum, respondet primum glossa: quòd permittitur mulieri simplici & verecundę, dum tamen præsens sit, peccata scripta confessori offerre: erat enim olim vsus, vt de peccatis publicis à pœnitente libellus offerretur, in quo eiusmodi peccata continerentur scripta: vt patet ex epistola Leonis. 57. ad episcopos Campaniæ. Atque adeò ex epistola Cypriani iam citata. Respondet quoque Gabriel, ibidem esse sermonem de cōfessione adulteræ in foro exteriori: recipiebatur enim scripto, vt constaret ecclesiæ, eam esse legitimè à viro suo repudiatam.

Ad secundum argumentum facilè dicitur, nostram sententiam, potiùs ex Cypriano cōfirmari: ait enim. Qui libellos à martyribus acceperunt, si infirmatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiam nostram: quin, apud presbyterū quęcunque præsentem exomologem delicti sui facere possint, vt manu eis in pœnitentiam imposita, ad dominum veniant cum pace, quam dari literis ad nos factis, desiderauerunt.

Ad tertium respondetur, quòd sententia sacerdotis & iudicialis, nec alterum ab altero potest separari: matrimonium autem, & contractus est naturalis & sacramentalis: sed aliquando alterum sine altero est: matrimonium enim, quod per procuratores contrahitur, non est sacramentum: vt Caietanus eruditè confirmauit.

Ad postremum de ratione sententię, fa teor, nō esse iudicis, rei quę præsentiam: sed est tamen de ratione sententię sacramentalis: quę gratiam confert. Nisi enim sacramentum præsentem subiecto applicetur, vt per inductionem patet, iustificare nulla ratione potest: quærerem nanque libenter ab huiuscemodi autoribus, an episcopus possit absenti sacramentum ordinis conferre: & cum negauerint, propter v-

sum ecclesię perpetuò repugnantem, eodem ego argumento probabo, sacramentum absolutionis conferri absenti non posse.

At existit hinc paruum illud dubium, an pœnitens coram sacerdote per scripturam confiteri possit, vt mutus, vel puella verecunda. Ad hoc respōdet D. Thomas quodlibeto. 1. arti. 10. quòd, cū de essentia confessionis sacramentalis non sit vocalis confessio, iis qui verbo confiteri nequeunt, sat est scripta cōfessio. Atque hæc quidem propositio communis est omnium doctorum, quos equidem legerim. Sed addit D. Tho. huic alteram, quæ non perinde certa est: nempe, ex institutione ecclesię teneri hominem, qui potest, voce confiteri: quoniam in omnibus sacramentis accipit id ecclesia, cuius est communior vsus: verborum autem vsus, & communem esse, & ad confessionem accommodatum, negari non potest. Et quamuis hoc præceptum non inueniatur expressum, satis est tamen consuetudo, quę videlicet habenda pro lege est. Nullus enim sacerdos confessionem admittit, nisi pœnitens peccata voce proferat. Ac certè, fictus videtur esse, qui ore tacet, cum ore accusare se possit: tutissima rectissimaque via hæc est: quis negat? Sed, si quando contingat, (quod tamen rarum erit) vt puella verecundię plena voces edere nō queat, cū hæc sacerdotis prudentia dispēsabit. Item etiam, si ægrotus per gutturis angorem confiteri quidem voce possit, sed vix tamen & agrè possit: non erit eiusmodi compellendus. scribere facilè peccata valet, vt vocalem confessionem exhibeat.

In eodem quinto principali argumento id postremum queritur, an cū pœnitens ignorat idioma sacerdotis, atque è diuerso pœnitentis idioma sacerdos, oporteat confessionem fieri per interpretem, & quidem communis sententia tenet, huiusmodi pœnitentem nō obligari ad eam confessionem: quia nemo tenetur reuelare secreta peccata, nisi sacerdotibus: hic autem reuelaret etiam interpreti, qui non est sacerdos. Assumpta verò priore loco propositio patet ex Leone episto. 57. vbi ait: Reatus conscientiarum sufficere solis sacerdotibus indicare confessione secre-

H 3 ta:&

ta: & August. De vera pœnitentia, cap. 11. Si peccatum (inquit) occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis. Sed & Innocentius in capit. omnis vtriusque sexus de pœnitentiis, prudenter limitauit præceptum: inquit, Omnia sua solus peccata confiteatur proprio sacerdoti: videlicet, insinuans, quod si solus confiteri nequit, confiteri non tenetur.

Hanc ego communem doctorum sententiã, quoad præceptum ecclesię de quotanni confessione pertinet, libētissimè recipio. Sed in articulo mortis non auderè omittere confessionem, si haberem interpretem: iactura enim illa parua est, vt præmittam sacramentum, quod est necessarium ad salutem: quemadmodum retrò dicebamus, in articulo mortis hominè obligari ad explicandum peccatum, etiam cum aliquo famę alienę detrimento, & in hoc euentu intelligitur Diuus Thomas. 4. distinctione. 17. q. 3. art. 4. q. 3. ad secundum, cum vtitur illis verbis Exigitur, Debemus: quæ quidem verba obligationem præ se ferunt: in reliquis verò euentis, etiam quum iure diuino confessio est in præcepto, credere sine periculo possumus neminem obligari ad confessionem peccatorum per interpretem. Quæ autè sint hæc euentus, siue tempora, in quibus præceptum diuinum, etiam præter mortis articulum, ad confessionem obligat, paulò post expediemus.

Ad sextum principale argumentum priusquam respondeamus, & necesse est explicare, quisnam proprius sacerdos appellatur. Nam Petrus Palud. 4. dist. 17. q. 3. & Syluester in verbo confessor primo, docent, nomē proprii sacerdotis dupliciter accipi: vno modo, pro quocunque habente potestatem absoluendi, siue ordinariã, siue delegatã, & sic capitur (aiunt) in cap. Omnis vtriusq; sexus, ab Innocentio ibi, Omnia sua peccata semel confiteatur in anno proprio sacerdoti. Aliàs non impleat illud præceptum, qui confiteretur fratribus mendicantibus: non enim sunt proprii sacerdotes nisi in hac significatione. Alio modo (inquiunt) capitur, sacerdos proprius, pro sacerdote habente iurisdictionem ordinariã absoluendi, qualis est, vel parochus, vel episcopus, vel Summus Pontifex. Quem in modum accipitur in

eodem capite, Omnis, cum subiungitur, Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiã prius postulet, & obtineat à proprio sacerdote.

Sed re vera sine causa admittitur æquiuocatio in eadem oratione apud Innocentium. Quia illud suum præceptum ipse idè explicuit, exceptionem addens, nisi de licentiã proprii sacerdotis. Et quòd in illo capite, Proprius sacerdos, parochus intelligatur, manifestè liquet ex quadam extrauaganti Martini Quinti, quam refert Adrianus. q. 5. De confessione. Sic etiam accipit nomē proprii sacerdotis Diuus Thomas. dist. 17. q. 3. artic. 3. quæstione quinta.

Itaque sacerdos proprius, vel intelligendus est parochialis sacerdos, vt Martinus Quintus intellexit, & vt re vera Innocentius accepisse videtur iuxta planam illius decretalis intelligentiam, vel intelligendus est sacerdos habens ordinariam potestatem & iurisdictionem. Et in priori quidem significatione, sacerdos proprius vocatur, & vt distinguitur contra alienum, & vt distinguitur contra communem. Contra alienum quidem, vt quilibet parochianus intelligat, suo proprio parochiano, non alterius parochiæ sacerdoti debere confiteri. Cõtra communem autem, quia supponebat Innocentius, episcopos & Summum Pontificem, qui sacerdotes communes dici possunt, non habere consuetudinè audiendi confessiones. Quare spectans in communem vsum (quod leges facere solent) præcepit, vt parochiani suis parochis confiterentur. Nec obiectio illa mouere nos debet, quòd, si in illo capite proprius sacerdos sic acciperetur, qui confessionem faceret vel episcopo, vel Summo Pontifici, præceptum illius capitis non impleat. Nam, cum parochus iurisdictionem habeat ab episcopo, episcopus à Summo Ponti. pro comperto relinquitur, vt pœnitens, qui priuatis suis sacerdotibus confiteri solet, si ad episcopum, vel Summum Pont. recurrat, eisq; confiteatur, multò etiam magis præcepto confessionis satisfaciatur.

At, si quis contendere velit, & episcopum & Summum Põtificè appellari proprios sacerdotes, dicat, ideo proprios ap-

pellari, quia propriam habent iurisdictionem absoluendi: quam, scilicet, sibi propriè vendicant ex officio ordinario pascèdi oues.

In hunc igitur posteriorè sensum dubium est, an ex diuino iure sit necessarium confiteri proprio sacerdoti. Nam Armacanus lib. 11. De quæstionibus Armenorù, c. 4. ex solo iure humano id existimat necessariù: cum quilibet sacerdos in ordinatione sua acceperit potestatem remittèdi peccata quorumcunq;. Idem quoq; videtur insinuare D. Tho. d. 17. q. 4. ad quintum: si literæ tantum superficies spectetur. Durã. etiam. 4. d. 19. q. 2. hanc Armacanit opinionem asserit esse probabilè: hoc est seclusa ecclesiæ lege, quemlibet sacerdotem quemcunque peccatorem absoluere posse: hanc tenuit Vuicleph, hanc demum nunc temporis Lutherani.

At, hæc sententia defendi nulla ratione potest: quin exploratum haberi debet, præceptum de cõfitendo proprio sacerdoti, diuinum esse. Primùm, ex Concilio Florentino, vbi minister huius sacramenti definitur sacerdos habens auctoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Quapropter, sine huiusmodi cõmissione sacerdos alienus non est huius sacramenti minister: atq; proinde iure diuino tenemur proprio sacerdoti confiteri. Nam, confessio, quæ fit alteri ex facultate proprii sacerdotis, proprio sacerdoti fieri censetur.

Præterea, capite, Si episcopus de pœnitentiis & remissionibus lib. 6. Bonifacius tradidit nulla consuetudine introduci posse, vt aliquis, præter sui superioris licentiã, confessorem sibi eligere valeat, qui eũ possit soluere, vel ligare. Et tamen, si esset solum de iure positiuo, aliqua consuetudo posset præualere: vt patet in decimis soluendis: in comedendis ouis tempore quadragessimæ, & aliis eiusmodi ecclesiasticis legibus, quæ per consuetudinem contrariã abrogari possunt.

Præterea, hoc videtur etiam definiri, in illo cap. Omnis, de pœnitentiis: vbi Innocentius, Licentiã (inquit) prius postulet & obtineat à proprio sacerdote: quum aliter illum alienus non posset absoluere, vel ligare.

Ratioq; id manifestè docet. Nam pote

tas iurisdictionis nõ habetur, nisi ab hisq; subditos habent. At, nõ quilibet sacerdos ex iure diuino subditos habet, sed solum pastores ecclesiæ, quibus oues Christi cõmisse sunt: ergo solus ille, cui ex officio est annexa cura animarũ ex diuina institutione, iudex, atq; ex cõsequenti ad eũ solũ iudicialis sacramenti administratio pertinet. Erroneũ igitur est hac tẽpestate, asserere, sacerdotẽ simplicẽ iurisdictionẽ habere, potestatẽque soluendi vnde & Martinus Quintus in cõcilio Cõstantiensi circa finẽ inter reliquas interrogationes ponit hæc: vtrũ credat, auctoritatẽ iurisdictionis Papæ & episcopi esse maiorẽ in soluendo ligãdoq; auctoritate simplicis sacerdotis, etia habetis curã animarũ. Vide Caietanum in additionibus. 3. partis, quæstione vnica, de ministro sacramenti pœnitentiæ: Turrecrematã libro primo capite. nonagesimo sexto & nonagesimo septimo & nonagesimo octauo. Nam in hanc sententiam conueniunt omnes scholastici autores: atque adeò Diuus Thomas distinct. decima nona quæstione prima, artic. tertio, quæstione .1. & distinctione 17. q. 3. artic. 3. q. 4.

Argumentum verò illud potissimum, quod opponitur ex ordinatione sacerdotum, quibus dicitur, accipite spiritum sanctum, &c. quoniam eisdem verbis dominus apostolis dedit potestatem iurisdictionis Ioannis. 20. cum ibi fecerit eos iudices, & instituerit sacramentum confessionis, cuius eos quoque ministros effecit: respondetur, quòd eisdem quidẽ verbis ecclesia nũc posset tradere potestatem iurisdictionis omnibus initiatis: at re vera non tradit, sed solam potestatem ordinis necessariam ad absolutionem sacramentalem. Nam ille actus sacramentalis duplicem potestatem exigit: alteram ordinis, alteram iurisdictionis: neutraque sine altera satis est. Nam episcopus diaconus subditos quidem habet: sed, si tentet absoluere, nihil facit. Simplex quoque sacerdos ordinis potestatem habet: sed, quia caret iurisdictione, nihil facit absoluendo. Accipit itaque sacerdos quisque, cum initiatur, per illa verba. Quorum remisistis, &c. potestatem ordinis, quæ necessaria est, ad remittenda peccata tametsi (vt retro diximus) iurisdictionem

F. MELCHI. CANO.

tionem quoque accipiat ad remittenda venialia, &c. Quòd si quæras, vnde constare possit, ecclesiam ordinatis solam potestatem ordinis conferre velle: certè ecclesiæ vsu constat, intentioneque prælatorum ordinantium. Non enim intendunt episcopi tradere iurisdictionis potestatem. Nam, & episcopus titularis cum ordinat, eisdem verbis id facit: cum tamen nullos habeat subditos, &c.

At verò, circa ea quæ dicta sunt, oriuntur aliqua dubia indigna prorsus, quæa nobis prætereantur.

Primum est: an, quando non est tutum confiteri peccata proprio sacerdoti, quia timetur, scilicet, vel scandalum, vel reuelatio confessionis, possit homo confiteri cui voluerit sacerdoti, si proprius negat facultatem alteri confitendi.

Ad hoc doctores graues asserunt, quod, si, nec sacerdos proprius, nec episcopus volunt dare facultatem, tunc potest peccator confiteri cui maluerit. Id tenet Holtensis in cap. Omnis vtriusque sexus, id videtur sentire magister distinctione 21. capi. postremo: & Gratianus de pœnitentia distinct. 6. circa finem: id Syluester in verbo confessor primo. §. 6. & Ricardus distinct. 17. articulo. 3. quæstione. 7. & Paulus eadem distinct. quæst. 3. articulo. 3. & Adrianus quæst. 5. de confes. dubio. 3. Id verò probant ex cap. ultimo, de pœnitentia distinct. 6. vbi Urbanus Papa, placuit (inquit) vt deinceps nulli sacerdotum liceat, quemlibet commissum alteri sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, nisi pro ignorantia illius cui pœnitens prius confessus est. Est igitur argumentum, pro ignorantia proprii sacerdotis, licet adire ad alium sacerdotem, etiam sine proprii consensu: vt hic textus manifestè dicit, & glossa item eodem loco: ergo multo magis pro malitia, & cætera.

Deinde confirmant hoc autoritate Augustini, lib. de vera pœnitentia, cap. 10. & refertur de pœnitentia. distinct. 6. cap. 1. vbi Augustinus & qui vult (inquit) confiteri peccata sua quærat sacerdotem, qui sciat ligare & soluere, ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit.

Præterea, sacerdos proprius in tali e-

uentu tenetur dare facultatem: ergo si neget, satis fuerit petisse: argumento capit. Licet, extra de regularibus. Nam (vt ibidem dicitur) prælatus indiscretè negans facultatem iustè petitam, priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.

Præterea, legislator non defecit in necessariis. Sed quando sacerdos proprius est ineptus ad audiendam confessionem, vel ex ignorantia, vel ex malitia: confessio nis necessitas instat, sicut & communionis: ergo in tali euentu iam legislator de confessione prouidit, vt etiam in articulo mortis quilibet sacerdos posset absolueri.

His tamen argumentis præceptor meus bonæ memoriæ, commoueri non potuit, quin crederet, hanc opinionem esse, & minus tutam & irrationabilem. Idem tenuit Caietanus in Summa in verbo Absolutio ex parte absoluētis. Atque D. Tho. idem sentire videtur. dist. 17. q. 3. arti. 3. q. 4. ad tertium: vbi dicit, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis comissa, vt nostro arbitrio facienda, sed de licentia superioris, si fortè proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccato salutare remedium. Et ad quintum argumentum, expressè docet, quòd in quibus euentis probabiliter timet pœnitens periculum sibi, vel sacerdoti ex confessione: debet recurrere ad superiorem, vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiam (ait) habere non possit, idem est iudicium ac de illo, qui non habet copiam sacerdotis. Nec. d. 21. in expositione literæ huic sententiæ aduersatur.

Nam, prius ex sententia propria asseruerat, quòd cum pœnitens habet sacerdotem ignorantem, ex facultate ipsius sacerdotis, vel superioris, debet alium petere prudentiorem. Cum autem posterius subdit per coniunctionem aduersatiuam, quinque tamen casus ponuntur, quibus licet cōfiteri alii, quàm proprio sacerdoti, sine eius licentia, &c. refert quidem aliorum opinionem: quam tamen ipse non probauit.

Et certè eam nos reprobare debemus. Primum ex capi. Omnis vtriusque sexus, vbi dicitur, quòd si quis alieno sacerdoti voluerit iuxta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat
à pro-

à pro-

à proprio sacerdote, cum aliter illum non possit soluere vel ligare. Ad hoc respondet Adrianus, quod cum Innocentius dicit, licentiam postulet & obtineat à proprio sacerdote, subintelligendum est, vel à iure. In casu autem de quo loquimur, Pœnitens habet à iure facultatem obtentam, scilicet, ex illo cap. ultimo de pœnitentia distin. 6. At, hæc solutio non est idonea, tum, quia ius illius capituli antiquius erat Concilio Lateranensi, cum Urbanus secundus sub quo illud decretum est multis annis præcesserit Innocentium tertium, qui illius capituli, Omnis vtriusque sexus fuit autor: tum, quia cum supponit Innocentius iustam causam in petendo, & addat, licentiam petat, & obtineat: consequenter insinuat, licentiam petitam & negatam in causa iusta, non sat esse, vt alius possit absoluere, quamuis iuste petita malè negatur. Tum, quia hæc facultas, perquam fit exceptio à decreto Concilij generalis, nusquam habetur in iure: vt ex argumentorum solutione patebit. Tum demum, quia per hanc exceptionem aperitur ianua multis incommodis, eisdemq; absurdissimis. Nam, & vnusquisque facillè sibi persuaderet, suum parochum esse ignorantem, indeque eligeret facultate iuris confessorè: & idem quoque in casibus reseruatim fieri eadem ratione posset, vt videlicet, quando nollet prælatus vel ex ignorantia, vel malitia, iuste petitam concedere facultatem, hanc sibi ex concessione iuris pœnitens assumeret. Quibus profectò qui non mouetur, hunc nihil horum reputauisse certò scio.

Præterea, mortuo proprio sacerdote, non potest ille de quo loquimur, cui maluerit confiteri: ergo nec viuente, & facultatem negante.

Præterea, si proprius sacerdos nominatim excommunicaretur, vel esset percussor clerici manifestus, non liceret parochianis cuilibet confiteri, sed solum illi, quem episcopus, vel Papa prouiderit.

Fac denique (id quod vsu venire potest) vt proprius sacerdos ex malitia, vel animi perturbatione, nolit confessionem cuiusquam audire: tunc quæro, an parochianus possit alieno sacerdoti pro suo arbitratu confiteri. Ac posse quidem

nullus, nisi indoctus & temerarius admittet. Quod si non potest, certè nec poterit, propter ignorantiam vel scandalum proprii sacerdotis alieno sine superioris facultate confiteri.

Ad primum argumentum, quod Urbanus loquitur de pœnitentia publica iniuncta à sacerdote, cui pœnitens prius confessus est, vt ipse etiam textus expressit. Docet autem Summus Pontifex, pœnitentiam publicam iniunctam à parochio, in propria ecclesia esse faciendam, non in aliena parochia. Ac præterea docet, alium sacerdotem pœnitentiam iniunctam à priore confessore, non debere aut commutare, aut relaxare, nisi prior sacerdos adeò fuerit imprudens & ignarus, vt pœnitentiam indiscretam in dixerit: tum enim si imprudentia fuerit manifesta, sacerdos secundus poterit pœnitentiam suo consilio moderari. Imò, in ecclesia olim, vbi erant plures sacerdotes, qui æquè poterant populi confessiones audire, si quis pœnitens vni illorum sacerdotum se commisisset, crediderim æquidem iure optimo cautum esse, vt posteaquam illi peccata sua fuerat confessus, atque illius consilio pœnitentiam salutarem acceperat, ab alio sacerdote non susciperetur ad pœnitentiam, nisi forsitan prior fuisset ineptus, & imprudens. Erat autem ea lex iusta: primum, ne identidem mutatis animorum medicis salus ipsa spiritualis pœnitentium præpediretur: deinde, ne pœnitens seueritatem iustam prioris iudicis, cui se commiserat, veritus apud iudicem alium, remissionem quæret: quod nostra hæc tempestate quidam facientes, dum præpudore sacerdotes graues & probos, quibus se permiserant, fugiunt, nouosque quærunt, vel incognitos, experimento suo discere possunt, quam parum in salute spirituali prouehantur. Reliqua omnia facilia sunt quam quæ nos morari debeant, qui ad alia grauiora properamus.

Aliud quoque dubium est, idque grauissimum, an habens facultatem à proprio sacerdote eligendi confessorem, possit eligere quemlibet sacerdotem, etiam aliàs non probatum, nec expositum. Ad hoc Gabriel. distinctione. 17. questione 2. articulo. 3. tenet partem affirmati-

F. MELCHICANO.

matiuam: idem tenet Sylueſter, in verbo confessor. i. §. 5. Idem quoque Adrianus post quintam quæſtionem de confessione, dub. 1. Referuntque in hoc Hostienſem de pœnitentiis, cap. Omnis, & Panormit. Clement. 1. De priuilegiis: breuiter, hæc est communis opinio iuniorū: quàm suadent imprimis ex capi. finali de pœnitentiis, vbi dicitur: Permittimus episcopis, & aliis superioribus, nec non minoribus prælatis exemptis, vt etiam præter ſui superioris licentiam, prouidum & diſcretum ſibi poſſint eligere confefſorem. At ex vi huius priuilegii non oportet eū, qui aliàs est probatus confefſor eligere: ergo nec qui à Summo Ponti. vel episcopo facultatem habet eligendi confefſorē, tenetur eligere aliàs probatum & examinatum.

Præterea, ſimplex ſacerdos ab ordinatione ſua habet poteſtatem abſoluendi: ſed quia deest illi materia, circa quam poſſet illam exercere, idcirco non abſoluit. At, pœnitens qui habet facultatem à proprio ſacerdote, præſtat ſe ſubditum confefſori, quem eligit. Talis igitur abſolutio, cū habeat materiam, erit valida.

Tertio. Summus Pontifex, per hoc ſolum quòd voluntariè ſubiicit ſe ſimplici ſacerdoti, eo ipſo dat materiam conueniētem abſolutioni ſacramentali: ergo & quilibet Chriſtianus, qui habet facultatem à proprio ſacerdote, vbi primum ſe voluntariè ſubdit ſacerdoti ſimplici, &c.

Quarto. Quia aliàs diploma Pontificiū nihil daret: nam eligere confefſores iam expoſitos, videlicet fratres præſentatos episcopis, & ab ipſis probatos ſine diplomate fideles poterant: ergo per tale priuilegium conceditur eis facultas eligendi aliàs non probatos.

Contrariam ſententiam tenet glosſa ſuper illud caput, Omnis vtriuſq; ſexus: & ſuper Clementinam primam De priuilegiis. Et certè hæc opinio glosſæ, non eſt contemnenda. Nam, vt in cap. ſecundo. De pœnitentiis in ſexto dicitur, in generali conſeſſione illa non veniunt, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conſeſſurus: ſed inter ſacerdotes ſimplices, nõ examinatos, ſunt multi ignorantiffimi & perditiffimi, quibus ſi exprimerentur in ſpecie: non fit veriſimile, ſuperiorem talem

facultatem conſeſſurum: ergo, &c.

Et confirmatur: nam, ſi Summus Pontifex inſtitueret iudices in foro interiori omnes ſacerdotes ſimplices ſine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter, quod non eſt exiſtimandum de Summo Pontif. in generali & publica conſeſſione: & tamen re vera, ſi daret facultatem eligendi quemlibet ſacerdotem, eo ipſo facit vniuerſos ſacerdotes, etiam ſtultiſſimos, iudices in foro interiori: quod, niſi prælatis peſſilentiffimis tribuere, indigniſſimum eſt.

Confirmatur vltimo. Quia Summus Pontifex in diplomate ſemper norat, ſe concedere facultatem eligendi confefſorem idoneum. Idoneus autem in iure appellatur qui habet publicam iuris ſufficientiam. Verbi gratia. Religioſus præſentatus episcopo iuxta normam Clementinæ, Dudum, de ſepulturis. Item clericus examinatus, & probatus ab episcopo, licet aliàs non habeat iuriſdictionē, per probationem tamem factus eſt idoneus, &c.

Propter hæc argumenta, quæ videlicet mihi magnam faciunt fidem, ego tenui ſemper, teneoque, quòd ſi ſacerdos aliàs eſt probatus, ab episcopo, vel eius vicario, iuxta morē, quē episcopi ſeruant bene inſtituti, tum, per facultatem eligendi confefſorem ſiue à parrocho, ſiue ab episcopo, ſiue à Ponti. Summo conſeſſum, poteſt eligi, etiam ſi aliàs nullos ſubditos haberet, nullam ve penitus iuriſdictionem. At, ſi quis ſit reprobus ab episcopo, vel à viſitatore reiectus, tanquam ſtultus & ineptus: eiſmodi non poteſt eligi per clauſulam eligendi confefſorem. Atque idem omnino de illo ſentio, qui non eſt examinatus, & probatus à prælato, iuxta formam præſcriptā vel lege, vel conſuetudine. Quia ſententia contraria, vt minimum, ianuam facit potentiſſimam ad perniciem populi Chriſtiani, dum indiscriminatim eliguntur ab ignorante plebe ſacerdotes ignorantiffimi: atque vtinam, qui illam opinionem inuexerunt, prudentiore conſilio incommoda, & ſacrilegia quæ exinde conſequuta ſunt, conſideraſſent.

Præterea, ridiculus eſſet, imò nefarius Sum-

Sum-

Summus Pōtīfex, si examen & probatio-
nem idonei confessoris, relinqueret arbi-
trio cuiuslibet popularis, non minus quā,
si examen iudicis ecclesiastici in foro ex-
teriori, aut tutoribus, aut fortioribus com-
mitteret. At, per illam opinionem, quam
refellere conamur, quilibet idiota, & vul-
garis homuncio pro suo arbitrarij potest
vt eligere confessorem, ita quoque expē-
dere ac probare. Atqui, quanto satius est,
ratione Christiana duce, credere, duo esse
præcepta necessaria: alterum, ne quis alie-
no sacerdoti confiteatur: alterum ne quis
sacerdos non examinatus cōfessiones au-
diat. Nempe, si hæc præcepta duo, vt ne-
cessum est, admittimus, per facultatem e-
ligendi confessorem, soluitur pœnitens
ab obligatione confitendi proprio sacer-
doti: quod primo præcepto iubebatur.

At, non soluitur sacerdos à præcepto, quo
videlicet astringitur ne confessiones au-
diat non examinatus. Quare, semper pec-
cabit mortaliter contra illud secundum
præceptum, si audierit confessiones non
probatus. Non est autem verisimile, eius-
modi sacerdotibus iurisdictionem esse
collatam, qui, quoniam iure optimo, audi-
re confessiones inhibentur, si audiāt, mor-
talis peccati rei efficiuntur.

Præterea, si Summus Pontifex, omnes
tales constituit iudices: non posset episco-
pus condere legem, vt illi non audiant cō-
fessiones, nisi prius examinati. Atq; adeo
ne posset quidem stulto sacerdoti confes-
soris officium prohibere: esset enim per-
inde ac si prætor iuberet, ne delegatus
à principe iudicaret. Et item, prælati re-
ligionum, qua autoritate possent puni-
re religiosos non expositos & examina-
tos, cum per hæc diplomata eliguntur in
confessores. Nam, si generalis ordinis, aut
prouincialis faceret me iudicem alterius
religiosi, non intelligo quo pacto inferior
possit prohibere. Quam admodum, si da-
ret mihi prouincialis facultatem cœnan-
di aut constitueret me vicarium mona-
sterij: ignoro prorsus qua autoritate
prior illud impediret. Et tamen fatentur
omnes, eiusmodi leges ab episcopis vel
prælati monasteriorum ferri optimè pos-
se, quippe vt necessarias ad rectam & po-
puli Christiani, & monachorum institutio-
nem.

Denique (vt semel finiam) rogo eos,
qui oppositam opinionem defendere vo-
lunt, an sacerdos depositus autoritate pu-
blica, ac de gradatus, possit eligi per ge-
neralem concessionem eligendi quemli-
bet sacerdotem. Quod si neges (ne theo-
logus insanus habeare) iam quæro rur-
sum, quis possit eligi, cum detur in diplo-
mate facultas eligendi quemlibet sacer-
dotem? Dices forsitan, excipitur depo-
situs & de gradatus: quemadmodum &
excōmunicatus nominatim, & percussor
clerici manifestus, quoniam eiusmodi sa-
cerdotes legibus ecclesiæ peculiaribus,
à sacramentorum administratione reiecti
sunt: bene uolo: hoc enim tuo te gladio
ingulare possum: nam, & sacerdotes non
probati, seu reprobati ab episcopis, at-
que eorum visitatoribus legibus certis ar-
cētur à sacramenti huius administratione.

Ad argumentum itaque primum, con-
cedo antecedens: supponitur enim episco-
pos & prælatos electuros esse confesso-
res peritos: nam ad illos iure pertinet e-
xamen, & probatio confessorum. Nego
tamen consequentiam: quoniam ad popu-
lares non spectat, sua electione idoneos
facere confessores & iudices, sed ex iam
probatis vnum quemlibet eligere. Imò
ex illo cap. potest fieri argumentum pro
nostra sententia: Prouidum (inquit) & di-
cretum sibi possint eligere confessorem.
Quod si episcopi ex illo privilegio, im-
prouidum & indiscretum deligere neque-
unt, cur concedamus hominibus vulgi, vt
si elegerint ineptissimum & improuidif-
simum sacerdotem, quod absurdissimum
est, id ex privilegio Summi Pontificis cō-
sequatur.

Ad secundum, iam respondimus, sacer-
dotem non habere potestatem iurisdic-
tionis ab ordinatione sua. Nec ad hanc pote-
statem satis est, quod peccator se præbeat
materiam, & subditum sacerdoti: hoc e-
nim verum esset si autoritas absoluendi
esset iudicis arbitri, qui scilicet, per volun-
tariam subiectionem reorum, iudicandi
acciperet potestatem. At retrò nos osten-
dimus, sacerdotes autoritatem iudicandi
non à populo, sed à Deo accepisse nec hæc
ex iure diuino quolibet sacerdotes habe-
re: sed solos pastores: vel eos qui à postu-
ribus fuerint delegati.

Ad

Ad tertium, nego antecedens: sed, sicut ante diximus, sacerdos electus à Papa, à Christo immediatè accipit iurisdictione, &c.

Ad quartum: nego consequentiam: nã, nõ omnis examinatus & probatus, iudex meus erat constitutus. Sunt enim in ciuitate & alij parochi præter meum, & alij quoque probati ab episcopo: qui per probatione facti sunt idonei, vt eligi possint in iudices. Datur ergo facultas eligendi ex examinatis quemcunq; ego voluero: id enim rationabiliter concedi poterat: sed eò amplius, non nisi irrationabiliter. Quod autem additur, etiam de ordine medicantium, mirum est, si nos torqueat, velimusque in apicibus diplomatũ esse mysteria: pari argumento crederemus irregularitatem esse mentalem. Magis nos terret consuetudo recepta, quæ cum tot autorum grauissimorum sententia confirmetur, probabili ignorantia excusari potest. Sed, an hæc consuetudo ius absoluedi conferat, incertum est. Sola nanque ea ius hoc præstat, quam prælati vident, & tacent: vt episcopi videtes sacerdotes simplices mutuo se absoluere, interpretatiue & implicitè concedunt huiusmodi iurisdictionem. Sed, quòd Summus Pontifex hanc consuetudinem sciat, quæ videlicet apud Hispanos maximè inualuit, me profecto fugit. Quamobrem, in sacramento adeò necessario, non existimo tutum, huic nos periculo committere, vt eligamus sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex auctoritatem absoluedi minimè concesserit.

Iam, si hinc colligere velis, ne viros quidem perissimos eligi posse, si non fuerint ab episcopo probati, etiã si theologiæ sint professores: huic ego respondeo, eiusmodi viros in theologia magistros, auctoritate publica haberi probatos: non enim solent ab episcopis examinari. Si quis verò sit quanlibet doctus, nec auctoritate publica gradus theologici comprobatus, nec ab episcopo, implicitè saltem permissus confessiones audire: hunc non probatum, nec examinatum eligere equidem non auderem. Satago enim per certa media certam facere, & vocatione, & salutem meã. Atque in sexti principalis argumenti explicationem hæc satis dicta sint. Septimũ

verò id quærit, an venialia peccata teneamur confiteri. At, certissimum est minimè teneri. Primum ex communi omniũ theologorum consensu: deinde, ex communi ecclesiæ consuetudine: qua post confessionem mortalium, nullus Christianus sollicitus est de confitendis venialibus. Item, ex D. Augustini testimonio in Enchirid. cap. 71. & refertur de pœnitentia. dist. 3. cap. de quotidianis, habeturq; idem in lib. de ecclesiasticis dogmatibus capit. 53. Præterea, qua ratione iure diuino teneremur aliqua venialia cõfiteri, pariter & omnia: quod non modo grauissimum esset, verũ etiam impossibile. Et, cum dolor de venialibus non sit necessarius: ne confessio quidem venialium necessaria est. Ad argumentum igitur respondet Adrianus. q. 4. de confessione, arti. 1. ad quartam confirmationem: quòd testimonium illud Ioãnis, solum procedit de peccatis mortalibus. Et quantum ego sentio: de his directè & primario dominus loquitur, quæ videlicet sicut sacerdotes absoluendo remittunt, ita non absoluendo retinent.

Non est enim verosimile, equiuocè accipi peccati nomen illo eodem contextu, vt videlicet in ordine ad verbum, Remiseritis, capiatur pro mortalibus & venialibus: in ordine verò ad verbum retinueritis pro solis mortalibus. Et cum potestas remittendi, & retinendi huic concessa sit, potestas clauium ad aperiendum, & claudendum regnum cœlorum, non comprehendit directè venialia per quæ regnũ cœlorum non clauditur.

Sed cum obiicitur, peccata venialia non esse materiam huius sacramenti: quia Christus hic non loquitur de venialibus, vbi tamen instituit huius sacramenti materiam, ita fieri vt confessio venialium nõ esset sacramentalis contra Magistrum, atque omnes doctores scholasticos, Imò contra ecclesiæ sensum, credunt enim fideles accipere absolutionem sacramentale, cum venialia sacerdotibus confitentur: nec sacerdotes vsurparent sibi potestatem iudicandi de venialibus, nisi eam à Christo domino accepissent. Ad hanc (inquã) obiectionem, respondetur, quòd qui concedit maius, ex consequenti concedit & minus. Nam, si princeps committit mihi remissionem grauissimorum scele-
rũ,

rum, sine dubio intelligitur concessisse remissionem leuiorum. Nec est eadem ratio de potestate remittendi: quoniam si maiora peccata retineri dicuntur, non ex inde censentur retineri minora: quæ vide licet multis aliis modis remitti possunt.

Sed oritur tamen dubium, an saltem ex præcepto ecclesiæ teneantur homines venialia confiteri. Nam, in cap. Omnis vtriusque sexus, De pœnitentijs, confiteatur (inquit Innocentius) omnia peccata sua semel in anno: omnia inquit: & cùm constitutio illa obliget omnes, nullo excepto, sequeretur, ecclesiam in hac lege supponere, omnes fideles singulis annis peccare mortaliter, si sola mortalia præcepit confitenda. Et confirmatur ex eo enim quod dicit Decretalis, Omnis vtriusque sexus, & c. vniuersi obligantur ad præceptum communionis in paschate, siue mortaliter peccauerint, siue non: ergo, & ad præceptum confessionis: vnde, in Clementina. 1. De statu monachorum, confessio venialium monachis præcipitur semel in mense. Omnibus igitur fidelibus semel in anno præcipitur: vt & Diuus Thomas videtur insinuare distin. 17. quæstione. 3. artic. 1. quæst. 3.

At verò huic quæstioni respondet egregiè Caietanus 3. par. q. 65. ar. 2. ad quartum: & in additionibus 3. partis. q. 1. De confessione, statutum ecclesiæ non obligare eos, qui solū habent venialia peccata. Primò, quia lex illa de confessione semel in anno faciendâ, limitatio est diuini præcepti, quantum ad tempus: sed præceptū diuinum non comprehendebat habentes venialia peccata, & c.

Secundò quia, vt D. Thom. argumentatur articulo illo proximè citato ad tertium argumentum, decretalis illa dicit omnia peccata, quod de venialibus intelligi non valet: nemo enim omnia venialia potest confiteri. De mortalibus itaq; solū intelligitur, sicut & illud Concilii Florentini disponentis, ad integritatem confessionis pertinere vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, confiteatur.

Tertiò ex eo quod dicit, proprio sacerdoti: peccata autem venialia non exigunt proprium sacerdotem.

Postremò quia ecclesia confessionem

voluntariam occultorum præcipere non potest: esset enim grauissimum onus, sine causa necessaria, cum aliis multis modis veniale peccatum remitti possit. Atque hec est communis theologorum doctrina. Nam argumenta contraria facillè soluntur: præter illud vltimum: cui respondetur, eam Clementinam obligare quidem monachos ad mensuram confessionem venialium, non tamen sub mortali, vt patet ex pœna subiuncta, quæ non adeò grauis est.

Ac, de confessionis præcepto quidem quoniam fusè varieque disseruimus dictū poterat videri satis, nisi illa quæstio consequenter occurreret, de tempore, quo, iure diuino confiteri tenemur. Quam ego quæstionem si nunc ommitterem, in iustas multorum reprehensiones incurrem.

Et quidem, nonnulli existimant, satis esse (quòd ad diuinum ius attinet) semel in vita peccata cōfiteri: quia nō est (inquiunt) maior ratio, quare obligemur magis in vno tempore, quàm in alio: ex lege quippe Dei, nec post horam, nec post diem, nec post mensem, nec post annum, confessionis vinculo astringitur. Nam, quod Innocentius quartus, super caput, Omnis vtriusque sexus, & Archidiaconus super caput, Ille rex, de pœnitentia. d. 3. tenuerunt: obligari, scilicet, homines ad statim confitendum: vno theologorum consensu exploratum est: & à D. Thom. d. 17. quæst. 3. artic. 1. quæst. 4. duobus irrefragabilibus argumentis refellitur, Quorum alterum sumitur ex sacramento baptismi multò magis necessario, ad quem tamen illico suscipere non tenemur. Alterum, ex natura præcepti affirmatiui, quod non protinus obligat. Ius itaque diuinum nullum certum tempus confitendi præscribit. Hæc differunt ab his, qui confessionem semel in vita faciendam definire volunt. Ad falluntur tamen. Nam, semel in vita de omnibus peccatis confiteri, est impossibile: magna enim ex parte obliuione delerentur. Quam ob rem lex de integritate confessionis plurimum fraudaretur: ad quam pertinet, omnia peccata mortalia confiteri.

Quocirca dicendum est, Christum dominum tulisse leges aliquas communes,

I quas

quas ecclesia postea ad tempus aut etiam locum, peculiariter determinaret. Præcepit enim Christus dominus, in ecclesia sua episcopos esse, sed non reliquit pro singulis diœcesibus definitos. De Dei cultu, festisque seruandis diuinum præceptum est, sed certum tempus euangelium non præscripsit. Eiusmodi itaque præcepta commodè seruari non possent, nisi ecclesia quædam vel loca, vel tempora præfinit. Nam, (vt postèrius hoc exemplum persequamur) ridiculus esset, qui præceptum de Dei cultu sese arbitraretur implese, semel in vita ab opere seruili quiescendo. Sic ergo, præcepta de sumenda eucharistia & confessione reliquit Christus, nec re vera potest determinari ex solo diuino iure, pro quo tempore hæc præcepta nos obligent. Siue dicamus semel in vita, seu potius in mortis articulo, nihil dicimus prorsus: sed tunc obligamur, quando ecclesia definerit. At, hoc est (inquies) de iure positiuo, semel videlicet in anno confiteri: fateor: sed citra ius hoc humanum quoad certum tempus confessio limitatur, diuina de confessione lex in commo-
dè seruetur.

Sed sunt tamen aliqui casus, in quibus ius ipsum diuinum obligat ad confitendum.

Primus est, in periculo mortis.

Secundus, cum quis voluerit eucharistiam sumere, si reus est peccati mortalis: tunc enim habet præcedere confessio iuxta Christi institutionem. Tertius est, ratione periculi carendi confessore, quem nunc habeo: non habiturus tempore necessario. Nam quartus de confessione quotanni, non solum diuini præcepti est, sed diuini limitati ac definiti per humanum: ita vtriusque iuris violatio vnicum peccatum est: quoniam ambo illa præcepta vnicum actum iniungunt, & alterum est alterius determinatio.

Quintum verò, quem Durandus adiecit. d. 17. q. 10. & Palud. eadem distinctione: quem Adrianus quoque refert. q. 3. De confessione: sed ratione conscientie scrupulose nos existimamus superuacaneum. Non enim obligat præceptum de confessione in tali euentu: sed ipse habens erroneam conscientiam sese ligat, quandiu non deponit talem errorem. Quemadmodum

ergo in cæteris præceptis affirmatiuis, cum quærimus, quo tempore obligent: vanum forsitan esset: duo tempora prescribere, alterum ex necessitate, alterum ex errore conscientie: ita quoque, cum euenta & casus enumeramus, quibus præceptum de confessione ligat: is qui recensetur ex errore conscientie, superuacuum videtur esse, imò, re vera, falsus, si naturam & obligationem huius præcepti, de quo differimus, consideremus. Quatuor igitur illi nobis explicandi sunt, idque quam maxima breuitate.

Circa primum casum, diligenter aduertendum est, non idem esse hoc sanè loco, periculum mortis, & articulus mortis. Est nanque periculum mortis in his duntaxat, vnde mors frequenter solet accidere: etenim in hastarum ludo, in agitatione taurorum, in nauigatione placidi maris, quauis interim mors sequatur, non est tamen periculum mortis: sed in bello, in mari vehementer turbato, in partu foeminae, de cuius morte probabiliter propter causas naturales timeretur, periculum mortis agnoscimus: quod certè viri prudentis arbitrio, magis quam disputatione theologica definiendum est: vt quis morbus periculosus sit & lætalis prudentis medici finiat arbitrium. At articulus mortis, si nominis vim, & proprium usum spectes, non idem est. Cum enim conceduntur per diplomata casus reseruari in mortis articulo, non intelliguntur concedi in quocunque periculo, sed quum regulariter certa mors est, aut à morbo vel vulnere, aut ab exteriori vi: vt cum quis mortis poena datur. Idem intelligo cum doctores afferunt in mortis articulo, quemlibet sacerdotem posse obfoluere ab omnibus quocunque peccatorem. Non enim quemcunque aut nauigaturum, aut congressurum cum inimicis quilibet sacerdos potest obfoluere etiam vbi periculum est. Quod si hæc sententia scrupulosa esse videatur, parati sumus eam retractare, cum aduersarius (si quis erit) idoneas causas contrarie opinionis reddiderit.

In secundo verò casu Caietanum habemus repugnantem. 3. part. quæstione. 80. articulo. 4. & in summa, in verbo communio. 1. ad Corinth. 11. in illa verba, probet autem seipsum homo, &c. Imò cum huius

er-

erroris esset ab academia Parisiensi notatus, respondit, non ex suo capite id asserere: sed ex Pauli testimonio, atque sententia. Nec huius opinionis primus autor Caietanus fuit: sed eam prius Ricardus tenuit in. 4. d. 17. art. 3. q. 6. Petrus quoque Paulus eadem. d. q. 2. sentire videtur, non esse mortale peccatum sine confessione ad eucharistiam accedere, si homo aliàs contritus est: Idem etiam sequitur Adrianus. q. 3. de confessione: & Abbas in cap. De homine in celebra. missa. Suadetur autem hæc opinio primùm ex eo apostoli testimonio, prioris ad Corin. 11. probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat. In quæ verba Chrys. ho. 18. Nō iubet (inquit) vt alter alteri probetur, sed ipse sibi, non publicum faciens iudicium, & sine teste argumentum. Eadem ferè Theophilaetus in eundem locum. Neminem (inquit) tibi ipsi iudicem proposuerim, ipse te proba, & sic de pane illo ede, &c.

Præterea, si diuinum præceptum esset, id ex sacris literis colligeretur: non enim nobis licet diuina præcepta pro nostro arbitratu fingere. Cum ergo nusquam huiusmodi lex reperiatur, certè qua facilitate inuehitur, eadem quoque reiicitur.

Præterea, sunt euenta quædam, in quibus licet sine præuia confessione eucharistiam sumere: primùm villulis, vbi non est copia confessoris. Deinde, vbi homo se infamaret, si non perficeret rem diuinam: vt si sacerdos post sacrificium inceptum recordaretur alicuius mortalis peccati, &c. esset enim infamia tunc vocare confessorum. Tertio etiam, propter reuerentiam sacramenti: vt si post consecrationem, solus esset cum alio sacerdote, & post consecrationem calicis, aliquod mortale veniret in mentem: ne sacrificium rumpatur, poterit sacerdos sine confessione eucharistiam sumere, vt communis theologorum opinio credit: hæc autem non licerent, si iure diuino confiteri ante eucharistiam teneremur.

Præterea præcepta affirmatiua obligant in casu necessitatis, iuxta commune theologorum prouerbum. At quando sanus sumit eucharistiæ sacramentum, videlicet. ex consilio, & deuotione, non est casus necessitatis: ergo in tali euentu præceptum de confessione non obligat.

Adhæc si homo tenetur ante eucharistiam confiteri, id, ob eam rationem maximè, quòd purus & gratus Deo det et ad sacramentum accere. At, exinde pari argumento ratiocinemur, administraturum aliquod sacramentum debere prius confiteri, si quod peccatum mortale commiserit. Nam sacramentorum administratores mundos, Deoque acceptos esse oportet, nisi velint esse sacrilegi.

Præterea ad alia sacramenta suscipienda vt confirmationem, ordinem, matrimonium, nullo diuino præcepto prius confiteri tenemur: ergo nec ad sumendum eucharistiæ sacramentum: par enim causa, aut in omnibus, aut in nullis sacramentis obligabit.

Denique in ca. Omnis vtriusque sexus de pœnitentiis, Innocentius iubet, vt omnis Christianus semel quidem in anno confiteatur omnia peccata sua, eucharistiam autem sumat in paschate. Quòd si hæc duo sacramenta connexa essent, essetque necessarium ante eucharistiam confessionem facere, non dixisset Concilium, semel in anno confiteatur: sed ante pascha confiteatur: vt id temporis percipiat eucharistiæ sacramentum. Hæc dicuntur ab his, qui nobiscum, in hoc secundo casu pugnare volunt. Quem tamen plerique Theologi omni vi & ratione astruere conati sunt: idque adeò effecerunt, vt nostra hac tempestate Caietani placitum vnanimi consensu doctorum & piorum fuerit explosum. Ac re vera, non existimo huiusmodi Caietani sententiam inter opiniones probabiles esse reponendam: sed qua tamen nota inuri à theologis iure possit, alii doctiores iudicabunt. Nam, Caietano tantum schola debet, homini alioqui de republi. Christiana maximè merito, vt quoad fieri per pietatē licet, parcere ei iure optimo, summisque rationibus debeamus.

Nostra igitur eademque communis theologorum sententia primùm ostenditur ex eo, quod D. August. principium sumit. 4. lib. de baptismo contra Donatistas, capi. 24. in hæc verba. Si quisquam in hac re auctoritatem diuinam quærat, quod vniuersa tenet ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica auctoritate traditum, rectissime creditur. Ex hoc itaque principio fit argumen-

F. MELCHI. CANO.

tum. Nam viri pii ab ineunte ecclesia confessionem eucharistię præmittendam cęsuerunt. Nec id ab aliquo, aut Concilio, aut Pontifice præceptum est. Apostolica igitur autoritate traditum retinemus, vt & alia nonnulla, quę non, nisi verbo tenus, apostoli à Christo receperunt: nobisque tanquam viuę vocis oracula tradidēre seruanda. Quòd vero consuetudinē hanc confitendi ante eucharistiam, quam modò ecclesia seruat, à patribus acceperit, atque ad eò apostolis, quę sequuntur testimonia manifestant.

Eusebius imprimis. 6. historię ecclesiasticę cap. 25. de Philippo (inquit) imperatore traditum nobis est, quòd cùm in die pasquę communicare mysteriis uoluisset: ab episcopo loci non prius est permissus, nisi confiteretur peccata sua, & inter pœnitentes staret: nec vllò modo copiam sibi mysteriorum futurā, nisi prius per pœnitentiam culpas diluisset, ferunt igitur, libenter eum, quòd à sacerdote imperatum fuerat suscepisse, diuinum sibi in esse metum, &c. Nec huic loco potest occurrì, ex eò quòd Eusebius de publica cōfessione sermonem facit. Nam quę ratio est de confessione publica in ordine ad peccata publica, eadem prorsus est de cōfessione secreta in ordine ad peccata secreta. Quòd enim, uel publicè uel ocultè confessio fiat, qualitas sacramenti est, nō substantia. Et sicut ante diximus, Christus quidem, confessionis legem tulit: eam uerò, uel secretam, uel publicam fieri, rationi ac prudentiæ naturali dereliquit.

Sozomenus deinde, libro. 9. historię tripartitę cap. 35. hanc consuetudinem ab antiquissimis temporibus Romanos Pontifices conseruasse, testis est. Idemque testatur Nectarium episcopum, quibusdam suadentibus, vt singulos ad communicandum iudicio conscientię suę relinqueret, illam antiquitatis consuetudinem substituisse.

Autor item libri de ecclesiasticis dogmatibus cap. 53. Quem mortalia (inquit) crimina post baptismum commissa premunt, hortor prius sacerdotis iudicio reconciliatum, communioni sociari, si uult non ad iudicium & condemnationem sui eucharistiam percipere.

Circunfertur præterea inter Augusti-

ni opera libellus quidam ad Comitē de salutaribus documentis: quem quidem librum Erasmus licet Diui Augustini neget esse, non negat tamen esse hominis pii. In huius itaque capite. 33. hæc uerba sunt. Quando corpus Christi accipere debemus, antea ad confessionem debemus recurrere, si peccata obnoxia in nobis senserimus, ne cùm Iuda proditore, diabolum intra nos celantes, pereamus.

Augustinus insuper in epistola. 118. ad ianuarium non reprobatur, quòd ex ore disputantis dicitur, si tanta est plaga peccati, autoritate antistitis debet quisque ab altari remoueri, ad agendam pœnitentiam, & eadem autoritate reconciliari: hoc est enim indignè accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere pœnitentiam: non vt arbitrio suo, cum libet, uel auferat se communioni, uel reddat.

Cyprianus uerò multis locis huius rei testis est. Nam in epistola. 54. tertii libri, quę scribitur presbyteris & diaconis, Cum in minoribus (inquit) peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secūdum disciplinæ ordinem ad exomologesim ueniant & per manus impositionem episcopi & ceri, ius communicationis accipiant, nunc crudo tempore nodum restituta ecclesię ipsius pace, ad communicationem admittuntur: & nondum pœnitentia facta, nondum exomologesi finita, nondum manu eis ab episcopo, aut clero imposita, eucharistia illis datur, cum scriptum sit, Qui ederit panem, aut biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & sanguinis domini. Sed nunc illi rei non sunt, qui minus scripturę legem nouerunt: erunt autem rei, qui præsumunt, & hæc fratribus non suggerunt, ut faciant omnia cum Dei timore, & cum data ab eo & præscripta obseruatione: hæcenus Cyprianus, Et paulò post, de his qui hanc traditionem non seruant Contempta (ait) domini lege & obseruatione, quam iidem martyres & confessores tenendam mandant, ante reditum nostrum communicant cum lapsis & eucharistiam tradunt.

Eadem ferè refert epistola. 18. eiusdem libri: in sermone autem. 5. De lapsis, Contra

tra Euangelii vigorem (inquit) contra domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur incautis communicatio, irrita & falsa, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Et inferius, Ante expiata delicta, ante ex omniogesima factam criminis, ante purgatam conscientiam manu sacerdotis, pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus vendit. Et infra de peccatis, & confessione secreta, (Nequis existimet solum de publicis esse sermonem) ita differit. Qui quamuis nullo sacrificii, aut libelli facinore constrikti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei, dolenter & simpliciter confitentur, ex omniogesima conscientiae faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis, licet, & medicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus non irridetur: & multa alia, quae gratia breuitatis omitimus.

Præterea Leo Papa in epistola. 69. ad Theodorum episcopum, foro Iuliensem: referturque de poenitentia. dist. 1. ca. Multiplex: Mediator (inquit) Dei & hominum hanc prepositis ecclesiae tradidit potestatem, ut confitentibus poenitentiae satisfactionem daret, & eadem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Hugo etiam de sancto victo. in libro de ecclesiastica potestate ligandi, atque solvendi, (quem refert Gabriel lect. 7. cano) Audacter, inquit, dico, si ante sacerdotis absolutionem ad communionem corporis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium manducat & bibit, etiamsi vehementer doleat & ingemiscat.

Præterea, præceptum de ieiunio quadragesimali (iuxta Caietani sententiam) non est scriptum: & tamen non licet in dubium vertere, an ieiunij ecclesiastici violatio, peccatum mortale sit: eò quòd Christiani etiam si ne scripta lege ita ieiunant, ut reos grauis mortalisque peccati se existimet, si ieiunium soluant. At, viri sancti, ac timentes Deum, cum homo habet in promptu idoneum sacerdotem, eiusmodi condemnant, si accedat ad eucharistiam sine præuia confessione.

Nec quisquam inter fideles vir bonus & sapiens ausus est vnquam post mortale

peccatum ad eucharistiam sine præuia confessione venire. In mente igitur cuiusque fidelis scriptum est, & in animo quasi insculptum de confessione ante eucharistiam facienda præceptum.

Præterea suadetur id, ex eo quod habetur Matthæi. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Inde itaque sic argumentor. Christiani non habemus, nisi vnicum munus, quod offeramus ad altare: ergo prius debemus fratri reconciliari si quem offendimus, quam hoc munus de altari aut manu sacerdotis accipiamus. Multò igitur magis, qui ecclesiam offendit per peccatum mortale, ecclesiae debet reconciliari per confessionem, quam reconciliationis sacramentum ob id antiqui appellauerunt.

Præterea, ad ministros ecclesiae pertinet, ad hoc conuiuium dignos admittere, indignosque repellere iuxta parabolam Matth. capit. 22. de eo, qui inuentus est in conuiuium non habens vestem nuptialem. At, dignos admittere, indignos repellere nisi per confessionem non queunt, &c.

Et profectò, si constaret ecclesiae, quæquam peccasse mortaliter, non exciperet ad hanc amicorum mensam, Dei inimicum, nisi prius per sacramentum confessionis Deo sibiq; concilaret.

Ad primum igitur argumentum respondetur, testimonium apostoli, nec confessionem præscribere, nec excludere, tantum enim iubet, ut homo expendat vitam suam, examinetque conscientiam, ut si iustum se inuenerit securus accedat, sin vero iniustum, videat quid facto opus sit, ut dignè corpus dominicum accipiat: verbi causa, si inimicitias habuit, probet seipsum non ut sua probatione contentus, suoque interiori dolore sacramentum eucharistiae sumat: sed ut examinatus atque probatus inimici gratiam quærat, cui iniuriam fecit, & veniam petens inimicitiam priorem aboleat, non interius modo, sed etiam exterius: in hunc modum, si publicè fuerit homo, aut concubinariarius, aut usurarius, sumpturus eucharistiae sacramentum probet seipsum: non in eum

sensum, vt post contritionē secretram de pane illo edat, & de calice bibat, sed vt iuxta criminis qualitatem, post examen & probationem, publicas peccati occasiones abiiciat: pecunias quas iniuste repererat, reddat, scandalo populi satisfaciat, &c. In hunc etiam modum post quodcunque peccatum probet seipsum homo. Et si veniale fuisse reperit, nihil opus est vt de confessione sollicitetur: sed si dolorem interiorem habeat, de pane illo edat, & de calice bibat: sin verò mortale fuerit, quod commisit, ad sancta sanctorum non nisi per ianuam reconciliationis introeat. Pro nobis itaque facit testimonium Pauli, non contra nos, si rectè intelligatur. Nam, Chryso. adnotauit, sui temporis intelligentia fuit: in quo Nectarius episcopus peccatores suo iudicio reliquerat, & confessionem sacramentalem abiecerat: vt retro nobis ostensum est. Theophylactus autem nihil aliud fuit, quàm breuiator simiaque Chrysostomi.

Ad secundum, iam ex dictis facile patet, non enim omnia præcepta siue Christi, siue ecclesie habentur scripta: sed quædam ex traditione, moreque seruantur. Certè consuetudinem hanc grauius in ecclesia, diuque seruata vinculo peccati mortalis astringere qui negauerit, pari confidentia negare poterit consuetudinem ieiunandi certis diebus olim ab ecclesia seruata peccati mortalis obligationem inducere. Quamobrem, præceptum esse peccatori, vt ante eucharistiam confiteatur, inficiare non possumus. An verò ius hoc ab ecclesia, an à Christo domino extiterit, id verti in questionem potest. Nos diuinum præceptum esse arbitramur: quod permanens à Christo ad apostolos, ab apostolis ad nos venit.

Ad tertium non est difficile respondere, si quæ superius diximus, teneamus: simili enim argumento probaretur, confessionis integritatē non esse iure diuino præscriptam, quoniam licet vel propter incommodum, vel propter scandalum euitandum, peccatum aliquod mortale in confessione retinere. Leges itaque Christi seruatoris nostri suauiter dispo-

nunt omnia, salua semper & naturæ æquitate, & prudentiæ ratione. Nam, & arbitrio boni, prudentisque viri decernendum est, quanta locorum intercapedo necessaria sit, vt confessor absens esse credatur, censeatque pœnitens non habere copiam confessoris. Porro, si confessor intra ciuitatem sit, quamlibet longo intervallo distet, debet pœnitens ad ipsum accedere: si tamen pœnitens sit in oppidulo, quod à ciuitate tribus miliaribus distet, tunc ego non censerem huiusmodi pœnitentem copiam confessoris habere.

Ad quartum respondetur, præcepta dupliciter obligare: per se & per accidens: vt pœnitentia, per se quidem obligat in periculo mortis, per accidens autē, cum quis vult sacramentum aliquod vel suscipere, vel ad ministrare. Quod igitur de pœnitentiæ lege idem de confessionis præcepto dicere, consentaneum est: vt per se in articulo necessitatis confiteri teneamus, per accidens autem vt dignè suscipiamus eucharistiæ sacramentum, cui dignè suscipiendo peculiarem dispositionem & pœnitentiam lex diuina præscripsit.

Ad quintum, non propter animi puritatem solùm & Dei gratiam necessariam, sed propter Christi peculiare præceptum confiteri ante eucharistiam debemus. Administraturi autem sacramenta, nulla aut Christi, aut ecclesie lege, confiteri tenentur, sed solùm animi munditiam habere, quæ sola interiori penitentia comparatur.

Ad sextum non esset penitus absurdum si diceremus, ad reliqua etiam sacramenta sumenda, confessionē præuiam esse peccatori necessariam: vt sicut baptismus ianua omnium sacramentorum est, sic secunda post naufragium tabula recedenti post baptismum in mortale peccatum, sit aliorum quoque ianua sacramentorum. Id autem Leo Papa in epistola iam iam citata docere videtur, inquit, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Non ait, ad communionem eucharistiæ sacramenti, sed ad communionem sacramentorum.

Præterea, de consecratione. d. 5. capit.

Vt

Vt ieiuni, Concilium Aurelianense iubet, vt, qui ad confirmationem veniunt, moneantur confessionem facere prius, vt mundi donum spiritus sancti valeant accipere.

Præterea, si ecclesie constaret quenquam fuisse publicum peccatorem, non ei administraret ordinis siue confirmationis, aut matrimonii sacramentum: nisi prius sacerdotis autoritate Christo domino, atque ipsi eidem ecclesie fuisset reconciliatus. Indignum enim esset, vt qui ecclesiam offendit, munus ecclesie & ministerium sine præuia conciliatione recipiat. Vnde D. Thomas, in. 4. d. 24. q. 1. arti. 3. q. 1. ad tertium: Alique (inquit) medicinae sunt, quæ exigunt robur naturæ aliàs cum periculo mortis assumuntur, & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt: ita etiam in spiritualibus quedam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & poenitentia: illa verò quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirunt hominem per gratiæ confortatum: & talia, (supple) non sunt peccatoribus exhibenda. Quo loco certum est, peccatores à D. Tho. vocari, qui mortaliter ante peccauerunt: etiam si dolorem habeant de peccato, animumque in futurum rectè ac iustè viuendi. Nã, si peccatores appellaret, quibus interior poenitentia non est: profectò nulla sacramenta esset peccatoribus ministranda. Videtur ergo D. Thomas sentire, ecclesiam his qui ante peccauerunt, si habeant tamen interiorem de peccato dolorem, sacramenta baptismi & poenitentiae administrare debere. At, reliqua sacramenta non, nisi per sacramentum aliquod eorum iustificatis, quæ directè ad iustificationem ordinantur: vt baptismus & poenitentia. Atque id etiam definisse videtur Innocentius primus in epistola ad Ruffum & Eusebium capit. 4. his verbis: at dicitur legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium ergo si ita est, applicentur ad ordines sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei. Quia in ordinatione criminali vitia putantur auferri, nullus sit poenitentiae locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consuevit.

Sed quoniam huiusmodi argumenta re-

tundi possunt, & præceptum eiusmodi non ratiocinatione, sed traditione maiorum constare debet: dicamus sanè, non esse eandem causam, quoniam alterum nobis traditum est, alterum non item.

Ad vltimum D. Tho. in. 4. d. 17. q. 3. art. 1. q. 4. ob eam rationem tenere videtur, quòd obligatio, qua ecclesia obligat ad confessionem semel in anno faciendam, sumitur ex eò, quòd ligat semel in anno, ad eucharistiæ sumptionem. Ait enim: Ad eucharistiam nullus post peccatum mortale, nisi confessus debet accedere, copia sacerdotis oblata: & inde venit obligatio, qua ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit, vt semel in anno scilicet in pascha, omnes sacra communionem accipiant: & ideo ante tempus illud confiteri tenentur: hætenus ille: & iuxta hanc sententiam connexa sunt etiam in ecclesie præcepto hæc duo sacramenta.

Id autem etiam suadet ex Concilio Agathen. quod refertur distin. 50. in capite: & ex poenitentiali Romano, vbi dicitur, quòd hebdomada priore ante initium quadragesimæ, tum primùm confitentibus peccata, sacerdotes poenitentiam det. Citat quoque B. Rhenanus in fine annotationum super Tertullianum, decretum alterius Synodi, quo præscribitur vt feria. 4. ante quadragesimam peccatores confiteantur. Ac re vera, publicè poenitentes in die cinerum ex more antiquo peccata sua confitebantur. Imò adeò nunc etiã, qui in quadragesima non confitentur, existimant se illius præcepti præuaricatores. Prælati quoque excommunicant illos qui in quadragesima non fuerint confessi. Præceptum igitur de confessione iure etiã ecclesiastico eucharistiæ præcepto adiunctum est. Nã, & Sixtus quartus in quadam extrauag. de tregua & pace: cuius initium, vices illius, iubet vt mendicantes desistant predicare, parochianos non obligatos, saltem in paschate, proprio confiteri sacerdoti.

Verum enimvero, cum in illo capite. Omnis vtriusque sexus, Innocentius dedit opera, limitasse videatur præceptum communionis ad paschale tempus, non item præceptum confessionis, dixit enim, confiteatur saltè semel in anno, suscipiens

F. MELCHI. CANO.

ad minus in pascha eucharistię sacramentum: non video ego, cur ex eo precepto fideles astringamus ad confitendum in quadragesima.

Præterea, si quis peccauerit mortaliter diu ante quadragesimam, & statim confiteatur peccatum suum proprio sacerdoti, quæro an ille impleat præceptum illius capituli necne: si implet, vincimus: si non implet: ergo etiam si non peccasset mortaliter usque ad pascha post priorem confessionem, teneretur iterum eadem peccata confiteri, à quibus semel absolutus est.

Præterea, si homo habeat legitimū impedimentum ad communionem accipiendam, ut frequentem vomitum, vel quia detinetur in carcere, vel quia non habet ætatem idoneam ad eucharistiam percipiendam, rogo, an præcepto de semel in anno confitendo satisfaciatur, cum ante quadragesimam confitetur: quod negare quoniam impudentia est, teneamus, præceptum communionis ad certum anni tempus cōstringere: præceptum verò confessionis, non item.

Verum est itaque ante eucharistiã oportere cōfiteri, quotiescunque illam homo percipiat: sed non ex illo præcepto Concilii Lateranensis: sed ex diuina lege, ut prius nobis ostensum est. Nec intetio præcipientis obligat, sed forma præcepti: unde, quauis summus Pontifex præciperet confessionem, eo fine, ut eucharistiã præmitteretur, nõ tamen suo ad id præcepto obligauit. Iam enim erat ius diuinum, quo huiusmodi confessio semper erat præmittenda, siue in paschate, seu quocumque alio tempore eucharistia sumeretur.

Circa tertium casum, dubium oritur: eadem enim ratione, homo sanus in principio diei, si timeret febrim superuenturã, teneretur diuinum totius diei officium præuenire. Imò etiam teneretur præuenire ieiunium præceptum ab ecclesia, si probabiliter crederet, se præscripto die non habiturum ieiunandi facultatem. Item, si in paschate crederem me habiturum legitimū impedimentum eucharistiam suscipiendi, deberẽ quoque prius sumere, cum adesset opportunitas.

Ad hoc respondetur, non esse simile. Nã quedã præcepta sunt homini ad certum & determinatum tempus implenda: ut de ie-

iuinio quadragesimæ, aut vigiliæ alicuius festi: & eiusmodi non est necesse præuenire, etiam si existimemus impedimentū legitimum nos habituros tempore, quo essent implenda. Alia verò præcepta sunt sine determinatione temporis, quæ videlicet nos obligant, ut aliquando impleantur, saltem semel in vita: ut sunt media ad salutem necessaria, atque præcepta, quæ de huiusmodi feruntur anteuertere necessum est: ut de baptismo. Imò, qui nõquam in vita eucharistiam suscepit, credens futurum periculum mortis, nec habiturum se eucharistię copiam, præuenire debet, cum habet copiam: nõ tenetur saltem semel in vita illud præceptum implere. Hinc nauigaturus periculoso tempore, si non habet in nauis confessoris, tenetur periculū præuenire.

Hinc christianus, qui tenetur semel in anno cōfiteri ex ecclesiastica lege, si credat, se non habiturum copiam confessoris in duobus postremis mēsis anni, obligatur ad confessionem faciendam, intra decem menses priores illius anni. v.g. si habeat quis proluxa maria transfretare, etiam si aliàs nullum nauigationis periculum esset.

Sed, quid illi primo argumento respondebimus: nam reliqua facilia sunt, nempe, distinguendum est impedimentum legitimū postea futurum. Nam, si voluntariū est, teneor profectò diuinum officium ante soluere, cum reliqui temporis impedimentū quilibet legitimū & necessariū ego liberè præstẽ. Quòd si impedimentū à natura, aut violentia extiterit: ubi ab ingruente morbo, tunc ergo nõ astringerẽ, nisi ad id officii per soluendum, quod pro tempore præfenti atque præterito debetur. Facultas autem que datur ab ecclesia, aut anteuertendi, aut postponendi diuinum officium, intra diem tamẽ naturalem, priuilegium fauoris est, non vinculum necessitatis: hoc est, præuenire possumus, non tenemur.

In quarto casu. Durandus. 17. quarti. q. 14. in dubium vocat, an statutum illud ecclesię de confessione semel in anno faciendã, sit præceptum, an potius exhortatio ad confessionem. Suadet autem non esse præceptum, quia nullum sit ibi verbum, unde vis precepti colligi possit: habet enim textus in hunc modum: Ois vtriusque sexus: postquam ad annos discretionis puenerit, oia sua solus

lus peccata, saltem semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, & iniuncta sibi poenitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum, quod si dicas, verbum, confiteatur vim habere præcepti, idque colligas ex poena subiuncta, alio qui & viuens ab ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Contra, Durandus argumetur, quia illa clausula & poena non refertur ad transgressionem legis de confessione: sed ad transgressionem præcepti de eucharistia. Non enim ecclesia legem fert, cuius transgressionem poena legis punire non potest: frustra si quidem lex eiusmodi poenalis à legislatore ferretur. At ecclesia non potest punire violatorem legis de confessione, quia non potest ecclesiæ constare, quisnam sit illius legis, transgressor: primo, propter peccata occulta: secundo, quia non potest cognoscere, an omnia mortalia confiteatur, quod tamen lex præcipit: tertio, quia solus soli sacerdoti confiteri debet, iuxta illam legem: & sacerdos tenetur seruare secretum, etiam si nullum peccatum peccator confiteatur. Quamobrem in cassum poena illa transgressori legis de confitendo, præfiniretur.

At verò, communis omnium & theologorum, & iurisperitorum sententia certis argumentis astruit, legem illam confessionis ad mortale peccatum obligare, non enim fideles existimant, cum in quadagesima confitentur ex consilio se confiteri, & non ex præcepto. Quod si quis negligeret toto anno confiteri, malè dubio procul apud fideles audiret, & mortaliter peccare crederetur. Et confirmatur, quia prelati in eos, qui non fuerint eo anno confessi, excommunicationis sententia animaduerte re solent, supponunt igitur peccasse mortaliter.

Præterea, vt ante docebamus, diuinum de confessione præceptum per humanam legem ad certum tempus limitatur. Nam citra huiusmodi limitationem diuinum illud præceptum commodè seruari non posset. Non est ergo exhortatio, & consilium, sed præceptum: quippe, si consilium esset, vix vnus aut alter in quadagesima confiteretur, nec in implendo consilio tanta sollicitudine, timore, ac diligentia plebs vniuer-

sa concurreret.

Ita, licet ecclesia non possit confessionem interiorum peccatorum præcipere, nec pro transgressione poenam inferre, præceptum à Deo tamen, potest ad certum tempus limitare, transgressoresque limitatæ legis excommunicatione plectere. Illa verò poena decretalis huius de qua differimus, locum habet, cum transgressio præcepti manifesta est. v. g. si non habet scedulam confessoris.

Illud tamen verè verti in questionem potest, an ante quartum decimum annum pueri confiteri ex hac lege concilii teneantur. Dicit enim concilium, cum ad annos discretionis peruenerit, &c. sed anni discretionis dicuntur, cum homo tertium decimum, vel quartum decimum attigerit: igitur vsque ad id ætatis, non tenentur homines confiteri. Quòd autem anni discretionis in eum modum sint intelligendi, probatur, quia non obligamus paruulos ad sumendam eucharistiam ante illam ætatem. At, simul vtrunque præscribitur & quòd omnis homo, cum ad annos discretionis peruenerit, confiteatur, & quod suscipiat eucharistiæ sacramentum.

Huic questioni respondet, vsum rationis non simul circa omnia paruulis contingere: nam sunt pueri, qui peccata grauius discernere à leuibus possunt, distinguere cibum sacrum à profano non possunt. Puer ergo, vbi primò habet vsum rationis ad peccatum mortaliter, huius legis obligatione cōstringitur: teneturque iam semel in anno confiteri: sed eucharistiã percipere non tenetur, nisi talè ac tantum vsum habeat rationis, quo congruenter sacrum Christi corpus sumere, & diuinitatem possit reuereri latentem, proptereaque dixit Innocentius, reuerenter suscipiens, &c.

Illud quoque scholastici autores vocare in questionem solent, an ecclesia possit in diuino de confessione præcepto cum aliquo dispensare. Nam in eo, quod humanum est de quotanni peccatorum confessione dispensari per ecclesiam posse, minimè controuertitur. At illud controuersiam habere meritò potest. Nam reddere vota, iuramenta seruare: iuris est & diuini & naturalis, habet autem ecclesia facultatem & dispensandi in votis, & relaxandi iuramenta: ergo, licet confessio iure diuino præscripta sit, ecclesia tamen poterit dispensare.

F. MELCHICANO.

Et confirmatur ex eo, quod Matt. 16. Petro dicitur. Quodcunq; solueris super terram, solutum & in cœlis: ergo si quem Petrus absoluerit ab obligatione confessionis, ille erit corâ Deo re vera solutus.

Huic ego quæstioni, quoniam alio loco opportunius differetur, solū dabo quod ad præsentē locum satis est: negando primi argumenti consequentiam. Nec enim est similis ratio de præcepto confessionis & baptismi: ac de præcepto reddendi vota, & seruandi iuramenta, quia baptizari, aut confiteri, salutis impedimentū afferre nemini potest, cum in his sacramentis tota hominis salus consistat: sunt quippe ad salutem necessaria. Qua propter nō expediebat, vt relinqueretur Ecclesię facultas in huiusmodi præceptis dispēfandi. At vota & iuramenta præstare, nonnunquam vergit in salutis dispendium: eo q̄ homines sunt ad iurandum, atque vouendū, faciles, non habita ratione futuræ incōmoditatis. Quamobrem necessarium erat, vt ecclesia Christi potestatem haberet in voto & iuramēto dispēfandi: quæ scilicet, vincula subinde maioribus bonis poterāt esse impedimento.

Et per hoc ad testimonium ex Matthæo respondetur. Nam, quia potestas ibi promissa potestas clauium est ad aperiēdum regnum dignis, claudendū verò indignis: & per sacramenta baptismi & confessionis regnum cœlorum suscipientibus aperitur: non est Petro collata potestas, vt dispēfaret in his sacramentis, ne suam videlicet destrueret potestatem, ea sacramenta tollendo, quibus administrandis regnum cœlorū habebat fidelibus aperire: sed enim, vota & iuramenta seruare, poterat esse fidelibus regni cœlorum impedimentum. Quocirca, sicut potestas clauium limitatur ex ordine ad finem, s. apertionem regni cœlestis, qua propter non potest ecclesia sacramenta tollere: ita etiam ex eodem fine amplificatur ad omnia ea tollenda, quæ apertionem regni cœlorum impediunt: qualia interim sunt vota & iuramēta. Et certè, illius testimonii intelligētiā, ecclesię vsu magis quā ratiocinatione colligere possumus: quotus enim quisq; per rationē humanā consequetur, qualis quantaq; potestas per illa generalia verba. Quæcunq; ligaueris, quæcunq; solueris, fuerit

Petro promissa. Accepit quidē potestatem ad edificationem & non ad destructionē, vt. 2. ad Corint. 10. Apostolus tradit vnde in his quæ sunt de necessitate dispēfauit nunquam: nēpe, non poterat, quod in destructionē esset. In votis autē & iuramētis dispēfauit. Ac poterat quidem, quod erat in edificationem.

Vnde D. Tho. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 5. In necessitate huius sacramenti fundauit, quod in eo dispensari non possit. Quāuis in solutione ad primum expressè doceat, Summum Pont. in iure diuino positiuo dispensare non posse. Ita discipuli D. Tho. vt hanc sententiam tueantur, aiunt prelatos ecclesiæ, cum dispensant in voto, nō dispensare in præcepto iuris naturalis, vel diuini: sed in eo quod humani iuris est. Nam vinculū voti mei, lex mea priuata est, ita humanū est non diuinum: habent autem D. Tho. à se. 22. q. 88. art. 10. ad secūdū, sed in hac tamen philosophandi ratione duę difficultates existunt. Prima q̄ ea, quæ sunt de iure positiuo, potest Summus pontifex etiā sine causa tollere, & abrogare: vt quamuis malefaciat, factum tamen validum sit. At in voto absque rationabile causa dispensare nequit: & si dispēfaret, irritum est quod facit: seruare igitur votū nō humani iuris solum est, sed diuini.

Altera autē difficultas est, q̄ si vinculum uoti & iuramēti humanæ facultatis esset, ante diuinam legem nouam & veterem, p̄ humanam potestatem dissolui posset: q̄ si nō poterat, certè plusquam humanū erat hoc vinculum: naturale si quidē est, vt omnis obligatio, per quascūq; causas nascitur, per easdem dissoluatur. Si igitur votorum & iuramentorum obligatio per iuris humani arbitrium solum extitit, per idem etiā arbitriū dissolueretur. Quò fieret, vt qui, aut voti, aut iuramēti vinculū induisset, idē haberet eiusdē soluēdi facultatem. Quēadmodū princeps qui legē dicit publicā, eā soluere potest & abrogare. Quamobrem, si vobis nō fuerit ingrātū, priorē nostrā responsionē interim teneamus, faciamusq; hīc tractatui de cōfessionis præcepto finē, cuius p̄lixitatē postrema de satisfatione disputatio cōpensabit. Erit enim quàm breuissima.

De tertia igitur p̄nitentię parte, hoc est satisfatione, inter fideles etiam ambi-
gatur

gitur an diuinum præceptum sit. Nam Scotus. dist. 18. & 19. circa finem, asserit, nullum poenitentem obligari ad acceptandum poenitentiam, quam sacerdos iniungit.

Asserit rursus, quod, si satisfactionem iniunctam acceptat, tenetur implere sub poena peccati mortalis. Idem sequitur Gabriel. d. 16. quarti. q. 2. Quoniam ad satisfactionem pro poena duo remedia sunt: alterum in hac vita, alterum in purgatorio: potest ergo poenitens suo favori cedere, quo ex misericordia Dei satisfactio præsens acceptatur pro futura poena, atque proinde, eligere poterit satisfactionem futuri seculi.

At hæc opinio nulla ratione nititur: si enim sacerdos obligare ad mortale non potest, mea acceptatio non inducit peccati mortalis obligationem: quippe non aliter poenitens implere vult poenitentiam iniunctam, quam sacerdos obligare potest. Non itaque coherent ambæ illæ assertiones. Quamobrè acutiùs multo Caietanus in. q. 2. de satisfactione ad secundum argumentum, rerum consequentiam & connexionem intuitus, existimauit quod poenitens, nec acceptare tenetur poenitentiam iniunctam sub poena peccati mortalis, nec acceptam implere.

At verò D. Thomas longè diuersam opinionem sequutus est in. 4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 3. & d. 20. art. 2. q. 2. ad secundum: sed & d. 16. in expositione textus aperte dicit, Ioannem quidem fuisse denunciatorè præcepti de satisfactione: Christum autè institutorem sacramenti, & partium eius: & 3. p. q. 84. ar. 8. dicit quod poenitentia exterior, qua iuxta arbitrium sacerdotis peccator satisfacit, oportet duret vsq; ad determinatum tempus secundum mensuram peccati.

Durandus etiam D. Thomæ subscripsit. d. 17. q. 3. ad secundum & Syluest. in verbo. Confessio prim. §. 26. Atque hanc nos sententiam tenere debemus, si rectè Theologiæ rationem sequi volumus.

Primum quia sacrilegium est, sacramentum aliquod, mancum & imperfectum voluntariè relinquere. At, si satisfactio præmittitur, tertia poenitentiae pars, mancum & imperfectum conficitur sacramentum. Sacrilegum igitur fuerit, satisfactio

nem à sacerdote iniunctam, vel non accipere, vel non explere.

Deinde in foro contentioso iudex habet potestatem poenam pro delictis imponendi: quam etiam reus subire tenetur: ergo & iudex ecclesiasticus in foro cōscientiæ hanc habebit potestatem. Non enim potestas apostolis in foro interiore à Christo domino collata, imbecillior est, quam in foro exteriori.

Præterea potestas, quæ non habet vim coercendi, ridicula est, & in nullos futura vsus: vt, inter asserendum præceptum de confessione docuimus. Si ergo iudices à Christo instituti, non haberent vim, auctoritatemque ligandi ad poenam rationabilem & iustam pro qualitate, & quantitate delicti, profectò eorum iurisdictio & potestas de culpis iudicandi, meritò rideretur.

Præterea, Clavis potestas est non solum soluendi, sed & ligandi, vt patet ex definitione clavis, quam & Ioannes. 22. in extrauagan. Quia quorundam, de verborum significatione, & cōmunis probat theologorum consensus. Imò adeò Dñs Mat. 16. nã cū dixisset. Tibi dabo claves regni cœlorum, explicaturus quid nomine clauium intelligeret, euestigio subdit, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis & quodcunque ligaueris, erit ligatum. Quod si equã habent sacerdotes absoluendi & ligandi potestatem, certè sicut absoluunt vice Dei, cū formam sacramenti proferunt, ita ligant vice Dei, cū multa pro culpis indicunt. Poenã autè diuina sententia in sacramento taxatam subire nolle, sine dubio graue peccatū est. Et cōfirmatur. Nam, si princeps constitueret aliquem delegatū ad iudicandū in rep. de criminibus, nimirum intelligeremus illius reip. ciues sententiis iudicis instituti obligari ad parendum. Cū ergo Christus sic instituerit vicarios suos, vt Ioan. 20. dicitur. Non est dubitandū, quin eorum sententiæ & in absoluendo, & in ligando, eandem habeant vim, ac si à Christo late fuissent. Quãobrè, eiusmodi sententiis obtèperare fuerit omnino necessarium.

Præterea, (quod retro docuimus) exterior satisfactio in præcepto est, cū sit ad salutem necessaria: ergo qui ad aliam vitam remittit satisfactionem, reus peccati mortalis efficitur.

Nec aliud intelligendum est (quod alià sæpè commemorauimus) in lege noua factum esse, nisi vt quam pœnitentiam tenebatur peccator in delicti compensatione Deo præstare, eam præstet sacerdoti Dei vices habenti. Quò fieri, vt, si in naturæ lege, vel scripta, homines exteriorem satisfactionem exhibere pro peccatis tenebantur, teneantur etiam in lege euangelica eandem exhibere ad sacerdotum arbitrium, quibus Deus huiusmodi iudicium delegauit.

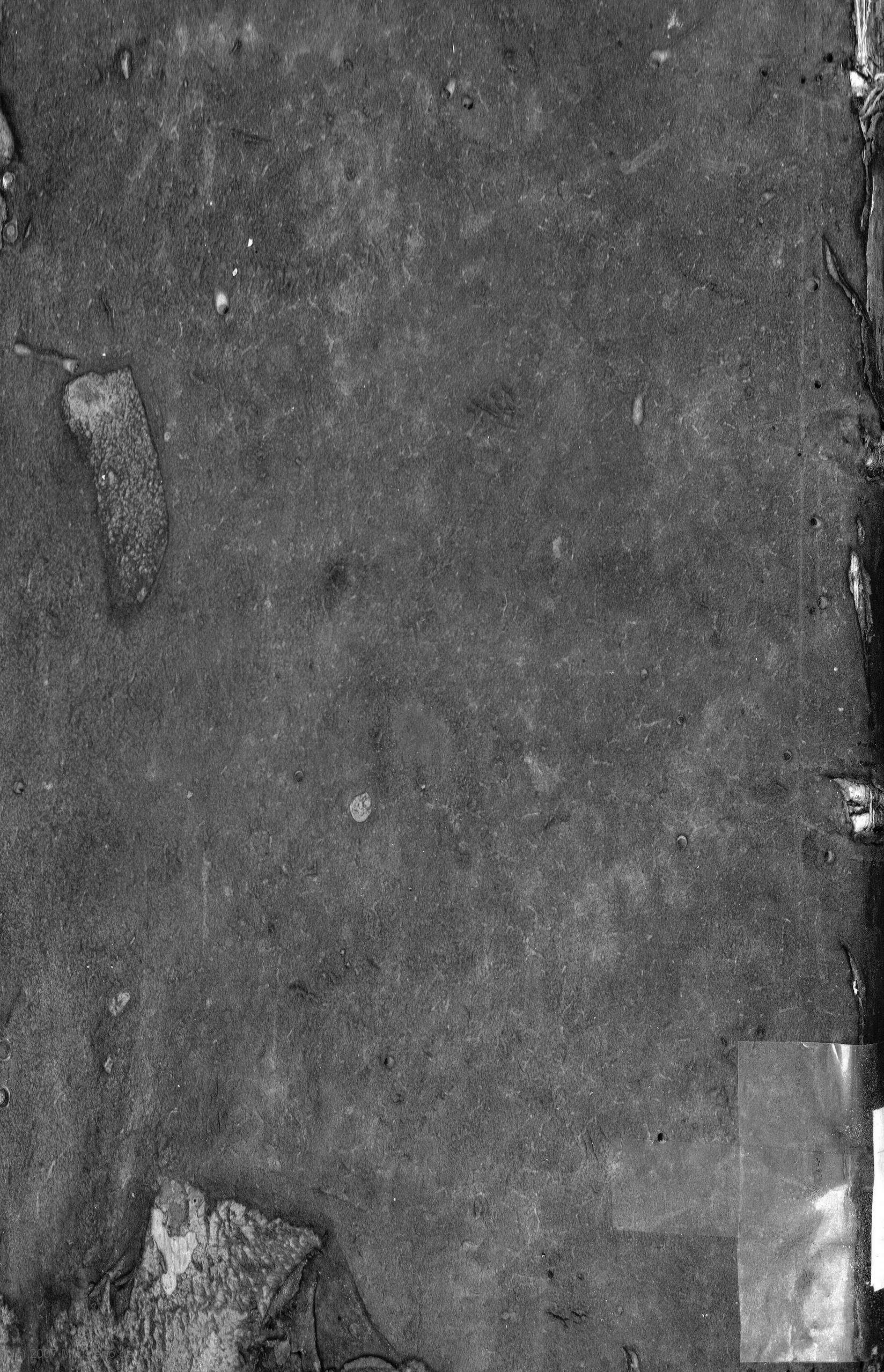
Age verò, quem dolorem de peccatis, quem animum emendandi vitam ille habet, qui pœnitentiam iustam & æquam in iunctam à iudice, Dei locum habente, nec vult acceptare, nec implere? Qua rursus humilitate accedit iudicandus, qui iudicis sententiam iustitia equitateque plenam negligere non veretur? Cumque etiam vel iudicis arbitri, quem tua voluntate delegeris, iustæ sententiæ nolle parere iniquum sit, ac iudici quoque arbitro iniuriū, quid ni sit iniquum pariter & iniuriū iudici non arbitro, sed diuina autoritate substituto nolle obedire, cum iustam sententiã profert.

Præterea etiam, vt sacramentum hoc medicinale esset, non itè iudiciale: vel etiã tunc absurdum esset, liberè pronuciare, non obligari pœnitentem ad parendum sacerdoti in remediis curationis: quod perinde esset, atque diceretur, non oportere ægrotum medico obtemperare salubriter præcipienti. At, satisfactio sacramentalis sicut est in compensationem iniuriæ factæ deo ita etiam in medicinam spiritua-

lis ægritudinis. Quo circa: intollerabilis opinio est, quæ peccatorem ab obligatione satisfactionis sacramentalis absoluit.

Nos autem admirari satis non possumus, quid causæ fuerit hominibus doctis, vt non rem modò, verum etiam nomè satisfactionis excluderint, satisfactio enim nomen iustitiæ est, atque hoc loco sanè iustitiæ eius qua Deo pro culpis pœnas debitas soluimus. Quòd si iure iusta atque debita, Christi & vicariorum eius iudicia non amplectimur, impunèque licet eorum sententias reiicere: profectò (vt diximus) satisfactionis & res, & nomè aboletur: aboleturque proinde omnis obligatio, quæ ad standum parendumque iudicis humana ratione constituitur. Illud verò, quod nobis obiiciunt contrariæ opinionis assertores, indignum est vt à nobis refellatur: & tempus postulat vt finem iam dicendi faciamus: nam elatus studio res multas atque magnas explicandi, longior quidem fui, non inficior, sed erat tamen difficile, argumentum tantum, tamque præclarum inchoatum relinquere. Quòd si pro dignitate vestra mihi tractatum non est, veniam obsecro detis viri humanissimi: sin autem aliqua ex parte dignitati vestræ fecimus satis, id omnes Deo optimo maximo acceptum referemus. In cuius gloriam, pœnitentiam siue virtutem, seu sacramentum & ad salutis finem & ex præcepto quoque Dei peculiari necessariam esse hæcenus dictum sit.

FINIS.

21

172